

דף ב.א

משנה. שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין, ומתקינין לו כהן אחר תחתיו, שמא יארע בו פסול. רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקינין לו, שמא תמות אשתו. שנאמר (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו, ביתו זו אשתו. אמרו לו: אם כן אין לדבר סוף. גמרא. תנן התם: שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה צפונה מזרחה, ולשכת בית האבן היתה נקראת. ולמה נקרא שמה לשכת בית האבן - שכל מעשיה בכלי גללים, בכלי אבנים, ובכלי אדמה. מאי טעמא? כיון דטבול יום כשר בפרה, דתנן: מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותה, להוציא מלבן של צדוקין, שהיו אומרים: במעורבי השמש היתה נעשית, תקינו לה רבנן כלי גללים, כלי אבנים וכלי אדמה דלא ליקבלו טומאה, כי היכי דלא ליזלזלו בה. מאי שנא צפונה מזרחה? - כיון דחטאת היא, וחטאת טעונה צפונה, וכתוב בה (במדבר יט) אל נכח פני אהל מועד - תקינו לה רבנן לשכה צפונה מזרחה, כי היכי דלהוי לה היכירא. מאי בירה? - אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מקום היה בהר הבית, ובירה שמו. וריש לקיש אמר: כל המקדש כולו קרוי בירה, שנאמר (דברי הימים א' כט) הבירה אשר הכינותי. מנא הני מילי? אמר רב מניומי בר חלקיה אמר רבי מחסיא בר אידי אמר רבי יוחנן: אמר קרא (ויקרא ח) כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשת לכפר עליכם. לעשת - אלו מעשי פרה, לכפר - אלו מעשי יום הכפורים. בשלמא כוליה קרא בפרה לא מתוקם - לכפר כתיב, ופרה לאו בת כפרה היא. אלא אימא: כוליה קרא ביום הכפורים כתיב - אמרי: יליף צוה צוה כתיב הכא צוה ה' לעשת וכתוב התם (במדבר יט) זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, מה להלן פרה - אף כאן פרה, ומה כאן פרישה - אף להלן פרישה.

דף ב.ב

ואימא צוה [צוה] דיום הכפורים, דכתיב (ויקרא טז) ויעש כאשר צוה ה' את משה - דנין צוה דלפני עשיה, מצוה דלפני עשיה, ואין דנין צוה דלאחר עשיה מצוה דלפני עשיה, - ואימא צוה דקרבנות, דכתיב (ויקרא ז) ביום צותו את בני ישראל - דנין צוה מצוה, ואין דנין צותו מצוה. - ומאי נפקא מינה? והתנא דבי רבי ישמעאל: (ויקרא יד) ושב הכהן ובא הכהן - זו היא שיבה זו היא ביאה - הני מילי - היכא דליכא דדמי ליה, אבל היכא דאיכא דדמי ליה - מדדמי ליה ילפינן. לכפר - אלו מעשה יום הכפורים. - ואימא כפרה דקרבנות - מי ידעינן הי כהן מתרמי, דבעי ליה פרישה? - אמרי: אלמה לא? ניבעי ליה פרישה לכוליה משמרת בית אב - דנין דבר שקבוע לו זמן מדבר שקבוע לו זמן, לאפוקי קרבנות דכל יומא איתנהו. - ואימא רגלים - דנין דבר שנוהג פעם אחת בשנה מדבר הנוהג פעם אחת בשנה, לאפוקי רגלים דלאו פעם אחת בשנה נינהו. - ואימא רגל אחד וכי תימא לא ידעינן הי מיניהו, אי חג המצות - הואיל ופתח בו הכתוב תחלה,

אי חג הסוכות - הואיל ומרובה מצותו - אלא: דנין פרישת שבעה ליום אחד מפרישת שבעה ליום אחד, ואין דנין פרישת שבעה לשבעה מפרישת שבעה ליום אחד. - ואימא שמיני, דפרישת שבעה ליום אחד הוא - דנין דבר שאין קדושה לפניו מדבר שאין קדושה לפניו, ואין דנין דבר שיש קדושה לפניו מדבר שאין קדושה לפניו. - ולא קל וחומר הוא? השתא דבר שאין קדושה לפניו - בעי פרישה, דבר שיש קדושה לפניו - לא כל שכן? - אמר רב משרשיא: לא, הזה כתיב, כזה. רב אשי אמר: מי איכא מידי דעיקר רגל לא בעי פרישה, טפל דידיה בעי פרישה? ואפילו למאן דאמר שמיני רגל בפני עצמו הוא - הני מילי לענין

דף ג.א

פז"ר קש"ב, אבל לענין תשלומין - תשלומין דראשון הוא. דהא תנן: מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג - חוגג והולך כל הרגל כולו, ויום טוב האחרון של חג. - ואימא עצרת, דפרישת שבעה ליום אחד הוא - אמר רבי אבא: דנין פר אחד ואיל אחד מפר אחד ואיל אחד, לאפוקי עצרת דשני אילים נינהו. - הניחא למאן דאמר יום הכפורים איל אחד הוא. אלא למאן דאמר שני אילים נינהו - מאי איכא למימר? דתניא, רבי אומר: איל אחד, הוא האמור כאן הוא האמור בחומש הפקודים. רבי אליעזר ברבי שמעון אומר: שני אילים הם, אחד האמור כאן, ואחד האמור בחומש הפקודים. - אפילו תימא רבי אליעזר ברבי שמעון, התם - חד לחובת היום וחד למוספין, לאפוקי עצרת דתרווייהו חובת היום נינהו. - ואימא ראש השנה, דפרישת שבעה ליום אחד הוא - אמר רבי אבהו: דנין פר ואיל שלו מפר ואיל שלו, לאפוקי עצרת וראש השנה דציבור נינהו. - הניחא למאן דאמר קח לך - משלך,

דף ג.ב

ועשה לך - משלך. אלא למאן דאמר משל צבור - מאי איכא למימר? דתניא: קח לך - משלך, ועשה לך - משלך, ויקחו אליך - משל צבור, דברי רבי יאשיהו. רבי יונתן אומר: בין קח לך בין ויקחו אליך - משל צבור. ומה תלמוד לומר קח לך - כביכול משלך אני רוצה יותר משלהם. אבא חנן אמר משום רבי אלעזר: כתוב אחד אומר (דברים י) ועשית לך ארון עץ וכתוב אחד אומר (שמות כה) ועשו ארון עצי שטים, הא כיצד? כאן - בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן - בזמן שאין עושין רצונו של מקום. עד כאן לא פליגי אלא בקיחות דעלמא, ועשיות דעלמא, קיחות דעלמא (שמות ל) קח לך סמים, עשיות דעלמא (במדבר י) עשה לך שתי חצוצרת כסף. אבל הנך - פרושי קא מפרש דמשלך הוא. במלואים, מכדי כתיב (ויקרא ט) ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת, ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת למה לי? שמע מינה: קח לך - משלך הוא. ביום הכפורים, מכדי כתיב (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת וגו', ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת והקריב את פר החטאת אשר לו למה לי? שמע מינה האי לו - משלו הוא. רב אשי אמר: דנין פר לחטאת ואיל לעולה מפר לחטאת ואיל לעולה, לאפוקי ראש השנה ועצרת דתרווייהו

עולות נינהו. רבינא אמר: דנין עבודה בכהן גדול מעבודה בכהן גדול, לאפוקי כולהו קושייתין דלאו עבודה בכהן גדול נינהו. ואיכא דאמרי, אמר רבינא: דנין עבודה תחלה, מעבודה תחילה, לאפוקי הני דלאו תחלה נינהו. מאי תחלה? אילימא תחלה בכהן גדול - היינו קמייתא אלא: עבודה תחלה במקום מעבודה תחלה במקום. כי אתא רב דימי אמר: רבי יוחנן מתני חדא, [רבי יהושע בן לוי] מתני תרתי. רבי יוחנן מתני חדא: לעשת לכפר - אלו מעשה יום הכפורים, [ורבי יהושע בן לוי] מתני תרתי: לעשת - אלו מעשה פרה, לכפר - אלו מעשה יום הכפורים. רבי יוחנן מתני חדא? והא אגן תנן: שבעת ימים קודם יום הכפורים, ושבעת ימים קודם שריפת הפרה - מעלה בעלמא. - והא אמר רבי מניומי בר חלקיה אמר רבי מחסיא בר אידי אמר רבי יוחנן: כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשת לכפר עליכם, לעשת - אלו מעשה פרה. לכפר - אלו מעשה יום הכפורים - ההוא דרביה. דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: לעשת - אלו מעשה פרה, לכפר - אלו מעשה יום הכפורים. אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: מהיכא קא ילפת לה - ממלואים, אי מה מלואים - כל הכתוב בהן מעכב בהן, אף הכא נמי - כל הכתוב בהן מעכב בהן. וכי תימא הכי נמי, והתנן: ומתקינין לו כהן אחר, ולא קתני מפרישין וכי תימא: מאי מתקינין - מפרישין, ליתני או אידי ואידי מתקינין, או אידי ואידי מפרישין - אמר ליה: אלא מר מהיכא יליף לה? - אמר: מסיני, דכתיב (שמות כד) וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי. מכדי כתיב ויקרא אל משה ביום השביעי, מאי ששת ימים? זה בנה אב, שכל הנכנס במחנה שכינה - טעון פרישת ששה. - והא אגן שבעה תנן - מתניתין רבי יהודה בן בתירא היא, דחייש

דף דא

לטומאת ביתו. אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: בשלמא לדידי דילפינא ממלואים - היינו דתניא: זה וזה מזין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם, דהואי נמי הזאה במלואים. אלא לדידך, דילפת מסיני - הזאה בסיני מי הואי? - אמר ליה: ולטעמך מי ניחא? במלואים - דם, הכא - מים. - הא לא קשיא, דתני רבי חייא: נכנסו מים תחת דם. אלא לדידך, הזאה בסיני מי הואי? - אמר ליה: מעלה בעלמא. תניא כוותיה דרבי יוחנן, תניא כוותיה דריש לקיש. תניא כוותיה דרבי יוחנן: (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש - במה שאמור בענין. מאי היא - בענין דמלואים. ומה אמור בענין דמלואים - אהרן פירש שבעה ושמש יום אחד, ומשה מסר לו כל שבעה כדי לחנכו בעבודה. ואף לדורות, כהן גדול פורש שבעה ומשמש יום אחד, ושני תלמידי חכמים מתלמידיו של משה, לאפוקי צדוקין, מוסרין לו כל שבעה כדי לחנכו בעבודה. מכאן אמרו: שבעת ימים קודם יום הכיפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין, וכשם שמפרישין כהן גדול כך מפרישין כהן השורף את הפרה ללשכה שעל פני הבירה צפונה מזרחה, ואחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם. ואם תאמר במלואים דם הכא מים - אמרת: נכנסו מים תחת דם. ואומר כאשר עשה ביום הזה צוה

ה' לעשת לכפר עליכם, לעשת - אלו מעשה פרה, לכפר - אלו מעשה יום הכיפורים. - והאי בזאת מיבעי ליה לגופיה, בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה - אמרי: אי לקרבן לחודיה - לימא קרא בזה או באלה, מאי בזאת - שמעת מינה תרתי. מאי ואומר? וכי תימא יום הכיפורים קמא הוא דבעי פרישה, כדאשכחן במלואים, אבל ביום הכיפורים דעלמא לא אי נמי, כהן גדול קמא הוא דבעי פרישה, אבל כהן גדול בעלמא לא - תא שמע: כאשר עשה וכו'. תניא כוותיה דריש לקיש: משה עלה בענן ונתכסה בענן ונתקדש בענן כדי לקבל תורה לישראל בקדושה, שנאמר (שמות כד) וישכן כבוד ה' על הר סיני. זה היה מעשה אחר עשרת הדברות, שהיו תחלה לארבעים יום, דברי רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבא אומר: וישכן כבוד ה' - מראש חודש,

דף זב.

ויכסהו הענן - להר, ויקרא אל משה - [משה] וכל ישראל עומדין, ולא בא הכתוב אלא לחלק כבוד למשה. רבי נתן אומר: לא בא הכתוב אלא למרק אכילה ושתייה שבמעיו, לשומו כמלאכי השרת. רבי מתיא בן חרש אומר: לא בא הכתוב אלא לאיים עליו, כדי שתהא תורה ניתנת באימה, ברתת ובזיע, שנאמר (תהלים ב) עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. מאי וגילו ברעדה? אמר רב אדא בר מתנה אמר רב: במקום גילה שם תהא רעדה. במאי קא מיפלגי רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא? בפלוגתא דהני תנאי. דתניא: בששה בחודש ניתנה תורה לישראל, רבי יוסי אומר: בשבעה בו. מאן דאמר בששה - בששה ניתנה, ובשבעה עלה (דכתיב (שמות כד) ויקרא אל משה ביום השביעי). מאן דאמר בשבעה - בשבעה ניתנה, ובשבעה עלה, [דכתיב ויקרא אל משה ביום השביעי]. רבי יוסי הגלילי סבר לה כתנא קמא, דאמר בששה בחודש ניתנה תורה, הלכך, זה היה מעשה אחר עשרת הדברות, (שמות כד) וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים - למשה, ויקרא אל משה ביום השביעי - לקבולי שאר תורה. דאי סלקא דעתך וישכן כבוד ה' מראש חדש, ויכסהו הענן - להר, ויקרא אל משה ביום השביעי - לקבולי עשרת הדברות - הא קבילו להו מששה, והא אסתלק ענן מששה ורבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי, דאמר בשבעה בחדש ניתנה תורה לישראל. בשלמא לרבי עקיבא - היינו דמשכחת לה בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות עשרין וארבעה דסיון, ושיתסר דתמוז - מלו להו ארבעין יומין דהוה בהר, ובשבסר בתמוז נחית, ואתא ותברינהו ללוחות. אלא לרבי יוסי הגלילי, דאמר ששה דפרישה וארבעין דהר, עד עשרין ותלת בתמוז לא אתבור לוחות אמר לך רבי יוסי הגלילי: ארבעין דהר בהדי ששה דפרישה. אמר מר: ויקרא אל משה - משה וכל ישראל עומדין. מסייע ליה לרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: ויקרא אל משה - משה וכל ישראל עומדין, ולא בא הכתוב אלא לחלק לו כבוד למשה. מיתיבי: קול לו - קול אליו, משה שמע וכל ישראל לא שמעו - לא קשיא הא - בסיני, הא - באהל מועד. ואי בעית אימא: לא קשיא, הא - בקריאה, הא - בדבור. רבי זריקא רמי קראי קמיה דרבי אלעזר, ואמרי לה: אמר רבי זריקא רבי אלעזר רמי: כתיב (שמות מ) ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן, וכתיב (שמות מ)

ויבא משה בתוך הענן מלמד שתפסו הקדוש ברוך הוא למשה והביאו בענן. דבי רבי ישמעאל תנא: נאמר כאן בתוך ונאמר להלן בתוך, (שמות יד) ויבאו בני ישראל בתוך היס. מה להלן שביל, דכתיב והמים להם חמה - אף כאן שביל. (ויקרא א) ויקרא אל משה וידבר למה הקדים קריאה לדיבור? - לימדה תורה דרך ארץ, שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קורהו. מסייע ליה לרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: לא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קורהו. לאמר אמר רבי (מוסיא בר בריה דרבי מסיא משמיה דרבי מוסיא) (מסורת הש"ס: [מנסיא]) רבה: מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר, עד שיאמר לו לך אמור - שנאמר (ויקרא א) וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. מכלל דתרווייהו סבירא להו: מלואים, כל הכתוב בהן מעכב בהן. דאיתמר: מלואים, רבי יוחנן ורבי חנינא, חד אמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן, וחד אמר: דבר המעכב לדורות - מעכב בהן, שאין מעכב לדורות - אין מעכב בהן. תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר: כל הכתוב בהן מעכב בהן, מדקאמר ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן: אי מה מלואים - כל הכתוב בהן מעכב בהן, ולא קא מהדר ליה ולא מידי - תסתיים. מאי בינייהו?

דף ה.א

אמר רב יוסף: סמיכה איכא בינייהו למאן דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן - סמיכה מעכבא, למאן דאמר דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן - סמיכה לא מעכבא. ולדורות מנא לן דלא מעכבא? דתניא: (ויקרא א) וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת? והלא אין כפרה אלא בדם. שנאמר (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש יכפר. ומה תלמוד לומר וסמך ונרצה - שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה - מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר, וכפר. רב נחמן בר יצחק אמר: תנופה איכא בינייהו. למאן דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן - מעכבא, ולמאן דאמר דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן - לא מעכבא. ולדורות מנא לן דלא מעכבא? דתניא: (ויקרא יד) לתנופה לכפר, וכי תנופה מכפרת? והלא אין כפרה אלא בדם, שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר ומה תלמוד לומר לתנופה לכפר - שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר, וכפר. רב פפא אמר: פרישת שבעה איכא בינייהו, למאן דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן - מעכבא, למאן דאמר דבר שאינו מעכב לדורות אינו מעכב בהן - לא מעכבא. ולדורות מנא לן דלא מעכבא? מדקא תני מתקינין, ולא קתני מפרישין. רבינא אמר: ריבוי שבעה ומשיחה שבעה איכא בינייהו. למאן דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן - מעכבא, למאן דאמר דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן - לא מעכבא. ולדורות מנא לן דלא מעכבא? דתניא: (שמות טז) וכפר הכהן אשר ימשח אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו, מה תלמוד לומר? לפי שנאמר (שמות כט) שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו, אין לי אלא נתרבה שבעה ונמשח שבעה, נתרבה שבעה ונמשח יום אחד, נתרבה יום אחד ונמשח שבעה מניין? תלמוד לומר: אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו - מכל מקום. אשכחן ריבוי שבעה לכתחלה, משיחה שבעה לכתחלה מנא לן? איבעית אימא:

מדאיצטריך קרא למעוטה, ואיבעית אימא: דאמר קרא (שמות כט) ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם ולמלא בם את ידם - איתקש משיחה לריבוי, מה ריבוי - שבעה, אף משיחה - שבעה. מאי טעמא דמאן דאמר כל הכתוב בהן מעכב? - אמר רבי יצחק בר ביסנא: אמר קרא (שמות כט) ועשית לאהרן ולבניו ככה - ככה עיכובא הוא. תינח כל

דף ה.ב

מילתא דכתיבא בהאי ענינא, מילתא דלא כתיבא בהאי ענינא - מנא לן? אמר רב נחמן בר יצחק: יליף פתח פתח. רב משרשיא אמר: (ויקרא ח) ושמרתם את משמרת ה', עכובא. רב אשי אמר: (ויקרא ח) כי כן צויתי - עכובא. תנו רבנן: כי כן צויתי, (ויקרא י) כאשר צויתי, כאשר צוה ה', כי כן צויתי, באנינות יאכלוה. כאשר צויתי - בשעת מעשה אמר להם. כאשר צוה ה' - ולא מאלי אני אומר. אמר רבי יוסי בר חנינא: מכנסים אין כתובין בפרשה, כשהוא אומר: (שמות כט) וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן - להביא המכנסים ועשירית האיפה. בשלמא מכנסים כתיבי בענינא דבגדים, אלא עשירית האיפה - מנא לן? אתיא זה זה (ויקרא ו) מוזה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' עשירית האפה. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מניין שאף מקרא פרשה מעכב? תלמוד לומר: (ויקרא ח) ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' - אפילו דיבור מעכב. כיצד הלבישן? - כיצד הלבישן? מאי דהוה הוה אלא: כיצד מלבישן לעתיד לבוא? לעתיד לבא נמי - לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם אלא: כיצד הלבישן למיסבר קראי? פליגי בה בני רבי חייא ורבי יוחנן, חד אמר: אהרן ואחר כך בניו, וחד אמר: אהרן ובניו בבת אחת. אמר אביי: בכתנות ומצנפת כולי עלמא לא פליגי דאהרן ואחר כך בניו, דבין בצואה ובין בעשיה אהרן קדים. כי פליגי - באבנט, מאן דאמר אהרן ואחר כך בניו - דכתיב (ויקרא ח) ויחגור אותו באבנט, והדר כתיב ויחגר אתם אבנט. ומאן דאמר אהרן ובניו בבת אחת - דכתיב (שמות כט) וחגרת אתם. ולמאן דאמר אהרן ובניו בבת אחת, הכתיב ויחגר אתו באבנט והדר כתיב ויחגר אתם אבנט

דף ו.א

אמר לך: ההוא אבנטו של כהן גדול לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט. ולמאן דאמר אהרן ואחר כך בניו, והכתיב וחגרת אתם אבנט אמר לך: ההוא קא משמע לן אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט. ויחגר אתו אבנט, ויחגור אתם, למה לי? שמע מינה: אהרן ואחר כך בניו. - ובבת אחת מי משכחת לה? - לא צריכא, דאקדים. מפרישין כהן גדול וכו'. למה מפרישין? - למה מפרישין? כדקאמרין, אי לרבי יוחנן כדאית ליה, אי לריש לקיש כדאית ליה הכי קאמר: מביתו למה פירש? תניא, רבי יהודה בן בתירה אומר: שמא תמצא אשתו ספק נדה, ויבא עליה. - אטו ברשיעי עסקינן? - אלא: שמא יבא על אשתו, ותמצא ספק נדה. אמרוה רבנן קמיה דרב חסדא: כמאן - כרבי עקיבא, דאמר: נדה מטמאה את בועלה. דאי רבנן, הא אמרי: אין נדה מטמאה את בועלה אמר להו רב חסדא: אפילו תימרו רבנן, עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי

עקיבא - אלא באחר אחר, אבל בחד אחר - מודו ליה. אמר רבי זירא, שמע מינה: בועל נדה אינו כנדה וטובל ביום. דאי אמרת בועל נדה כנדה, אימת טביל - בליליא, למחר היכי עביד עבודה? והא בעי הערב השמש אלא לאו שמע מינה: בועל נדה אינו כנדה. רב שימי מנהרדעא אמר: אפילו תימא בועל נדה כנדה - דמפרשינן ליה שעה אחת סמוך לשקיעת החמה. מיתיבי: כל חייבי טבילות טבילתן ביום, נדה ויולדת - טבילתן בלילה. נדה - אין, בועל נדה - לא - נדה, וכל דאתי מרבוויא. - מיתיבי: בעל קרי כמגע שרץ, בועל נדה כטמא מת. מאי לאו - לטבילה? - לא, לטומאתן. - טומאתן? בהדיא כתיב בהו האי טומאת שבעה כתיב ביה, והאי טומאת שבעה כתיב ביה

דף ו.ב

אלא לאו - לטבילתן? - לא, לעולם לטומאתן, סיפא אצטריכא ליה: אלא שחמור ממנו בועל נדה, שמטמא משכב ומושב בטומאה קלה, לטמא אוכלין ומשקין. - תא שמע, דתני רבי חייא: הזב והזבה והמצורע והמצורעת ובעל נדה וטמא מת - טבילתן ביום, נדה ויולדת - טבילתן בלילה - תיובתא. ועד שאתה מפרישו מטומאת ביתו, הפרישהו מטומאת המת אמר רב תחליפא אבוה דרב הונא (בר תחליפא) משמיה דרבא: זאת אומרת טומאת המת הותרה היא בציבור. רבינא אמר: אפילו תימא טומאת המת דחוייה היא בציבור - טומאת המת לא שכיחא, טומאת ביתו שכיחא. איתמר, טומאת המת, רב נחמן אמר: הותרה היא בציבור, ורב ששת אמר: דחוייה היא בציבור. היכא דאיכא טמאין וטהורין בההוא בית אב - כולי עלמא לא פליגי דטהורין עבדי, טמאין לא עבדי. כי פליגי - לאהדורי ולאיתויי טהורין מבית אב אחרינא. רב נחמן אמר: היתר היא בציבור, ולא מהדרין. ורב ששת אמר: דחוייה היא בציבור, ומהדרין. איכא דאמרי: אפילו היכא דאיכא טהורין וטמאין בההוא בית אב פליגי רב נחמן ואמר, עבדי נמי טמאין,

דף ז.א

דכל טומאת מת בציבור - רחמנא שרייה. אמר רב ששת: מנא אמינא לה - דתניא: היה עומד ומקריב מנחת העומר ונטמאת בידו - אומר, ומביאין אחרת תחתיה. ואם אין שם אלא היא אומרין לו: הוי פקח, ושתוק. קתני מיהת: אומר, ומביאין אחרת תחתיה - אמר רב נחמן: מודינא היכא דאיכא שיריים לאכילה. - מיתיבי: היה מקריב מנחת פרים ואילים וכבשים ונטמאת בידו, אומר ומביאין אחרת תחתיה. ואם אין שם אלא היא - אומרין לו: הוי פקח, ושתוק. מאי לאו - פרים אילים וכבשים דחג - אמר לך רב נחמן: לא, פרים - פר עבודה זרה, אף על גב דציבור הוא, כיון דלא קביע ליה זמן - מהדרין. אילים - באילו של אהרן, דאף על גב דקביע ליה זמן, כיון דיחיד הוא - מהדרין. כבשים - בכבש הבא עם העומר, דאיכא שיריים לאכילה. - מיתיבי: דם שנטמא וזרקו, בשוגג - הורצה, במזיד - לא הורצה - כי תניא ההיא - דיחיד. תא שמע: על מה הציץ מרצה - על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא, בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, בין ביחיד בין בציבור. ואי סלקא דעתך טומאה היתר היא בציבור - למה לי

לרצויי? - אמר לך רב נחמן: כי קתני הציץ מרצה - אדיחיד. ואיבעית אימא: אפילו תימא בציבור, בהנך דלא קביע לה זמן. - מיתבי: (שמות כח) ונשא אהרן את עון הקדשים, וכי איזה עון הוא נושא? אם עון פיגול - הרי כבר נאמר לא ירצה, ואם עון נותר - הרי כבר נאמר לא יחשב,

דף זב

הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור. וקשיא לרב ששת - תנאי היא. דתניא: ציץ, בין שישנו על מצחו בין שאינו על מצחו - מרצה, דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר: עודהו על מצחו - מרצה, אין עודהו על מצחו - אינו מרצה. אמר לו רבי שמעון: כהן גדול ביום הכפורים יוכיח, שאין עודהו על מצחו ומרצה אמר לו רבי יהודה: הנח לכהן גדול ביום הכפורים, שטומאה הותרה לו בציבור. מכלל דרבי שמעון סבר - טומאה דחוויה היא בציבור. אמר אביי: בנשבר הציץ - דכולי עלמא לא פליגי דלא מרצה, כי פליגי - דתלי בסיכתא. רבי יהודה סבר: (שמות כח) על מצח ונשא, ורבי שמעון סבר (שמות כח) תמיד לרצון לפני ה', מאי תמיד? אילימא תמיד על מצחו, מי משכחת לה? מי לא בעי מיעל לבית הכסא, ומי לא בעי מינס? אלא תמיד מרצה הוא. - ולרבי יהודה נמי, הא כתיב תמיד - ההוא תמיד - שלא יסיח דעתו ממנו, כדרבה בר רב הונא. דאמר רבה בר רב הונא: חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה ושעה, קל וחומר מציץ.

דף תא

ומה ציץ, שאין בו אלא אזכרה אחת, אמרה תורה על מצחו תמיד - שלא יסיח דעתו ממנו, תפילין שיש בהן אזכרות הרבה - על אחת כמה וכמה. - ולרבי שמעון דאמר תמיד מרצה, והא כתיב על מצחו ונשא - ההוא לקבוע לו מקום הוא דאתא. - ורבי יהודה לקבוע לו מקום מנא ליה? - נפקא ליה מעל מצחו. - ורבי שמעון נמי, תיפוק ליה מעל מצחו - אין הכי נמי. אלא על מצחו ונשא מאי עביד ליה? - אמר לך: ראוי למצח - מרצה, שאינו ראוי למצח - אינו מרצה, לאפוקי נשבר הציץ, דלא מרצה. - ולרבי יהודה נשבר הציץ מנא ליה? - נפקא ליה ממצח מצחו. - ורבי שמעון: מצח מצחו לא משמע ליה. נימא הני תנאי כהני תנאי דתניא: אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה מכל חטאות שהיו שם, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי בלבד. רבי חנינא סגן הכהנים אומר: כהן השורף את הפרה מזין עליו כל שבעה. כהן גדול ביום הכפורים - אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי. מאי לאו בהא קא מיפלגי רבי מאיר סבר: טומאה דחוויה היא בציבור, ורבי יוסי סבר: טומאה היתר היא בציבור. - ותסברא? אי סבר רבי יוסי היתר היא בציבור - הזאה כלל למה לי? אלא, דכולי עלמא הני תנאי סברי טומאה דחוויה היא בציבור, והכא בהא קמיפלגי רבי מאיר סבר: אמרינן טבילה בזמנה מצוה, ורבי יוסי סבר: לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה. - וסבר רבי יוסי לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה? והתניא: הרי שהיה שם כתוב על בשרו - הרי זה לא ירחץ, ולא יסוך, ולא יעמוד במקום הטנופת. נזדמנה לו טבילה של מצוה - כורך עליו

גמי, וטובל. רבי יוסי אומר: יורד וטובל כדרכו, ובלבד שלא ישפשף. וקיימא לן דבטבילה בזמנה מצוה קא מיפלגי, דתנא קמא סבר: לא אמרינן טבילה בזמנה מצוה, ורבי יוסי סבר: אמרינן טבילה בזמנה מצוה אלא, דכולי עלמא להני תנאי אמרינן טבילה בזמנה מצוה. והכא בהא קמיפלגי רבי מאיר סבר: מקשינן הזאה לטבילה, ורבי יוסי סבר: לא מקשינן הזאה לטבילה. ורבי חנינא סגן הכהנים, אי מקיש הזאה לטבילה - אפילו כהן ביום הכפורים נמי, אי לא מקיש הזאה לטבילה - אפילו כהן השורף את הפרה נמי לא - לעולם לא מקיש, וכהן השורף את הפרה - מעלה בעלמא. כמאן אזלא הא דתנו רבנן: אין בין כהן השורף את הפרה לכהן גדול ביום הכפורים אלא

דף ח.ב

שזה פרישתו לקדושה, ואחיו הכהנים נוגעין בו, וזה פרישתו לטהרה, ואין אחיו הכהנים נוגעין בו. כמאן - - או רבי מאיר או רבי יוסי. דאי רבי חנינא סגן הכהנים - הא איכא נמי הא. מתקיף לה רבי יוסי ברבי חנינא: בשלמא ראשון - שמא שלישי, שני - שמא שלישי, שלישי - שמא שלישי, חמישי - שמא שביעי, שישי - שמא שביעי, שביעי - שמא שביעי. אלא רביעי למה לי הזאה כלל? לא בשלישי איכא לספוקי, ולא בשביעי איכא לספוקי - ולטעמך, הזאה כל שבעה מי איכא? והא קיימא לן דהזאה שבות, ואינה דוחה את השבת. אלא מאי אית לך למימר - שבעה לבר משבת, הכא נמי - שבעה לבר מרביעי. אמר רבא: הלכך, כהן גדול ביום הכפורים, דלא בדידן תליא מילתא, אלא בקביעא דירחא תליא מילתא - בתלתא בתשרי בעי לאפרושי, וכל אימת דמתרמי תלתא בתשרי - מפרשינן ליה. אבל כהן השורף את הפרה, דבדידן תליא מילתא - מפרשינן ליה ברביעי בשבת, כי היכי דניתרמי רביעי שלו בשבת. ללשכת פרהדרין וכו'. תניא, רבי יהודה: וכי לשכת פרהדרין היתה? והלא לשכת בלווטי היתה אלא, בתחלה היו קורין אותה לשכת בלווטי, ומתוך שנותנין עליו ממון לכהונה ומחליפין אותה כל שנים עשר חודש, כפרהדרין הללו שמחליפין אותם כל שנים עשר חודש, לפיכך היו קוראין אותה לשכת פרהדרין. תנן התם: הנחתומין לא חייבו אותן חכמים להפריש אלא תרומת מעשר וחלה. בשלמא תרומה גדולה לא, דתניא:

דף ט.א

לפי ששלח בכל גבולי ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד. מעשר ראשון ומעשר עני נמי לא - המוציא מחבירו עליו הראיה. אלא מעשר שני, נפרשו ונסקו, וניכלוהו בירושלים אמר עולא: מתוך שפרהדרין הללו חובטין אותן כל שנים עשר חדש, ואומרים להן: מכרו בזול, מכרו בזול לא אטרחונהו רבנן. מאי פרהדרין - פורסי. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (משלי י) יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה, יראת ה' תוסיף ימים - זה מקדש ראשון, שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים גדולים, ושנות רשעים תקצרנה - זה מקדש שני, שעמד ארבע מאות ועשרים שנה, ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים. צא מהם ארבעים שנה שמש שמעון הצדיק, ושמונים שמש יוחנן כהן גדול, עשר

ששמש ישמעאל בן פאבי, ואמרי לה אחת עשרה ששמש רבי אלעזר בן חרסום - מכאן ואילך צא וחשוב: כל אחד ואחד לא הוציא שנתו. אמר רבי יוחנן בן תורתא: מפני מה חרבה שילה - מפני שהיו בה שני דברים, גלוי עריות ובזיון קדשים. גלוי עריות - דכתיב (שמואל א ב) ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצבאות פתח אהל מועד. ואף על גב דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: כל האומר בני עלי חטאו - אינו אלא טועה, מתוך

דף ט.ב

ששהו את קיניהן. מיהא מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבוס. בזיון קדשים - דכתיב (שמואל א ב) גם בטרם יקטרו את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזבח תנה בשר לצלות לכהן ולא יקח ממך בשר מבשל כי אם חי ויאמר אליו האיש קטר יקטרו כיום החלב וקח לך כאשר תאווה נפשך ואמר לו כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה ותהי חטאת הנערים גדולה מאד את פני ה' כי נאצו האנשים את מנחת ה'. מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים. עבודה זרה - דכתיב (ישעיהו כח) כי קצר המצע מהשתרע מאי קצר המצע מהשתרע? אמר רבי יונתן: קצר מצע זה מהשתרר עליו שני רעים כאחד. (ישעיהו כח) והמסכה צרה כהתכנס, אמר רבי שמואל בר נחמני: כי מטי רבי יונתן להאי קרא בכי, אמר: מאן דכתיב ביה (תהלים לג) כנס כנד מי הים, נעשית לו מסכה צרה גלוי עריות, דכתיב (ישעיהו ג) ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפוף תלכנה וברגליהן תעכסנה. יען כי גבהו בנות ציון - שהיו מהלכות ארוכה בצד קצרה, ותלכנה נטויות גרון - שהיו מהלכות בקומה זקופה, ומשקרות עינים - דהו מליין כוחלא עיניהן, הלוך וטפוף תלכנה - שהיו מהלכות עקב בצד גודל, וברגליהן תעכסנה - אמר רבי יצחק: שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעליהן, וכשמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות ומתיזות עליהן, ומכניסין בהן יצר הרע כארס בכעוס. שפיכות דמים - דכתיב (מלכים ב כא) וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה מאד] עד אשר מלא את ירושלים פה לפה. אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים. רשעים היו, אלא שתלו בטחונם בהקדוש ברוך הוא. אתאן למקדש ראשון, דכתיב (מיכה ג) ראשיה בשחד ישפטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל ה' ישענו לאמר הלא ה' בקרבנו לא תבוא עלינו רעה. לפיכך הביא עליהן הקדוש ברוך הוא שלש גזרות כנגד שלש עבירות שבידם, שנאמר (מיכה ג) לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער. ובמקדש ראשון לא הוה ביה שנאת חנם? והכתיב (יחזקאל כא) מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספק אל ירך. ואמר רבי (אליעזר): (מסורת הש"ס: [אלעזר]) אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה, ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם - ההיא בנשיאי ישראל הואי, דכתיב (יחזקאל כא) זעק והילל בן אדם כי היא

היתה בעמי. ותניא: זעק והילל בן אדם יכול לכל? תלמוד לומר: היא בכל נשיאי ישראל. רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו: ראשונים שנתגלה עונם - נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עונם - לא נתגלה קצם. אמר רבי יוחנן: טובה צפורן של ראשונים מכריסו של אחרונים. - אמר ליה ריש לקיש: אדרבה, אחרונים עדיפי, אף על גב דאיכא שעבוד מלכיות - קא עסקי בתורה אמר ליה: בירה תוכיח, שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים. שאלו את רבי אלעזר: ראשונים גדולים או אחרונים גדולים? - אמר להם: תנו עיניכם בבירה. איכא דאמרי, אמר להם: עידיכם בירה. ריש לקיש הוי סחי בירדנא, אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא. אמר ליה: אלהא סנינא לכו, דכתיב (שיר השירים ח) אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז, אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא - נמשלתם ככסף, שאין רקב שולט בו, עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו. מאי ארז? אמר עולא: ססמגור. מאי ססמגור? אמר רבי אבא: בת קול. כדתניא: משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל, ועדיין היו משתמשין בבת קול. וריש לקיש מי משתעי בהדי רבה בר בר חנה? ומה רבי (אליעזר) (מסורת הש"ס: [אלעזר]) דמרא דארעא דישראל הוה, ולא הוה משתעי ריש לקיש בהדיה, דמאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה בשוק יהבו ליה עיסקא בלא סהדי, בהדי רבה בר בר חנה משתעי? אמר רב פפא: שדי גברא בינייהו, או ריש לקיש הוה וזעירי, או רבה בר בר חנה הוה ורבי אלעזר. כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה: לאו היינו טעמא, אי נמי סליקו כולהו בימי עזרא לא הוה שריא שכינה במקדש שני, דכתיב (בראשית ט) יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם.

דף יא

אף על גב דיפת אלהים ליפת - אין השכינה שורה אלא באהלי שם. ופרסאי מנא לן דמיפת קאתו? דכתיב (בראשית י) בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס. גומר - זה גרממא, מגוג - זו קנדיא, מדי - זו מקדוניה, יון - כמשמעו, תובל - זה בית אונייקי, משך - זו מוסיא, תירס פליגי בה רבי סימאי ורבנן, ואמרי לה רבי סימון ורבנן. חד אמר: זו בית תרייקי וחד אמר: זו פרס. תני רב יוסף: תירס זו פרס. סבתה ורעמה וסבתכא, תני רב יוסף: סקיסתן גוייתא, וסקיסתן ברייתא. בין חדא לחדא מאה פרסי, והיקפה אלפא פרסי. (בראשית י) ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך וכלנה. בבל - כמשמעו, ארך - זה אוריות, ואכד - זה בשכר, כלנה - זה נופר נינפי. (בראשית י) מן הארץ ההיא יצא אשור. תני רב יוסף: אשור זה סילק. (בראשית י) ויבן את נינוה ואת רחבת עיר ואת כלח. נינוה - כמשמעו, רחובות עיר - זו פרת דמישן, כלח - זו פרת דבורסיף, ואת רסן בין נינוה ובין כלח היא העיר הגדלה. רסן - זה אקטיספון, היא העיר הגדלה - איני יודע אם נינוה העיר הגדולה, אם רסן העיר הגדולה. כשהוא אומר (יונה ג) ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים - הוי אומר: נינוה היא העיר הגדולה. (במדבר יג) ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק. תנא: אחימן - מיומן שבאחים,

ששי - שמשים את הארץ כשחיתות, תלמי - שמשים את הארץ תלמים תלמים. דבר אחר: אחימן בנה ענת, ששי בנה אלוש, תלמי בנה תלבוש. ילידי הענק - שמעניקין החמה בקומתן. אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי: עתידה רומי שתפול ביד פרס, שנאמר (ירמיהו מט) לכן שמעו עצת ה' אשר יעץ (על) (מסורת הש"ס: [אל]) אדום ומחשבותיו אשר חשב (על) (מסורת הש"ס: [אל]) יושבי תימן אם לוא יסחבום צעירי הצאן אם לא ישים עליהם נוהם, מתקיף לה רבה בר עולא: מאי משמע דהאי צעירי הצאן פרס הוא - דכתיב (דניאל ח) (והאיל) [האיל] אשר ראית בעל הקרנים (הוא) מלכי מדי ופרס. ואימא יון, דכתיב (דניאל ח) והצפיר השעיר מלך יון כי סליק רב חביבא בר סורמקי אמרה קמיה דההוא מרבנן, אמר ליה: מאן דלא ידע פרושי קראי מותיב תיובתא לרבי? מאי צעירי הצאן - זוטר דאחוהי, דתני רב יוסף: תירס זה פרס. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי: עתידה רומי שתפול ביד פרס. קל וחומר ומה מקדש ראשון שבנאוהו בני שם והחריבוהו כשדיים - נפלו כשדיים ביד פרסיים, מקדש שני שבנאוהו פרסיים והחריבוהו רומיים - אינו דין שיפלו רומיים ביד פרסיים? אמר רב: עתידה פרס שתפול ביד רומי. אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב: בנוי ביד סתוריי? אמר להו אין, גזירת מלך היא. איכא דאמרי, אמר (ליה) (מסורת הש"ס: [להו]): אינהו נמי הא קא סתרי בי כנישתא. תניא נמי הכי: עתידה פרס שתפול ביד רומי. חדא - דסתרי בי כנישתא, ועוד: גזירת מלך הוא שיפלו בונין ביד סותרין. דאמר רב יהודה אמר רב: אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות רומי הרשעה בכל העולם כולו תשעה חדשים שנאמר (מיכה ג) לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל. תנו רבנן: כל הלשכות שהיו במקדש לא היו להן מזוזה, חוץ מלשכת פרהדרין שהיה בה בית דירה לכהן גדול. אמר רבי יהודה: והלא כמה לשכות היו במקדש שהיה להן בית דירה, ולא היה להן מזוזה. אלא, לשכת פרהדרין גזירה היתה. מאי טעמא דרבי יהודה? - אמר (רבא) (מסורת הש"ס: [רבה]) קסבר רבי יהודה כל בית שאינו עשוי לימות החמה ולימות הגשמים - אינו בית. איתיביה אביי: והכתיב (עמוס ג) והכיתי (את) בית החרף על בית הקיץ - אמר ליה: בית חורף ובית קיץ - איקרי, בית סתמא - לא איקרי. איתיביה אביי: סוכת החג בחג, רבי יהודה מחייב וחכמים פוטרין. ותני עלה: רבי יהודה מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר. וכי תימא: מדרבנן. בשלמא עירוב ומזוזה - איכא למימר מדרבנן, אלא מעשר מי איכא למימר מדרבנן?

דף יב

דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב. אלא אמר אביי: בשבעה - דכולי עלמא לא פליגי דמיחייבא, כי פליגי - בשאר ימות השנה. רבנן סברי: גזרינן שאר ימות השנה אטו שבעה, ורבי יהודה סבר: לא גזרינן. אמר ליה רבא: והא סוכת החג בחג קתני אלא אמר רבא: בשאר ימות השנה - כולי עלמא לא פליגי דפטורה, כי פליגי - בשבעה. וסוכה טעמא לחוד, ולשכה טעמא לחוד. סוכה טעמא לחוד רבי יהודה לטעמיה, דאמר: סוכה דירת קבע בעינן, ומיחייבא במזוזה. ורבנן

לטעמייהו, דאמרי: סוכה דירת עראי בעינן, ולא מיחייבא במזוזה. ולשכה טעמא לחוד רבנן סברי: דירה בעל כרחא - שמה דירה, ורבי יהודה סבר: דירה בעל כרחא - לא שמה דירה, ומדרבנן הוא דתקיננו לה, שלא יאמרו כהן גדול חבוש בבית האסורין. מאן תנא להא, דתנו רבנן:

דף יא.א

כל השערים שהיו שם לא היה להם מזוזה, חוץ משער ניקנור, שלפנים ממנו לשכת פרהדרין. לימא רבנן היא ולא רבי יהודה, דאי רבי יהודה - היא גופה גזירה, ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה? אפילו תימא רבי יהודה, כולה חדא גזירה היא. תנו רבנן: בשעריך - אחד שערי בתים, ואחד שערי חצירות, ואחד שערי מדינות, ואחד שערי עיירות, יש בהן חובת מצוה למקום. משום שנאמר (דברים ו) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. אמר ליה אביי לרב ספרא: הני אבולי דמחוזא מאי טעמא לא עבדו להו רבנן מזוזה? אמר ליה: הנהו חזוק לאקרא דכובי הוא דעבידי. אמר ליה: ואקרא דכובי גופה תבעי מזוזה, דהא אית בה דירה לשומר בין האסורין? דהא תניא: בית הכנסת שיש בו בית דירה לחזן הכנסת - חייבת במזוזה. אלא אמר אביי: משום סכנה. דתניא: מזוזת יחיד נבדקת פעמים בשבוע, ושל רבים פעמים ביוכל. ואמר רבי יהודה: מעשה בארטבין אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי, ומצאו קסדור אחד ונטל ממנו אלף זוז. - והאמר רבי אלעזר: שלוחי מצוה אין ניזוקין - היכא דקביע היזקא - שאני, דכתיב (שמואל א טז) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבח לה' באתי. תני רב כהנא קמיה דרב יהודה: בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות - פטורין מן - המזוזה, מפני שהנשים נאותות בהן. ומאי נאותות - רוחצות. - אמר ליה רב יהודה: טעמא - דרוחצות, הא סתמא - חייבין? והתניא: רפת בקר פטורה מן המזוזה אלא, מאי נאותות - מתקשטות. והכי קתני: אף על פי שהנשים מתקשטות בהן - פטורין. - אמר ליה רב כהנא: ושהנשים מתקשטות בהן פטורין? והתניא: רפת בקר פטורה מן המזוזה, ושהנשים מתקשטות בהן - חייבת במזוזה אלא מאי אית לך למימר - מתקשטות תנאי היא, לדידי נמי סתמא תנאי היא. דתניא: ביתך - ביתך המיוחד לך, פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות, שפטורין מן המזוזה, ויש מחייבין. באמת אמרו: בית הכסא, ובית הבורסקי, ובית המרחץ, ובית הטבילה, ושהנשים נאותות בהן - פטורין מן המזוזה. רב כהנא מתרץ לטעמיה, ורב יהודה מתרץ לטעמיה. רב כהנא מתרץ לטעמיה: ביתך - ביתך המיוחד לך, פרט לבית התבן, ולבית הבקר, ולבית העצים, ולבית האוצרות, שפטורים מן המזוזה בסתם. ויש שמחייבים בסתם. באמת אמרו: בית הכסא, ובית הבורסקי, ובית המרחץ, ובית הטבילה, ושהנשים נאותות בהן, ומאי נאותות - רוחצות, פטורין מן המזוזה. אי הכי היינו מרחץ - אשמעינן מרחץ דרבים, ואשמעינן מרחץ דיחיד. דסלקא דעתך אמינא: מרחץ דרבים דנפיש זוהמיה, אבל מרחץ דיחיד, דלא נפיש זוהמיה - אימא ליחייב במזוזה, קא משמע לן. ורב יהודה מתרץ לטעמיה הכי קתני: ביתך - ביתך

המיוחד לך, פרט לבית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות, שפטורין מן המזוזה אפילו מתקשטות. ויש מחייבין במתקשטות. אבל סתם - דברי הכל פטור. באמת אמרו: בית הכסא, ובית הבורסקי ובית המרחץ, ובית הטבילה, אף על פי שהנשים מתקשטות בהן - פטורין מן המזוזה, משום דנפיש זוהמיה. ולרב יהודה סתמא דברי הכל פטור? והתניא: בשעריך - אחד שערי בתים, ואחד שערי חצירות, ואחד שערי מדינות, ואחד שערי עיירות, ורפת, ולולין, ומתבן, ואוצרות יין, ואוצרות שמן - חייבין במזוזה. יכול שאני מרבה אף -

דף יא.ב

בית שער אכסדרה ומרפסת - תלמוד לומר בית, מה בית מיוחד לדירה - יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה. יכול שאני מרבה אף בית הכסא, ובית הבורסקי, ובית המרחץ, ובית הטבילה - תלמוד לומר, בית, מה בית העשוי לכבוד - אף כל העשוי לכבוד, יצאו אלו שאין עשויין לכבוד. יכול שאני מרבה אף הר הבית והלשכות והעזרות, תלמוד לומר בית, מה בית שהוא חול - אף כל שהוא חול, יצאו אלו שהן קודש תיובתא. תני רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא ששה שערים פטורין מן המזוזה: בית התבן, ובית הבקר, ובית העצים, ובית האוצרות, ושער המדי, ושער שאינו מקורה, ושער שאינו גבוה עשרה. אמר ליה: פתחת בששה וסלקת בשבעה? - אמר ליה: שער המדי תנאי היא, דתניא: כיפה, רבי מאיר מחייב במזוזה, וחכמים פוטרים, ושון שאם יש ברגלה עשרה - שחייבת במזוזה. אמר אביי: דכולי עלמא, גבוהה עשרה ואין ברגלה שלשה - ולא כלום היא. אי נמי, יש ברגלה שלשה ואינה גבוהה עשרה - ולא כלום היא. לא נחלקו אלא בגבוהה עשרה, ויש ברגלה שלשה, ואין ברחבה ארבעה ויש בה לחוק להשלימה לארבעה. רבי מאיר סבר: חוקקין להשלים, ורבנן סברי: אין חוקקין להשלים. תנו רבנן: בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין - חייבת במזוזה. - פשיטא - מהו דתימא: ביתך - ולא ביתה, ביתך - ולא בתיהם, קמשמע לן. - ואימא הכי נמי אמר קרא (דברים יא) למען ירבו ימיכם וימי בניכם, הני בעו חיי והני לא בעו חיי? - אלא ביתך למה לי? - כדרבא. דאמר רבא: דרך ביאתך, וכי עקר איניש - כרעיה דימינא עקר ברישא. תניא אידך: בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה - מטמאין בנגעים. - פשיטא - מהו דתימא: (ויקרא יד) ובא אשר לו הבית, לו - ולא לה, לו - ולא להן, קא משמע לן. - ואימא הכי נמי - אמר קרא: (ויקרא יד) בבית ארץ אחזתכם. - אלא לו למה לי? - מי שמיוחד ביתו לו, שאינו רוצה להשאיל כליו, ואומר שאין לו, הקדוש ברוך הוא מפרסמו, כשמפנה את ביתו, פרט למשאיל כליו לאחרים. ובית הכנסת מי מטמאין בנגעים? והתניא: יכול יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים - תלמוד לומר ובא אשר לו הבית - מי שמיוחד לו, יצאו אלו שאין מיוחדין לו - לא קשיא הא - רבי מאיר, הא רבנן, דתניא: בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן הכנסת - חייב במזוזה, ושאין בה בית דירה - רבי מאיר מחייב, וחכמים פטורין. ואיבעית אימא: הא והא רבנן, ולא קשיא הא - דאית בה בית דירה, הא - דלית בה בית דירה. ואי בעית אימא: הא

והא דלית בה בית דירה.

דף יבא

והא דכרכים והא דכפרים. - ודכרכים אין מטמא בנגעים? והתניא: אחזתכם - אחזתכם מטמאה בנגעים, ואין ירושלים מטמאה בנגעים. אמר רבי יהודה: אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד. - הא בתי כנסיות ובתי מדרשות - מטמאין בנגעים, ואף על גב דכרכים נינהו - אימא: אמר רבי יהודה: אני לא שמעתי אלא מקום מקודש בלבד. במאי קא מיפלגי? תנא קמא סבר: ירושלים לא נתחלקה לשבטים, ורבי יהודה סבר: ירושלים נתחלקה לשבטים. ובפלוגתא דהני תנאי, דתניא: מה היה בחלקו של יהודה - הר הבית, הלשכות והעזרות. ומה היה בחלקו של בנימין - אולם, והיכל, ובית קדשי הקדשים. ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה מזבח בנוי. ובנימין הצדיק היה מצטער עליה לבלעה בכל יום, שנאמר (דברים לג) חופף עליו כל היום. לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזין לגבורה, שנאמר ובין כתפיו שכן. והאי תנא סבר ירושלים לא נתחלקה לשבטים, דתניא: אין משכירין בתים בירושלים, לפי שאינה שלהן. רבי אלעזר בר (צדוק) (מסורת הש"ס: [שמעון]) אומר: אף לא מטות. לפיכך, עורות קדשים - בעלי אושפיזין נוטלין אותן בזרוע. אמר אביי: שמע מינה אורח ארעא למישבק איניש גולפא ומשכא לאושפיזיה. - ודכפרים מי מטמא בנגעים? והתניא: לאחזה - עד שיכבשו אותה, כבשו אותה ולא חלקוה - לשבטים, חלקו לשבטים ולא חלקו לבית אבות, חלקו לבית אבות ואין כל אחד מכיר את שלו, מניין? תלמוד לומר (ויקרא יד) ובא אשר לו הבית - מי שמיוחד לו, יצא אלו שאין מיוחדין לו. - אלא מחורתא כדשנין מעיקרא. ומתקינין לו כהן אחר פשיטא: אירע בו פסול קודם תמיד של שחר - מחנכין אותו בתמיד של שחר. אלא, אירע בו פסול אחר תמיד של שחר במה מחנכין אותו? - אמר רב אדא בר אהבה: באבנט. - הניחא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול זה הוא אבנטו של כהן הדיוט. אלא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר? - אמר אביי: לובש שמונה ומהפך בצינורא, וכדרב הונא, דאמר רב הונא: זר שהפך בצינורא - חייב מיתה. ורב פפא אמר:

דף יבב

עבודתו מחנכתו. מי לא תניא: כל הכלים שעשה משה - משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך - עבודתן מחנכתן. הכא נמי - עבודתו מחנכתו. כי אתא רב דימי אמר: אבנטו של כהן הדיוט, רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון חד אמר: של כלאים, וחד אמר: של בוץ. תסתניס, דרבי הוא דאמר של כלאים. דתניא: אין בין כהן גדול לכהן הדיוט אלא אבנט, דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: אף לא אבנט. אימת? אי נימא בשאר ימות השנה - טובא איכא: כהן גדול משמש בשמונה, והדיוט בארבעה. אלא לאו - ביום הכפורים. - אמרי: לא, לעולם בשאר ימות השנה, ובהנך דשיון. כי אתא רבין אמר: אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים - דברי הכל של בוץ, בשאר ימות השנה - דברי הכל של כלאים. לא

נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט, בין בשאר ימות השנה בין ביום הכפורים. שרבי אומר: של כלאים, ורבי אלעזר ברבי שמעון אומר: של בוץ. אמר רב נחמן בר יצחק: אף אן נמי תנינא: (ויקרא ו) על בשרו, מה תלמוד לומר ילבש - להביא מצנפת ואבנט להרמת הדשן, דברי רבי יהודה. רבי דוסא אומר: להביא בגדי כהן גדול ביום הכפורים, שהן כשרין לכהן הדיוט. רבי אומר: שתי תשובות בדבר, חדא: דאבנטו של כהן גדול ביום הכיפורים לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט, ועוד: בגדים שנשתמשה בהן קדושה חמורה תשמש בהן קדושה קלה? אלא מה תלמוד לומר ילבש - לרבות את השחקין. ואזדא רבי דוסא לטעמיה, דתניא: (ויקרא טז) והניחם שם, מלמד שטעונין גניזה. רבי דוסא אומר: שלא ישתמש בהן יום הכיפורים אחר. תנו רבנן: אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו - ראשון חוזר לעבודתו, שני - כל מצות כהונה גדולה עליו, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: ראשון - חוזר לעבודתו, שני - אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. אמר רבי יוסי: מעשה ביוסף בן אלם בציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול, ומינוהו תחתיו. ואמרו חכמים: ראשון - חוזר לעבודתו, שני - אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט. כהן גדול - משום איבה, כהן הדיוט - משום מעלין בקודש ולא מורידין. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

דף יגא

הלכה כרבי יוסי. ומודה רבי יוסי שאם עבר ועבד - עבודתו כשרה. אמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי יוסי, ומודה רבי יוסי שאם מת ראשון - שחוזר לעבודתו. - פשיטא - מהו דתימא: הויא ליה צרה מחיים, קא משמע לן. רבי יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו. ורבנן נמי, הא חיישי לשמא - אמרי לך רבנן: טומאה - שכיחא, מיתה - לא שכיחא. אמרו לו אם כן אין לדבר סוף. שפיר קא אמרי ליה לרבי יהודה - ורבי יהודה אמר לך: למיתה דחדא - חיישינן, למיתה דתרתני - לא חיישינן. ורבנן: אי איכא למיחש - אפילו למיתה דתרין חיישינן. - ורבנן, נימרו אינהו לנפשיהו - אמרי לך רבנן: כהן גדול זריז הוא. - אי זריז הוא למה מתקינין כהן אחר? - כיון דעבדינן ליה צרה - כל שכן דמזדרז טפי. - ומי סגי ליה בתקנתא? ביתו אמר רחמנא, והך לאו ביתו היא - דמקדש לה. - והא כמה דלא כניס לה - לאו ביתו היא - דכניס לה. - אם כן הוה ליה שני בתים, ורחמנא אמר (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו, ולא בעד שני בתים - דהדר מגרש לה. - אי מגרש לה - הדרא קושיין לדוכתא - לא צריכא, דמגרש לה על תנאי, דאמר לה הרי זה גיטיך על מנת [שתמותי]. - ודילמא לא מייתא, והוה ליה שני בתים - אלא, דאמר לה הרי זה גיטיך על מנת [שלא תמותי], אי לא מיתה - מיגרשא לה, ואי מיתה - הא קיימא הך. - ודילמא היא לא מיתה, והוה ליה גיטא דהאי גיטא, ומייתא חברתה, וקם ליה בלא בית - אלא, דאמר לה על מנת שתמות [אחת מכם] מיתה הא - קיימא הך, מיתה הך - הא קיימא הא. - ודילמא לא מייתא ולא חדא מינייהו, והוה ליה שני בתים ועוד: כי האי גוונא מי הוי גיטא? והאמר רבא: הרי זה גיטיך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי וחייכי - אין זה כריתות, כל ימי חיי פלוני - הרי זה כריתות - אלא, דאמר לה

הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך אי לא מיתה חברתה - מיגרשא, ואי מיתה
הא - הא קיימא הא. - ודילמא מייתא חברתה בפלגא דעבודה, ואיגלי מלתא

דף יג.ב

למפרע דגיטא דהא לאו גיטא הוא, ועביד ליה עבודה בשני בתים - אלא, דאמר לה הרי
זה גיטיך על מנת שתמות חברתיך, - ודילמא מייתא חברתה, והוה ליה גיטא דהא
גיטא, וקם ליה בלא בית? - אלא, דמגרש להו לתרוייהו, לחדא אמר לה הרי זה גיטיך
על מנת שלא תמות חברתיך ולחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תכנסי לבית
הכנסת. - ודילמא לא מייתא חברתה ולא עיילא היא לבית הכנסת, והוה ליה גיטא
דתרוייהו גיטא, וקם ליה בלא בית - אלא, לחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא
תמות חברתיך ולחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שאכנס אני לבית הכנסת. דאי
מייתא הא - קיימא הא. ואי מייתא הא - קיימא הא. מאי איכא למימר - דילמא מייתא
חברתה בפלגא דעבודה, ועבד ליה עבודה למפרע בשני בתים. אי חזי לה דקא בעיא
למימת - קדים איהו ועייל לבית הכנסת, ומשוי לגיטא דהא גיטא למפרע. מתקיף לה
רב אסי ואיתימא רב עזירא: אלא מעתה שתי יבמות הבאות מבית אחד לא יתייבמו -
יבמתו, יבמתו - ריבה. מתקיף לה רבינא, ואיתמא רב שרביה: אלא מעתה ארוסה לא -
תתייבם - החוצה - לרבות את הארוסה. תנו רבנן: כהן גדול מקריב אונן, ואינו אוכל.
רבי יהודה אומר: כל היום. מאי כל היום? - אמר רבא: לא נצרכה אלא להביאו מתוך
ביתו. אמר ליה אביי: השתא לרבי יהודה אפוקי מפקינן ליה, דתניא: היה עומד ומקריב
על גבי המזבח, ושמע שמת לו מת - מניח עבודתו ויוצא, דברי רבי יהודה. רבי יוסי
אומר: יגמור. - ואת אמרת מייתנין ליה מתוך ביתו? אלא אמר רבא: מאי כל היום

דף יד.א

לומר שאינו עובד כל היום, גזירה שמא יאכל. אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא: ומי
גזר רבי יהודה שמא יאכל? והתנן, רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקינין לו, שמא
תמות אשתו. ואי מייתא אשתו - עביד עבודה, ולא גזר רבי יהודה שמא יאכל - אמר
ליה: הכי השתא? התם, כיון דיום הכפורים הוא, דכולי עלמא לא קא אכלי - הוא נמי
לא אתי למיכל. הכא דכולי עלמא אכלי - הוא נמי אתי למיכל. - וכי האי גוונא מי
חיילא עליה אנינות? והא מיגרשא - נהי דאנינות לא חייל עליה, אטרודי מי לא מיטריד?
משנה. כל שבעת הימים הוא זורק את הדם, ומקטיר את הקטורת, ומיטיב את הנרות,
ומקריב את הראש ואת הרגל. ושאר כל הימים, אם רצה להקריב - מקריב. שכהן גדול
מקריב חלק בראש, ונוטל חלק בראש. גמרא. מאן תנא? - אמר רב חסדא: דלא כרבי
עקיבא. דאי רבי עקיבא - הא אמר: טהור שנפלה עליו הזאה - טמאתו, היכי עביד
עבודה? דתניא: (במדבר יט) והזה הטהר על הטמא, על הטמא - טהור, ועל הטהור -
טמא, דברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים: אין הדברים הללו אמורין אלא בדברים
המקבלים טומאה. מאי היא - כדתנן: נתכוון להזות על הבהמה והזה על האדם, אם יש
באזוב - ישנה, נתכוון להזות על האדם והזה על הבהמה, אם יש באזוב - לא ישנה. מאי

טעמא דרבי עקיבא - נכתוב רחמנא והזה הטהר עליו, מאי על הטמא - שמע מינה: על הטמא טהור ועל הטהור טמא. - ורבנן: האי לדברים המקבלים טומאה הוא דאתא. אבל הכא - קל וחומר הוא אם על הטמא טהור - על הטהור לא כל שכן? ורבי עקיבא - היינו דקאמר שלמה (קהלת ז) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. - ורבנן: ההוא למזה ולמזין עליו - טהור, ונוגע בהן - טמא. - ומזה טהור? והכתיב (במדבר יט) ומזה מי הנדה יכבס בגדיו - מאי מזה - נוגע. - והכתיב מזה, והא כתיב נוגע ועוד: מזה - בעי כיבוס בגדים, נוגע - לא בעי כבוס בגדים. - אלא, מאי מזה - נושא. - ונכתוב רחמנא נושא, - מאי טעמא כתיב מזה? - הא קא משמע לן: דבעינן שיעור הזאה. - הניחא למאן דאמר הזאה צריכה שיעור, אלא למאן דאמר הזאה אין צריכה שיעור - מאי איכא למימר? - אפילו למאן דאמר הזאה אין צריכה שיעור - הני מילי אגבא דגברא, אבל במנא צריכה שיעור. דתנן: כמה יהא בהן ויהא כדי הזאה - כדי שיטבול

דף יזב

ראשי גבעולין, ויזה. אביי אמר: אפילו תימא רבי עקיבא, דעביד עבודה כוליה יומא, ולפניא מדו עליה, וטביל, ועביד הערב השמש. ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות. אלמא קטורת ברישא והדר נרות, ורמינהו: מי שזכה בדישון מזבח הפנימי, ומי שזכה במנורה, ומי שזכה בקטורת - אמר רב הונא: מאן תנא תמיד - רבי שמעון איש המצפה הוא. - והא איפכא שמעינן ליה, דתנן: בא לו לקרן מזרחית צפונית - נותן מזרחה צפונה, מערבית דרומית - נותן מערבה דרומה, ותני עלה: רבי שמעון איש המצפה משנה בתמיד מזרחית צפונית - נותן מזרחה צפונה, מערבית דרומית - נותן מערבה, ואחר כך נותן דרומה - אלא אמר רבי יוחנן: מאן תנא סדר יומא - רבי שמעון איש המצפה הוא. ורמי סדר יומא אסדר יומא, דתנן: פייס השני - מי שוחט, מי זורק, מי מדשן מזבח הפנימי, ומי מדשן את המנורה, ומי מעלה אברים לכבש. פייס השלישי: חדשים לקטורת בואו והפיסו - אמר אביי: לא קשיא: כאן - בהטבת שתי נרות, כאן - בהטבת חמש נרות. - למימרא דבקטורת מפסיק להו? והא אביי מסדר מערכה משמיה דגמרא, בדם התמיד מפסיק להו אמרי: לא קשיא ההיא - לאבא שאול, הא - לרבנן. דתניא: לא ייטיב את הנרות ואחר כך יקטיר, אלא יקטיר ואחר כך ייטיב. אבא שאול אומר: מטיב ואחר כך מקטיר. מאי טעמא דאבא שאול - דכתיב (שמות ל) בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות, והדר יקטירנה. - ורבנן: מאי קאמר רחמנא -

דף טו.א

בעידן הטבה תהא מקטר קטורת. דאי לא תימא הכי, בין הערבים דכתיב (שמות ל) ובהעלות אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה, הכי נמי דברישא מדליק נרות והדר מקטיר קטורת של בין הערבים? וכי תימא הכי נמי - והתניא: מערב עד בקר - תן לה מדתה, שתהא דולקת והולכת כל הלילה מערב ועד בקר. דבר אחר: מערב עד בקר - אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד. אלא מאי קאמר רחמנא - בעידן הדלקה תהא מקטר קטורת, הכא נמי - בעידן הטבה תהא מקטר קטורת. ואבא שאול

אמר לך: שאני התם דכתיב אותו. רב פפא אמר: לא קשיא הא - רבנן, הא - אבא שאול. במאי אוקימתא למתניתין דהכא - כרבנן, פייס - כאבא שאול, אימא סיפא: הביאו לו את התמיד, קרצו, ומרק אחר שחיטה על ידו. נכנס להקטיר את הקטורת ולהיטיב את הנרות - אתאן לרבנן. רישא וסיפא רבנן, ומציעתא אבא שאול? - אמר לך רב פפא: אין, רישא וסיפא רבנן, ומציעתא אבא שאול. בשלמא אביי לא אמר כרב פפא - רישא וסיפא רבנן ומציעתא אבא שאול לא מוקים לה. אלא רב פפא, מאי טעמא לא אמר כאביי? - אמר לך: תנא ברישא הטבת שתי נרות, והדר הטבת חמש נרות. ואביי אמר לך: אורויי בעלמא הוא דקא מורי, וסדרא הא הדר תני ליה. גופא, בא לו לקרן מזרחית צפונית - נותן מזרחית צפונית, מערבית דרומית - נותן מערבית דרומית. ותני עלה: רבי שמעון איש המצפה משנה בתמיד בא לו לקרן מזרחית צפונית - נותן מזרחית צפונית, מערבית דרומית - נותן מערבה ואחר כך נותן דרומה. מאי טעמא דרבי שמעון איש המצפה? אמר רבי יוחנן משום חד דבי רבי ינאי: אמר קרא (במדבר כח) ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עלת התמיד יעשה ונסכו, עולה היא, ואמר רחמנא עביד בה מעשה חטאת. הא כיצד? נותן אחת שהיא שתיים כמעשה עולה, שתיים שהן שתיים כמעשה חטאת. - וליתן שתיים שהן ארבע כמעשה עולה, וארבע שהן ארבע כמעשה חטאת - לא מצינו דמים שמכפרין וחוזרין ומכפרין. - וכי מצינו דמים שחציין חטאת וחציין עולה? אלא - על כרחן הקישן הכתוב, הכא נמי - בעל כרחן הקישן הכתוב - התם פסוק מתנות בעלמא היא. - וניתב אחת שהיא שתיים למטה כמעשה עולה, שתיים שהן שתיים למעלה כמעשה חטאת - לא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה. - ולא? והתנן: הזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה - כמצליף. מאי כמצליף - מחוי רב יהודה: כמנגדנא - ולא? והתנן: הזה ממנו על טהרו של מזבח שבע פעמים, מאי לאו אפלגיה דמזבח, כדאמרי אינשי: טהר טיהרא, הוא פלגא דיומא? - אמר רבה בר שילא: לא,

דף טו.ב

אגופיה דמזבח, דכתיב (שמות כד) וכעצם השמים לטהר. מאי שנא דיהיב עולה ברישא והדר יהיב דחטאת? ניתב ברישא דחטאת, והדר ניתב דעולה - כיון דעולה היא - היא קדמה ברישא. ומאי שנא דיהיב מזרחית צפונית ומערבית דרומית? ניתב דרומית מזרחית והדר צפונית מערבית - אמרי: עולה טעונה יסוד, וקרן דרומית מזרחית לא הוה ליה יסוד. מאי שנא דיהיב ברישא מזרחית צפונית והדר מערבית דרומית? ניתב ברישא מערבית דרומית והדר מזרחית צפונית - כיון דאמר מר: כל פינות שאתה פונה - לא יהו אלא דרך ימין למזרח - ברישא בההוא פגע. וממאי דבעולה הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה חטאת? ודילמא בחטאת הוא דקאמר רחמנא עביד בה מעשה עולה? - לא סלקא דעתך, דכתיב (במדבר כח) על עולת התמיד יעשה ונסכו. מאי קאמר רחמנא - מידי דחטאת שדי אעולה. תנן התם, אמר להם הממונה: צאו והביאו טלה מלשכת בית הטלאים. והלא לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית, וארבע

לשכות היו שם: אחת לשכת הטלאים, ואחת לשכת החותמות, ואחת לשכת בית המוקד, ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים. ורמינהו: ארבע לשכות היו לבית המוקד כקטוניות הפתוחות לטרקלין, שתיים בקודש ושתיים בחול, וראשי פספסין מבדילין בין קודש לחול. ומה היו משמשות? מערבית דרומית - היא היתה לשכת טלי קרבן,

דף טז.א

דרומית מזרחית - היא לשכה שהיו עושין בה לחם הפנים, מזרחית צפונית - בה גנזו בית חשמונאי אבני מזבח ששקצום מלכי יון, צפונית מערבית - בה יורדין לבית הטבילה. אמר רב הונא: מאן תנא מדות - רבי אליעזר בן יעקב היא. דתנן: עזרת נשים היתה אורך מאה ושלושים וחמש על רוחב מאה ושלושים וחמש, וארבע לשכות היו בארבע מקצועותיה. ומה היו משמשות? דרומית מזרחית - היא היתה לשכת הנזירים, ששם נזירים מבשלים את שלמיהן ומגלחין שערן ומשלחין תחת הדוד. מזרחית צפונית - היא היתה לשכת דיר העצים, ששם כהנים בעלי מומין עומדין ומתליעין בעצים, שכל עץ שיש בו תולעת פסול לגבי מזבח. צפונית מערבית - היא היתה לשכת המצורעין. מערבית דרומית - אמר רבי אליעזר בן יעקב: שכחתי מה היתה משמשת. אבא שאול אומר: בה היו נותנין יין ושמן, והיא היתה נקראת לשכת בית שמניא. הכי נמי מסתברא דרבי אליעזר בן יעקב היא, דתנן: כל הכתלים שהיו שם היו גבוהין, חוץ מכותל מזרחי. שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה, ומכוון ורואה כנגד פתחו של היכל בשעת הזאת הדם. ותנן: כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורוחבן עשר אמות. ותנן: לפנים ממנו סורג. ותנן: לפנים ממנו החיל, עשר אמות, ושתיים עשרה מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה. חמש עשרה מעלות עולות מתוכה היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה. ותנן: בין האולם ולמזבח עשרים ושתיים אמה, ושתיים עשרה מעלות היו שם, רום מעלה חצי אמה ושילחה חצי אמה. ותנן, רבי אליעזר בן יעקב אומר: מעלה היתה שם, וגבוה אמה, ודוכן נתון עליה ובו שלש מעלות של חצי חצי אמה. אי אמרת בשלמא רבי אליעזר בן יעקב היא - היינו דאיכסי ליה פיתחא, אלא אי אמרת רבנן - הא איכא פלגא דאמתא דמתחזי ליה פיתחא בגווייה. אלא לאו שמע מינה: רבי אליעזר בן יעקב היא. רב אדא בר אהבה אמר: הא מני - רבי יהודה היא. דתניא, רבי יהודה אומר: המזבח ממוצע ועומד באמצע עזרה, ושלושים ושתיים אמות היו לו,

דף טז.ב

עשר אמות כנגד פתחו של היכל, אחת עשרה אמה לצפון, ואחת עשרה אמה לדרום, נמצא מזבח מכוון כנגד היכל וכותליו. ואי סלקא דעתך מדות רבי יהודה היא - מזבח באמצע עזרה מי משכחת ליה? והתנן: כל העזרה היתה אורך מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ושלושים וחמש. מן המזרח למערב מאה ושמונים ושבע מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה, מקום דריסת רגלי הכהנים אחת עשרה אמה, מזבח שלשים ושתיים, בין האולם ולמזבח עשרים ושתיים, והיכל מאה אמה, ואחת עשרה אמה

אחורי בית הכפורת. מן הדרום לצפון מאה ושלישים וחמש הכבש והמזבח ששים ושתים, מן המזבח ולטבעות שמונה אמות, מקום הטבעות עשרים וארבע, מן הטבעות לשלחנות ארבע, מן השלחנות לנסיך ארבע, מן הנסיך לכותל עזרה שמונה אמות, והמותר בין הכבש ולכותל ומקום הנסיך. ואי סלקא דעתך מדות רבי יהודה היא - מזבח באמצע עזרה מי משכחת ליה? הא רובא דמזבח בדרום קאי

דף יז.א

אלא לאו שמע מינה רבי אליעזר בן יעקב היא, שמע מינה. רב אדא בריה דרב יצחק אמר: האי לשכה אקצויי מקציא, ודאתי מצפון - מתחזיא ליה בדרום, ודאתי מדרום - מתחזיא ליה בצפון. ומסתברא דבמערבית דרומית הואי. ממאי - מדרמינן לחם הפנים אלחם הפנים ומשנינן: אמר רב הונא בריה דרב יהושע: מר קא חשיב דרך ימין, ומר קא חשיב דרך שמאל.

דף יז.ב

אי אמרת בשלמא במערבית דרומית הואי - היינו דמתרץ לחם הפנים אלחם הפנים. אלא אי אמרת צפונית מערבית הואי, סוף סוף מאי תירוצא דלחם הפנים? אלא לאו שמע מינה: במערבית דרומית הואי, שמע מינה. והאמר מר: כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין למזרח - הני מילי - בעבודה, אבל הכא - חושבנא בעלמא הוא. - שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש. תנו רבנן: כיצד מקריב חלק בראש? אומר: עולה זו אני מקריב, מנחה זו אני מקריב. כיצד נוטל חלק בראש? אומר חטאת זו אני אוכל אשם זה אני אוכל. ונוטל חלה משתי חלות, ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים. רבי אומר: לעולם חמש, שנאמר (ויקרא כד) והיתה לאהרן ולבניו - מחצה לאהרן ומחצה לבניו. הא גופה קשיא אמרת: נוטל חלה אחת משתי חלות. מני - רבי היא, דאמר פלגא שקיל. אימא מציעתא: ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים - אתאן לרבנן, דאמרי לא שקיל פלגא. אימא סיפא, רבי אומר: לעולם חמש. רישא וסיפא - רבי, ומציעתא רבנן? - אמר אביי: רישא ומציעתא רבנן. ומודו רבנן בפרוסה, דלאו אורח ארעא למיתבה לכהן גדול.

דף יח.א

ומאי ארבע או חמש - לרבנן, דאמרי: נכנס נוטל שש, ויוצא נוטל שש. ושכר הגפת דלתות לא, משתים עשרה בעי מיפלג, בציר חדא מפלגא - חמש שקיל. לרבי יהודה דאמר נכנס נוטל שבע, שתים בשכר הגפת דלתות, ויוצא נוטל חמש. מעשר בעי מיפלג, בציר חדא מפלגא - ושקיל ארבע. רבא אמר: כולה רבי היא, וסבר לה כרבי יהודה. ואלא מאי ארבע? הא חמש בעי למשקל לא קשיא הא - דאיכא משמר המתעכב, הא דליכא משמר המתעכב. אי איכא משמר המתעכב - משמנה בעי למפלג ושקיל ארבע. אי ליכא משמר המתעכב מעשר בעי למפלג ושקיל חמש. אי הכי מאי רבי אומר לעולם חמש? - קשיא. משנה. מסרו לו זקנים מזקני בית דין, וקורין לפניו בסדר היום, ואומרים לו: אישי כהן גדול קרא אתה בפיך, שמא שכחת או שמא לא למדת. ערב יום כפורים

שחרית מעמידין אותו בשער מזרח, ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה. כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה, ערב יום הכפורים עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה, מפני שהמאכל מביא את השינה. גמרא. בשלמא שמא שכח - לחיי, אלא שמא לא למד - מי מוקמינן כי האי גוונא? והתניא: (ויקרא כא) והכהן הגדול מאחיו - שיהא גדול מאחיו בכת, בנוי, בחכמה, ובעושר. אחרים אומרים: מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו - תלמוד לומר והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו. - אמר רב יוסף: לא קשיא כאן - במקדש ראשון, כאן - במקדש שני. דאמר רב אסי: תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי. ערב יום הכפורים שחרית וכו', תנא: אף השעירים. ותנא דידן, מאי טעמא לא תנא שעירים? - כיון דעל חטא קא אתו - חלשא דעתיה. - אי הכי פר נמי על חטא הוא דאתי - פר, כיון דעליו ועל אחיו הכהנים הוא דאתי - באחיו הכהנים אי איכא איניש דאית ביה מילתא - מידע ידע ליה, ומהדר ליה בתשובה. בכולהו ישראל - לא ידע. אמר רבינא היינו דאמרי אינשי: אי בר אחתיך דיילא הוי, חזי, בשוקא קמיה לא תחליף. כל שבעת הימים לא היו מונעין וכו'. תניא, רבי יהודה בן נקוסא אומר: מאכילין אותו סלתות וביצים כדי למסמסו. אמרו לו: כל שכן שאתה מביאו לידי חימום. תניא, סומכוס אמר משום רבי מאיר: אין מאכילין אותו לא אב"י, ואמרי לה לא אבב"י, ויש אומרים אף לא יין לבן. לא אב"י - לא אתרוג ולא ביצים ולא יין ישן. ואמרי לה לא אבב"י - לא אתרוג ולא ביצים ולא בשר שמן ולא יין ישן. ויש אומרים: אף לא יין לבן, מפני שהיין לבן מביא את האדם לידי טומאה. תנו רבנן: זב תולין לו במאכל, וכל מיני מאכל. אלעזר בן פנחס אומר משום רבי יהודה בן בתירא: אין מאכילין אותו לא חגב"י ולא גב"ס, ולא כל דברים המביאין לידי טומאה. לא חגב"י - לא חלב ולא גבינה ולא ביצה ולא יין, ולא גב"ס - מי גריסין של פול, ובשר שמן, ומרייס. ולא כל דברים המביאין לידי טומאה לאתויי מאי? - לאתויי הא דתנו רבנן: חמשה דברים מביאים את האדם לידי טומאה, ואלו הן: השום

דף יח.ב

והשחלים, וחלגלוגות, והביצים, והגרגיר. (מלכים ב ד) ויצא אחד אל השדה ללקט ארת, תנא משמיה דרבי מאיר: זה גרגיר. אמר רבי יוחנן: למה נקרא שמן אורות - שמאירות את העינים. אמר רב הונא: (המוציא) (מסורת הש"ס: [המוציא]) גרגיר אם יכול לאכלו - אוכלו, ואם לאו - מעבירו על גבי עיניו. אמר רב פפא: בגרגירא מצרנאה. אמר רב גידל אמר רב: אכסנאי לא יאכל ביצים, ולא יישן בטליתו של בעל הבית. רב כי מקלע לדרשיש מכריז: מאן הויא ליומא. רב נחמן כד מקלע לשכנציב מכריז: מאן הויא ליומא. והתניא, רבי אליעזר בן יעקב אומר: לא ישא אדם אשה במדינה זו, וילך וישא אשה במדינה אחרת, שמא יזדווגו זה אצל זה, ונמצא אח נושא אחותו (ואב נושא בתו) וממלא כל העולם כולו ממזרות, ועל זה נאמר (ויקרא יט) ומלאה הארץ זמה - אמרי: רבנן קלא אית להו. - והאמר רבא: תבעוה להנשא ונתפיסה - צריכה לישב שבעה

נקיים - רבנן אודועי הוּו מודעו להוּ, מקדם הוּו מקדמי ומשדרי שלוחא. ואי בעית אימא: יחודי הוּו מיחדי להוּ, לפי שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. משנה. מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה והעלוהו בית אבטינס והשביעוהו, ונפטרו והלכו להם. ואמרו לו: אישי כהן גדול, אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין, משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך. הוא פורש ובוכה, והן פורשין ובוכין. אם (הוא) היה חכם - דורש, ואם לאו - תלמידי חכמים דורשים לפניו. ואם רגיל לקרות - קורא, ואם לאו - קורין לפניו. ובמה קורין לפניו - באיוב ובעזרא ובדברי הימים. זכריה בן קבוטל אומר: פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל.

דף יט.א

גמרא. תנא: ללמדו חפינה. אמר רב פפא: שתי לשכות היו לו לכהן גדול, אחת לשכת פרהדרין ואחת לשכת בית אבטינס, אחת בצפון ואחת בדרום. אחת בצפון - דתנן שש לשכות היו בעזרה, שלש בצפון ושלש בדרום. שבדרום לשכת המלח, לשכת הפרוה, לשכת המדיחין. לשכת המלח - ששם היו נותנין מלח לקרבן, לשכת הפרוה - ששם היו מולחין עורות קדשים, ועל גגה היתה בית טבילה לכהן גדול ביום הכפורים. לשכת המדיחין - שם היו מדיחין קרבי קדשים, ומשם מסיבה עולה לגג בית הפרוה. שלש שבצפון: לשכת העץ, לשכת הגולה, לשכת הגזית. לשכת העץ, אמר רבי אליעזר בן יעקב: שכחתי מה היתה משמשת. אבא שאול אומר: לשכת כהן גדול היתה אחורי שתיהן, וגג שלשתן שוה. לשכת הגולה - שם היה בור הגולה, והגלגל נתון עליו, ומשם מספיקין מים לכל העזרה. לשכת הגזית - שם היה סנהדרין של ישראל יושבת ודנה את הכהנים, ומי שנמצא בו פסול היה לובש שחורים ומתעטף שחורים ויצא והלך לו, ושלא נמצא בו פסול - היה לובש לבנים ומתעטף לבנים ונכנס ומשמש עם אחיו הכהנים. אחת בדרום, דתנן: שבעה שערים היו בעזרה, שלשה בצפון ושלשה בדרום ואחד במזרח. שבדרום שער הדלקה, שני לו - שער הקרבן, שלישי לו שער המים. שבמזרח שער נקנור. ושתי לשכות היו שם. אחת בימינו ואחת בשמאלו. אחת לשכת פנחס המלבש, ואחת לשכת עושי חביתין. שבצפון שער ניצוץ, בנין אכסדרה היה ועליה בנויה לו על גביו, ושם כהנים שומרים מלמעלה ולוים מלמטה. ושלפנים הימנו החיל. שני לו שער הקרבן, שלישי לו שער בית המוקד. ותניא: חמש טבילות ועשרה קדושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום, וכולן בקדש [על גג] בית הפרוה, חוץ מזו שהיתה בחול על גבי שער המים, ובצד לשכתו היתה. ולא ידענא אי לשכת פרהדרין בצפון ולשכת בית אבטינס בדרום, או לשכת בית אבטינס בצפון ולשכת פרהדרין בדרום. ומסתברא דלשכת פרהדרין בדרום הוא. מאי טעמא? מקדים קאי ומיסך את רגליו, וטביל ואזיל לצפון וגמר חפינה, ואתי לבית המקדש ועביד עבודה כולי יומא, לבהדי פניא מדו עליה, והדר אזיל לדרום וטביל ונייח. דאי אמרת לשכת פרהדרין בצפון - מקדים קאי ומיסך רגליו ואזיל לדרום, וטביל וגמר חפינה, ואתי לבית המקדש

ועביד עבודה כוליה יומא, להדי פניא מדו עליה והדר אזיל לדרום וטביל, ובעי מהדר ומיזל לצפון ומינח. ומי טרח מטרחינן ליה כולי האי? - אלמה לא? מטרחינן ליה טפי, דאי צדוקי הוא - ליפרוש. אי נמי - שלא תזוח דעתו עליו. דאי לא תימא הכי - נעבדינהו לתרוייהו בהדי הדדי, אי נמי - תסגי ליה בחדא. ואמרו לו אישי כהן גדול וכו', לימא תהוי תיובתא דרב הונא בריה דרב יהושע. דאמר רב הונא בריה דרב יהושע: הני כהני - שלוחי דרחמנא נינהו. דאי אמרת שלוחי דידן נינהו -

דף יט.ב

מי איכא מידי דאנן לא מצינן למעבד ושלוחי דידן מצו עבדי? - הכי קאמרי ליה: משביעין אנו עליך על דעתינו ועל דעת בית דין. הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין וכו'. הוא פורש ובוכה - שחשדוהו צדוקי, והם פורשין ובוכין - דאמר רבי יהושע בן לוי: כל החושד בכשרים לוקה בגופו. וכל כך למה - שלא יתקן מבחוץ ויכניס, כדרך שהצדוקין עושין. תנו רבנן: מעשה בצדוקי אחד שהתקין מבחוץ והכניס. ביציאתו היה שמח שמחה גדולה. פגע בו אביו, אמר לו: בני, אף על פי שצדוקין אנו - מתיראין אנו מן הפרושים. אמר לו: כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה (ויקרא טז) כי בענן אראה על הכפרת. אמרתי, מתי יבוא לידי ואקיימנו. עכשיו שבא לידי - לא אקיימנו? אמרו: לא היו ימים מועטין עד שמת והוטל באשפה, והיו תולעין יוצאין מחוטמו. ויש אומרים: ביציאתו ניגף. דתני רבי חייא: כמין קול נשמע בעזרה, שבא מלאך וחבטו על פניו. ונכנסו אחיו הכהנים ומצאו ככף רגל עגל בין כתפיו, שנאמר (יחזקאל א) ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל. אמר רבי זכריה בן קבוטל וכו'. מתני ליה רב חנן בר רבא לחייא בר רב קמיה דרב: אמר רבי זכריה בן קבוטל. ומחוי ליה רב בידיה: קבוטל. - ונימא ליה מימר? - קריאת שמע הוה קרי. - וכי האי גוונא מי שרי? והא אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא: הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו, ולא יקרוץ בשפתותיו, ולא יורה באצבעותיו. ותניא, רבי אלעזר חסמא אומר: הקורא את שמע ומרמוז בעיניו, ומקרוץ בשפתותיו, ומראה באצבעו - עליו הכתוב אומר: (ישעיהו מג) ולא אתי קראת יעקב - לא קשיא: הא - בפרק ראשון, הא - בפרק שני. תנו רבנן: (דברים ו) ודברת בס - בס ולא בתפלה, ודברת בס - בס יש לך רשות לדבר, ולא בדברים אחרים. רבי אחא אומר: ודברת בס - עשה אותן קבע, ואל תעשם עראי. אמר רבא: השח שיחת חולין - עובר בעשה, שנאמר ודברת בס - בס ולא בדברים אחרים, רב אחא בר יעקב אמר: עובר בלאו, שנאמר (קהלת א) כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר. משנה. בקש להתנמנם - פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדא, ואומרים לו: אישי כהן גדול עמוד והפג אחת על הרצפה. ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה. גמרא. מאי צרדא? - אמר רב יהודה: צרתה דדא. מאי היא - גודל. מחוי רב הונא, ואזל קלא בכולי בי רב. ואומרים לו אישי כהן גדול הפג אחת על הרצפה וכו'. אמר רב יצחק: על חדת. מאי היא? - אמרי ליה: אחוי קידה. ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן שחיטה (וכו'). תנא: לא היו מעסיקין אותו לא בנבל ולא בכנור, אלא בפה. ומה היו אומרים (תהלים קכז) - אם ה'

לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. מיקירי ירושלים לא היו ישנן כל הלילה, כדי שישמע כהן גדול קול הברה, ולא תהא שינה חוטפתו. תניא, אבא שאול אמר: אף בגבולין היו עושין כן זכר למקדש, אלא שהיו חוטאין. אמר אביי ואיתימא רב נחמן בר יצחק: תרגומא - נהרדעא. דאמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא: אמריתו, אמאי לא אתי משיח, והא האידנא, יומא דכיפורי הוא, ואבעול כמה בתולתא בנהרדעא. - אמר ליה: הקדוש ברוך הוא מאי אמר? - אמר ליה:

דף כ.א

(בראשית ד) לפתח חטאת רבץ. - ושטן מאי אמר? - אמר ליה: שטן ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני. ממאי? - אמר רמי בר חמא: השטן - בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי - אית ליה רשותא לאסטוני, ביומא דכיפורי - לית ליה רשותא לאסטוני. משנה. בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו, בין לפניו בין לאחוריו. וביום הכפורים מחצות, וברגלים מאשמורה הראשונה. ולא - היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל. גמרא. תנן התם: אברים שפקעו מעל גבי המזבח, קודם חצות - יחזיר ומועלין בהן, לאחר חצות - לא יחזיר, ואין מועלין בהן. מנא הני מילי? - אמר רב: כתוב אחד אומר (ויקרא ו) כל הלילה והקטיר, וכתוב אחד אומר כל הלילה והרים, הא כיצד? חלקהו, חציו להקטיר וחציו להרמה. - מתיב רב כהנא: בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחוריו, וביום הכפורים מחצות, וברגלים מאשמורה הראשונה.

דף כ.ב

ואי סלקא דעתך מחצות דאורייתא היא, היכי מקדמינן (והיכי מאחרינן)? - אלא אמר רבי יוחנן: ממשמע שנאמר כל הלילה איני יודע שהוא עד הבקר? ומה תלמוד לומר עד הבקר - תן בקר לבקרו של לילה. הלכך, בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחוריו, סגיא. ביום הכפורים, דאיכא חולשא דכהן גדול - עבדינן מחצות. וברגלים, דנפיש ישראל ונפיש קרבנות - עבדינן מאשמורת הראשונה. כדקתני טעמא: לא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל. מאי קריאת הגבר? רב אמר קרא גברא, רבי שילא אמר: קרא תרנגולא. רב איקלע לאתריה דרבי שילא, לא הוה אמורא למיקם עליה דרבי שילא, קם רב עליה וקא מפרש: מאי קריאת הגבר - קרא גברא. אמר ליה רבי שילא: ולימא מר קרא תרנגולא - אמר ליה: אבוב לחרי - זמר, לגרדאי לא מקבלוה מיניה. כי הוה קאימנא עליה דרבי חייא ומפרישנא מאי קריאת הגבר קרא גברא - ולא אמר לי ולא מידי, ואת אמרת לי: אימא קרא תרנגולא? אמר ליה: מר ניהו רב? נינח מר. אמר ליה, אמרי אינשי: אי תגרת ליה - פוץ עמריה. איכא דאמרי, הכי אמר ליה: מעלין בקדש ולא מורידין. תניא כותיה דרב, תניא כותיה דרבי שילא. תניא כותיה דרב: גביני כרוז מהו אומר - עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם, והיה קולו נשמע בשלש פרסאות.

מעשה באגריפס המלך שהיה בא בדרך ושמע קולו בשלש פרסאות, וכשבא לביתו שיגר לו מתנות. ואף על פי כן כהן גדול משובח ממנו, דאמר מר: וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו. ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מירושלים ליריחו עשר פרסי. ואף על גב דהכא איכא חולשא והכא ליכא חולשא, והכא יממא והתם ליליא. דאמר רבי לוי: מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כדרך שנשמע בלילה - מפני גלגל חמה שמנסר ברקיע כחרש המנסר בארזים. והאי חירגא דיומא לא שמיה, והיינו דקאמר נבוכדנצר (דניאל ד) וכל דיירי ארעא (כלא) (מסורת הש"ס: [כלה]) חשיבין. תנו רבנן: אלמלא גלגל חמה נשמע קול המונה של רומי, ואלמלא קול המונה של רומי נשמע קול גלגל חמה. תנו רבנן: שלש קולות הולכין מסוף העולם ועד סופו, ואלו הן: קול גלגל חמה, וקול המונה של רומי, וקול נשמה בשעה שיוצאה מן הגוף. ויש אומרים: אף לידה,

דף כא.א

ויש אומרים: אף רידייא. ובעו רבנן רחמי אנשמה בשעה שיוצאה מן הגוף, ובטלוח. תניא כוותיה דרבי שילא: היוצא לדרך קודם קריאת הגבר - דמו בראשו. רבי יאשיה אומר: עד שישנה, ויש אומרים: עד שישלש. ובאיזה תרנגול אמרו - בתרנגול בינוני. אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שישראל עולין לרגל עומדין צפופין, ומשתחיים רווחים. ונמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת. מאי קאמר? - הכי קאמר: אף על פי שנמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת, ועומדים צפופין, כשהן משתחויין - משתחויין רווחים. וזה אחד מעשרה נסים שנעשו במקדש. דתנן: עשרה נסים נעשו בבית המקדש: לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא נמצא פסול בעומר, ובשתי הלחם, ובלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתחיים רווחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים. פתח במקדש וסיים בירושלים? - איכא תרתי אחרנייתא במקדש, דתניא: מעולם לא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ועשן המערכה אפילו כל הרוחות שבעולם באות ומנשבות בו אין מזיזות אותו ממקומו. ותו ליכא? והתניא רב שמעיה בקלנבו: שברי כלי חרס נבלעין במקומן. ואמר אביי: מוראה ונוצה ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה נבלעין במקומן. - פסולי תלתא הוו, חשבינהו בחד, אפיק תרי ועייל תרי. - אי הכי בלועין נמי תרי הוו, חשבינהו בחד - חסרו להו - איכא נמי אחריתי, דאמר רבי יהושע בן לוי: נס גדול היה נעשה בלחם הפנים, סלוקו כסדורו, שנאמר (שמואל א' כא) לשום לחם חם ביום הלקחו. - ותו ליכא? והאמר רבי לוי: דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מקום ארון אינו מן המדה. ואמר רבנאי אמר שמואל: כרובים בנס היו עומדין - ניסי דבראי - קא חשיב, ניסי דגואי - לא קא חשיב. - אי הכי לחם הפנים נמי ניסי דגואי הוא - לחם הפנים ניסי דבראי הוא, דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב (ויקרא כד) על השלחן הטהור, טהור - מכלל שהוא טמא,

דף כא.ב

כלי עץ העשוי לנחת הוא, וכל כלי [עץ] העשוי לנחת אינו מקבל טומאה, וחוצץ בפני טומאה. אלא: מלמד שמגביהין אותו לעולי רגלים, ואומרים להם: ראו חיבתכם לפני המקום, שסילוקו כסדורו, שנאמר (שמואל א' כא) לשום לחם חום ביום הלקחו. - ותו ליכא? והאמר רב אושעיא: בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב, והיו מוציאים פירותיהן בזמן, וכשהרוח מנשבת בהן נושרין, שנאמר (תהלים עב) ירעש כלבנון פרו. וכשנכנסו נכרים להיכל - יבש, שנאמר (נחום א) ופרח לבנון אמלל. ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר, שנאמר (ישעיהו לה) פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה - ניסי דקביעי לא קא חשיב. - השתא דאתית להכי - ארון וקרובים נמי ניסי דקביעי נינהו. אמר מר: ועשן המערכה. ומי הוה עשן במערכה? והתניא: חמשה דברים נאמרו באש של מערכה: רבוצה כארי, וברה כחמה, ויש בה ממש, ואוכלת לחין כיבשין, ואינה מעלה עשן - כי קא אמרינן - בדהדיוט, דתניא: (ויקרא א) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח - אף על פי שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. רבוצה כארי? והתניא, אמר רבי חנינא סגן הכהנים: אני ראיתיה, ורבוצה ככלב - לא קשיא כאן במקדש ראשון, כאן - במקדש שני. ובמקדש שני מי הוא? והאמר רב שמואל בר אינאי: מאי דכתיב (חגי א) וארצה בו ואכבד, וקרינן ואכבדה מאי שנא דמחוסר ה"א? אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו הן: ארון וכפורת וקרובים, אש, ושכינה, ורוח הקודש, ואורים ותומים. - אמרי: אין, מיהוה הוה, סיועי לא מסייעא. תנו רבנן: שש אשות הן, יש אוכלת ואינה שותה, ויש שותה ואינה אוכלת, ויש אוכלת ושותה, ויש אוכלת לחין כיבשין, ויש אש דחה אש, ויש אש אוכלת אש. יש אש אוכלת ואינה שותה - הא דידן. שותה ואינה אוכלת - דחולין. אוכלת ושותה - דאליהו, דכתיב (מלכים א' יח) ואת המים אשר בתעלה לחכה. אוכלת לחין כיבשין - דמערכה, יש אש דוחה אש - דגבריא, ויש אש אוכלת אש - דשכינה, דאמר מר: הושיט אצבעו ביניהם ושרפן. ועשן המערכה, אפילו כל הרוחות שבעולם אין מזיזות אותו ממקומו? והאמר רבי יצחק בר אבדימי: במוצאי יום טוב האחרון של חג הכל צופין לעשן המערכה, נוטה כלפי צפון - עניים שמחין ובעלי בתים עצבין, מפני שגשמי שנה מרובין ופירותיהן מרקיבין. נוטה כלפי דרום - עניים עצבין ובעלי בתים שמחין, מפני שגשמי שנה מועטין ופירותיהן משתמרין. נוטה כלפי מזרח - הכל שמחין, כלפי מערב - הכל עצבין. - דאזיל ואתי כדיקלי, ואבדורי לא הוה מיבדר. אמר מר: כלפי מזרח הכל שמחין, כלפי מערב - הכל עצבין. ורמינהו: מזרחית - לעולם יפה, מערבית - לעולם קשה, רוח צפונית - יפה לחטין בשעה שהביאו שליש, וקשה לזיתים בזמן שהן חונטין. רוח דרומית קשה לחטין בשעה שהביאו שליש, ויפה לזיתים בזמן שהן חונטין. ואמר רב יוסף, ואיתמא מר זוטרא: וסימניך: שלחן בצפון ומנורה בדרום, האי מרבה דידיה והאי מרבה דידיה - לא קשיא: הא - לן, והא - להו. הדרן עלך שבעת ימים.

דף כ.ב.א

משנה. בראשונה, כל מי שרוצה לתרום את המזבח - תורם. ובזמן שהן מרובין - רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חבירו בארבע אמות - זכה. ואם היו שניהן שוין - הממונה אומר להן: הצביעו. ומה הן מוציאות - אחת או שתיים. ואין מוציאות אגודל במקדש. מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חבירו ונפל ונשברה רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה - התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפייס. ארבע פייסות היו שם, וזה הפייס הראשון. גמרא. והא מעיקרא מאי טעמא לא תקינו לה רבנן פייסא? - מעיקרא סבור: כיון דעבודת לילה היא - לא חשיבא להו, ולא אתו. כיון דחזו דקאתו ואתו לידי סכנה - תקינו לה פייסא. - והרי איברים ופדרים, דעבודת לילה היא, ותקינו לה רבנן פייסא - סוף עבודה דיממא היא. - האי נמי תחלת עבודה דיממא היא, דאמר רבי יוחנן: קידש ידיו לתרומת הדשן - למחר אין צריך לקדש, שכבר קידש מתחילת עבודה. - אימא: שכבר קידש מתחילה לעבודה. איכא דאמרי: מעיקרא סבור: כיון דאיכא אונס שינה - לא אתו, כיון דחזו דאתו, וקאתו נמי לידי סכנה - תקינו לה רבנן פייסא. - והרי איברים ופדרים דאיכא אונס שינה, ותקינו לה רבנן פייסא - שאני מיגנא ממיקם. ותקנתא להך גיסא הואי? תקנתא להאי גיסא הואי, דתניא: מי שזכה בתרומת הדשן (יזכה) (מסורת הש"ס: [זכה]) בסידור מערכה ובשני גזירי עצים - אמר רב אשי: שתי תקנות הוו מעיקרא סבור לא אתו, כיון דחזו דקאתו, ואתו נמי לידי סכנה - תקינו לה פייסא, כיון דתקינו לה פייסא - לא אתו. אמרי: מי יימר דמתרמי לן? הדר תקינו להו: מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה, ובשני גזירי עצים, כי היכי דניתו וניפייסו. ובזמן שהן מרובין וכו'. אמר רב פפא: פשיטא לי, ארבע אמות דארעא לא, רצין ועולין בכבש תנן. קמיייתא - נמי לא, רצין ועולין בכבש תנן, והדר כל הקודם את חבירו. דביני ביני נמי לא, דלא מסיימא מילתא. פשיטא לי דגבי מזבח תנן. בעי רב פפא: ארבע אמות שאמרו, בהדיה אמה יסוד ואמה סובב,

דף כ.ב.ב

או דילמא בר מאמה יסוד ואמה סובב? - תיקו. ואם היו שניהן שוין הממונה אומר להם הצביעו וכו'. תנא: הוציאו אצבעותיכם למנין. ונימנינהו לדידהו - מסייע ליה לרבי יצחק, דאמר רבי יצחק: אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב (שמואל א' יא) ויפקדם בבזק. - מתקיף לה רב אשי: ממאי דהאי בזק לישנא דמיבזק הוא? ודילמא שמא דמתא הוא, כדכתיב (שופטים א) וימצאו אדני בזק? - אלא מהכא, (שמואל א' טו) וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים. אמר רבי אלעזר: כל המונה את ישראל עובר בלאו, שנאמר (הושע ב) והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד. רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין שנאמר לא ימד ולא יספר. אמר רבי שמואל בר נחמני, רבי יונתן רמי: כתיב: והיה מספר בני ישראל כחול הים וכתוב אשר לא ימד ולא יספר לא קשיא: כאן - בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן - בזמן שאין עושין רצונו של

מקום. רבי אמר משום אבא יוסי בן דוסתאי: לא קשיא כאן - בידי אדם, כאן - בידי שמים. אמר רב נהילאי בר אידי אמר שמואל: כיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור - מתעשר. מעיקרא כתיב ויפקדם בבזק ולבסוף כתיב ויפקדם בטלאים. - ודילמא מדידהו? - אם כן מאי רבותא דמילתא? (שמואל א' טו) וירב בנחל, אמר רבי מני: על עסקי נחל. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לשאול (שמואל א' טו) לך והכית את עמלק, אמר: ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה, כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה ואם אדם חטא - בהמה מה חטאה? ואם גדולים חטאו - קטנים מה חטאו? יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז) אל תהי צדיק הרבה. ובשעה שאמר לו שאול לדואג (שמואל א' כב) סב אתה ופגע בכהנים, יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז) אל תרשע הרבה. אמר רב הונא: כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה שאול באחת - ועלתה לו, דוד בשתים - ולא עלתה לו. שאול באחת מאי היא - מעשה דאגג, והא איכא מעשה דנוב עיר הכהנים - אמעשה דאגג כתיב (שמואל א' טו) נחמתי כי המלכתי את שאול למלך. דוד בשתים, מאי נינהו - דאוריה ודהסתה. - והא איכא נמי מעשה דבת שבע - התם אפרעו מיניה, דכתיב (שמואל ב' יב) ואת הכבשה ישלם ארבעתים - ילד, אמנון, תמר, ואבשלום. - התם נמי אפרעו מיניה, דכתיב (שמואל ב' כד) ויתן ה' דבר (בעם מן הבקר) (מסורת הש"ס: [בישראל מהבקר]) ועד עת מועד - התם לא אפרעו מגופיה. - התם נמי לא אפרעו מגופיה. - לאיי, אפרעו מגופיה. דאמר רב יהודה אמר רב: ששה חדשים נצטרע דוד, ופרשו הימנו סנהדרין, ונסתלקה הימנו שכינה, דכתיב (תהלים קיט) ישובו לי יראיך וידעי עדותיך, וכתיב (תהלים נא) השיבה לי ששון ישעך. והא אמר רב: קבל דוד לשון הרע - כשמואל, דאמר: לא קבל דוד לשון הרע. - ולרב נמי, דאמר קבל דוד לשון הרע הא איפרעו מיניה, דאמר רב יהודה אמר רב: בשעה שאמר לו דוד למפיבושת (שמואל ב' יט) - אמרתי אתה וציבא תחלקו את השדה, יצאה בת קול ואמרה לו: רחבעם וירבעם יחלקו את המלכות. (שמואל א' יג) בן שנה שאול במלכו. אמר רב הונא: כבן שנה, שלא טעם טעם חטא. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: ואימא כבן שנה שמלוכלך בטיט ובצואה? אחויאו ליה לרב נחמן סיוטא בחלמיה. אמר: נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש מלך ישראל. אמר רב יהודה אמר שמואל: מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול - מפני שלא היה בו שום דופי. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו - אומרין לו: חזור לאחוריך. אמר רב יהודה אמר רב: מפני מה נענש שאול - מפני שמחל על כבודו, שנאמר (שמואל א' י) ובני בליעל אמרו מה ישענו זה ויבזהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש וכתיב (שמואל א' יא) ויעל נחש העמוני ויתן על יבש גלעד וגו'. ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: כל תלמיד חכם

דף כגא

שאינו נוקם ונוטר כנחש - אינו תלמיד חכם. - והכתיב לא תקם ולא תטר - ההוא

בממון הוא דכתיב. דתניא: איזו היא נקימה ואיזו היא נטירה? נקימה, אמר לו: השאילני מגלך, - אמר לו: לאו. למחר אמר לו הוא: השאילני קרדומך - אמר לו: איני משאילך, כדרך שלא השאלתני - זו היא נקימה. ואיזו היא נטירה? אמר לו: השאילני קרדומך - אמר ליה: לא. למחר אמר לו: השאילני חלוקך - אמר לו: הילך, איני כמותך, שלא השאלתני - זו היא נטירה. - וצערא דגופא לא? והא תניא: הנעלבין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין - עליהן הכתוב אומר (שופטים ה') ואהביו כצאת השמש בגברתו - לעולם דנקיט ליה בליביה. - והאמר רבא: כל המעביר על מדותיו - מעבירין לו על כל פשעיו - דמפייסו ליה ומפייס. ומה הן מוציאין אחת או שתיים וכו'. השתא שתיים מוציאין, אחת מבעיא? אמר רב חסדא: לא קשיא כאן - בבריא, כאן בחולה. והתניא: אחת - מוציאין, שתיים - אין מוציאין, במה דברים אמורים - בבריא, אבל בחולה - אפילו שתיים מוציאין, והיחידין מוציאין שתיים, ואין מונין להן אלא אחת. ואין מונין לו אלא אחת? והתניא: אין מוציאין לא שליש ולא גודל מפני הרמאים, ואם הוציא שליש - מונין לו, גודל - אין מונין לו, ולא עוד [אלא] שלוקה מן הממונה בפקיע - מאי מונין לו - נמי אחת. מאי פקיע? - אמר רב: מדרא. - מאי מדרא? - אמר רב פפא: מטרקא דטייעי דפסיק רישיה. אמר אביי: מריש הוה אמינא הא דתנן בן ביבאי ממונה על הפקיע - אמינא פתילתא, כדתנן: מבלאי מכנסי הכהנים ומהמייניהן מהן היו מפקיעין, ובהן היו מדליקין. כיון דשמענא להא דתניא: ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע - אמינא: מאי פקיע - נגדא. מעשה שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש. תנו רבנן: מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש, קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חבירו - נטל סכין ותקע לו בלבו. עמד רבי צדוק על מעלות האולם, ואמר: אחינו בית ישראל שמעו הרי הוא אומר (דברים כא) כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושפטיך, אנו על מי להביא עגלה ערופה? על העיר או על העזרות? געו כל העם בבכיה. בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר. אמר: הרי הוא כפרתכם, ועדיין בני מפרפר, ולא נטמאה סכין. ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים. וכן הוא אומר (מלכים ב' כא) וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה מאד] עד אשר מלא [את] ירושלים פה לפה. הי מעשה קדים? אילימא דשפיכות דמים - השתא אשפיכות דמים לא תקינו פייסא, אנשברה רגלו תקינו? אלא דנשברה רגלו קדים. וכיון דתקינו פייסא - ארבע אמות מאי עבידתיהו? אלא, לעולם דשפיכות דמים קדים. ומעיקרא סבור: אקראי בעלמא הוא, כיון דחזי אפילו ממילא אתו לידי סכנה - תקינו רבנן פייסא. עמד רבי צדוק על מעלות האולם ואמר אחינו בית ישראל שמעו הרי הוא אומר כי ימצא חלל באדמה אנו על מי להביא על העיר או על העזרות. וירושלים בת אתווי עגלה ערופה היא? והתניא: עשרה דברים נאמרו בירושלים, וזו אחת מהן:

דף כגב

אינה מביאה עגלה ערופה. ועוד: (דברים כא) לא נודע מי הכהו כתיב - והא נודע מי

הכהו. אלא כדי להרבות בבכיה. בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר, אמר הרי הוא כפרתכם ועדיין בני קיים [כו'] ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים, איבעיא להו: שפיכות דמים הוא דזל, אבל טהרת כלים כדקיימא קיימא, או דילמא שפיכות דמים כדקיימא קיימא אבל טהרת כלים היא דחמירא? - תא שמע: מדקא נסיב לה תלמודא וגם דם נקי שפך מנשה - שמע מינה: שפיכות דמים הוא דזל, וטהרת כלים כדקיימא קיימא. תנו רבנן: (ויקרא ו) ופשט,,, ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן - שומעני כדרך יום הכפורים, שפושט בגדי קודש ולובש בגדי חול. תלמוד לומר: ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים - מקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט, מה להלן בגדי קודש - אף כאן בגדי קודש. אם כן מה תלמוד לומר אחרים - פחותין מהן. רבי אליעזר אומר: אחרים והוציא - לימד על הכהנים בעלי מומין שכשרין להוציא הדשן. אמר מר: אחרים - פחותין מהן, כדתנא דבי רבי ישמעאל. דתנא דבי רבי ישמעאל: בגדים שבשל בהן קדרה לרבו - לא ימזוג בהן כוס לרבו. אמר ריש לקיש: כמחלוקת בהוצאה - כך מחלוקת בהרמה. ורבי יוחנן אמר: מחלוקת בהוצאה, אבל בהרמה - דברי הכל עבודה היא. מאי טעמא דריש לקיש? - אמר לך: אי סלקא דעתך עבודה היא - יש לך עבודה שכשירה בשני כלים? - ורבי יוחנן: גלי רחמנא בכתונת ומכנסים - והוא הדין למצנפת ואבנט. ומאי שנא הני? - מדו בד, מדו - כמדתו, מכנסים בד - לכדתניא: מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים - שנאמר (ויקרא ו) ומכנסי בד ילבש על בשרו. - וריש לקיש: מדו כמדתו - מדאפקיה רחמנא בלשון מדו. שלא יהא דבר קודם למכנסים מעל בשרו נפקא. נימא כתנאי: על בשרו מה תלמוד לומר ילבש - להביא מצנפת ואבנט להרמה, דברי רבי יהודה. רבי דוסא אומר: לרבות בגדי כהן גדול ביום הכפורים, שכשירין לכהן הדיוט. אמר רבי: שתי תשובות בדבר חדא: דאבנטו של כהן גדול לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט, ועוד: בגדים שנשתמשת בהן קדושה חמורה תשתמש בהן קדושה קלה? אלא, מה תלמוד לומר ילבש -

דף כדא

לרבות את השחקים, (ויקרא טז) והניחם שם - מלמד שטעונין גניזה. רבי דוסא אומר: ראויין הן לכהן הדיוט. ומה תלמוד לומר והניחם שם - שלא ישתמש בהן יום הכפורים אחר. מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר: עבודה היא, ומר סבר: לאו עבודה היא - לא, דכולי עלמא - עבודה היא, והכא בהא קא מיפלגי מר סבר: צריכא קרא לרבוויי, ומר סבר: לא צריכא קרא לרבוויי. בעי רבי אבין: תרומת הדשן בכמה? מתרומת מעשר ילפינן לה או מתרומת מדין ילפינן לה? - תא שמע, דתני רבי חייה: נאמר כאן (ויקרא ו) והרים ונאמר להלן (ויקרא ו) והרים, מה להלן בקומצו - אף כאן בקומצו. אמר רב: ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה: זריקה, והקטרה, וניסוך המים, וניסוך היין. ולוי אמר: אף תרומת הדשן. וכן תני לוי במתניתיה: אף תרומת הדשן. מאי טעמא דרב - דכתיב (במדבר יח) ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את כהנתכם והזר הקרב יומת. עבדת מתנה - ולא

עבודת סילוק, ועבדתם - עבודה תמה, ולא עבודה שיש אחריה עבודה. - ולוי: רבי רחמנא לכל דבר המזבח. - ורב: ההוא לאתויי שבע הזאות שבפנים, ושבמצורע. ולוי נפקא ליה מדבר וכל דבר. - ורב דבר וכל דבר לא דריש. - ואימא: לכל דבר המזבח - כלל, עבדת מתנה - פרט, כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט, עבודת מתנה - אין, עבודת סילוק - לא - אמר קרא

דף כז.ב

ולמבית לפרכת ועבדתם - אל מבית לפרכת הוא דעבודת מתנה ולא עבודת סילוק, הא בחוץ - אפילו עבודת סילוק. - אי הכי ועבדתם נמי: אל מבית לפרכת הוא דעבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה, הא בחוץ - אפילו עבודה שיש אחריה עבודה - ועבדתם הדר ערביה קרא. בעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? לפניו מדמינן ליה, או לחוץ מדמינן ליה? הדר פשטא: מבית ולמבית. - אלא מעתה, זר שסידר את השלחן ליחייב - איכא סידור בזיכין ליחייב - איכא סילוק והקטרה. - זר שסידר את המנורה ליחייב - איכא נתינת פתילה. - נתן פתילה ליחייב - איכא נתינת שמן. - נתן שמן ליחייב - איכא הדלקה. - הדליק ליחייב - הדלקה לאו עבודה היא. - ולא? והתניא: (ויקרא א) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש - לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת - הצתת אליתא - עבודה היא, הדלקה - לאו עבודה היא. - אלא מעתה זר שסידר את המערכה ליחייב - איכא סידור שני גזירי עצים. - סידר שני גזירין ליחייב - איכא סידור אברים. - והא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר שני גזירי עצים חייב - בהא פליגי מר סבר: עבודה תמה היא, ומר סבר: לאו עבודה תמה היא. תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. תניא כוותיה דרב: עבודות שזר חייב עליהם מיתה: זריקת דם בין לפניו ולפנים, והמזה בחטאת העוף, והממצה והמקטיר בעולת העוף, והמנסך שלשה לוגין מים ושלשה לוגין יין. תניא כוותיה דלוי: עבודות שזר חייב עליהן מיתה: המרים את הדשן, ושבע הזאות שבפנים ושבמצורע, והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול. למה מפיסין? למה מפיסין? - כדאמרן אלא: למה מפיסין וחוזרין ומפיסין. - אמר רבי יוחנן: כדי להרגיש כל העזרה, שנאמר (תהלים נה) אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש. במה מפיסין? רב נחמן אמר: בבגדי חול, ורב ששת אמר: בבגדי קדש. רב נחמן אמר: בבגדי חול, דאי אמרת בבגדי קדש - איכא בעלי זרועות דחמסי ועבדי. רב ששת אמר: בבגדי קדש, דאי אמרת בבגדי חול - אגב חביבותיה מיקרו ועבדי. אמר רב נחמן: מנא אמינא לה - דתנן: מסרון לחזנין, והיו מפשיטין אותן בגדיהן ולא היו מניחין עליהן אלא מכנסים בלבד.

דף כה.א

מאי לאו - באותן שזכו לפייס - אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת: לא, באותן שלא זכו לפייס. הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך באותן שזכו לפייס - לא היו מניחין עליהן אלא מכנסים בלבד? והתניא: מניין שלא יהא דבר קודם למכנסים -

תלמוד לומר (ויקרא טז) ומכנסי בד יהיו על בשרו. - ואידך? הא לא קשיא הכי קתני: עד שעודן עליהן בגדי חול מלבישין אותן מכנסי קדש, והיו מפשיטין אותן בגדי חול, ולא היו מניחין אלא מכנסים בלבד. אמר רב ששת: מנא אמינא לה - דתניא: לשכת הגזית כמין בסילקי גדולה היתה, פייס במזרחה, וזקן יושב במערבה. והכהנים מוקפין ועומדין כמין (בכוליאר) (מסורת הש"ס: [ככוליאר]) והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהן, ויודעין שממנו פייס מתחיל. ואי סלקא דעתך בבגדי חול - מצנפת בבגדי חול מי איכא? - אין, כדתני רב יהודה, ואיתימא רב שמואל בר יהודה: כהן שעשתה לו אמו כתונת - עובד בה עבודת יחיד. אמר אביי: שמע מינה לשכת הגזית חציה בקדש, וחציה בחול. ושמע מינה: שני פתחים היו לה, אחד פתוח בקדש ואחד פתוח בחול, דאי סלקא דעתך כולה בקדש - זקן יושב במערבה? והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ואי סלקא דעתך כולה בחול - פייס במזרחה? והא בעינן (תהלים נה) בבית אלהים נהלך ברגש, וליכא, אלא שמע מינה: חציה בקדש וחציה בחול. ואי סלקא דעתך פתח אחד יש לה ופתוח לקדש - זקן יושב במערבה? והתנן: הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש - תוכן קודש ואי סלקא דעתך פתוח לחול, פייס במזרחה? והתנן: בנויות בקדש ופתוחות לחול - תוכן חול אלא לאו שמע מינה: שני פתחים היו לה, אחד פתוח בקדש ואחד פתוח לחול. משנה. הפייס השני: מי שוחט, מי זורק, מי מדשן מזבח הפנימי, ומי מדשן את המנורה, ומי מעלה אברים לכבש. הראש והרגל, ושתי הידים, והעוקץ והרגל, והחזה והגרה, ושתי הדפנות, והקרבים, והסולת, והחביתין, והיין, שלשה עשר כהנים זכו בו. אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע: דרך הלוכו היה קרב. גמרא. איבעיא להו: כשהן מפייסין, לעבודה אחת מפייסין, או דילמא לכל עבודה ועבודה הן מפייסין? תא שמע: ארבע פייסות היו שם. ואי סלקא דעתך לכל עבודה הן מפייסין - טובא הו - אמר רב נחמן בר יצחק, הכי קאמר: ארבע פעמים נכנסין להפיס, ולכל חדא וחדא היו בה טובא פייסות.

דף כה.ב

- תא שמע, רבי יהודה אומר: לא היה פייס למחתה, אלא כהן שזכה בקטרת אומר לזה שעמו זכה עמי במחתה - שאני מחתה וקטרת דחדא עבודה היא. איכא דאמרי: דוקא מחתה וקטרת דחדא עבודה היא, אבל שאר עבודות - בעי פייס. - מחתה אצטריכא ליה, סלקא דעתך אמינא: הואיל ולא שכיחא, ומעתרא - נתקין לה פייס בפני עצמה, קא משמע לן. תא שמע, דתני רבי חייה: לא לכל עבודה ועבודה מפייסין, אלא כהן שזכה בתמיד שנים עשר אחיו הכהנים נמשכין עמו. שמע מינה. פייס השני וכו'. איבעיא להו: מי מקבל? שוחט מקבל, דאי אמרת זורק מקבל - אגב חביבותיה לא מקבל ליה לכוליה דם, או דילמא: זורק מקבל, דאי אמרת שוחט מקבל - זימנין דשחיט זר. - תא שמע: בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור כדי שיהיו שנים עשר אחיו הכהנים העסוקין בתמיד מקדשין ידיהן ורגליהן בבת אחת. ואי סלקא דעתך שוחט מקבל, תליסר הוי אלא לאו שמע מינה: זורק מקבל, שמע מינה. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

אף אנן נמי תנינא: שחט השוחט, וקבל המקבל, ובא לו לזרוק. שמע מינה. אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא וכו'. תנו רבנן: כיצד דרך הלוכו? הראש והרגל, החזה והגרה, ושתי ידים, ושתי דפנות, העוקץ והרגל. רבי יוסי אומר: דרך הפשטו היה קרב. כיצד דרך הפשטו? הראש והרגל, העוקץ והרגל, ושתי דפנות, ושתי הידים, החזה, והגרה. רבי עקיבא אומר: דרך ניתוחו היה קרב. כיצד דרך ניתוחו? הראש והרגל, ושתי ידים, החזה והגרה, ושתי דפנות, והעוקץ, והרגל. רבי יוסי הגלילי אומר: דרך עילויו היה קרב, כיצד דרך עילויו? הראש והרגל, החזה והגרה, ושתי הדפנות, והעוקץ והרגל, ושתי הידים. - והכתיב (יחזקאל כד) כל נתח טוב ירך וכתף - ההיא בכחושה. אמר רבא: בין תנא דידן ובין רבי יוסי - בתר עילויה דבשרא אזלינן, מר אזיל בתר איברא דבישרא, ומר אזיל בתר שמנא דבישרא. מאי טעמא סלקא רגל בהדי רישא - משום דרישא נפישי ביה עצמות, קרבא רגל בהדיה. דכולי עלמא מיהת ראש קרב ברישא, מנא לן? - דתנינא: מניין לראש ופדר שקודמין לכל האברים - תלמוד לומר (ויקרא א) את ראשו ואת פדרו וערך. - ואידך פדר אחרינא

דף כו.א

למאי אתא - לכדתנינא: כיצד היה עושה - נותן את הפדר אבית השחיטה ומעלהו, וזה הוא דרך כבוד של מעלה. משנה. הפייס השלישי: חדשים לקטרת באו והפיסו. והרביעי: חדשים עם ישנים, מי מעלה אברים מן הכבש למזבח. גמרא. תנא: מעולם לא שנה אדם בה. מאי טעמא? - אמר רבי חנינא: מפני שמעשרת. אמר ליה רב פפא לאביי: מאי טעמא? אילימא משום דכתיב (דברים לג) ישימו קטרה באפך וכתוב בתריה (דברים לג) ברך ה' חילו, אי הכי עולה נמי, הכתיב (דברים לג) וכליל על מזבחך אמר ליה: הא - שכיחא, והא - לא שכיחא. אמר רבא: לא משכחת צורבא מרבנן דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, לוי - דכתיב (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב, יששכר דכתב (ובני) (מסורת הש"ס: [ומבני]) יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל. - ואימא יהודה נמי, דכתיב (תהלים ס) יהודה מחקקי - אסוקי שמעתא אליבא דהילכתא קאמינא. אמר רבי יוחנן: אין מפייסין על תמיד של בין הערבים אלא כהן שזכה בו בשחרית - זוכה בו ערבית. מיתבי: כשם שמפייסין שחרית כך מפייסין בין הערבים - כי תניא ההיא - בקטרת. - והתניא: כשם שמפייסין לו שחרית - כך מפייסין לו ערבית - אימא: לה. - והתניא: כשם שמפייסין לו שחרית, כך מפייסין לו ערבית, וכשם שמפייסין לה שחרית כך מפייסין לה ערבית - אמר רב שמואל בר רב יצחק: הכא בשבת עסקינן, הואיל ומשמרות מתחדשות. - ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא נפישי להו פייסות - מייתי כולהו מצפרא אתו, דזכי ביה שחרית - זכי, דזכי בערבית - זכי. הרביעי חדשים עם ישנים וכו'. מתניתין דלא כרבי אליעזר בן יעקב. דתנן, רבי אליעזר בן יעקב אומר: המעלה איברים לכבש הוא מעלה אותן למזבח. במאי קמיפלגי? מר סבר: (משלי יד) ברב-עם הדרת מלך, ומר סבר: מקום שכינה לאו אורח ארעא. אמר רבא: לא רבי אליעזר בן יעקב אית ליה דרבי יהודה, ולא רבי יהודה אית ליה דרבי

אליעזר בן יעקב - דאם כן בצרו להו פייסות. ואי משכחת תנא דתני חמש -

דף כו.ב

ההוא דלא כרבי אליעזר בן יעקב ודלא כרבי יהודה. משנה. תמיד קרב בתשעה, בעשרה, באחד עשר, בשנים עשר, לא פחות ולא יותר. כיצד? עצמו בתשעה, בחג ביד אחד צלוחית של מים - הרי כאן עשרה. בין הערבים באחד עשר, הוא עצמו - בתשעה, ושנים בידם שני גזירי עצים. בשבת באחד עשר הוא עצמו בתשעה, ושנים בידם שני בזיכי לבונה של לחם הפנים. ובשבת שבתוך החג - ביד אחד צלוחית של מים. גמרא. אמר רבי אבא ואיתימא רמי בר חמא ואיתימא רבי יוחנן: אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר. ממאי - מדקתני ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית של מים. ואי סלקא דעתך בתמיד של בין הערבים מנסכין - בחול נמי משכחת לה - אמר רב אשי: אף אנן נמי תנינא: ולמנסך אומר לו הגבה ידיך שפעם אחד נסך על גבי רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן. שמע מינה. תניא, רבי שמעון בר יוחאי אומר: מניין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזירי עצים בשני כהנים - שנאמר (ויקרא א) וערכו עצים, אם אינו ענין לתמיד של שחר, דכתיב (ויקרא ו) ובער עליה הכהן עצים בבקר וערך עליה - תניהו ענין לתמיד של בין הערבים. - ואימא אידי ואידי בתמיד של שחר, ואמר רחמנא: עביד והדר עביד - אם כן נימא קרא ובער ובער - אי כתב רחמנא ובער - הוה אמינא חד - אין, תרי - לא, קא משמע לן דנעביד חד ונעביד תרי - אם כן נימא קרא ובער, ובערו, אי נמי: וערך וערכו, מאי ובער וערכו - שמע מינה כדקא אמרינן. תני רבי חייא: פייס פעמים שלשה עשר פעמים ארבעה עשר פעמים חמשה עשר פעמים ששה עשר. - והתניא שבעה עשר - ההיא דלא כרבי אליעזר בן יעקב אלא כרבי יהודה. משנה. איל קרב באחד עשר, הבשר בחמשה, הקרביים והסולת והיין בשנים שנים. פר קרב בעשרים וארבעה: הראש והרגל הראש - באחד, והרגל - בשנים. העוקף והרגל העוקף - בשנים, והרגל - בשנים. החזה והגרה החזה - באחד, והגרה - בשלשה. שתי ידים בשנים, ושתי דפנות בשנים. הקרביים והסולת והיין בשלשה שלשה. במה דברים אמורים - בקרבנות ציבור, אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב. הפשיטן וניתוחן של אלו ואלו שוין. גמרא. תנא: הפשיטן וניתוחן שוין - בזר. אמר חזקיה: מניין להפשט וניתוח ששזר - שנאמר (ויקרא א) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, נתינת אש בעיא כהונה, הפשט וניתוח - לא בעיא כהונה.

דף כז.א

האי מיבעי ליה לגופיה אמר רב שימי בר אשי, אשכחתי לאביי דהוה מסבר ליה לבריה: (ויקרא א) ושחט - שחיטה בזר כשירה. וכי מאין באת - מכלל שנאמר (במדבר יח) ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם, שומע אני אפילו שחיטה - תלמוד לומר (ויקרא א) ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם, מקבלה ואילך מצות כהונה. (ויקרא א) וסמך ידו ושחט - לימד על השחיטה שכשירה בזר. מכדי, מקבלה ואילך מצות כהונה, ונתנו בני אהרן למה לי? למעוטי הפשט וניתוח.

ואכתי איצטריך, סלקא דעתך אמינא: כיון דלאו עבודה דמעכבא כפרה היא - לא תיבעי כהונה, קא משמע לן דבעי כהונה אלא מהכא (ויקרא א) וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר, מכדי, מקבלה ואילך מצות כהונה וערכו למה לוי? למעוטי הפשט וניתוח. - ואימא למעוטי סידור שני גזירי עצים - מסתברא: דיבחא דכותיה ממעט. - אדרבה, סדור דכותיה ממעט - לא סלקא דעתך דאמר מר (ויקרא א) והקריב הכהן את הכל המזבחה - זו הולכת אברים לכבש. הולכת אברים לכבש - הוא דבעיא כהונה, הולכת עצים - לא בעיא כהונה, הא סידור שני גזירי עצים - בעיא כהונה. וערכו למה לוי? למעוטי הפשט וניתוח. - ואימא הכי נמי לגופיה - אלא: והקטיר הכהן את הכל למאי אתא - למעוטי הפשט וניתוח, והקריב הכהן את הכל המזבחה - זו הולכת אברים לכבש. הולכת אברים לכבש - הוא דבעיא כהונה, הולכת עצים - לא בעיא כהונה, הא סדור שני גזירי עצים - בעיא כהונה, ונתנו - לגופיה, וערכו - שנים, בני אהרן - שנים, הכהנים - שנים, למדנו לטלה שטעון ששה. אמר רב המנונא, קשיא ליה לרבי אלעזר: האי בבן הבקר כתיב, ובן הבקר עשרים וארבעה בעי וניחא ליה: (ויקרא א) על העצים אשר על האש אשר על המזבח, איזהו דבר שנאמר בו עצים אש ומזבח

דף כזב

הוי אומר - זה טלה. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר את המערכה חייב. כיצד הוא עושה - פורקה וחוזר וסודרה. - מאי אהני ליה - אלא פורקה זר, וסודרה כהן. - מתקיף לה רבי זירא: וכי יש לך עבודה שכשירה בלילה ופסולה בזר? - ולא? והרי אברים ופדרים - סוף עבודה דיממא היא. - והרי תרומת הדשן - תחלת עבודה דיממא היא, דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: קידש ידיו לתרומת הדשן - למחר אינו צריך לקדש, שכבר קידש מתחלת עבודה. - ואלא קשיא - אלא כי איתמר - הכי איתמר, אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר שני גזירי עצים - חייב, הואיל ועבודת יום היא. - מתקיף לה רבא: אלא מעתה תיבעי פייס - אשתמיטתיה הא דתניא: מי שזכה בתרומת הדשן - זכה בסדור מערכה, ובסדור שני גזירי עצים. - למימרא דעבודת יום בעיא פייס, עבודת לילה לא בעיא פייס? והרי אברים ופדרים - סוף עבודה דיממא היא, - והרי תרומת הדשן - משום מעשה שהיה. למימרא דעבודת יום, ושזר חייב עליה מיתה - בעיא פייס, אין זר חייב עליה מיתה - לא בעיא פייס? והרי שחיטה - שאני שחיטה, דתחלת עבודה היא. - אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי: והא אנן לא תנן הכי אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה. ואילו זמן שני גזירי עצים - לא קתני - הך דלית לה תקנתא - קתני, הך דאית לה תקנתא - לא קתני. ואיכא דאמרי, מתקיף לה רבי זירא: וכי יש לך עבודה שיש אחריה עבודה, ופסולה בזר?

דף כחא

- והרי אברים ופדרים - סוף עבודה דיממא היא. - והרי תרומת הדשן - תחילת עבודה דיממא היא. דאמר רבי יוחנן: קדש ידיו לתרומת הדשן - למחר אינו צריך לקדש, שכבר

קדש מתחלת עבודה. - אלא קשיא - אלא אי אתמר - הכי אתמר, אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר שני גזירי עצים - חייב, הואיל ועבודה תמה היא. - מתקיף לה רבא: אלא מעתה תבעי פייס - ולא בעיא פייס? והתניא: מי שזכה בתרומת הדשן - יזכה בסידור שני גזירי עצים - הכי קאמר: יפייסו לה בפני עצמה, כדאמרינן. למימרא דעבודה תמה וזר חייב עליה מיתה - בעיא פייס, אין זר חייב עליה מיתה - לא בעיא פייס? והרי שחיטה - שאני שחיטה דתחילת עבודה דיממא היא. למימרא דעבודה תמה בעי פייס, עבודה שיש אחריה עבודה - לא בעי פייס? והרי אברים ופדרים - סוף עבודה דיממא היא. - הרי תרומת הדשן? - משום מעשה שהיה. אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי: אף אגן נמי תנינא, אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה. ואילו זמן סידור גזירי עצים לא קתני. - הך דלית לה תקנתא קתני, הך דאית לה תקנתא - לא קתני. הדרן עלך בראשונה. משנה. אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע, הרואה אומר: ברקאי מתיא בן שמואל אומר: האיר פני כל המזרח עד שבחברון? והוא אומר: הן. ולמה הוצרכו לכך? שפעם אחת עלה מאור הלבנה, ודימו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפה. הורידו כהן גדול לבית הטבילה. זה הכלל היה במקדש: כל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים - טעון קידוש ידים ורגלים.

דף כחב

גמרא. תניא, רבי ישמעאל אומר: ברק ברקאי. רבי עקיבא אומר: עלה ברקאי. נחומא בן אפקשיון אומר: אף ברקאי בחברון. מתיא בן שמואל (אומר) הממונה על הפייסות אומר: האיר פני כל המזרח עד שבחברון. רבי יהודה בן בתירא אומר: האיר פני - כל המזרח עד בחברון, ויצאו כל העם איש איש למלאכתו. - אי הכי נגה ליה טובא - לשכור פועלים קאמרינן. אמר רב ספרא: צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי. אמר רב יוסף: אגן מאברהם ניקום וניגמר? - אמר רבא: תנא גמר מאברהם, ואגן לא גמרינן מיניה? דתניא: (ויקרא יב) וביום השמיני ימול בשר ערלתו - מלמד שכל היום כשר למילה, אלא שהזריזין מקדימין למצות, שנאמר (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר ויחבש וגו'. אלא אמר רבא: רב יוסף הא קא קשיא ליה דתנן: חל ערבי פסחים להיות בערב שבת - נשחט בשש ומחצה וקרוב בשבע ומחצה. ונשחטה מכי משחרי כותלי - מאי קושיא? ודילמא כותלי דבית המקדש בשש ומחצה משחרי, משום דלא מכווני טובא אי נמי: שאני אברהם דאיצטגנינות גדולה היתה בלבו, אי נמי: משום דזקן ויושב בישיבה הוה. דאמר רבי חמא ברבי חנינא: מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם. היו במצרים - ישיבה עמהם, שנאמר (שמות ג) לך ואספת את זקני ישראל, היו במדבר - ישיבה עמהם, שנאמר (במדבר יא) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל. אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר (בראשית כד) ואברהם זקן בא בימים, יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר (בראשית כז) ויהי כי זקן יצחק, יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר (בראשית מח) ועיני ישראל כבדו מזקן. אליעזר עבד

אברהם זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר (בראשית כד) ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו, אמר רבי אלעזר: שמושל בתורת רבו. (בראשית טו) הוא דמשק אליעזר - אמר רבי אלעזר: שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים. אמר רב: קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, שנאמר (בראשית כו) עקב אשר שמע אברהם בקלי וגו'. אמר ליה רב שימי בר חייא לרב: ואימא שבע מצות - הא איכא נמי מילה. - ואימא שבע מצות ומילה - אמר ליה: אם כן מצותי ותורתי למה לי? אמר (רב) (מסורת הש"ס: [רבא]) ואיתימא רב אשי: קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, שנאמר תורת - אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה. מתיא בן שמואל אומר וכו' והוא אומר הן. מאן אמר הן? אילימא הך דקאי אאיגרא - הוא חלים והוא מפשר? אלא, הך דקאי אארעא - מנא ידע? - איבעית אימא: הך דקאי אארעא, ואיבעית אימא הך דקאי אאיגרא. איבעית אימא הך דקאי אאיגרא אמר איהו: האיר פני כל המזרח. ואמר ליה הך דקאי אארעא: עד שבחברון? ואמר ליה איהו: הן. ואיבעית אימא הך דקאי אארעא, אמר איהו: האיר פני כל המזרח? ואמר ליה: עד שבחברון? ואמר ליה: הן. ולמה הוצרכו לכך וכו'. ומי מיחליף? והתניא, רבי אומר: אינו דומה תימור של לבנה לתימור של חמה, תימור של לבנה - מתמר ועולה כמקל, תימור של חמה - מפציע לכאן ולכאן. תנא דבי רבי ישמעאל: יום המעונן היה, ומפציע לכאן ולכאן. אמר רב פפא, שמע מינה: יומא דעיבא - כוליה שמשא. למאי נפקא מינה - לשטוחי עורות. אי נמי, לכדדרש רבא: אשה לא תלוש לא בחמה ולא בחמי חמה. אמר רב נחמן: זוהמא דשימשא קשי משימשא, וסימניך: דנא דחלא. שברירי דשימשא קשו משימשא, וסימניך: דילפא.

דף כט.א

הרהורי עבירה קשו מעבירה, וסימניך: ריחא דבישרא. שילהי דקייטא קשיא מקייטא, וסימניך: תנורא שגירא. אישתא דסיתוא קשיא מדקייטא, וסימניך: תנורא קרירא. מיגמר בעתיקתא קשיא מחדתא, וסימניך: טינא בר טינא. אמר רבי אבהו: מאי טעמא דרבי - דכתיב (תהלים כב) למנצח על אילת השחר, מה אילה זו קרניה מפצילות לכאן ולכאן - אף שחר זה מפציע לכאן ולכאן. אמר רב זירא: למה נמשלה אסתר לאילה - לומר לך: מה אילה רחמה צר, וחביבה על בעלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה - אף אסתר היתה חביבה על אחשוורוש כל שעה ושעה כשעה ראשונה. אמר רב אסי: למה נמשלה אסתר לשחר? לומר לך: מה שחר סוף כל הלילה - אף אסתר סוף כל הנסים. - והא איכא חנוכה - ניתנה לכתוב קא אמרינן. - הניחא למאן דאמר אסתר ניתנה לכתוב, אלא למאן דאמר אסתר לא ניתנה לכתוב מאי איכא למימר? - מוקים לה כרבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר. דאמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: למה נמשלו תפלתן של צדיקים כאילת - לומר לך: מה אילה זו, כל זמן שמגדלת קרניה מפצילות, אף צדיקים - כל זמן שמרבין בתפלה תפלתן נשמעת. שחטו את התמיד, אימת? אילימא בשאר ימות השנה - לא סגיא דלאו כהן גדול? אלא ביום הכפורים - מאור הלבנה מי איכא? - הכי קאמר: וביום הכפורים, כי אמר ברק ברקאי הורידו כהן גדול

לבית הטבילה. תני אבוה דרבי אבין: לא זו בלבד אמרו, אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה בלילה תשרף. בשלמא עולת העוף - מאי דהוה הוה, אלא קומץ,

דף כט.ב

נהדרה, ונהדר ונקמצה ביממא - הוא תני לה והוא אמר לה: כלי שרת מקדשין אפילו שלא בזמנו. מיתבי, זה הכלל: כל הקרב ביום - קדוש ביום, וכל הקרב בלילה - קדוש בלילה, וכל הקרב בין ביום ובין בלילה - קדוש בין ביום ובין בלילה. קתני מיהת: כל הקרב ביום - קדוש ביום ביום - אין, בלילה - לא - דילמא אינו קדוש ליקרב, אבל קדוש ליפסל. מתיב רבי זירא: סידר את הלחם ואת הבזיכין אחר השבת, והקטיר את הבזיכין בשבת - פסולה. כיצד יעשה? יניחנו לשבת הבאה, שאפילו עמדה על השלחן ימים רבים אין בכך כלום. - ואמאי? תקדוש ותיפסל - אמר רבא: מאן דקא מותיב - שפיר קא מותיב. ואבוה דרבי אבין נמי - מתניתא קאמר, וקסבר: לילה - אין מחוסר זמן, יום - מחוסר זמן. - כי מטי בי שמישי תקדוש ותפסול - אמר רבינא: שקדם וסלקו. מר זוטרא, ואיתימא רב אשי אמר: אפילו תימא בשלא קדם וסלקו, כיון שסדרו שלא כמצותו - נעשה כמו שסדרו הקוף. זה הכלל היה במקדש. בשלמא רגלים - משום ניצוצות, אלא ידים מאי טעמא? - אמר רבי אבא: זאת אומרת

דף לא

מצוה לשפשף. מסייע ליה לרבי אמי, דאמר רבי אמי: אסור לאדם שיצא בניצוצות שעל גבי רגליו, מפני שנראה ככרות שפכה, ומוציא לעז על בניו שהן ממזרים. אמר רב פפא: צואה במקומה - אסור לקרות קריאת שמע. היכי דמי? אי דנראית - פשיטא, אי דלא נראית - לא ניתנה תורה למלאכי השרת - לא צריכא, דיושב - ונראית, עומד - ואינה נראית. ומאי שנא מצואה על בשרו? דאיתמר, צואה על בשרו או שהיו ידיו בבית הכסא, רב הונא אמר: מותר לקרות קריאת שמע, ורב חסדא אמר: אסור לקרות קריאת שמע - במקומה - נפיש זוהמא, שלא במקומה - לא נפיש זוהמא. תנו רבנן, הלכה בסעודה: אדם יוצא להשתין מים - נוטל ידו אחת ונכנס. דיבר עם חבירו והפליג - נוטל שתי ידיו ונכנס. וכשהוא נוטל - לא יטול מבחוץ ויכנס, מפני חשד, אלא נכנס ויושב במקומו ונוטל שתי ידיו, ומחזיר הטפיח על האורחין. אמר רב חסדא: לא אמרן אלא לשתות, אבל לאכול - נוטל מבחוץ ונכנס, דמידע ידיע דאנינא דעתיה. אמר רב נחמן בר יצחק: ואנא אפילו לשתות נמי, מידע ידיע דאנינא דעתאי. משנה. אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפילו טהור, עד שיטבול. חמש טבילות ועשרה קדושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום, וכולן בקדש על בית הפרוה, חוץ מזו בלבד. פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם, (קדש ידיו ורגליו). גמרא. שאלו את בן זומא: טבילה זו למה? אמר להם: ומה המשנה מקודש לקודש, וממקום שענוש כרת למקום שענוש כרת - טעון טבילה, המשנה מחול לקודש וממקום שאין ענוש כרת למקום שענוש כרת - אינו דין שטעון טבילה? רבי יהודה אומר: סרך טבילה היא זו, כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו ויפרוש. במאי קא מיפלגי?

דף לב.

באחולי עבודה קא מיפלגי לבן זומא מחיל עבודה, לרבי יהודה לא מחיל עבודה. - ולבן זומא מי מחיל? והתניא: כהן גדול שלא טבל ולא קידש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה - עבודתו כשרה. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט, שלא קידש ידיו ורגליו שחרית ועבד עבודה - עבודתו פסולה. - אלא למיקם בעשה קא מיפלגי לבן זומא קאי בעשה, לרבי יהודה לא קאי בעשה. ומי אית ליה לרבי יהודה האי סברא? והתניא: מצורע טובל ועומד בשער ניקנור, רבי יהודה אומר: אינו צריך טבילה, שכבר טבל מבערב. - ההוא כדתני טעמא: שכבר טבל מבערב. ודקארי לה מאי קארי לה? - משום דקא בעי למרמא אחריתי עליה: לשכת המצורעין ששם מצורעין טובלין. רבי יהודה אומר: לא מצורעין בלבד אמר, אלא כל אדם. - לא קשיא הא דטביל, הא דלא טביל. - אי דלא טביל - הערב שמש בעי - אלא, אידי ואידי דטביל, הא דאסח דעתיה, הא דלא אסח דעתיה. - אי אסח דעתיה הזאת שלישי ושביעי בעי דאמר רבי דוסתאי בר מתון אמר רבי יוחנן: הסח הדעת צריך הזאה שלישי ושביעי. - אלא, אידי ואידי דלא אסח דעתיה, ולא קשיא הא - דטביל על דעת ביאת מקדש, הא - דלא טביל על דעת ביאת מקדש. ואי בעית אימא, תני: לא מצורעין אמרו אלא כל אדם. רבינא אמר: רבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי - מצורע אין צריך טבילה, לדידכו - אודו לי איז מיהת דלא מצורעין בלבד אמרו, אלא כל אדם. ורבנן: מצורע דייש בטומאה, כל אדם לא דיישי בטומאה. אמר ליה אביי לרב יוסף: נימא רבנן דפליגי עליה דרבי יהודה כבן זומא סבירא להו, והאי דקתני מצורע להודיעך כחו דרבי יהודה. או דילמא: שאני מצורע דדייש בטומאה. - אמר ליה: שאני מצורע דדייש בטומאה. אמר ליה אביי לרב יוסף: (לרבי יהודה דאמר סרד) טבילה (היא) זו

דף לא.א

חוצץ או אינו חוצץ? - אמר ליה: כל דתקון רבנן - כעין דאורייתא תקון. אמר ליה אביי לרב יוסף: ביאה במקצת שמה ביאה או לא? אמר ליה: בהונות יוכיחו, שהן ביאה במקצת, ותניא: מצורע טובל ועומד בשער ניקנור. איבעיא להו: מהו שיעשה סכין ארוכה וישחוט? תיבעי לבן זומא, תיבעי לרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה. תיבעי לבן זומא עד כאן לא מחייב בן זומא אלא לגואי, אבל לבראי - לא. או דילמא אתי לאימשוכי? תיבעי לרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה עד כאן לא קאמרי רבנן התם - דלא קא עביד עבודה, אבל הכא דקא עביד עבודה - לא. או דילמא לא שנא? - תיקו. חמש טבילות ועשרה קידושין טובל. תנו רבנן: חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום, וכולן בקדש בבית הפרוה, חוץ מראשונה שהיתה בחול על גבי שער המים, ובצד לשכתו היתה. אמר אביי: שמע מיניה עין עיטס גבוה מקרקע עזרה עשרים ושלוש אמות. דתנן: כל הפתחים שהיו שם גובהן עשרים אמה ורחבן עשר אמות, חוץ משל אולם. ותניא: (ויקרא טו) ורחץ בשרו במים - במי מקוה, כל בשרו - מים שכל גופו עולה בהן. וכמה הן - אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיערו חכמים מי מקוה

ארבעים סאה.

דף לא.ב

והא איכא אמה תקרה ואמה מעזיבה - שערים דבית המקדש, כיון דשישא נינהו - במשהו עבדי להו. - והא איכא האיך משהו - כיון דלא הואי אמתא - לא חשיב לה. פרסו סדין של בוץ וכו', מאי שנא של בוץ? - כדאמר רב כהנא: כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ. הכא נמי: שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ. משנה. פשט, ירד, וטבל, עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו. הביאו לו את התמיד, קרצו, ומירק אחר שחיטה על ידו. קבל את הדם וזרקו. נכנס להקטיר קטורת של שחר, ולהיטיב את הנרות, ולהקריב את הראש ואת האברים והחביתין, ואת היין. קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאברים, של בין הערבים בין איברים לנסכים. אם היה כהן גדול זקן או איסטניס - מחמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן, כדי שתפיג צינתו. גמרא. אמרוה רבנן קמיה דרב פפא: הא דלא כרבי מאיר. דאי רבי מאיר, כיון דאמר תרי קידושי אלבישה עביד להו, הכא נמי ליעביד תרי קידושי אלבישה. - אמר להו רב פפא: בין לרבנן בין לרבי מאיר חד אפשיטה דבגדי קודש, וחד אלבישה. והכא בהא קא מיפלגי: (ויקרא טז) ופשט ורחץ (ורחץ) ולבש, רבי מאיר סבר: מקיש פשיטה ללבישה, מה לבישה - לובש ואחר כך מקדש, אף פשיטה - פושט ואחר כך מקדש. ורבנן סברי: מקיש פשיטה ללבישה: מה לבישה - כשהוא לבוש מקדש, אף פשיטה - כשהוא לבוש מקדש. אמרו ליה רבנן לרב פפא: ומי מצית אמרת - הכי? והתניא: פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם, פשט וירד וטבל, עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי זהב ולבש, וקידש ידיו ורגליו. רבי מאיר אומר: פשט וקידש ידיו ורגליו, וירד וטבל עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי זהב ולבש, וקידש ידיו ורגליו. אמר להו: אי תניא - תניא. בשלמא לרבי מאיר - היינו דמשכחת לה

דף לב.א

עשרה קידושין. אלא לרבנן, תשעה הוו - אמרי לך רבנן: קידושא בתרא - כי פשיט בגדי קדש ולביש בגדי חול עביד ליה התם. תנו רבנן: (ויקרא טז) ובא אהרן אל אהל מועד, למה הוא בא? אינו בא אלא להוציא את הכף ואת המחתה. (שכל) (מסורת הש"ס: [וכל]) הפרשה כולה נאמרה על הסדר, חוץ מפסוק זה. - מאי טעמא? - אמר רב חסדא: גמירי, חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום, ואי כסדרן - לא משכחת להו אלא שלש טבילות וששה קידושין. תניא, אמר רבי יהודה: מנין לחמש טבילות ועשרה קידושין שטובל כהן גדול ומקדש בו ביום - תלמוד לומר ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד, ורחץ בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה, הא למדת: שכל המשנה מעבודה לעבודה טעון טבילה. אמר רבי: מנין לחמש טבילות ועשרה קידושין שטובל כהן גדול ומקדש בו ביום - שנאמר (ויקרא טז) כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם, הא למדת שכל המשנה מעבודה לעבודה - טעון

טבילה, ואומר בגדי קדש הם - הוקשו כל הבגדים כולן זה לזה. וחמש עבודות הן: תמיד של שחר בבגדי זהב, עבודת היום בבגדי לבן, אילו ואיל העם בבגדי זהב, כף ומחתה בבגדי לבן, תמיד של בין הערבים בבגדי זהב. ומנין שכל טבילה וטבילה צריכה שני קידושין - תלמוד לומר ופשט ורחץ ורחץ ולבש. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: קל וחומר, ומה במקום שאין טעון טבילה - טעון קידוש, מקום שטעון טבילה - אינו דין שטעון קידוש? אי מה להלן קידוש אחד אף כאן קידוש אחד - תלמוד לומר (ויקרא טז) ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש. מה תלמוד לומר אשר לבש? כלום אדם פושט אלא מה שלבש אלא, להקיש פשיטה ללבישה: מה לבישה טעון קידוש - אף פשיטה טעון קידוש. אמר רבי יהודה: מנין לחמש טבילות ועשרה קידושין שטובל כהן גדול ומקדש בו ביום - תלמוד לומר ובא אהרן אל אהל מועד ורחץ את בשרו במים במקום קדוש, הא למדת שכל המשנה מעבודה לעבודה טעון טבילה, אשכחן מבגדי לבן לבגדי זהב, מבגדי זהב לבגדי לבן מנין?

דף לבב

תנא דבי רבי ישמעאל: קל וחומר, ומה בגדי זהב שאין כהן נכנס בהן לפני ולפנים - טעון טבילה, בגדי לבן שנכנס בהן לפני ולפנים - אינו דין שטעון טבילה? - איכא למפרך: מה לבגדי זהב - שכן כפרתן מרובה. אלא, נפקא ליה מדרבי. אמר רבי: מנין לחמש טבילות ועשרה קידושין שטובל כהן גדול ומקדש בו ביום - תלמוד לומר כתנת בד קדש ילבש, הא למדת שכל המשנה מעבודה לעבודה שטעון טבילה. אשכחן מבגדי זהב לבגדי לבן, מבגדי לבן לבגדי זהב מנין? תנא דבי רבי ישמעאל: קל וחומר, מה בגדי לבן שאין כפרתן מרובה - טעון טבילה, בגדי זהב שכפרתן מרובה - אינו דין שטעון טבילה? - איכא למפרך: מה לבגדי לבן - שכן נכנס בהן לפני ולפנים. - היינו דקתני: ואומר בגדי קדש הם ורחץ את בשרו במים ולבשם. וחמש עבודות הן: תמיד של שחר בבגדי זהב, עבודת היום בבגדי לבן, אילו ואיל העם בבגדי זהב, כף ומחתה בבגדי לבן, תמיד של בין הערבים בבגדי זהב. ומנין שכל טבילה וטבילה צריכה שני קידושין - תלמוד לומר ופשט ורחץ ורחץ ולבש. - האי בטבילה כתיב - אם אינו ענין לטבילה, דנפקא ליה מבגדי קדש הם - תנהו ענין לקידוש. - וליכתביה רחמנא בלשון קידוש - הא קא משמע לן דטבילה כקידוש, מה קידוש - במקום קדוש, אף טבילה - במקום קדוש. - ורבי יהודה, קידוש מנא ליה? - נפקא ליה מדרבי אלעזר ברבי שמעון. אמר רב חסדא: הא דרבי מפקא מדרבי מאיר ומפקא מדרבנן. מפקא מדרבנן - דאילו רבנן אמרי כשהוא לבוש מקדש, ואיהו אמר כשהוא פושט מקדש. ומפקא מדרבי מאיר, דאילו רבי מאיר אמר: הך קידוש בתרא - כשהוא לבוש מקדש, ואיהו אמר - כשהוא פושט מקדש. אמר רב אחא בר יעקב: הכל מודין בקידוש שני שלובש ואחר כך מקדש, מאי טעמא - דאמר קרא (שמות ל) או בגשתם אל המזבח, מי שאינו מחוסר אלא גישה, יצא זה שמחוסר לבישה וגישה. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: לא רב חסדא אית ליה דרב אחא, ולא רב אחא אית ליה דרב חסדא. דאם כן לרבי הווי ליה חמיסר

קידושין. הביאו לו את התמיד קרצו וכו'. מאי קרצו? אמר עולא: לישנא דקטלא הוא. אמר רב נחמן בר יצחק: מאי קרא (ירמיהו מו) עגלה יפהפיה מצרים קרץ מצפון בא. מאי משמע? כדמתרגם רב יוסף: מלכא יאי הוה מצרים, עממין קטולין מציפונא ייתון עלה. קרצו בכמה? - אמר עולא: ברוב שנים. וכן אמר רבי יוחנן: ברוב שנים. ואף ריש לקיש סבר ברוב שנים. דאמר ריש לקיש: וכי מאחר ששנינו: רובו של אחד כמוהו, למה שנינו: רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה? לפי ששנינו: הביאו לו את התמיד, קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו, וקיבל את הדם וזרקו. יכול לא מירק יהא פסול. - יכול לא מירק יהא פסול? אם כן הויה ליה עבודה באחר, (ותנן) (מסורת הש"ס: [ותניא]) כל עבודות יום הכפורים אינן כשרות אלא בו - הכי קאמר: יכול יהא פסול מדרבנן,

דף לגא

לכך שנינו: רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה - וכי מאחר דאפילו פסולא מדרבנן ליכא, למה לי למרק? - מצוה למרק. אביי מסדר מערכה משמיה דגמרא, ואליבא דאבא שאול: מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת, מערכה שניה של קטורת קודמת לסידור שני גזירי עצים, וסידור שני גזירי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי, ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות, והטבת חמש נרות קודם לדם התמיד, ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות, והטבת שתי נרות קודם לקטורת, וקטורת קודם לאברים, ואברים למנחה, ומנחה לחביתין, וחביתין לנסכין, ונסכין למוספין, ומוספין לבזיכין, ובזיכין לתמיד של בין הערבים, שנאמר (ויקרא ו) והקטיר עליה חלבי השלמים - עליה השלם כל הקרבנות כולן. אמר מר: מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת, מנא לן? - דתניא: (ויקרא ו) היא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה - זו מערכה גדולה ואש המזבח תוקד בו - זו מערכה שניה של קטורת. - ואיפוך אנא - מסתברא, מערכה גדולה עדיפא - שכן כפרתה מרובה. - אדרבה, מערכה שניה עדיפא, שכן מכניסין ממנה לפנים - אפילו הכי, כפרתה מרובה עדיפא. ואיבעית אימא: אי לא משכח עצים למערכה שניה מי לא מעייל ממערכה גדולה? מערכה שניה של קטורת קודמת לסידור שני גזירי עצים, מנא לן? דכתיב (ויקרא ו) ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר עליה - ולא על חברתה, מכלל דאיתא לחברתה. - והאי עליה מיבעי ליה לגופיה - תרי עליה כתיבי. סידור שני גזירי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי, אף על גב דהכא כתיב בבקר בבקר והכא כתיב בבקר בבקר - אפילו הכי מכשיר עדיף. מכשיר מאי ניהו - שני גזירי עצים, והא אמרת שני גזירי עצים למערכה גדולה אזלי - אמר רבי ירמיה: שום עצים. רבינא אמר: הואיל והתחיל במערכה - גומר. רב אשי אמר: אי לא משכח עצים למערכה שניה - מי לא מעייל ממערכה גדולה? ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות, מאי טעמא? - אמר אביי: גמרא גמירנא, סברא לא ידענא. ורבא אמר: כריש לקיש. דאמר ריש לקיש: אין מעבירין על המצות.

דף לגב

וכי עייל להיכל - במזבח פגע ברישא. דתניא: שלחן בצפון, משוך מן הכותל שתי אמות

ומחצה, ומנורה בדרום משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה, מזבח ממוצע ועומד באמצע ומשוך כלפי חוץ קימעא. - ונוקמיה להדייהו - כיון דכתיב (שמות כו) ואת המנרה נכח השלחן, בעינן דחזו אהדדי. אמר רבא, שמא מינה מדריש לקיש: עבורי דרעא אטוטפתא - אסור. היכי עביד - מדרעא לטוטפתא. והטבת חמש נרות קודמת לדם התמיד, ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות. מאי טעמא? אמר אביי: ההוא בבקר בבקר דשני גזירי עצים דלא צריכי - שדינהו להכא, חד שדייה להטבת חמש נרות דליקדמי לדם התמיד, וחד שדייה לדם התמיד דנקדמיה להטבת שתי נרות, חד שדייה להטבת חמש נרות דליקדמי לדם התמיד, דהכא תלתא והכא תרי. וחד שדייה לדם התמיד דנקדמיה להטבת שתי נרות. אף על גב דהכא תרי והכא תרי - מכפר עדיף. אמר ליה רב פפא לאביי, ואימא: חד שדייה לדישון מזבח הפנימי דנקדמיה לדם התמיד, דהכא תלתא והכא תרי, וחד שדייה לדם התמיד דנקדום להטבת חמש נרות, דאף על גב דהכא תרי והכא תרי, מכפר עדיף - אם כן אפסוקי במאי מפסקת להו? הניחא לריש לקיש דאמר: למה מטיבין וחוזרים ומטיבין - כדי להרגיש כל העזרה כולה, שפיר. אלא לרבי יוחנן, דאמר: בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים, מאי איכא למימר? אמר ליה רבינא לרב אשי: האי בבקר בבקר דעצים מי מייתר? הא מיבעי ליה לגופיה, דקאמר רחמנא: נקדמו למערכה שניה של קטורת אמר ליה: ולא מי אוקימנא עליה - ולא על חברתה, מכלל דאיתה לחברתה. מאי שנא דעביד הטבת חמש נרות ברישא? נעביד הטבת שתי נרות ברישא - כיון דאתחיל בהו - עביד רובא. - ונעביד שית - אמר קרא (שמות ל) בהיטיבו את הנרת יקטירנה, ואין נרות פחותות משתים. והטבת שתי נרות קודמת לקטורת, דאמר קרא בהיטיבו את הנרת והדר יקטירנה. וקטורת לאברים, דתניא: יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד בלבד. ואברים למנחה, דתניא: מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר

דף לדא

תלמוד לומר (ויקרא ו) וערך עליה העלה, ואמר רבא: העולה היא עולה ראשונה. ומנחה לחביתין - עלה ומנחה. וחביתין לנסכים - שום מנחה. ונסכים למוספין - זבח ונסכים, ומוספין לבזיכין. והתניא: בזיכין קודמין למוספין - תנאי היא. אמר אביי: מסתברא כמאן דאמר מוספין קודמין לבזיכין, לאו מי אמרת בבקר בבקר להקדים, הכא נמי ביום ביום - לאחר. מאי טעמא דמאן דאמר בזיכין קודמין למוספין? - גמר חקה חקה מחביתין. - אי מהתם גמר, ליגמרה כולה מילתא מהתם - להכי אהני ביום ביום לאחר. קטורת של שחר היתה קריבה בין דם לאברים וכו'. מני? אי רבנן - בין דם לנרות מיבעי ליה, אי אבא שאול - בין נרות לאברים מיבעי ליה - לעולם רבנן היא, ובסידרא לא קא מיירי. ושל בין הערבים היתה קריבה בין איברים לנסכים וכו'. מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן: דאמר קרא (במדבר כח) כמנחת הבקר וכנסכו תעשה מה מנחת הבקר - קטורת קודמת לנסכים, אף כאן - קטורת קודמת לנסכים. אי מה להלן קטורת קודמת לאברים, אף כאן קטורת קודמת לאברים? - מי כתיב כאיברי הבקר? כמנחת

הבקר כתיב, כמנחת הבקר ולא כאיברי הבקר. תנו רבנן: (במדבר כח) ונסכו רביעת ההין. ילמד של שחרית משל ערבית.

דף לד.ב

רבי אומר: ערבית משל שחרית. בשלמא לרבנן - האי בתמיד של בין הערבים כתיב, אלא רבי מאי טעמא? - אמר רבה בר עולא: אמר קרא (במדבר כח) לכבש האחד, איזהו כבש שנאמר בו אחד - הוי אומר זה תמיד של שחר. ורבנן: מאי אחד - מיוחד שבעדרו. - ורבי: (דברים יב) מומבחר נדריך נפקא. ורבנן: חד בחובה וחד בנדבה, וצריכי. אם היה כהן גדול זקן או איסטניס וכו'. תניא, אמר רבי יהודה: עשיות של ברזל היו מחמין מערב יום הכפורים, ומטילין לתוך צונן, כדי שתפיג צינתן. - והלא מצרף - אמר רב ביבי: שלא הגיע לצירוף. אביי אמר: אפילו תימא שהגיע לצירוף, דבר שאין מתכוין מותר. - ומי אמר אביי הכי? והתניא: (ויקרא יב) בשר ערלתו - אפילו במקום שיש שם בהרת יקוף, דברי רבי יאשיה. והוינן בה: קרא למה לוי? ואמר אביי: לרבי יהודה, דאמר דבר שאין מתכוין אסור - הני מילי בכל התורה כולה, אבל הכא - צירוף דרבנן הוא. משנה. הביאווה לבית הפרוה, ובקדש היתה, פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם, קדש ידיו ורגליו ופשט. רבי מאיר אומר: פשט, קדש ידיו ורגליו. ירד וטבל, עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי לבן, לבש, וקדש ידיו ורגליו. בשחר היה לובש פלוסין של שנים עשר מנה, בין הערבים הנדויין של שמונה מאות זוז, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בשחר היה לובש של שמונה עשר מנה, ובין הערבים של שנים עשר מנה - הכל שלשים מנה. אלו משל ציבור, ואם רצה להוסיף - - מוסיף משלו.

דף לה.א

גמרא. מאי פרוה? אמר רב יוסף: פרוה אמגושא. פרסו סדין של בוץ, מאי שנא של בוץ? אמר רב כהנא: כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ. בשחר היה לובש פלוסין של שמונה עשר וכו'. ותנא מניינא אתא לאשמועינן? - הא קא משמע לן: דבציר מהני לא נעביד. הא אי בציר מהני וטפי אהני - לית לן בה. דכולי עלמא מיהת דשחר עדיפי, מנא לן? - אמר רב הונא בריה דרב עילאי: אמר קרא: (ויקרא טז) בד בד בד - מובחר בבד.

דף לה.ב

מיתבי: (יחזקאל מז) ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את העם בבגדיהם, מאי לאו אחרים - חשובין מהן - לא, אחרים - פחותים מהן. תני רב הונא בר יהודה, ואמרי לה רב שמואל בר יהודה: אחר שכלתה עבודת ציבור, כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד, ובלבד שימסרנה לציבור. - פשיטא - מהו דתימא: ניחוש שמא לא ימסרנה יפה יפה, קא משמע לן. אמרו עליו על רבי ישמעאל בן פאבי שעשתה לו אמו כתונת של מאה מנה, ולובשה, ועובד בה עבודת יחיד, ומסרה לציבור. אמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום שעשתה לו אמו כתונת משתי ריבוא, ולא הניחוהו אחיו הכהנים ללובשה, מפני שנראה כערום. - ומי מתחזי? והאמר מר: חוטן כפול ששה -

אמר אביי: כחמרא במזגא. תנו רבנן: עני ועשיר רשע באין לדין, לעני אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר: עני הייתי וטרוד במזונותי אומרים לו: כלום עני היית יותר מהלל? אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרעפיק, חציו היה נותן לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו. פעם אחת לא מצא להשתכר, ולא הניחו שומר בית המדרש להכנס. עלה ונתלה וישב על פי ארובה, כדי שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון. אמרו: אותו היום ערב שבת היה, ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר אמר לו שמעיה לאבטליון: אבטליון אחי בכל יום הבית מאיר, והיום אפל, שמא יום המעונן הוא? הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה, עלו ומצאו עליו רום שלש אמות שלג. פרקוהו, והרחיצוהו, וסיכוהו, והושיבוהו כנגד המדורה. אמרו: ראוי זה לחלל עליו את השבת. עשיר אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי אומרים לו כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר? אמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה, וכנגדן אלף ספינות בים, ובכל יום ויום נוטל נאד של קמח על כתיפו ומהלך מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה. פעם אחת מצאוהו עבדיו ועשו בו אנגריא. אמר להן: בבקשה מכם, הניחוני ואלך ללמוד תורה אמרו לו: חיי רבי אלעזר בן חרסום שאין מניחין אותך ומימיו לא הלך וראה אותן, אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה. רשע אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר: נאה הייתי וטרוד ביצרי (היה) (מסורת הש"ס: [הייתי]) אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף? אמרו עליו על יוסף הצדיק: בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים, בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה לו ערבית, בגדים שלבשה לו ערבית לא לבשה לו שחרית. אמרה לו: השמע לי אמר לה: לאו. אמרה לו: הריני חובשתך בבית האסורין. - אמר לה: (תהלים קמו) ה' מתיר אסורים - הריני כופפת קומתך - (תהלים קמו) ה' זקף כפופים, - הריני מסמא את עיניך (תהלים קמו) - ה' פקח עורים. נתנה לו אלף ככרי כסף לשמוע אליה לשכב אצלה להיות עמה ולא רצה לשמוע אליה. לשכב אצלה - בעולם הזה, להיות עמה - לעולם הבא. נמצא, הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף מחייב את הרשעים. משנה. בא לו אצל פרו, ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח, ראשו לדרום ופניו למערב, והכהן עומד במזרח ופניו למערב. וסומך שתי ידיו עליו ומתודה וכך היה אומר: אנא השם עויתי, פשעתי, חטאתי לפניך, אני וביתי. אנא השם כפר-נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי, ככתוב בתורת משה עבדך (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר וגו'. והן עונין אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

דף לו.א

גמרא. מאן שמעת ליה דאמר בין האולם ולמזבח צפון - רבי אלעזר ברבי שמעון היא. דתניא: איזהו צפון - מקיר של מזבח צפוני ועד כותל העזרה, וכנגד כל המזבח כולו צפון, דברי רבי יוסי ברבי יהודה. רבי אלעזר ברבי שמעון מוסיף אף בין האולם

ולמזבח. רבי מוסיף אף מקום דריסת רגלי הכהנים ואף מקום דריסת רגלי ישראל. אבל מן החליפות ולפנים - הכל מודים שפסול. לימא רבי אלעזר ברבי שמעון היא ולא רבי? - אפילו תימא רבי ורבי, השתא אדרבי יוסי ברבי יהודה מוסיף, אדרבי אלעזר ברבי שמעון לא מוסיף? - אנן הכי קא אמרינן: אי רבי היא - נוקמיה בכולה עזרה - אלא מאי - רבי אלעזר ברבי שמעון היא, ונוקמיה בין מזבח ולכותל אלא מאי אית לך למימר - משום חולשא דכהן גדול, לרבי נמי - משום חולשא דכהן גדול. ראשו לדרום ופניו למערב. היכי משכחת לה? אמר רב: בעוקם את ראשו. ונוקמיה להדיא - אמר אביי: גזירה שמא ירביץ גללים. תנו רבנן: כיצד סומך הזבח? עומד בצפון ופניו למערב, והסומך עומד במזרח ופניו למערב, ומניח שתי ידיו בין שתי קרנות של זבח, ובלבד שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הזבח ומתודה על חטאת עון חטאת, ועל אשם עון אשם, ועל עולה עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: אין עולה באה אלא על עשה, ועל לא תעשה שניתק לעשה. במאי קא מיפלגי? אמר רבי ירמיה:

דף לו.ב

בלאו דנבילה קא מיפלגי, רבי עקיבא סבר: לאו מעליא הוא, ורבי יוסי הגלילי סבר: לאו לאו מעליא הוא. אביי אמר: דכולי עלמא לאו דנבילה - לאו מעליא הוי, והכא בתעזב קא מיפלגי. דרבי עקיבא סבר: תעזב - מעיקרא משמע, ורבי יוסי הגלילי סבר: השתא משמע. תנו רבנן: כיצד מתודה? עויתי פשעתי וחטאתי, וכן בשעיר המשתלח הוא אומר (ויקרא טז) והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם, וכן במשה הוא אומר (שמות לד) נשא עון ופשע וחטאה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: עונות - אלו הזדונות, וכן הוא אומר (במדבר טו) הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה, פשעים - אלו המרדים, וכן הוא אומר (מלכים ב ג) מלך מואב פשע בי ואומר (מלכים ב ח) אז תפשע לבנה בעת ההיא, לכל חטאתם - אלו השגגות, וכן הוא אומר (ויקרא ד) נפש כי תחטא בשגגה. ומאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות? אלא כך היה מתודה: חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך אני וביתי וכו'. וכן בדוד הוא אומר (תהלים קו) חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו וכן בשלמה הוא אומר (מלכים א ח) חטאנו (והרשענו ומרדנו) (מסורת הש"ס: [והעוינו רשענו]) וכן בדניאל הוא אומר (דניאל ט) חטאנו (והעוינו) (מסורת הש"ס: [ועוינו]) והרשענו ומרדנו. אלא מהו שאמר משה נשא עון ופשע וחטאה? אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, בשעה שישראל חוטאין לפניך ועושין תשובה - עשה להם זדונות כשגגות. אמר רבה בר שמואל אמר רב: הלכה כדברי חכמים. - פשיטא, יחיד ורבים הלכה כרבים - מהו דתימא: מסתבר טעמיה דרבי מאיר, דקמסייע ליה קרא דמשה, קא משמע לן. ההוא דנחית קמיה דרבה, ועבד כרבי מאיר. אמר ליה: שבקת רבנן ועבדת כרבי מאיר? - אמר ליה: כרבי מאיר סבירא לי, כדכתיב בספר אורייתא דמשה. תנו רבנן: וכפר - בכפרת דברים הכתוב מדבר. אתה אומר בכפרת דברים, או אינו אלא כפרת דמים?

הרי אני דן: נאמרה כאן כפרה, ונאמרה להלן כפרה. מה כפרה האמורה בשעיר - דברים, אף כפרה האמורה בפר - דברים. ואם נפשך לומר, הרי הוא אומר: (ויקרא טז) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו - ועדיין לא נשחט הפר. מאי ואם נפשך לומר? - וכי תימא: נילף משעיר הנעשה בפנים שכפרתו בדמים - הרי הוא אומר וכפר, ועדיין לא נשחט הפר.

דף לזא

ומנין שבאנא? נאמר כאן כפרה ונאמר להלן בחורב כפרה מה להלן באנא אף כאן באנא. ומנין שבשם? נאמר כאן כפרה ונאמרה בעגלה ערופה כפרה, מה להלן בשם אף כאן בשם. אמר אביי: בשלמא חורב מעגלה ערופה לא יליף מאי דהוה הוה. אלא עגלה ערופה תיליף מחורב וכי תימא: הכי נמי - והתנן: הכהנים אומרים: (דברים כא) כפר לעמד ישראל, ואילו באנא לא קא אמר - קשיא. והן עונין אחריו. תניא, רבי אומר: (דברים לב) כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו. אמר להם משה לישראל: בשעה שאני מזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא אתם הבו גדל. חנניה בן אחי רבי יהושע אומר: (משלי י) זכר צדיק לברכה, אמר להם נביא לישראל: בשעה שאני מזכיר צדיק עולמים - אתם תנו ברכה. משנה. בא לו למזרח העזרה לצפון המזבחה, הסגן מימינו, וראש בית אב משמאלו. ושם שני שעירים, וקלפי היתה שם ובה שני גורלות. של אשכרוע היו, ועשאן בן גמלא של זהב, והיו מזכירים אותו לשבח. בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור, שלא היה לו אלא שנים ואף הוא עשה מוכני לכיור, שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה. מונבז המלך היה עושה כל ידות הכלים של יום הכפורים של זהב. הילני אמו עשתה נברשת של זהב על פתח היכל, ואף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה. נקנור נעשו נסים לדלתותיו, והיו מזכירין אותן לשבח. גמרא. מדקאמר לצפון המזבחה. - מכלל דמזבחה לאו בצפון קאי, מני? רבי אליעזר בן יעקב היא, דתניא: (ויקרא א) צפנה לפני ה' - שיהא צפון כולו פנוי, דברי רבי אליעזר בן יעקב. - והא רישא רבי אלעזר ברבי שמעון היא - כולה רבי אליעזר בן יעקב היא, ותני בבין האולם ולמזבחה. הסגן בימינו וראש בית אב בשמאלו. אמר רב יהודה: המהלך לימין רבו הרי זה בור. תנן: הסגן בימינו וראש בית אב בשמאלו. ועוד תניא: שלשה שהיו מהלכין בדרך, הרב באמצע, גדול בימינו, וקטן משמאלו. וכן מצינו בשלשה מלאכי השרת שבאו אצל אברהם: מיכאל באמצע, גבריאל בימינו, ורפאל בשמאלו. תרגומא רב שמואל בר פפא קמיה דרב אדא: כדי שיתכסה בו רבו. והתניא: המהלך כנגד רבו - הרי זה בור, אחורי רבו - הרי זה מגסי הרוח - דמצדד אצודדי. וקלפי היתה שם ובה שני גורלות. תנו רבנן: (ויקרא טז) ונתן אהרן על שני השעירים גרלות - [גורלות] של כל דבר. יכול יתן שנים על זה ושנים על זה - תלמוד לומר גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, אין כאן לשם אלא גורל אחד ואין כאן לעזאזל אלא אחד. יכול יתן של שם ושל עזאזל על זה, ושל שם ושל עזאזל על זה - תלמוד לומר גורל אחד [לה'] - אין כאן לה' אלא אחד, ואין כאן לעזאזל אלא אחד. אם כן מה תלמוד לומר גורלות? שיהיו שוין, שלא יעשה אחד של זהב ואחד

של כסף, אחד גדול ואחד קטן. גורלות של כל דבר, פשיטא - לא צריכא לכדתניא לפי שמצינו בציץ שהשם כתוב עליו והוא של זהב, יכול אף זה כן - תלמוד לומר גורל גורל ריבה. ריבה של זית, ריבה של אגוז, ריבה של אשכרוע. בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור וכו'. תנא: כדי שיהיו שנים עשר אחיו הכהנים העסוקין בתמיד מקדשין ידיהן ורגליהן בבת אחת. תנא: שחרית, במילואו מקדש ידיו ורגליו מן העליון, ערבית בירידתו מקדש ידיו ורגליו מן התחתון. ואף הוא עשה מוכני לכיור וכו' מאי מוכני? אמר אביי: גילגלא דהוה משקעא ליה. מונבז המלך עשה כל ידות הכלים וכו'. נעבדינהו לדידהו דזהב

דף לז.ב

אמר אביי: בידות סכינין. מיתיבי: אף הוא עשה כני כלים, ואוגני כלים, וידות כלים וידות סכינין של יום הכפורים של זהב - תרגומא אביי בקתתא דנרגי וחציני. הילני אמו עשתה נברשת של זהב וכו'. תנא: בשעה שהחמה זורחת ניצוצות יוצאין ממנה, והכל יודעין שהגיע זמן קריאת שמע. מיתיבי: הקורא את שמע שחרית עם אנשי משמר ואנשי מעמד - לא יצא, מפני שאנשי משמר משכימין ואנשי מעמד מאחרים. - אמר אביי: לשאר עמא דבירושלים. - ואף היא עשתה טבלא, שמעת מינה כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה - אמר ריש לקיש משום רבי ינאי: באל"ף בי"ת. מיתיבי: כשהוא כותב - רואה וכותב מה שכתוב בטבלא - אימא: רואה וכותב כמה שכתוב בטבלא. מיתיבי: כשהוא כותב - רואה וכותב מה שכתוב בטבלא, ומה כתוב בטבלא (במדבר ה) - אם שכב איש אתך [ואם לא שכב] אם שטית אם לא שטית - התם

דף לח.א

בסירוגין. ניקנור נעשו נסים לדלתותיו. תנו רבנן: מה נסים נעשו לדלתותיו? אמרו: כשהלך ניקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים, בחזירתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו. נטלו אחת מהן והטילוה לים, ועדיין לא נח הים מזעפו. בקשו להטיל את חברתה, עמד הוא וכרכה, אמר להם: הטילוני עמה מיד נח הים מזעפו. והיה מצטער על חברתה. כיון שהגיע לנמלה של עכו - היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה. ויש אומרים: בריה שבים בלעתה והקיא אתה ליבשה ועליה אמר שלמה (שיר השירים א) קרות בתינו ארזים רהיטנו ברותים. אל תיקרי ברותים אלא ברית ים. לפיכך, כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב, חוץ משערי ניקנור, מפני שנעשו בו נסים. ויש אומרים: מפני שנחושטן מוצהבת היתה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: נחשת קלוניתא היתה, והיתה מאירה כשל זהב. משנה. ואלו לגנאי: של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת, הוגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד, בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. על הראשונים נאמר (משלי י) זכר צדיק לברכה, ועל אלו נאמר (משלי י) ושם רשעים ירקב. גמרא. תנו רבנן: בית גרמו היו בקיאים במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד. שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים, והיו יודעין לאפות

כמותן ולא היו יודעין לרדות כמותן. שהללו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ, והללו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים. הללו פיתן מתעפשת, והללו אין פיתן מתעפשת. כששמעו חכמים בדבר אמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - לכבודו בראו, שנאמר (ישעיהו מג) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, וחזרו בית גרמו למקומן. שלחו להם חכמים ולא באו. כפלו להם שכרן - ובאו. בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה, והיום עשרים וארבעה. רבי יהודה אומר: בכל יום עשרים וארבעה, והיום ארבעים ושמונה. אמרו להם חכמים: מה ראיתם שלא ללמד? אמרו להם: יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב, שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודה זרה בכך. ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח: מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם, שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים זה ניזונין, לקיים מה שנאמר (במדבר לב) והייתם נקים מה' ומישראל. של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת. תנו רבנן: בית אבטינס היו בקיין במעשה הקטורת ולא רצו ללמד. שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים, והיו יודעין לפטם כמותם ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן. של הללו מתמר ועולה כמקל, של הללו מפציע לכאן ולכאן. וכששמעו חכמים בדבר אמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו, שנאמר (משלי טז) כל פעל ה' למענהו, וחזרו בית אבטינס למקומן. שלחו להם חכמים ולא באו, כפלו להם שכרן ובאו. בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה, והיום עשרים וארבעה. רבי יהודה אומר: בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה. אמרו להם חכמים: מה ראיתם שלא ללמד? אמרו: יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב, אמרו: שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן, וילך ויעבוד עבודה זרה בכך. ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח: מעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהן, וכשנושאים אשה ממקום אחר מתנין עמה שלא תתבסס, שלא יאמרו ממעשה הקטורת מתבסמין, לקיים מה שנאמר והייתם נקים מה' ומישראל. תניא, אמר רבי ישמעאל: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאתי אחד מבני בניהם, אמרתי לו: אבותיך בקשו להרבות כבודן, ורצו למעט כבוד המקום - עכשיו כבוד מקום במקומו, ומיעט כבודם. אמר רבי עקיבא: (פעם אחת) סח לי רבי ישמעאל בן לוגא: פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני בניהם לשדה ללקט עשבים, וראיתי (ששחק ובכה) (מסורת הש"ס: [שבכה ושחק]). אמרתי לו: מפני מה בכית? אמר לי: כבוד אבותי נזכרתי. ומפני מה שחקת? אמר לי: שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזירה לנו. ומפני מה נזכרתי? אמר לי: מעלה עשן כנגדי. - הראהו לי - אמר לי: שבועה היא בידינו שאין מראין אותו לכל אדם. אמר רבי יוחנן בן נורי: פעם אחת מצאתי זקן אחד ומגילת סממנין בידו, אמרתי לו: מאין אתה? אמר לי: מבית אבטינס אני. ומה בידך? אמר לי: מגילת סממנין. - הראהו לי - אמר לי: כל זמן שבית אבא היו קיימין - לא היו מוסרין אותו לכל אדם, ועכשיו - הרי הוא לך והזהר בה. וכשבאתי וסחתי דברי לפני רבי עקיבא אמר לי: מעתה אסור לספר בגנותן של אלו. מכאן אמר בן עזאי: בשמך יקראוך, ובמקומך יושיבוך,

דף לח.ב

ומשלך יתנו לך. אין אדם נוגע במוכן לחבירו, אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא. הוגרס בן לוי וכו'. תניא: כשהוא נותן קולו בנעימה מכניס גודלו לתוך פיו, ומניח אצבעו בין הנימין, עד שהיו אחיו הכהנים נזקרים בבת ראש לאחוריהם. תנו רבנן: בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. אמרו עליו שהיה נוטל ארבעה קולמוסין בין אצבעותיו, ואם היתה תיבה של ארבע אותיות - היה כותבה בבת אחת. אמרו לו: מה ראית שלא ללמד? כולן מצאו תשובה לדבריהם, בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו. על הראשונים נאמר (משלי י) זכר צדיק לברכה, ועל בן קמצר וחבריו נאמר ושם רשעים ירקב. מאי ושם רשעים ירקב? אמר רבי אלעזר: רקביבות תעלה בשמותן, דלא מסקינן בשמייהו. מתיב רבינא: מעשה בדואג בן יוסף [שהניחו] אביו בן קטן לאמו. בכל יום היתה אמו מודדתו בטפחים ונותנת משקלו של זהב לבית המקדש, וכשגבר אויב טבחתו ואכלתו, ועליה קונן ירמיה (איכה ב) אם תאכלנה נשים פרים עללי טפחים, משיבה רוח הקדש ואומרת: אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא - חזי מאי סליק ביה. אמר רבי אלעזר: צדיק - מעצמו, ורשע מחבירו. צדיק מעצמו, דכתיב - זכר צדיק לברכה, ורשע מחבירו - דכתיב ושם רשעים ירקב. אמר ליה רבינא לההוא מרבנן דהוה מסדר אגדתא קמיה: מנא הא מילתא דאמור רבנן זכר צדיק לברכה? - אמר ליה: דהא כתיב זכר צדיק לברכה - מדאורייתא מנא לן? - דכתיב (בראשית יח) וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה, וכתוב (בראשית יח) ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום. מנא הא מילתא דאמור רבנן שם רשעים ירקב? - אמר ליה: דהא כתיב ושם רשעים ירקב. - מדאורייתא מנא לן? - דכתיב (בראשית יג) ויאהל עד סדם, וכתוב ואנשי סדם רעים וחטאים לה' מאד. אמר רבי אלעזר: צדיק דר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם, רשע דר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם. צדיק דר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם - עובדיה, רשע דר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם - זה עשו. (אמר) (מסורת הש"ס: [ואמר]) רבי אלעזר: מברכתן של צדיקים אתה למד קללה לרשעים, ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לצדיקים. מברכתן של צדיקים אתה למד קללה לרשעים, דכתיב (בראשית יח) כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' וכתוב בתריה (בראשית יח) ויאמר ה' זעקת סדם ועמרה כי רבה. ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה לצדיקים, דכתיב ואנשי סדם רעים וחטאים לה' וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו. (אמר) (מסורת הש"ס: [ואמר]) רבי אלעזר: אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא, שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר (ישעיהו ג) אמרו צדיק כי טוב. (אמר) (מסורת הש"ס: [ואמר]) רבי אלעזר: כל המשכח דבר מתלמודו גורם גלות לבניו, שנאמר (הושע ד) ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני. רבי אבהו אמר: מורידין אותו מגדולתו, שנאמר (הושע ד) כי אתה הדעת מאסת ואמאסך מכהן לי. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנאמר (קהלת א) וזרח השמש ובא השמש, עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו

של שמואל הרמתי, (אמר) (מסורת הש"ס: [ואמר]) רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: ראה הקדוש ברוך הוא שצדיקים מועטין, עמד ושתלן בכל דור ודור, שנאמר (שמואל א ב) כי לה' מצקי ארץ וישת עליהם תבל. (אמר) (מסורת הש"ס: [ואמר]) רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים, שנאמר (משלי י) וצדיק יסוד עולם. רבי חייא דידיה אמר, מהכא: (שמואל א' ב) רגלי חסידיו ישמר. - חסידיו - טובא משמע - אמר רב נחמן בר יצחק: חסידו כתיב. (אמר) (מסורת הש"ס: [ואמר]) רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא - שוב אינו חוטא, שנאמר רגלי חסידיו ישמר. דבי רבי שילא אמרי: כיון שבאה לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה ואינו חוטא - שוב אינו חוטא, שנאמר רגלי חסידיו ישמר. אמר ריש לקיש: מאי דכתיב (משלי ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן. בא לטמא - פותחין לו, בא לטהר - מסייעין אותו. תנא דבי רבי ישמעאל: משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון,

דף לט.א

בא למדוד נפט, אומר לו: מדוד אתה לעצמך. בא למדוד אפרסמון, אומר לו: המתן לי עד שאמדוד עמך, כדי שנתבסס אני ואתה. תנא דבי רבי ישמעאל: עבירה מטממת לבו של אדם, שנאמר (ויקרא יא) ולא תטמאו בהם ונטמתם במ אל תקרי ונטמתם אלא ונטמטם. תנו רבנן: (אל) (מסורת הש"ס: [ולא]) תטמאו בהם ונטמתם במ, אדם מטמא עצמו מעט - מטמאין אותו הרבה, מלמטה - מטמאין אותו מלמעלה, בעולם הזה - מטמאין אותו לעולם הבא. תנו רבנן: (ויקרא יא) והתקדשתם והייתם קדשים - אדם מקדש עצמו מעט - מקדשין אותו הרבה, מלמטה - מקדשין אותו מלמעלה, בעולם הזה - מקדשין אותו לעולם הבא. הדרן עלך אמר להם הממונה. משנה. טרף בקלפי והעלה שני גורלות, אחד כתוב עליו לשם ואחד כתוב עליו לעזאזל. הסגן בימינו וראש בית אב משמאלו. אם של שם עלה בימינו - הסגן אומר לו: אישי כהן גדול הגבה ימינך. ואם של שם עלה בשמאלו ראש בית אב אומר לו אישי כהן גדול הגבה שמאלך. נתנן על שני השעירים, ואומר לה' חטאת - רבי ישמעאל אומר: לא היה צריך לומר חטאת, אלא לה'. והן עונין אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. גמרא. למה לי טרף בקלפי? - כי היכי דלא ניכוין ולישקול. אמר רבא: קלפי של עץ היתה, ושל חול היתה, ואינה מחזקת אלא שתי ידים. מתקיף לה רבינא: בשלמא אינה מחזקת אלא שתי ידים - כי היכי דלא ליכוין ולישקול. אלא של חול - נקדשה - אם כן הוה לה כלי שרת של עץ, וכלי שרת דעץ לא עבדינן. - ונעבדה דכסף, ונעבדה דזהב - התורה חסה על ממונן של ישראל מתניתין דלא כי האי תנא דתניא, רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר: הסגן וכהן גדול מכניסין ידן בקלפי, אם בימינו של כהן גדול עולה - הסגן אומר לו: אישי כהן גדול הגבה ימינך, ואם בימינו של סגן עולה - ראש בית אב אומר לו לכהן גדול: דבר מילך. ונימא ליה סגן - כיון דלא סליק בידיה - חלשא דעתיה. במאי קא מיפלגי? מר סבר: ימינא דסגן עדיף משמאליה דכהן גדול, ומר סבר: כי הדדי נינהו.

ומאן האי תנא דפליג עליה דרבי יהודה - רבי חנינא סגן הכהנים הוא. דתניא, רבי חנינא סגן הכהנים אומר: למה סגן מימינו, שאם אירע בו פסול בכהן גדול - נכנס סגן ומשמש תחתיו. תנו רבנן: ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק היה גורל עולה בימין, מכאן ואילך - פעמים עולה בימין פעמים עולה בשמאל. והיה לשון של זהורית מלבין, מכאן ואילך פעמים מלבין פעמים אינו מלבין. והיה נר מערבי דולק, מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה. והיה אש של מערכה מתגבר, ולא היו כהנים צריכין להביא עצים למערכה חוץ משני גזירי עצים, כדי לקיים מצות עצים. מכאן ואילך - פעמים מתגבר פעמים אין מתגבר, ולא היו כהנים נמנעין מלהביא עצים למערכה כל היום כולו. ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע, ויש אוכלו ומותיר. מכאן ואילך נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן מגיעו כפול, הצנועין מושכין את ידיהן והגרגרנין נוטלין ואוכלין. ומעשה באחד שנטל חלקו וחלק חבירו, והיו קורין אותו בן

דף לטב.

חמצן עד יום מותו. אמר רבה בר (בר) (מסורת הש"ס: [רב]) שילא מאי קרא - (תהלים עא) אלהי פלטי מיד רשע מכף מעול וחומץ. רבא אמר: מהכא - (ישעיהו א) למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ, אשרו חמוץ ואל תאשרו חומץ. תנו רבנן: אותה שנה שמת בה שמעון הצדיק אמר להם: בשנה זו הוא מת. אמרו לו: מניין אתה יודע? אמר להם: בכל יום הכפורים היה מזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים, נכנס עמי ויצא עמי. והיום נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ועטוף שחורים, נכנס עמי ולא יצא עמי. אחר הרגל חלה שבעה ימים ומת, ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם. תנו רבנן: ארבעים שנה קודם חורבן הבית לא היה גורל עולה בימין, ולא היה לשון של זהורית מלבין, ולא היה נר מערבי דולק, והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן, עד שגער בהן רבן יוחנן בן זכאי. אמר לו: היכל היכל מפני מה אתה מבעית עצמך? יודע אני בך שסופך עתיד ליחרב, וכבר נתנבא עליך זכריה בן עדוא (זכריה יא) פתח לבנון דלתיד ותאכל אש בארזיד. אמר רבי יצחק בן טבלאי: למה נקרא שמו לבנון - שמלבין עונותיהן של ישראל. אמר רב זוטרא בר טוביה: למה נקרא שמו יער דכתיב (מלכים א' י) בית יער הלבנון - לומר לך: מה יער מלבלב אף בית המקדש מלבלב. דאמר רב הושעיא: בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב, והיו מוציאין פירות בזמניהן, וכיון שהרוח מנשבת בהן היו נושרין פירותיהן, שנאמר (תהלים עב) ירעש כלבנון - פריו, ומהן היתה פרנסה לכהונה. וכיון שנכנסו גוים להיכל - יבשו, שנאמר (נחום א) ופרח לבנון אמלל, ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירה לנו שנאמר (ישעיהו לה) פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן-לה. נתן על שני השעירים. תנו רבנן: עשר פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו ביום: שלשה בוידוי ראשון, ושלשה בוידוי שני, ושלשה בשעיר המשתלח, ואחד בגורלות. וכבר אמר השם ונשמע קולו ביריחו. אמר רבה בר בר חנה: מירושלים ליריחו עשרה פרסאות, וציר

דלתות ההיכל נשמע בשמונה תחומי שבת. עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת, נשים שביריחו אינן צריכות להתבשם מריח קטורת, כלה שבירושלים אינה צריכה להתקשט מריח קטורת. אמר רבי (יוסי בן דלגאי) (מסורת הש"ס: [אליעזר בן דגלאי]): עזים היו לאבא בהרי (מכמר) (מסורת הש"ס: [מכוור]) והיו מתעטשות מריח הקטורת. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: סח לי זקן אחד: פעם אחת הלכתי לשילה, והרחתי ריח קטורת מבין כותליה. אמר רבי ינאי: עליית גורל מתוך קלפי - מעכבת, הנחה - אינה מעכבת. ורבי יוחנן אמר: אף עלייה אינה מעכבת. אליבא דרבי יהודה, דאמר: דברים הנעשין בבגדי לבן מבחוץ לא מעכבא - כולי עלמא לא פליגי דלא מעכבא. כי פליגי - אליבא דרבי נחמיה. מאן דאמר מעכבא - כרבי נחמיה, ומאן דאמר לא מעכבא - הני מילי עבודה, הגרלה לאו עבודה היא. איכא דאמרי: אליבא דרבי נחמיה דאמר מעכבא - כולי עלמא לא פליגי דמעכבא, כי פליגי - אליבא דרבי יהודה. מאן דאמר לא מעכבא - כרבי יהודה, ומאן דאמר מעכבא - שאני הכא דתנא ביה קרא אשר עלה אשר עלה תרי זימני. מיתיבי: מצוה להגריל, ואם לא הגריל - כשר. בשלמא להך לישנא דאמרת אליבא דרבי יהודה כולי עלמא לא פליגי דלא מעכבא - הא מני רבי יהודה היא.

דף מ.א

אלא להך לישנא דאמרת פליגי, בשלמא למאן דאמר לא מעכבא, הא מני - רבי יהודה היא. אלא למאן דאמר מעכבא הא מני? - תני: מצוה להניח. תא שמע: מצוה להגריל ולהתודות, לא הגריל ולא התודה - כשר. וכי תימא הכי נמי להניח - אימא סיפא רבי שמעון אומר: לא הגריל כשר, לא התודה - פסול. מאי לא הגריל? אילימא לא הניח - מכלל דרבי שמעון סבר הגרלה מעכבא? והתניא: מת אחד מהן - מביא חבירו שלא בהגרלה, דברי רבי שמעון - רבי שמעון לא ידע מאי קאמרי רבנן, והכי קאמר להו: אי הגרלה הגרלה ממש קא אמריתו - פליגנא עלייכו בחדא, אי הגרלה דקאמריתו היינו הנחה - פליגנא עלייכו בתרתאי. תא שמע: פר מעכב את השעיר, ושעיר אין מעכב את הפר במתנות שבפנים. בשלמא פר מעכב את השעיר - דאי אקדמיה לשעיר מקמי פר לא עבד ולא כלום, אלא שעיר אין מעכב את הפר מאי ניהו? אילימא דאי אקדים מתנות דפר בהיכל מקמי מתנות דשעיר בפנים - חוקה כתיב בהו. אלא לאו - דאקדים מתנות דפר בפנים מקמי הגרלה, ומדסדרא לא מעכבא - עיקרא הגרלה נמי לא מעכבא - לא, דאקדים מתנות דפר במזבח מקמי מתנות דשעיר בהיכל. ורבי יהודה היא, דאמר: דברים הנעשין בבגדי לבן בחוץ, לא מעכבי. - והא במתנות שבפנים קתני - אלא, הא מני - רבי שמעון היא, דאמר: הגרלה לא מעכבא. ואיבעית אימא: לעולם רבי יהודה היא, ונהי דבסדרא לא מעכבא - הגרלה מיהא מעכבא. ואזדו לטעמייהו דתניא:

דף מ.ב

(ויקרא טז) יעמד חי לפני ה' לכפר עליו, עד מתי יהיה זקוק לעמוד חי - עד שעת מתן דמו של חבירו, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עד שעת וידוי דברים. במאי קא

מיפלגי? כדתניא: לכפר - בכפרת דמים הכתוב מדבר, וכן הוא אומר (ויקרא טז) וכלה מכפר את הקדש, מה להלן בכפרת דמים - אף כאן בכפרת דמים, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: לכפר עליו - בכפרת דברים הכתוב מדבר. תא שמע, שאלו תלמידיו את רבי עקיבא: עלה בשמאל מהו שיחזור לימין? אמר להן: אל תתנו מקום לצדוקים (והשמטת הצנזורה: למינין) לרדות. טעמא - דאל תתנו מקום לצדוקים (והשמטת הצנזורה: למינין) לרדות, הא לאו הכי - מהדרינן ליה, והא אמרת הגרלה מעכבא, וכיון דקבעתיה שמאל היכי מהדרינן ליה? - אמר רבא: הכי קאמרי, עלה הגורל בשמאל מהו שיחזירו לו ולשעירו לימין? אמר להם: אל תתנו מקום לצדוקים (והשמטת הצנזורה: למינין) לרדות. תא שמע: אילו נאמר את השעיר אשר עליו - הייתי אומר: יניחנו עליו, תלמוד לומר עלה כיון שעלה - שוב אינו צריך. למאי? אילימא למצוה - מכלל דהנחה מצוה נמי לא? אלא לאו - לעכב, ושמע מינה: הגרלה - מעכבא, הנחה - לא מעכבא. אמר רבא, הכי קאמר: אילו נאמר אשר עליו הייתי אומר יניחנו עליו עד שעת שחיטה, תלמוד לומר: אשר עלה, כיון שעלה שוב אינו צריך. תא שמע: (ויקרא טז) ועשהו חטאת - הגורל עושהו חטאת, ואין השם עושהו חטאת. שיכול, והלא דין הוא: ומה במקום שלא קידש הגורל - קידש השם, מקום שקידש הגורל - אינו דין שיקדש השם? תלמוד לומר ועשהו חטאת - הגורל עושה חטאת, ואין השם עושה חטאת.

דף מא.א

סתם סיפרא מני - רבי יהודה, וקא תני: הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת, אלמא: הגרלה מעכבא. תיובתא דמאן דאמר הגרלה לא מעכבא תיובתא. אמר רב חסדא: אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן. אמר רב שימי בר אשי: מאי טעמא דרב חסדא - דכתיב (ויקרא יב) ולקחה, (ויקרא טו) ועשה, או בלקיחה או בעשייה. מיתיבי: ועשהו חטאת - הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת. שיכול, והלא דין הוא: ומה במקום שלא קידש הגורל - קידש השם, מקום שקידש הגורל - אינו דין שיקדש השם? תלמוד לומר ועשהו חטאת - הגורל עושה חטאת, ואין השם עושה חטאת. והא הכא, דלאו שעת לקיחה ולא שעת עשייה היא, וקתני דקבע - אמר רבא הכי קאמר: מה במקום שלא קידש הגורל, ואפילו בשעת לקיחה, ואפילו בשעת עשייה קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה, מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשייה - אינו דין שיקדש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה? תלמוד לומר: ועשהו חטאת - הגורל עושה חטאת, ואין השם עושה חטאת. תא שמע: מטמא מקדש עני והפריש מעות לקינו, והעשיר, ואחר כך אמר: אלו לחטאתו ואלו לעולתו - מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו, ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו. והא הכא, דלאו שעת לקיחה ולא שעת עשייה היא, וקתני דקבע - אמר רב ששת: ותסברא? והאמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא: מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני - לא יצא. וכיון דלא יצא - היכי קבע? אלא מאי אית לך למימר - שכבר אמר מעניותו, הכא נמי - שכבר אמר משעת הפרשה. ולרבי חגא אמר רבי יאשיה, דאמר:

יצא,

דף מא.ב

מאי איכא למימר? - לא תימא: ואחר כך אמר, אלא אימא: ואחר כך לקח ואמר. - לקח מוסיף ומביא חובתו מאי ניהו - דפריק ליה, והא אין פדיון לעוף - אמר רב פפא: כגון שלקח פרידה אחת. אי עולה זבן - מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו, והאי עולה אזלא לנדבה. אי חטאת זבן - אין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו, והאי חטאת אזלא למיתה. גופא אמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא: מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני - לא יצא, ורבי חגא אמר רבי הושעיא: יצא. מיתבי: מצורע עני שהביא קרבן עשיר - יצא, עשיר שהביא קרבן עני - לא יצא - שאני התם דכתיב (ויקרא יד) זאת. - אי הכי רישא נמי - הא רבי רחמנא תורת. והתניא: תורת - לרבות מצורע עני שהביא קרבן עשיר, יכול אפילו עשיר שהביא קרבן עני - תלמוד לומר זאת. - ונילף מינה - מיעט רחמנא ואם דל הוא. משנה. קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח, והעמידו כנגד בית שילוחו, ולנשחט כנגד בית שחיטתו. בא לו אצל פרו שניה, וסומך שתי ידיו עליו ומתודה. וכך היה אומר: אנא השם (חטאתי עויתי ופשעתי) (מסורת הש"ס: [עויתי פשעתי חטאתי]) לפניך אני וביתי, ובני אהרן עם קדושך. אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושך ככתוב בתורת משה עבדך (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. והן עונין אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. גמרא. איבעיא להו: ולנשחט אקשירה קאי או אהעמדה קאי? תא שמע, דתני רב יוסף: קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שילוחו, ולנשחט כנגד בית שחיטתו שלא יתערב זה בזה, ולא יתערב באחרים. אי אמרת בשלמא אקשירה קאי - שפיר, אלא אי אמרת אהעמדה קאי - נהי דבחבריה לא מיערב, דהאי קטיר ביה והאי לא קטיר ביה - באחריני מיהת מיערב אלא לאו שמע מינה - אקשירה קאי, שמע מינה. אמר רבי יצחק: שתי לשונות שמעתי, אחת של פרה ואחת של שעיר המשתלח. אחת צריכה שיעור, ואחת אינה צריכה שיעור, ולא ידענא הי מינייהו. אמר רב יוסף: ניחזי אנן של שעיר המשתלח דבעי חלוקה - בעי שיעור, ושל פרה דלא בעי חלוקה - לא בעי שיעור. מתקיף לה רמי בר חמא: דפרה נמי בעי כובד - אמר ליה רבא: כובד - תנאי היא. ודפרה לא בעי חלוקה? איתיביה אביי: כיצד הוא עושה, כורכן בשירי לשון - אימא: בזב לשון. אמר רבי חנין אמר רב: עץ ארז, ושני תולעת שקלטתן שלהבת - כשרה. - מיתבי: נתהבהב הלשון - מביא לשון אחר ומקדש - אמר אביי: לא קשיא כאן - בקולחת, כאן - בנכפפת. - רבא אומר: כובד תנאי היא דתניא: למה כורכן, כדי שיהיו כולן באגודה אחת, דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: כדי שיהא בהן כובד, ויפלו לתוך שריפת הפרה. כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: שלש לשונות שמעתי, אחת של פרה, ואחת של שעיר המשתלח, ואחת של מצורע. אחת משקל עשרה זוז, ואחת משקל שני סלעים, ואחת משקל שקל, ואין לי לפרש. כי אתא רבין פירשה משמיה דרבי יונתן:

דף מ.ב.א

של פרה - משקל עשרה זוז, ושל שעיר המשתלח - משקל שני סלעים, ושל מצורע - משקל שקל. אמר רבי יוחנן: פליגי בה רבי שמעון בן חלפתא ורבנן בפרה חד אמר: משקל עשרה, וחד אמר: משקל שקל. וסימניך: אחד המרבה ואחד הממעיט. אמר ליה רבי ירמיה מדיפתי לרבינא: לא בפרה פליגי, אלא בשעיר המשתלח פליגי. והוא יומא נח נפשיה דרביא בר קיסי, ואנחו בה סימנא: רביא [בר] קיסי מכפר כשעיר המשתלח. אמר רבי יצחק: שתי שחיטות שמעתי, אחת של פרה ואחת של פרו, אחת כשרה בזר ואחת פסולה בזר, ולא ידענא הי מינייהו. איתמר, שחיטת פרה ופרו, רב ושמואל חד אמר: פרה - פסולה, פרו - כשרה. וחד אמר: פרו - פסולה, פרה - כשרה. תסתיים דרב הוא דאמר פרה פסולה, דאמר רבי זירא: שחיטת פרה בזר פסולה. ואמר רב עלה: אלעזר וחוקה שנינו בה. ורב, מאי שנא פרה - דכתיב אלעזר וחוקה, פרו נמי - הא כתיב אהרן וחוקה - שחיטה לאו עבודה היא. - אי הכי, פרה נמי - שאני פרה דקדשי בדק הבית היא. - ולא כל דכן הוא? - אמר רב שישא בריה דרב אידי: מידי דהוה אמראות נגעים, דלאו עבודה היא ובעיא כהונה. ולשמואל דאמר פרו פסולה, מאי שנא פרו - דכתיב אהרן וחוקה, פרה נמי הא כתיב אלעזר וחוקה - שאני התם, דכתיב (במדבר יט) ושחט אותה לפניו - שיהא זר שוחט ואלעזר רואה. - ורב: שלא יסיח דעתו ממנה, - ושמואל, שלא יסיח דעתו מנא ליה? - נפקא ליה (במדבר יט) מושרף את הפרה לעיניו. - ורב: חד בשחיטה וחד בשריפה. וצריכא דאי כתב רחמנא בשחיטה - משום דתחילת עבודה היא, אבל שריפה אימא לא - צריכא. ואי כתב רחמנא בשריפה - משום דהשתא הוא דמתכשרא פרה, אבל שחיטה אימא לא - צריכא. למעוטי מאי? אילימא למעוטי אסיפת אפרה ומילוי מים לקידוש

דף מ.ב.ב

(במדבר יט) למשמרת למי נדה כתיב. אלא למעוטי השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת דלאו גופה דפרה נינהו. איתמר, שחיטת פרה בזר, רבי אמי אמר: כשרה, ורבי יצחק נפחא אמר: פסולה. עולא אמר: כשרה, ואמרי לה: פסולה. מתיב רבי יהושע בר אבא לסיועיה לרב: אין לי אלא הזאת מימיה שאין כשרין באשה כבאיש, ואין כשרין אלא ביום, מניין לרבות שחיטתה, וקבלת דמה, והזאת דמה, ושריפתה, והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת - תלמוד לומר תורה. יכול שאני מרבה אף אסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש - תלמוד לומר זאת. ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו? אחר שריבה הכתוב ומיעט, אמרת: הרי אנו למדין כולן מהזאת מימיה. מה הזאת מימיה - אינן כשרין באשה כבאיש ואין כשרין אלא ביום, אף אני אביא שחיטתה וקבלת דמה והזאת דמה ושריפתה והשלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת, הואיל ואין כשרין באשה כבאיש - אין כשרין אלא ביום ומוציא אני אסיפת אפרה ומילוי מים וקידוש, הואיל וכשרין באשה כבאיש - - כשרין נמי ביום ובלילה. והאי מאי תיובתא? אילימא מדפסולין באשה פסולין נמי בזר - הזאת מימיה תוכית, שפסולין באשה וכשרין בזר - אמר אביי,

היינו תיובתיה: אשה מאי טעמא - אלעזר ולא אשה, זר נמי - אלעזר ולא זר. אמר עולא: כל הפרשה כולה, משמע מוציא מיד משמע, ומשמע ממילא: (במדבר יט) ונתתם אתה אל אלעזר הכהן - אותה לאלעזר ולא לדורות לאלעזר. איכא דאמרי: לדורות בכהן גדול, ואיכא דאמרי לדורות בכהן הדיוט. בשלמא למאן דאמר לדורות בכהן הדיוט - שפיר, אלא למאן דאמר לדורות בכהן גדול - מנא ליה? - גמר חקה חקה מיום הכפורים. והוציא אתה - שלא יוציא אחרת עמה, כדתנן: לא היתה פרה רוצה לצאת - אין מוציאין עמה שחורה, שלא יאמרו שחורה שחטו. ואין מוציאין עמה אדומה - שלא יאמרו שתיים שחטו. רבי אומר: לא מן השם הוא זה, אלא משום שנאמר (במדבר יט) אתה - לבדה. ותנא קמא, הא כתיב אתה - מאן תנא קמא - רבי שמעון היא, דדריש טעמיה דקרא. - מאי בינייהו? - איכא בינייהו

דף מג.א

דאפיק חמור בהדה. (במדבר יט) ושחט אתה - שלא ישחוט אחרת עמה. לפניו, לרב - שלא יסיח דעתו ממנה, לשמואל - שיהא זר שוחט ואלעזר רואה. ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו, לשמואל - לאהדוריה לאלעזר, לרב - הוי מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, דאפילו כהן הדיוט. (במדבר יט) ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת, לשמואל - דאפילו בכהן הדיוט, לרב - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: כיון דלאו גופה דפרה נינהו - לא ליבעי כהן, קא משמע לן. (במדבר יט) וכבס בגדיו הכהן - בכיהונו. וטמא הכהן עד הערב - כהן בכיהונו, לדורות. הניחא למאן דאמר לדורות בכהן הדיוט - שפיר, אלא למאן דאמר לדורות בכהן גדול, השתא כהן גדול בעינן - בכיהונו מיבעיא? - אין, מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. (במדבר יט) ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח איש - להכשיר את הזר, טהור - להכשיר את האשה, והניח - מי שיש בו דעת להניח, יצאו חרש שוטה וקטן, שאין בהן דעת להניח. תנן התם: הכל כשרין לקדש, חוץ מחרש שוטה וקטן. רבי יהודה מכשיר בקטן, ופוסל באשה ובאנדרוגינוס. מאי טעמא דרבנן? דכתיב (במדבר יט) ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת, הנך דפסלי לך באסיפה - פסלי לך בקידוש, והנך דאכשרי לך באסיפה - אכשרי לך בקידוש. - ורבי יהודה אם כן לימא קרא ולקח מאי ולקחו דאפילו קטן דפסלי לך התם, הכא כשר. אשה מנא ליה? ונתן ולא ונתנה. ורבנן, אי כתב רחמנא ולקח ונתן, הוה אמינא: עד דשקיל חד ויהיב חד, כתב רחמנא ולקחו. ואי כתב רחמנא ולקחו ונתנו - הוה אמינא: עד דשקלי תרי ויהיב תרי, כתב רחמנא: ולקחו ונתן, דאפילו שקלי תרי ויהיב חד. ולקח אזוב וטבל במים איש טהור לרבנן: איש ולא אשה, טהור - להכשיר את הקטן. ולרבי יהודה: איש ולא קטן, טהור להכשיר את האשה. מיתבי: הכל כשרין להזות חוץ מטומטום, ואנדרוגינוס, ואשה. וקטן (שיש) (מסורת הש"ס: [שאינן]) בו דעת - אשה מסיעתו ומזה.

דף מג.ב

ולא פליג רבי יהודה אמר אביי: כיון דאמר מר משמע מוציא מיד משמע ומשמע

ממילא - פליג. (במדבר יט) והזה הטהר על הטמא, טהר - מכלל שהוא טמא, לימד על טבול יום שכשר בפרה. אמר רבי אסי: כי הוּוּ בה רבי יוחנן וריש לקיש בפרה, לא מסקי מינה אלא כמאי דמסיק תעלא מבי כרבא, אלא אמרי: משמע מוציא מיד משמע, ומשמע ממילא. תני תנא קמיה דרבי יוחנן: כל השחיטות כשרות בזר, חוץ משל פרה. אמר ליה רבי יוחנן: פוק תני לברא לא מצינו שחיטה בזר פסולה. ורבי יוחנן, לא מיבעיא לתנא דלא ציית - אלא אפילו לרביה לא ציית. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: שחיטת פרה בזר - פסולה. ואני אומר: כשירה. לא מצינו שחיטה שפסולה בזר. בא לו אצל פרו שניה. מאי שנא בוידוי ראשון דלא אמר ובני אהרן עם קדושך ומאי שנא בוידוי שני דאמר ובני אהרן עם קדושך? - תנא דבי רבי ישמעאל: כך היא מדת הדין נותנת, מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב. ואל יבא חייב ויכפר על החייב. משנה. שחטו וקבל במזרק את דמו, ונותנו למי שהוא ממרס בו על הרובד הרביעי שבהיכל כדי שלא יקרוש. נטל מחתה ועלה לראש המזבח, ופנה גחלים אילך ואילך, וחותרה מן המעוכלות הפנימיות, וירד והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה. בכל יום היה חותרה בשל כסף ומערה בתוך של זהב, והיום חותרה בשל זהב ובה היה מכניס. בכל יום חותרה בשל ארבעת קבין ומערה לתוך שלשת קבין, והיום חותרה בשלשת קבין, ובה היה מכניס. רבי יוסי אומר: בכל יום חותרה בשל סאה ומערה בתוך שלשת קבין, והיום חותרה בשלשת קבין ובה היה מכניס. בכל יום חותרה בשל קלה, בכל יום חותרה ידה קצרה והיום ארוכה, בכל יום חותרה זהבה ירוק והיום אדום, דברי רבי מנחם. בכל יום מקריב פרס בשחרית ופרס בין הערבים, והיום מוסיף מלא חפניו. בכל יום חותרה דקה והיום דקה מן הדקה, בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש ויורדין במערבו והיום כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע. רבי יהודה אומר: לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע. בכל יום כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הכיור והיום מן הקיתון של זהב, רבי יהודה אומר: לעולם כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב. בכל יום היו שם ארבע מערכות והיום חמש, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: בכל יום שלש, והיום ארבע. רבי יהודה אומר: בכל יום שתים והיום שלש. גמרא. והכתיב (ויקרא טז) וכל אדם לא יהיה באהל מועד - אמר רב יהודה: תני של היכל. תנו רבנן: וכל אדם לא יהיה באהל מועד

דף מד.א

יכול אפילו בעזרה - תלמוד לומר באהל מועד. אין לי אלא באהל מועד שבמדבר, שילה ובית עולמים מנין? תלמוד לומר בקדש. אין לי אלא בשעת הקטרה, בשעת מתן דמים מנין - תלמוד לומר בבאו לכפר. אין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מנין - תלמוד לומר עד צאתו. (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל - כפרתו קודמת לכפרת ביתו, כפרת ביתו קודמת לכפרת אחיו הכהנים, וכפרת אחיו הכהנים קודמת לכפרת כל קהל ישראל. אמר מר: אין לי אלא בשעת הקטרה. מאי משמע? אמר רבא, וכן אמר רבי יצחק בר אבדימי, וכן אמר רבי אלעזר: אמר קרא וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל

קהל ישראל איזהו כפרה ששוה לו ולביתו ולאחיו הכהנים ולכל קהל ישראל - הוי אומר זה הקטרת הקטורת. - וקטורת מכפרת? - אין, דהא תני רבי חנניא: למדנו לקטורת שמכפרת, שנאמר (במדבר יז) ויתן את הקטרת ויכפר על העם. ותנא דבי רבי ישמעאל: על מה קטורת מכפרת - על לשון הרע, יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי. תנן התם: פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה. אמר רבי אלעזר: לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל, אבל בשעת הקטרה דלפני לפנים, מהיכל - פרשי, מבין האולם ולמזבח - לא פרשי. מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי: רבי יוסי אומר כשם שפורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה כך פורשין בשעת מתן פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור, ושעירי עבודה זרה. הא מה מעלה יש בין ההיכל לבין האולם ולמזבח? אלא, שבהיכל פורשין בין בשעת הקטרה ובין שלא בשעת הקטרה, ומבין האולם ולמזבח - אין פורשין אלא בשעת הקטרה. בשעת הקטרה מיהא פרשי, מאי לאו - בשעת הקטרה דלפני לפנים - לא, בשעת הקטרה דהיכל. - אי הכי, הא מה מעלה ותו לא? הא איכא הא מעלה: דאילו מהיכל פרשי בין בשעת הקטרה דידיה בין בשעת הקטרה דלפני לפנים, ואילו מבין האולם ולמזבח לא פרשי אלא בשעת הקטרה דהיכל - הא קתני: אלא שבהיכל פורשין בין בשעת הקטרה ובין שלא בשעת הקטרה, ומבין האולם ולמזבח אין פורשין

דף מדב

אלא בשעת הקטרה. - והא איכא הא מעלה: דאילו מהיכל פרשי בין בקדושה דידיה בין בקדושה דלפני ולפנים, ואילו מבין האולם ולמזבח לא פרשי אלא בקדושה דהיכל - אמר רבא: שם פרישה אחת היא. אמר מר: כך פורשין בשעת מתן פר כהן משיח, ופר העלם דבר של צבור, ושעירי עבודת כוכבים. מנא לן? - אמר רבי פדת: אתיא כפרה כפרה מיום הכפורים. אמר רב אחא בר אהבה: שמע מינה מעלות דאורייתא, והכי גמירי להו. דאי סלקא דעתך דרבנן - מאי שנא בין האולם ולמזבח - דילמא מיקרו ועיילי, מכולה עזרה נמי נפרשו דילמא מיקרו ועיילי - בין האולם ולמזבח, כיון דלא מפסיק מידי - לא מינכרא מילתא, עזרה, כיון דאכא מזבח החיצון דמפסיק - מינכרא מילתא. אמר רבא: שמע מינה קדושת אולם והיכל חדא מילתא היא, דאי סלקא דעתך שתי קדושות נינהו - אולם גופיה גזירה, וניקום ונגזור גזירה לגזירה? - לא, אולם ובין האולם ולמזבח חדא קדושה היא, היכל ואולם שתי קדושות. בכל יום היה חותה בשל כסף וכו', מאי טעמא? התורה חסה על ממונן של ישראל. והיום חותה בשל זהב ובה היה מכניס. מאי טעמא? משום חולשא דכהן גדול. בכל יום בשל ארבעת קבין וכו'. תנא: נתפזרו לו קב גחלים - מכבדן לאמה. תני חדא: קב, ותניא אידך: קביים. בשלמא הך דתני קב - רבנן, אלא הך דתני קביים מני? לא רבנן ולא רבי יוסי אמר רב חסדא: רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה היא. דתניא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: בשל קביים היה מכניס. רב אשי אמר: אפילו תימא רבי יוסי, והכי קאמר: בכל יום היה חותה בשל סאה מדברית, ומערה לתוך שלשת קבין ירושלמיות. בכל יום

היתה כבידה והיום קלה. תנא: בכל יום היתה גלדה עבה, והיום רך. בכל יום היתה קצרה והיום ארוכה. מאי טעמא - כדי שתהא זרועו של כהן גדול מסייעתו. תנא: בכל יום לא היה לה ניאשתיק, והיום היה לה ניאשתיק, דברי בן הסגן. בכל יום היה זהבה ירוק. אמר רב חסדא: שבעה זהבים הן: זהב, וזהב טוב, וזהב אופיר, וזהב מופז, וזהב שחוט, וזהב סגור, וזהב פרוים. זהב וזהב טוב - דכתיב (בראשית ב) וזהב הארץ ההוא טוב, זהב אופיר - דאתי מאופיר, זהב מופז -

דף מה.א

שדומה לפז, זהב שחוט - שנטוה כחוט, זהב סגור - בשעה שנפתח כל החנויות נסגרות, זהב פרוים - שדומה לדם הפרים. רב אשי אמר: חמשה הן, וכל חד וחד אית ביה זהב וזהב טוב. תניא נמי הכי: בכל יום היה זהבה ירוק והיום אדום, והיינו זהב פרוים שדומה לדם הפרים. בכל יום מקריב פרס שחרית וכו' בכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה. תנו רבנן: דקה מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר (שמות ל) ושחקת ממנה הדק אלא: להביא דקה מן הדקה. בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש דאמר מר: כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח. והיום (עולין) (מסורת הש"ס: [עולה]) באמצע (ויורדין) (מסורת הש"ס: [יורד]) באמצע. מאי טעמא - משום כבודו דכהן גדול. בכל יום כהן [גדול] מקדש ידיו ורגליו מן הכיור וכו'. מאי טעמא - משום כבודו של כהן גדול. בכל יום היו שם ארבע מערכות. תנו רבנן: בכל יום היו שתיים מערכות והיום שלש. אחת מערכה גדולה, ואחת מערכה שניה של קטורת, ואחת שמוסיפין בו ביום, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: בכל יום שלש והיום ארבע, אחת של מערכה גדולה, ואחת מערכה שניה של קטורת, ואחת של קיום האש, ואחת שמוסיפין בו ביום. רבי (מאיר) אומר: בכל יום ארבע והיום חמש: אחת של מערכה גדולה, ואחת של מערכה שניה של קטורת, ואחת של קיום האש, ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב, ואחת שמוסיפין בו ביום. דכולי עלמא מיהת תרתי אית להו, מנלן? - אמר קרא (ויקרא ו) היא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה - זו מערכה גדולה, ואש המזבח תוקד בו - זו מערכה שניה של קטורת. ורבי יוסי, קיום האש מנא ליה? - נפקא ליה מוהאש על המזבח תוקד בו. - ורבי יהודה? - ההוא להצתת אליתא הוא דאתא. דתניא, היה רבי יהודה אומר: מניין להצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח - תלמוד לומר והאש על המזבח תוקד בו. אמר רבי יוסי: מניין שעושה מערכה לקיום האש - תלמוד לומר (ויקרא ו) והאש על המזבח תוקד בו. ורבי יוסי הצתת אליתא מנא ליה? נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לרבי שמעון, דתניא: (ויקרא א) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח - לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בכהן כשר, ובכלי שרת, דברי רבי יהודה, אמר לו רבי שמעון: וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח? אלא: לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח. ורבי יהודה - אי מהתם הוה אמינא: קאי - אארעא ועביד במפוחא, קא משמע לן. ורבי מאיר, איברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב מנא ליה? - נפקא ליה מואש - ורבנן וא"ו לא דרשי. ורבנן, איברים ופדרים שלא

נתעכלו מבערב מאי עביד להו? - מהדר להו למערכה גדולה. דתניא: מניין לאיברים
ופדרים שלא נתעכלו מבערב

דף מהב

שסודרן על גבי מזבח, ואם אין מחזיקן - שסודרן על הכבש או על גבי סובב עד
שיעשה מערכה גדולה וסודרן, תלמוד לומר (ויקרא ו) אשר תאכל האש את העלה על
המזבח. ורבי מאיר: עיכולי עולה - אתה מחזיר, ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת. דתני
רבי חנניא בר מניומי בדבי רבי אליעזר בן יעקב: אשר תאכל האש את העלה על המזבח
- עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת. דכולי עלמא מיהת מוסיפין
בו ביום אית להו, מנא להו? - נפקא להו (ויקרא ו) מוהאש, ואפילו למאן דלא דריש
וא"ו - וא"ו ה"א דריש. אש תמיד למאי אתא? - מבעי ליה לכדתניא: (ויקרא ו) אש תמיד
תוקד על המזבח לא תכבה, לימד על מערכה שניה של קטורת שלא תהא אלא על
המזבח החיצון. אש מחתה ומנורה מניין? ודין הוא: נאמרה אש בקטורת, ונאמרה אש
במחתה ומנורה, מה להלן על מזבח החיצון - אף כאן על המזבח החיצון. או כלך לדרך
זו: נאמרה אש בקטורת, ונאמרה אש במחתה ומנורה, מה להלן בסמוך לו - אף מחתה
ומנורה בסמוך לו, תלמוד לומר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה - אש תמיד
שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון. למדנו אש למנורה, אש למחתה
מניין? ודין הוא: נאמרה אש במחתה ונאמרה אש במנורה, מה להלן על גבי מזבח
החיצון - אף כאן על מזבח החיצון, או כלך לדרך זו: נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש
במחתה, מה להלן בסמוך לו אף כאן בסמוך לו - תלמוד לומר (ויקרא טז) ולקח מלא
המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה', איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני
ה' - הוי אומר זה מזבח החיצון. ואיצטריך למיכתב מעל המזבח ואיצטריך למיכתב
מלפני ה' דאי כתב רחמנא מעל המזבח - הוה אמינא: מאי מזבח - מזבח פנימי, כתב
רחמנא מלפני ה'. ואי כתב רחמנא מלפני ה' - הוה אמינא: דוקא מלפני ה',

דף מוא

אבל מהאי גיסא ומהאי גיסא אימא לא - צריכא. אמר רבי אלעזר משום בר קפרא,
אומר היה רבי מאיר: איברי עולה שנתותרו - עושה להן מערכה בפני עצמה וסודרן,
ואפילו בשבת. - מאי קא משמע לן? תנינא: בכל יום היו שם ארבע מערכות - אמר רבי
אבין: לא נצרכה אלא לפסולין. ודוקא שמשלה בהן האור, אבל לא משלה בהן האור -
לא. איכא דאמרי: אחד כשירין ואחד פסולין, אי משלה בהן האור - אין, ואי לא -- לא.
ואפילו בשבת. תנינא: והיום חמש - אמר רב אחא בר יעקב: איצטריך, סלקא דעתך
אמינא: הני מילי - היכא דחל יום הכפורים להיות אחר השבת, דחלבי שבת קרבין ביום
הכפורים. אבל באמצע שבת - לא - קא משמע לן. אמר רבא: מאן האי דלא חייש
לקמחיה? הא בכל יום תנן - קשיא. ופליגא דרב הונא, דאמר: תחילתו - דוחה, סופו -
אינו דוחה. גופא, אמר רב הונא: תמיד, תחילתו - דוחה, סופו - אינו דוחה. מאי אינו
דוחה? רב חסדא אמר: דוחה את השבת ואינו דוחה את הטומאה, (ורבא) (מסורת

הש"ס: [ורבה]) אמר: דוחה את הטומאה ואינו דוחה את השבת. אמר ליה אביי (לרבא) (מסורת הש"ס: [לרבה]): לדידך קשיא, ולרב חסדא קשיא. לדידך קשיא: מאי שנא טומאה - דכתיב במעדו ואפילו בטומאה, שבת נמי - במעדו ואפילו בשבת ולרב חסדא קשיא: מאי שנא שבת דכתיב במעדו אפילו בשבת, טומאה נמי: במעדו ואפילו בטומאה - אמר ליה: לא לדידי קשיא, ולא לרב חסדא קשיא. לדידי לא קשיא סופו - כתחילתו,

דף מ.ב

טומאה דתחילתו בר מידחא טומאה הוא - סופו נמי דחי, שבת דתחילתו לאו בר מידחא שבת הוא - סופו נמי לא דחי. לרב חסדא לא קשיא סופו כתחילתו (תחילתו) לית ליה, שבת דהותרה היא בציבור - סופו נמי דחי. טומאה, דדחוייה היא בציבור, תחלתו דעיקר כפרה - דחי, סופו דלאו עיקר כפרה - לא דחי. איתמר, המכבה אש מחתה ומנורה, אביי אמר: חייב, רבא אמר: פטור. דכבייה בראשו של מזבח - דכולי עלמא לא פליגי דחייב. כי פליגי - דאחתיה אארעא וכבייה. אביי אמר: חייב, אש המזבח הוא. רבא אמר: פטור, כיון דנתקה - נתקה. אלא הא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב: המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה - חייב. כמאן - כאביי? - אפילו תימא כרבא, התם לא אינתיק למצותה, הכא אינתיקה למצותה. איכא דאמרי: דאחתיה אארעא וכבייה - דכולי עלמא לא פליגי דפטור, כי פליגי - דכבייה בראשו של מזבח. אביי אמר: חייב, אש המזבח הוא. רבא אמר: פטור, כיון דנתקה - נתקה. אלא הא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב: המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה - חייב, כמאן? לא כאביי ולא כרבא - התם לא אינתיק למצותה, הכא - אינתיק למצותה. הדרן עלך טרף בקלפי.

דף מ.ז.א

משנה. הוציאו לו את הכף ואת המחתה, חפן מלא חפניו ונתן לתוך הכף, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, וכך היתה מדתה. נטל את המחתה בימינו, ואת הכף בשמאלו. גמרא. מחתה תנא ליה נטל את המחתה ועלה לראש המזבח וחותרה ויורד - התם מחתה דגחלים, והכא מחתה דקטורת. דתניא: הוציאו לו כף ריקן מלשכת הכלים, ומחתה גדושה של קטורת מלשכת בית אבטינס. חפן מלא חפניו ונתן לתוך הכף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וכך היתה מדתה. כף ביום הכפורים למה לי? (ויקרא טז) מלא חפניו והביא, אמר רחמנא - משום דלא אפשר דהיכי נעביד? נעייל והדר נעייל - הבאה אחת אמר רחמנא, ולא שתי הבאות. נשקליה לקטורת בחופניו ונחתיה [למחתה] עלה, וליעול, כי מטי התם היכי לעביד? נשקליה בשיניה ונחתיה למחתה - השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה הלכך, לא אפשר. וכיון דלא אפשר - עבדינן כדאשכחן בנשיאים. נטל את המחתה בימין ואת הכף בשמאל יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא? - זו מרובה וזו מועטת. ואפילו בזמן ששניהן שוין, וכמעשה דרבי ישמעאל בן קמחית - זו חמה וזו צוננת. אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית שהיה חופן ארבעת קבין במלוא חפניו,

ואומר: כל הנשים זרדו, וזרד אימא עלה לגג. איכא דאמרי: בערסן, וכדרבה בר יונתן. דאמר רבה בר יונתן אמר רבי יחיאל. ערסן יפה לחולה. ואיכא דאמרי: בשכבת זרע, וכדרכי אבהו. דרבי אבהו רמי: כתיב (שמואל ב' כב) ותזרני [חיל] למלחמה, וכתיב (תהלים יח) המאזרני חיל למלחמה אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, זריתני וזרזתני. אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית: פעם אחת סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק, ונתזה צינורא מפיו על בגדיו, ונכנס ישבב אחיו ושמש תחתיו, וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד. ושוב אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית: פעם אחת יצא וסיפר עם הגמון אחד בשוק, ונתזה צינורא מפיו על בגדיו, ונכנס יוסף (עם) אחיו ושמש תחתיו, וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד. תנו רבנן: שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שמשו בכהונה גדולה. אמרו לה חכמים: מה עשית שזכית לכך? - אמרה להם: מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי. - אמרו לה: הרבה עשו כן, ולא הועילו. תנו רבנן: בקמצו - שלא יעשה מדה לקומץ. איבעיא להו: מהו שיעשה מדה לחפינה? התם הוא דכתיב (ויקרא ו) בקמצו, אבל הכא דלא כתיב בחפניו אלא (ויקרא טז) מלא חפניו קטרת סמים דקה - לא. או דילמא: יליף מלא מלא מקמצו? - תא שמע: וכך היתה מדתה. מאי לאו, שאם רצה לעשות מדה אחרת - עושה - לא, הכי קאמר: וכך היה חוזר וחופנה לפנים. שמעת מינה: חופן וחוזר וחופן - דילמא שאם רצה לעשות מדה - עושה, אי נמי: שלא יחסר ושלא יותיר. תנו רבנן: מלא קמצו, יכול מבורץ - תלמוד לומר בקמצו, אי בקמצו - יכול אפילו בראשי אצבעותיו, תלמוד לומר מלא קמצו - כדקמצי אינשי. הא כיצד? חופה שלש אצבעותיו על פיסת ידו, וקומץ.

דף מזב

ובמחבת ובמרחשת מוחק בגודלו מלמעלה, ובאצבעו קטנה מלמטה, וזו היא עבודה קשה שבמקדש. - זו היא ותו לא? והא איכא מליקה, והא איכא חפינה - אלא: זו היא מעבודות קשות שבמקדש. אמר רבי יוחנן: בעי רבי יהושע בן עוזא: בין הבינים של מלא קומצו מהו? אמר רב פפא: דגואי - לא תיבעי לך דודאי קומץ הוא, דבראי - לא תיבעי לך דודאי שירים הוא, כי תיבעי לך - דביני ביני, מאי? אמר רבי יוחנן הדר פשטה יהושע [בן] עוזא: בין הבינים ספק נינהו. היכי עביד? אמר רבי חנינא: מקטיר קומץ לחודיה תחלה, והדר בין הבינים. דאי אמרת בין הבינים ברישא - דילמא שירים נינהו, והווי להו שירים שחסרו בין קמיצה [להקטרה], ואמר מר: שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה - אין מקטירין עליהן את הקומץ. - אי הכי, השתא נמי איקרי כאן: כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו - אמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי: דמקטיר ליה לשום עצים, כרבי אליעזר. דתניא, רבי אליעזר אומר: (ויקרא ב) לריח ניחח - אי אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשום עצים. - הניחא לרבי אליעזר, אלא לרבנן מאי איכא למימר? - אמר רב מרי: דקמצי שמיני. - השתא דאתית להכי, רבי אליעזר נמי, לכתחילה דקמצי שמיני. (בין הביניים פש"ט ומח"ץ ופז"ר וחש"ב בחפינת חביר"ו סימן). בעי רב פפא: בין הבינים של מלא חפניו מהו? - מאי קא מבעיא ליה? אי גמר

מלא מלא מהתם - היינו הך - רב פפא הכי בעי ליה: מלא חפניו והביא בעינן - והא איכא, או דילמא ולקח והביא בעינן - והא ליכא? - תיקו. אמר רב פפא: פשיטא לי מלא קומצו - כדקמצי אינשי. בעי רב פפא: קמץ בראשי אצבעותיו מהו? מלמטה למעלה מהו? מן הצדדין מהו? - תיקו. אמר רב פפא: פשיטא לי מלא חפניו - כדחפני אינשי. בעי רב פפא: חפן בראשי אצבעותיו מהו? מלמטה למעלה מהו? מן הצד מהו? חפן בזו ובזו וקרבתו זו אצל זו מהו? - תיקו. בעי

דף מח.א

רב פפא: דבקה לקומץ בדופניה דמנא מאי? תוך כלי בעינן - והא איכא, או דילמא הנחה בתוכו כתקנו בעינן - והא ליכא? - תיקו. בעי מר בר רב אשי: אפכיה למנא, ודבקה לקומץ בארעיתיה דמנא, מהו? הנחה בתוכו בעינן - והא איכא, או דילמא: הנחה כתקנו בעינן - וליכא? - תיקו. בעי רב פפא: מלא חפניו שאמרו מחוקות או גדושות? - אמר לו רבי אבא לרב אשי, תא שמע: מלא חפניו שאמרו לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות. תנן התם: נשפך הדם על הרצפה ואספו - פסול, מן הכלי על הרצפה ואספו - כשר. מנא הני מילי? דתנו רבנן: (ויקרא ד) ולקח מדם הפר - מדם הנפש ולא מדם העור, ולא מדם התמצית. מדם הפר - דם מהפר יקבלנו. דאי סלקא דעתך מדם הפר מדם ואפילו מקצת דם, והאמר רב יהודה: המקבל צריך שיקבל את כל דמו של פר, שנאמר (ויקרא ד) ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח. אלא שמע מינה: מאי מדם הפר - דם מהפר יקבלנו, וקסבר: גורעין ומוסיפין ודורשין. בעי רב פפא: נתפזר הקטורת מלוא חפניו, מהו? ידו כצואר בהמה דמי - ופסולה, או דילמא: ככלי שרת דמי - ולא פסולה? - תיקו. בעי רב פפא: חישב בחפינת קטורת מהו? מי אמרינן: יליף מלא מלא ממנחה, מה התם - מהניא בה מחשבה, הכי נמי - מהניא בה מחשבה, או לא? אמר ליה רב שימי בר אשי לרב פפא, תא שמע: הוסיף רבי עקיבא (הקומץ) (מסורת הש"ס: [הסולת]) והקטורת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתן - פסל את כולן. קא סלקא דעתך: מדפסל טבול יום - פסלה נמי לינה ומדלינה פסלה - פסלה נמי מחשבה. בעי רב פפא:

דף מח.ב

חישב בחתיית גחלים מהו? מכשירי מצוה - כמצוה דמו, או לא? תיקו. בעי מיניה מרב ששת: הולכה בשמאל מהו? אמר להו רב ששת, תניתוה: נטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו. - ונפשוט להו מהא דתנן: הרגל של ימין בשמאל, ובית עורה לחוץ - אי מהתם, הוה אמינא: הני מילי - הולכה דלא מעכבא כפרה, אבל הולכה דמעכבא כפרה - לא, קמשמע לך.

דף מט.א

מיתבי: זר, ואונן, שיכור, ובעל מום, בקבלה ובהולכה ובזריקה - פסול. וכן יושב, וכן שמאל - פסול - - תיובתא. - והא רב ששת הוא דאותבה, דאמר ליה רב ששת לאמוריה דרב חסדא: בעי מיניה מרב חסדא: הולכה בזר מהו? - אמר ליה: כשירה, ומקרא

מסייעני (דברי הימים ב' לה) וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלויים מפשיטים. ומותיב רב ששת: זר, ואונן, שיכור, ובעל מום, בקבלה ובהולכה ובזריקה - פסול, וכן יושב וכן שמאל פסול - בתר דשמעה הדר אותבה. - והא רב חסדא קרא קאמר - דעבוד מעשה איצטבא. בעי רב פפא: חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו? מלא חפניו בעינן - והא איכא, או דילמא ולקח והביא בעינן - והא ליכא? - תיקו. בעי רבי יהושע בן לוי: חפן ומת, מהו שיכנס אחר בחפינתו? אמר רבי חנינא: בא וראה שאלת הראשונים. למימרא דרבי יהושע בן לוי קשיש? - והאמר רבי יהושע בן לוי: לי התיר רבי חנינא לשתות שחליים בשבת לשתות? פשיטא, דתנן: כל האוכלין אוכל אדם לרפואה, וכל המשקין שותה אלא: לשחוק ולשתות שחליים בשבת. היכי דמי? אי דאיכא סכנתא - משרא שרי, ואי דליכא סכנתא - מיסר אסיר - לעולם דאיכא סכנתא, והכי קא מבעיא ליה: מי מסיא - דניחול עליהו שבתא, או לא מסיא, ולא ניחול עליהו שבתא. ומאי שנא רבי חנינא? - משום דבקי ברפואות הוא, דאמר רבי חנינא: מעולם לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחייה. - והא קא חזינן דחיי - אימא: וחיית. - והא קא חזינן דמיתסי - בסומקן אינהו, וחיוורן ריש כרעיהו קאמרינן. מכל מקום שמע מינה דרבי חנינא קשיש. אלא הכי קאמר: שאלתן - כשאיילה של ראשונים. - ומי אמר רבי חנינא הכי? והאמר רבי חנינא: בפר - ולא בדמו של פר. ואמר רבי חנינא: קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר - לא עשה ולא כלום - הכי קאמר: מדקא מיבעיא ליה הא - מכלל דקסבר בפר - ואפילו בדמו של פר, ולמאי דסבירא ליה - שאילתו כשאיילת הראשונים. מאי הוי עלה? אמר רב פפא: אי חופן חוזר וחופן - חבירו נכנס בחפינתו, דהא מקימא חפינה. אי אין חופן וחוזר וחופן - תבעי לך. - אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: אדרבה, אי חופן וחוזר וחופן - לא יכנס אחר בחפינתו, אי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר. ואי אין חופן חוזר וחופן - תיבעי לך. דאיבעיא להו: חופן חוזר וחופן או לא? תא שמע: כך היתה מידתה. מאי לאו: כשם שמדתה מבחוץ - כך מדתה מבפנים - לא, דילמא שאם רצה לעשות מדה - עושה. אי נמי: שלא יחסר ושלא יותיר. תא שמע:

דף מט.ב

כיצד הוא עושה? אוחז את הבזך בראש אצבעותיו, ויש אומרים: בשיניו, ומעלה בגודלו, עד שמגעת לבין אצילי ידיו. וחוזר ומחזירה לתוך חפניו, וצוברה, כדי שיהא עשנה שוהה לבוא. ויש אומרים: מפזרה, כדי שיהא עשנה ממהרת לבוא. וזו היא עבודה קשה שבמקדש. - זו היא ותו לא? והא איכא מליקה, והא איכא קמיצה - אלא: זו היא עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש. שמע מינה: חופן וחוזר וחופן, שמע מינה. איבעיא להו: שחט ומת, מה הוא שיכנס אחר בדמו? מי אמרינן: בפר - ואפילו בדמו של פר, או דילמא: בפר - ולא בדמו של פר? רבי חנינא אומר: בפר ולא בדמו של פר, וריש לקיש אמר: בפר ואפילו בדמו של פר. רבי אמי אמר: בפר ולא בדמו של פר, רבי יצחק אמר: בפר ואפילו בדמו של פר. איתיביה רבי אמי לרבי יצחק נפחא: נמנין ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט, ואם איתא - עד שיזרוק מיבעי ליה - שני התם דכתיב (שמות יב)

מהיות משה - מחיותה דשה. - מתיב מר זוטרא: אין פודין לא בעגל ולא בחיה, ולא בשחוטה, ולא בטריפה, ולא בכלאים, ולא בכוי, אלא בשה - שאני התם, דיליף שה שה מפסח. - אי מה להלן זכר תם ובן שנה - אף כאן זכר תם ובן שנה? תלמוד לומר (שמות יג) תפדה תפדה ריבה. - אי תפדה תפדה ריבה - אפילו כולהו נמי - אם כן, שה מאי אהני ליה?

דף נא

איתיביה רבי יצחק נפחא לרבי אמי: (ויקרא ד) והוציא את כל הפר - שיוציא את כולו. - ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת - אמר רב פפא: בעור ובשר ופרש - דכולי עלמא לא פליגי, כי פליגי - בדם. מר סבר: דם איקרי פר, ומר סבר: דם לא איקרי פר. אמר רב אשי: מסתברא כמאן דאמר דם איקרי פר, דכתיב (ויקרא טז) בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר אטו בקרניה מעייל ליה? אלא, בדמו, וקרי ליה פר. ואידך: במה הוכשר אהרן לבא אל הקדש - בפר בן בקר לחטאת. ותיפוק ליה דחטאת שמתו בעליה היא, וחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא - אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא, אמרי תלמידך, אמר רב עמרם: חטאת צבור היא, ולא למיתה אזלא. דתנן אמר לו רבי מאיר: והלא פר יום הכפורים, וחביתי כהן גדול, ופסח, דקרבן יחיד הוא, ודוחה את השבת ואת הטומאה לאו מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור? - ולטעמיך דקתני, אמר לו רבי יעקב: והלא פר העלם דבר של צבור, ושעירי עבודה זרה, וחגיגה דקרבן צבור, ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה, מכלל דאיכא למאן דאמר דיחיד? אלא, לתנא קמא קא מהדר ליה. דשמעיה דקאמר: קרבן צבור דוחה את השבת ואת הטומאה, וקרבן יחיד אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה. אמר לו רבי מאיר: קרבן יחיד כללא הוא? והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח, דקרבן יחיד הוא, ודוחין את השבת ואת הטומאה. ואמר לו רבי יעקב: קרבן צבור כללא הוא? והלא פר העלם דבר של צבור, ושעירי עבודה זרה, וחגיגה, דקרבן צבור הוא ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה אלא נקוט האי כללא בידך: כל שזמנו קבוע - דוחה את השבת ואת הטומאה אפילו ביחיד, וכל שאין זמנו קבוע - אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה ואפילו בצבור. איתיביה אביי: פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן - כולם ימותו, וכן שעירי עבודה זרה שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו. דברי רבי יהודה. רבי (אליעזר) (מסורת הש"ס: [אלעזר]) ורבי שמעון אומרים: ירעו עד שיסתאבו, וימכרו, ויפלו דמיהן לנדבה, שאין חטאת צבור מתה. אמר ליה: מאי פר - פר העלם דבר של צבור. - והא של יום הכפורים קתני - כי קתני - אדשעיר. - והתניא: פר של יום הכפורים, ושעיר של יום הכפורים שאבדו, והפריש אחרים תחתיהן - כולם ימותו, דברי רבי יהודה. רבי (אליעזר) (מסורת הש"ס: [אלעזר]) ורבי שמעון אומרים: ירעו עד שיסתאבו, וימכרו, ויפלו דמיהן לנדבה, שאין חטאת צבור מתה - לא תימא: שאין חטאת צבור מתה, אלא אימא: שאין חטאת השותפין מתה. - ומאי נפקא מינה - דלא מייתו כהנים פר בהוראה. תא שמע, דבעי רבי (אליעזר)

(מסורת הש"ס: [אלעזר])

דף נב

לדברי האומר: פר יום הכפורים קרבן יחיד, עושה תמורה או אינו עושה תמורה? לאו מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור? - לא, מכלל דאיכא למאן דאמר דשותפין. גופא, בעי רבי (אליעזר) (מסורת הש"ס: [אלעזר]): לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד, עושה תמורה או אינו עושה תמורה? - מאי קא מיבעיא ליה? אי בתר מקדיש אזלינן אי בתר מתכפר אזלינן, פשיטא דבתר מתכפר אזלינן דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: המקדיש מוסיף חומש, והמתכפר עושה בה תמורה, והתורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו - לעולם פשיטא ליה דבתר מתכפר אזלינן, והכי קא מיבעיא ליה: אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרי, או דילמא בקופיא מתכפרי? תא שמע: חומר בזבח מבתמורה, וחומר בתמורה מבזבח. חומר בזבח, שהזבח נוהג ביחיד כבצבור, ודוחה את השבת, ואת הטומאה, ועושה תמורה, מה שאין כן בתמורה. חומר בתמורה מבזבח: שהתמורה חלה על בעל מום קבוע, ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד, מה שאין כן בזבח. האי זבח היכי דמי? אילימא דיחיד - מי דחי שבת וטומאה? אלא דצבור - מי עושה תמורה? אלא לאו - דפר, ודוחה את השבת ואת הטומאה - דקביע ליה זמן, ועושה תמורה - דקרבן יחיד הוא. - אמר רב ששת: לא, באילו של אהרן. הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך דפרו תמורה דפר, שבת וטומאה הוא דלא דחיא, הא בחול מקריב קרבה? הא תמורת חטאת היא, ותמורת חטאת למיתה אזלא - לא, לעולם פרו. ומאי תמורה - שם תמורה. - אי הכי, זבח נמי - שם זבח. - שם זבח לא קתני. - ממאי? מדקתני חומר בתמורה, שהתמורה חלה על בעל מום קבוע, ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד. ואי סלקא דעתך מאי זבח - שם זבח, והא איכא

דף נא.א

בכור ומעשר דחלין על בעל מום קבוע, ואין יוצאין לחולין ליגזז וליעבד. אלא: שם זבח לא קתני. - ומאי שנא? - תמורה שם תמורה - אחת היא, זבח - איכא בכור ואיכא מעשר. ולרב ששת, אדמוקים לה באילו של אהרן לוקמה בפסח, דדוחה את השבת ואת הטומאה, ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא - קסבר: אין שוחטין הפסח על היחיד. - ונוקמיה בפסח שני - מי דחי טומאה? אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא: ותנא, מאי שנא פסח דקרי ליה קרבן יחיד, ומאי שנא חגיגה דקרי לה קרבן ציבור? אי משום דאתי בכנופיא - פסח נמי אתי בכנופיא - איכא פסח שני, דלא אתי בכנופיא. - אמר ליה: אם כן, יהא דוחה את השבת ואת הטומאה - אמר ליה: אין, כמאן דאמר דחי. דתניא: פסח שני דוחה את השבת, ואינו דוחה את הטומאה. רבי יהודה אומר: אף דוחה את הטומאה. מאי טעמא דתנא קמא? אמר לך: מפני טומאה דחיתו, ויעשה בטומאה? ורבי יהודה אמר לך: אמר קרא (במדבר ט) ככל חקת הפסח יעשו אתו - ואפילו בטומאה. התורה החזירה עליו לעשותו בטהרה, לא זכה - יעשנו בטומאה.

דף נא.ב

וטיפוק לי (ויקרא טז) דאשר לו אמר רחמנא, משלו הוא מביא דתניא: אשר לו - משלו הוא מביא ולא משל ציבור. יכול לא יביא משל ציבור, שאין הציבור מתכפרין בו, אבל יביא משל אחיו הכהנים, שהרי אחיו הכהנים מתכפרים בו - תלמוד לומר אשר לו. יכול לא יביא, ואם הביא כשר - תלמוד לומר שוב (ויקרא טז) אשר לו, שנה הכתוב עליו לעכב. - וליטעמך, אחיו הכהנים אי לאו דקנו בגויה היכי מכפר להו? אלא, שאני בי גזא דאהרן דאפקריה רחמנא גבי אחיו הכהנים, הכא [גבי תמורה] נמי, שאני בי גזא דאהרן דאפקריה רחמנא גבי אחיו הכהנים. משנה. היה מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרוכת המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים, וביניהן אמה. רבי יוסי אומר: לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד, שנאמר (שמות כו) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים. גמרא. שפיר קאמר להו רבי יוסי לרבנן - ורבנן אמרי לך: הני מילי - במשכן, אבל במקדש שני, כיון דלא הואי אמה טרקסין, ובמקדש ראשון הוא דהואי, ואיסתפקא להו לרבנן בקדושתיה אי כלפנים אי כלחוץ, ועבוד שתי פרוכות. תנו רבנן: בין המזבח למנורה היה מהלך, דברי רבי יהודה, רבי מאיר אומר: בין שלחן למזבח. ויש אומרים: בין שלחן לכותל. מאן יש אומרים? אמר רב חסדא: רבי יוסי היא, דאמר: פיתחא בצפון קאי. ורבי יהודה אמר לך: פיתחא בדרום קאי. ורבי מאיר כמאן סבירא ליה? אי כרבי יהודה סבירא ליה - ניעול כרבי יהודה, אי כרבי יוסי סבירא ליה - ניעול כרבי יוסי - לעולם כרבי יוסי סבירא ליה, ואמר לך: שולחנות צפון ודרום מונחין ומפסקא ליה שלחן, ולא מתעייל ליה. ואיבעית אימא: לעולם מזרח ומערב מונחין. ומשום שכינה לאו אורח ארעא

דף נבא

למיעל להדיא. - ורבי יוסי אמר לך: חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח. ורבי יהודה נמי, ניעול בין מנורה לכותל - משחרי מאניה. אמר רבי נתן: אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים אי כלפנים אי כלחוץ. מתקיף לה רבינא: מאי טעמא? אילימא משום דכתיב (מלכים א' ו) והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו וכתיב (מלכים א' ו) וארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני וכתיב (מלכים א' ו) ולפני הדביר עשרים אמה ארך ועשרים אמה רחב ועשרים אמה קומתו ולא ידעינן אמה טרקסין אי מהני עשרים, ואי מהני ארבעים. ודילמא, לא מהני עשרין ולא מהני ארבעין, וחללא קא חשיב, כותלים לא קא חשיב תדע, דכל היכא דקא חשיב כותלים חשיב ליה לדידיה, דתנן: ההיכל מאה על מאה ברום מאה, כותל אולם חמש, והאולם אחת עשרה, כותל ההיכל שש, וארכו ארבעים אמה ואמה טרקסין, ועשרים אמה בית קדשי הקדשים, כותל ההיכל שש, והתא שש, וכותל התא חמש. אלא: קדושתיה, אי כלפנים אי כלחוץ. והיינו דאמר רבי יוחנן, בעי יוסף איש הוצל: (מלכים א' ו) ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם את ארון ברית ה'. איבעיא להו: היכי קאמר קרא? ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם או דילמא הכי קאמר ודביר בתוך הבית מפנימה. ומי מספקא ליה? והתניא, איסי בן יהודה אומר: חמש

מקראות בתורה אין להן הכרע:

דף נ.ב.

שאת, משוקדים, מחר, ארור, וקם. והתניא: הוא יוסף איש הוצל, הוא יוסף הבבלי, הוא איסי בן יהודה, הוא איסי בן גור אריה, הוא איסי בן גמליאל, הוא איסי בן - מהללאל. ומה שמו - איסי בן עקיבא שמו - בדאורייתא ליכא, בדנביאי איכא. - ובדאורייתא ליכא? והא איכא דבעי רב חסדא: (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת, כבשים, ויזבחו זבחים שלמים פרים, או דילמא אידי ואידי פרים? - לרב חסדא מספקא ליה, לאיסי בן יהודה - פשיטא ליה. משנה. החיצונה היתה פרופה מן הדרום, ופנימית מן הצפון, מהלך ביניהן עד שמגיע לצפון, הגיע לצפון הופך פניו לדרום, מהלך לשמאלו עם הפרוכת עד שהוא מגיע לארון. הגיע לארון, נותן את המחתה בין שני הבדים. צבר את הקטרת על גבי גחלים, ונתמלא כל הבית כולו עשן. יצא ובא לו בדרך בית כניסתו, ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון. ולא היה מאריך בתפלתו, שלא להבעית את ישראל. גמרא. במאי עסקינן? אילימא במקדש ראשון - מי הווי פרוכת? אלא במקדש שני - מי הווי ארון? והתניא: משנגזו ארון נגזזה עמו צנצנת המן, וצלוחת שמן המשחה, ומקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה, וארגז ששגרו פלשתים דורון לאלהי ישראל, שנאמר (שמואל א' ו) וכלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אתו והלך. ומי גנזו - יאשיהו גנזו. מה ראה שגנזו - ראה שכתוב (דברים כח) יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך עמד וגנזו, שנאמר (דברי הימים ב' לה) ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל. ואמר רבי אלעזר: אתיא שמה שמה, ואתיא דרת דרת, ואתיא משמרת משמרת. - לעולם במקדש שני, ומאי הגיע לארון - מקום ארון. - והא קתני נתן את המחתה לבין שני הבדים - אימא: כבין שני הבדים. צבר את הקטרת על גבי גחלים. תנן כמאן דאמר צובר. תני חדא: צובר פנימה, שהיא חוצה לו. ותניא אידך: צובר חוצה, שהיא פנימה לו. אמר אביי: תנאי היא. ואמר אביי: מסתברא כמאן דאמר פנימה שהיא חוצה לו, דתנן: מלמדן אותנו: הזהר

דף נ.ג.

שלא תתחיל מפניך שמא תכוה. תנו רבנן: (ויקרא טז) ונתן את הקטרת על האש לפני ה' - שלא יתקן מבחוץ ויכניס, להוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס. מאי דרוש? (ויקרא טז) כי בענן אראה על הכפרת - מלמד שיתקן מבחוץ ויכניס. אמרו להם חכמים: והלא כבר נאמר ונתן את הקטרת על האש לפני ה'. אם כן מה תלמוד לומר כי בענן אראה על הכפרת - מלמד שנותן בה מעלה עשן. ומניין שנותן בה מעלה עשן - שנאמר (ויקרא טז) וכסה ענן הקטרת את הכפרת. הא לא נתן בה מעלה עשן, או שחיסר אחת מכל סמניה - חייב מיתה. - ותיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית - אמר רב ששת: הכא במאי עסקינן - כגון ששגג בביאה, והזיד בהקטרה. רב אשי אמר: אפילו

תימא הזיד בזו ובזו, כגון דעייל שתי הקטרות, אחת שלימה ואחת חסירה. אביאה לא מיחייב - דהא עייל ליה שלימה, אהקטרה מיחייב - דקא מקטר קטורת חסירה. אמר מר: ומניין שנותן בה מעלה עשן - תלמוד לומר וכסה. קרא לקרא? - אמר רב יוסף, הכי קאמר: אין לי אלא עלה מעלה עשן, עיקר מעלה עשן מניין? תלמוד לומר וכסה. אמר ליה אביי: והא איפכא תניא, דתניא: נתן בה עיקר מעלה עשן, היה מתמר ועולה כמקל עד שמגיע לשמי קורה. כיון שהגיע לשמי קורה - ממשמש ויורד בכותלים עד שנתמלא הבית עשן, שנאמר (ישעיהו ו) והבית ימלא עשן. אלא אמר אביי: הכי קאמר, אין לי אלא עיקר מעלה עשן, עלה מעלה עשן מניין? תלמוד לומר וכסה. רב ששת אמר: אין לי אלא אהל מועד שבמדבר, שילה ובית עולמים מניין? תלמוד לומר וכסה. - האי (ויקרא טז) מוכן יעשה לאהל מועד השכן אתם נפקא - אלא, הכי קאמר: אין לי אלא ביום הכפורים, בשאר ימות השנה מניין - תלמוד לומר וכסה. רב אשי אמר: חד - למצוה, וחד - לעכב, רבא אמר: חד - לעונש, וחד - לאזהרה. תניא, רבי אליעזר אומר: ולא ימות - עונש, כי בענן אראה - אזהרה. יכול יהיו שניהם אמורין קודם מיתת בני אהרן - תלמוד לומר (ויקרא טז) אחרי מות שני בני אהרן, יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן - תלמוד לומר כי בענן אראה על הכפרת. הא כיצד? אזהרה קודם מיתה, ועונש אחר מיתה. - מאי תלמודא? - אמר רבא: אמר קרא כי בענן אראה - ועדיין לא נראה. ואלא מאי טעמא איענוש? - כדתניא, רבי אליעזר אומר: לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן. מאי דרוש? (ויקרא א) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח - אף על פי שהאש יורד מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט. יצא ובא לו דרך כניסתו. מנא הני מילי? - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: אמר קרא (דברי הימים ב' א) ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלים, וכי מה ענין גבעון אצל ירושלים? אלא מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון. מה ביאתו מירושלים לגבעון - פניו כלפי במה כדרך ביאתו, וכן כהנים בעבודתן, ולוים בדוכן, וישראל במעמדן, כשהן נפטרין - לא היו מחזירין פניהן והולכין, אלא מצדדין פניהן והולכין, וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך, אלא מצדד פניו והולך. כי הא דרבי אלעזר, כד הוה מיפטר מיניה דרבי יוחנן, כד הוה בעי רבי יוחנן לסגויי הוה גחין קאי רבי אלעזר אדוכתיה, עד דהוה מיכסי רבי יוחנן מיניה. וכד הוה בעי רבי אלעזר לסגויי, הוה קא אזיל לאחוריה עד דמכסי מיניה דרבי יוחנן, רבא כד הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה, עד דמנגפן כרעיה ומתווסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא.

דף נגב

אמרו ליה לרב יוסף: הכי עביד רבא. אמר ליה: יהא רעוא דתרום רישך אכולה כרכא אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי: המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום. אמר ליה רב מרדכי: כיון שפסיע שלש פסיעות לאחוריו - התם איבעיא ליה למיקם, משל לתלמיד הנפטר מרבו, אם חוזר לאלתר - דומה לכלב

ששב על קיאו. תניא נמי הכי: המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום. ואם לא עשה כן - ראוי לו שלא התפלל. ומשום שמעיה אמרו שנותן שלום לימין ואחר כך לשמאל, שנאמר (דברים לג) מימינו אש דת למו ואומר (תהלים צא) יפל מצדך אלף ורובה מימינך. מאי ואומר? וכי תימא: אורחא דמילתא היא למיתב בימין, תא שמע יפל מצדך אלף ורובה מימינך. רבא חזייה לאביי דיהיב שלמא לימינא ברישא. אמר ליה: מי סברת לימין דידך? לשמאל דידך קא אמינא, דהוי ימינו של הקדוש ברוך הוא. אמר רב חייא בריה דרב הונא: חזינא להו לאביי ורבא דפסעי להו שלש פסיעות בכריעה אחת. ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון. מאי מצלי? רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא, תרוייהו משמיה דרב אמרי: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה. - שחונה מעליותא היא? - אלא אימא: אם שחונה - תהא גשומה. רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה: לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה, ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנס זה מזה, ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים. רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא, שדא מטרא עליה. אמר: רבונו של עולם, כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער? פסק מיטרא. כי אתא לביתה אמר: רבונו של עולם, כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת. אתא מיטרא. אמר רבי יוסף: מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול לגבי רבי חנינא בן דוסא. תנו רבנן: מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו, ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו. התחילו הם נכנסין והוא יוצא. אמרו לו: מפני מה הארכת בתפלתך? אמר להם: קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם, ועל בית המקדש שלא יחרב. - אמרו לו: אל תהי רגיל לעשות כן, שהרי שנינו: לא היה מאריך בתפלתו, כדי שלא להבעית את ישראל. משנה. משניטל ארון, אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתיה היתה נקראת, גבוה מן הארץ שלש אצבעות, ועליה היה נותן. נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד, והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת, אחת ושתים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל. הביאו לו את השעיר, שחטו, וקבל במזרק את דמו, נכנס למקום שנכנס, ועמד במקום שעמד, והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה. וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת, אחת ושתים, וכו'. יצא והניחו על כן הזהב השני שבהיכל. רבי יהודה אומר: לא היה שם אלא כן אחד בלבד. נטל דם הפר והניח דם השעיר, והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ, אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון וכו', וכך היה מונה וכו'. נטל דם השעיר והניח דם הפר, והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ, אחת למעלה ושבע למטה וכו'. עירה דם הפר לתוך דם השעיר, ונתן את המלא בריקן. גמרא. משנגנו לא קתני, אלא משניטל. תנן כמאן דאמר ארון גלה לבבל. דתניא, רבי אליעזר אומר: ארון גלה לבבל, שנאמר (דברי הימים ב' לו) ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויבאהו בבבל עם כלי חמדת בית ה'. רבי שמעון בן יוחאי אומר: ארון גלה לבבל, שנאמר (ישעיהו לו) לא

יותר דבר אמר ה' - אלו עשרת הדברות שבו. רבי יהודה (בן לקיש) אומר: ארון במקומו נגנז, שנאמר (מלכים א' ח) ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה. ופליגא דעולא, דאמר עולא: שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי: וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל, ראשונה - הא דאמרן (דברי הימים ב' לו) ויבאהו בבבלה עם כלי חמדת בית ה', שניה מאי היא? דכתיב - (איכה א) ויצא מבית ציון

דף נד.א

כל הדרה. מאי כל הדרה - חדרה. אתה מאי אתה אומר? - אמר לו: שאני אומר ארון במקומו נגנז, שנאמר (מלכים א' ח) ויראו ראשי הבדים וגו'. אמר ליה רבה לעולא: מאי משמע? - דכתיב (מלכים א' ח) ויהיו שם עד היום הזה. וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא? - והכתיב (שופטים א) ואת היבוסים יושב ירושלים לא הורישו בני בנימין וישב היבוסים את בני בנימין בירושלים עד היום הזה, הכי נמי דלא גלו? והתניא, רבי יהודה אומר: חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה, שנאמר (ירמיהו ט) על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עבר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו. בהמה בגימטריא חמשין ושתים הוו. ותניא, רבי יוסי אומר: שבע שנים נתקיימה גפרית ומלח בארץ ישראל. ואמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי יוסי - אתיא ברית ברית. כתיב הכא (דניאל ט) והגביר ברית לרבים שבוע אחד וכתוב התם (דברים כט) ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבתם. אמר ליה: הכא כתיב שם התם לא כתיב שם. וכל היכא דכתיב שם לעולם הוא. מיתבי: (דברי הימים א' ד) ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפלטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה וכבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל כל הארצות, שנאמר (ישעיהו י) ואסיר גבלות עמים ועתודותיהם שושתי תיובתא. אמר רב נחמן, תנא: וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז. אמר רב נחמן בר יצחק, אף אנן נמי תנינא: מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק, וראה רצפה משונה מחברותיה, ובא והודיע את חבריו, ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו, וידעו ביחוד ששם ארון גנוז. מאי הוה עביד? אמר רבי חלב: מתעסק בקרדומו היה. תנא דבי רבי ישמעאל: שני כהנים בעלי מומין היו מתלעין בעצים, ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם, ויצתה אש ואכלתו. רב יהודה רמי: כתיב (מלכים א' ח) ויראו ראשי הבדים וכתוב (מלכים א' ח) ולא יראו החוצה - הא כיצד? - נראין ואין נראין. תניא נמי הכי: ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן - תלמוד לומר ויראו החוצה. הא כיצד - דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ויוצאין - תלמוד לומר ולא יראו החוצה. (שיר השירים א) צרור המר דודי לי בין שדי ילין. אמר רב קטינא: בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת, ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים להן: ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה. מתיב רב חסדא: (במדבר ד)

ולא יבאו לראות כבלע את הקדש, ואמר רב יהודה אמר רב: בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהם - אמר רב נחמן: משל לכלה, כל זמן שהיא בבית אביה - צנועה מבעלה, כיון שבאתה לבית חמיה - אינה צנועה מבעלה. מתיב רב חנא בר רב קטינא: מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וכו' - אמר ליה: נתגרשה קא אמרת, נתגרשה - חזרו לחיבתה הראשונה. במאי עסקינן? אי נימא במקדש ראשון - מי הואי פרוכת? אלא במקדש שני - מי הווי כרובים? - לעולם במקדש ראשון, ומאי פרוכת - פרוכת דבבי. דאמר רבי זירא אמר רב: שלשה עשר פרוכות היו במקדש, שבעה כנגד שבעה שערים, שתיים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם, שתיים בדביר, ושתיים כנגדן בעליה. רב אחא בר יעקב אמר: לעולם במקדש שני, וכרובים דצורתא הווי קיימי. דכתיב (מלכים א' ו) ואת כל קירות הבית מסב קלע, כרובים ותמרת ופטרי ציצים וצפה זהב מישר על המחקה וכתוב (מלכים א' ז) כמעט איש וליות. מאי כמעט איש וליות? אמר רבה בר רב שילא: -

דף נדב

כאיש המעורה בלוייה שלו. אמר ריש לקיש: בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאו לשוק ואמרו: ישראל הללו, שברכתן ברכה וקללתן קללה, יעסקו בדברים הללו? מיד הזילום, שנאמר (איכה א) כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה. ושתיה היתה נקראת. תנא: שממנה הושתת העולם. תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם. דתניא, רבי אליעזר אומר: עולם מאמצעיתו נברא, שנאמר (איוב לח) בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו, רבי יהושע אומר: עולם מן הצדדין נברא, שנאמר (איוב לז) כי לשלג יאמר הוי ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו. רבי יצחק (נפחא) אמר: אבן ירה הקדוש ברוך הוא בים, ממנו נשתת העולם, שנאמר (איוב לח) על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה, וחכמים אומרים: מציון נברא, שנאמר (תהלים נ) מזמור לאסף אל אלהים ה' ואומר מציון מכלל יפי - ממנו מוכלל יפיו של עולם. תניא, רבי אליעזר הגדול אומר: (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים. תולדות שמים - משמים נבראו, תולדות הארץ - מארץ נבראו. וחכמים אומרים: אלו ואלו מציון נבראו, שנאמר מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבאו ואומר מציון מכלל יפי אלהים הופיע - ממנו מוכלל יופיו של עולם. נטל את הדם ממי שממרס בו וכו', מאי כמצליף? - מחוי רב יהודה:

דף נהא

כמנגדנא. תנא: כשהוא מזה - אינו מזה על הכפורת אלא כנגד עוביה של כפורת. כשהוא מזה למעלה - מצדד ידו למטה, וכשהוא מזה למטה - מצדד ידו למעלה. מנא הני מילי? אמר רב אחא בר יעקב אמר רבי זירא: אמר קרא (ויקרא טז) והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת. לא יאמר למטה בשעיר, דלא צריך, דגמר ממטה דפר, למה נאמר - לאקושי על לפני: מה לפני דלאו על - אף על דלאו על. - אדרבה, לא יאמר למעלה בפר דלא צריך, דגמר ממעלה דשעיר, למה נאמר - לאקושי לפני לעל. מה על -

על ממש, אף לפני - על ממש - האי מאי? אי אמרת בשלמא למטה דשעיר לאקושי למעלה דפר - מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב. דתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב: (ויקרא טז) על פני הכפרת קדמה - זה בנה אב: כל מקום שנאמר פני אינו אלא קדים, אלא אי אמרת למעלה דפר לאקושי - למטה דשעיר למאי אתא? תנו רבנן: והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת למדנו כמה למעלה בשעיר - אחת. למטה בשעיר איני יודע כמה. הריני דן: נאמרו דמים למטה בפר, ונאמרו דמים למטה בשעיר, מה למטה בפר שבע - אף למטה בשעיר שבע. או כלך לדרך זו: נאמרו דמים למעלה בשעיר, ונאמרו דמים למטה בשעיר, מה למעלה בשעיר - אחת, אף למטה בשעיר - אחת. נראה למי דומה: דנין מטה ממטה, ואין דנין מטה מלמעלה. אדרבה: דנין גופו מגופו, ואין דנין גופו מעלמא. תלמוד לומר: (ויקרא טז) ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה תלמוד לומר כאשר עשה - שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה בפר שבע - כך למטה בשעיר שבע. למדנו כמה למטה בפר ובשעיר - שבע, למעלה בפר איני יודע כמה, והריני דן: נאמרו דמים למעלה בשעיר, ונאמרו דמים למעלה בפר. מה למעלה בשעיר - אחת, אף למעלה בפר - אחת. או כלך לדרך זו: נאמרו דמים למטה בפר, ונאמרו דמים למעלה בפר, מה למטה בפר - שבע, אף למעלה בפר - שבע. נראה למי דומה: דנין מעלה ממעלה, ואין דנין מעלה ממטה. אדרבה: דנין גופו מגופו ואין דנין גופו מעלמא - תלמוד לומר ועשה את דמו כאשר עשה, שאין תלמוד לומר כאשר עשה ומה תלמוד לומר כאשר עשה - שיהיו כל עשיותיו שוות, כשם שלמטה בפר שבע - כך למטה בשעיר שבע, וכשם שלמעלה בשעיר אחת - כך למעלה בפר אחת. אחת, אחת ואחת, אחת ושתים. תנו רבנן: אחת, אחת ואחת, אחת ושתים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אחת, אחת ואחת, שתיים ואחת, שלש ואחת, ארבע ואחת, חמש ואחת, שש ואחת, שבע ואחת. ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה. דכולי עלמא מיהת הזאה ראשונה צריכה מנין עם כל אחת ואחת, מאי טעמא? רבי אלעזר אמר: שלא יטעה בהזאות. רבי יוחנן אמר: אמר קרא (ויקרא טז) ולפני הכפרת יזה שאין תלמוד לומר יזה ומה תלמוד לומר יזה - לימד על הזאה ראשונה שצריכה מנין עם כל אחת ואחת. מאי בינייהו? - איכא בינייהו דלא מנה, ולא טעה. יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל. תנן התם, רבי יהודה אומר: לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות. מאי מפני התערובות? אמר רב יוסף: מפני תערובת חובה בנדבה. אמר ליה אביי: ונעביד תרי, ונכתוב עלייהו הי דחובה והי דנדבה. - רבי יהודה

דף נה.ב

לית ליה כתיבה. דתנן, רבי יהודה אומר: לא היה שם אלא כן אחד בלבד. תרי מאי טעמא לא - משום דמחלפי, ונעביד תרי וליכתוב עלייהו הי דפר והי דשעיר - אלא: לרבי יהודה לית ליה כתיבה. מיתבי: שלש עשרה שופרות היו במקדש, והיה כתוב עליהן: תקלין חדתין, ותקלין עתיקין, וקינין, וגוזלי עולה, ועצים, ולבונה, וזהב לכפורת,

וששה לנדבה. תקלין חדתין - אלו שקלים של כל שנה ושנה, תקלין עתיקין - מי שלא שקל אשתקד ישקול לשנה הבאה, קינין - הן תורין, גוזלי עולה - הן בני יונה, וכולן עולות, דברי רבי יהודה - כי אתא רב דימי אמר, אמרי במערבא: גזירה משום חטאת שמתו בעליה. - ומי חיישינן? והתנן: השולח חטאתו ממדינת הים - מקריבין אותה, בחזקת שהוא קיים. אלא: משום חטאת שמתו בעליה ודאי. ונברור ארבעה זוזי, ונשדי במיא, והנך נישתרו - רבי יהודה לית ליה ברירה. - מנא לן? אילימא מהא, דתנן: הלוקח יין מבין הכותיים ערב שבת עם חשכה, עומד ואומר: שני לוגין שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה,

דף נ.א

עשרה מעשר ראשון, תשעה מעשר שני, ומיחל ושותה מיד, דברי רבי מאיר.

דף נ.ב

רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין. אלמא: אין ברירה. - ממאי? דילמא שאני התם כדקתני טעמא אמרו לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע? ואמר להם: לכשיבקע. אלא, מדתני איו. דתני איו, רבי יהודה אומר: אין אדם מתנה על שני דברים כאחד. אלא, אם בא חכם למזרח - עירובו למזרח, למערב - עירובו למערב. אבל לכאן ולכאן - לא. והוינן בה: מאי שנא לכאן ולכאן דלא - דאין ברירה, למזרח ומערב נמי - אין ברירה ואמר רבי יוחנן: כשכבר בא חכם. והשתא דאמרין לרבי יהודה אין ברירה, הא כתיבה אית ליה. יום הכפורים נמי, נעביד תרי, ונכתוב עליהו - משום חולשא דכהן גדול לאו אדעתיה. דאי לא תימא הכי, בלא כתיבה נמי האי - נפיש, והאי - זוטר. וכי תימא לא מקביל ליה כוליה - והאמר רב יהודה: השוחט צריך שיקבל את כל דמו של פר, שנאמר (ויקרא ד) ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד המזבח. וכי תימא: דילמא משתפיך מיניה - האי חיור והאי סומק. אלא, משום חולשא דכהן גדול לאו אדעתיה. הכא נמי: משום חולשא דכהן גדול לאו אדעתיה. ההוא דנחית קמיה דרבא, אמר: יצא והניחו על כן שני שבהיכל, נטל דם הפר והניח דם השעיר. אמר ליה: חדא כרבנן וחדא כרבי יהודה? אימא: הניח דם השעיר ונטל דם הפר. והזה ממנו על הפרכת כנגד ארון מבחוץ. תנו רבנן: (ויקרא טז) וכן יעשה לאהל מועד, מה תלמוד לומר? כשם שמזה לפני לפני - כך מזה בהיכל, מה לפני לפני - אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר, כך מזה בהיכל. וכשם שלפני לפני אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר - כך מזה בהיכל. (ויקרא טז) השכן אתם בתוך טמאתם - אפילו בשעת שהן טמאים שכינה עמהם. אמר ליה ההוא צדוקי (והשמטת הצנזורה: מינא) לרבי חנינא:

דף נ.א

השתא ברי טמאים אתון, דכתיב (איכה א) טמאתה בשוליה. - אמר ליה תא חזי מה כתיב בהו (ויקרא טז) השכן אתם בתוך טמאתם, אפילו בזמן שהן טמאין - שכינה שרויה ביניהן. וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש? - האי הימנו ודבר אחר הוא,

ולא הוי היקש. - הניחא למאן דאמר לא הוי היקש, אלא למאן דאמר הוי היקש - מאי איכא למימר? - מקומות הוא דגמרי מהדדי. אי בעית אימא: חוץ מבפנים בחדא זימנא גמר. תנא: כשהוא מזה, אינו מזה על הפרוכת אלא כנגד הפרוכת. אמר רבי אלעזר ברבי יוסי: אני ראיתיה ברומי, והיו עליה כמה טיפי דמים של פר ושעיר של יום הכפורים. - ודילמא דפר העלם דבר של צבור ושעירי עבודה זרה הווי? - דחזא דעבידי כסדרן. ותנן נמי גבי פר העלם דבר של צבור כי האי גוונא: כשהוא מזה - לא היו נוגעין בפרוכת, ואם נגעו - נגעו. אמר רבי אלעזר ברבי יוסי: אני ראיתיה ברומי, והיו עליה כמה טיפי דמים של פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודה זרה. - ודילמא דפר ושעיר של יום הכפורים נינהו? - דחזנהו דעבידי שלא כסדרן. נתערבו לו דמים בדמים, אמר רבא: נותן אחת למעלה ושבע למטה, ועולה לו לכאן ולכאן. אמרוה קמיה דרבי ירמיה. אמר: בבלאי טפשאי משום דדיירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכן הא קא יהיב למעלה דשעיר, מקמי מטה דפר, והתורה אמרה (ויקרא טז) וכלה מכפר את הקדש: כלה דם הפר, ואחר כך כלה דם השעיר. אלא אמר רבי ירמיה: נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם הפר, וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם השעיר. נתערבו לו דמים בדמים במתנות האחרונות, סבר רב פפא קמיה דרבא למימר: נותן שבע למטה לשם פר ולשם שעיר, וחוזר ונותן אחת למעלה לשם שעיר. אמר ליה רבא: עד השתא קרו לן טפשאי, והשתא טפשאי דטפשאי, דקא מגמרינן להו ולא גמירי. והא קא יהיב מטה דשעיר מקמי מעלה דשעיר, והתורה אמרה: תן למעלה ואחר כך למטה

דף נ"ב

אלא אמר רבא: נותן שבע למטה לשם פר, וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם שעיר. נתערבו לו כוסות בכוסות - נותן, וחוזר ונותן, וחוזר ונותן שלשה פעמים. מקצת דמים נתערבו לו, ומקצת דמים לא נתערבו [לו], פשיטא, כי יהיב - מודאין יהיב. מיהו, הנך שירים הוו וליסוד אזלי, או דילמא דחויין הוו ואזלי לאמה? אמר רב פפא: אפילו למאן דאמר כוס אחד עושה חבירו שירים - הני מילי היכא דאי בעי למיתב מצי יהיב, אבל האי דאי בעי למיתב לא מצי יהיב - לא. אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: אדרבה, אפילו למאן דאמר כוס אחד עושה חבירו דחוי - הני מילי דדחיה בידים, אבל היכא דלא דחיה בידים - לא. דתניא: למעלה הוא אומר (ויקרא ד) ואת דמו ישפך ולמטה הוא אומר (ויקרא ד) ואת כל דמה ישפך. מניין לחטאת שקבל דמה בארבע כוסות ונתן מזה אחת ומזה אחת שכולן נשפכין ליסוד - תלמוד לומר (ויקרא ד) ואת כל דמה ישפך. יכול אפילו נתן ארבע מתנות מאחת מהן - תלמוד לומר ואת דמו ישפך - הוא נשפך ליסוד, והן נשפכין לאמה. רבי אליעזר ברבי שמעון אומר: מניין לחטאת שקבל דמה בארבע כוסות ונתן ארבע מתנות מאחד מהן שכולן נשפכין ליסוד - תלמוד לומר ואת כל דמה ישפך. ולרבי אליעזר ברבי שמעון, הא כתיב ואת דמו ישפך אמר רב אשי למעוטי שירים שבצואר בהמה. עירה דם הפר לתוך דם השעיר. תנן כמאן דאמר מערבין לקרנות. דאיתמר, רבי יאשיה ורבי יונתן. חד אמר: מערבין, וחד

אמר: אין מערבין. תסתיים דרבי יאשיה הוא דאמר מערבין, דאמר: אף על גב דלא כתיב יחדיו - כמאן דכתיב יחדיו דמי - אפילו תימא רבי יונתן הוא, שאני הכא דכתיב אחת. תניא דלא כשנויין: (ויקרא טז) ולקח מדם הפר ומדם השעיר - שיהיו מעורבין, דברי רבי יאשיה.

דף נח.א

רבי יונתן אומר: מזה בפני עצמו, ומזה בפני עצמו. אמר לו רבי יאשיה: והלא כבר נאמר אחת - אמר לו רבי יונתן: והלא כבר נאמר מדם הפר ומדם השעיר. אם כן למה נאמר אחת - לומר לך אחת ולא שתיים מדם הפר, אחת ולא שתיים מדם השעיר. תניא אידך: ולקח מדם הפר ומדם השעיר - שיהיו מעורבין זה בזה. אתה אומר שיהיו מעורבין זה בזה או אינו אלא מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו? תלמוד לומר: אחת. וסתמא כרבי יאשיה. נתן את המלא בריקן וכו'. בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא: הניח מזרק בתוך מזרק, וקבל בו את הדם, מהו? מין במינו חוצץ, או אינו חוצץ? אמר ליה, תניתוה: - נתן את המלא בריקן. מאי לאו - הושיב מזרק מלא לתוך מזרק ריקן? - לא, עירה מזרק מלא לתוך מזרק ריקן. - הא תנא ליה רישא: עירה דם הפר לתוך דם השעיר כדי לערבן יפה יפה. תא שמע: היה עומד על גבי כלי או על גבי רגל חבירו - פסול. - שאני רגל, דלא מצי מבטיל ליה. איכא דאמרי, הכי בעי מיניה: דרך שירות בכך או אין דרך שירות בכך? תא שמע, דתנא דבי רבי ישמעאל: (במדבר ד) את כל כלי השרת אשר ישרתו בס בקדש, שני כלים ושירות אחת. בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא: הניח סיב בתוך המזרק וקבל בו את הדם, מהו? מין בשאינו מינו חוצץ, או אינו חוצץ? כיון דמחלחל - לא חייץ, או דילמא לא שנא? אמר ליה: תנינא, זולף והולך עד שמגיע לספוג. - שאני מיא דקלישי. איכא דאמרי, הכי פשט ליה: בדם - כשר, בקומץ פסול.

דף נח.ב

משנה. (ויקרא טז) ויצא אל המזבח אשר לפני ה' - זה מזבח הזהב. התחיל מחטא ויורד. מהיכן הוא מתחיל - מקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית. מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון משם היה גומר על מזבח הפנימי. רבי אליעזר אומר: במקומו היה עומד ומחטא. ועל כולן היה נותן מלמטה למעלה, חוץ מזו שהיתה לפניו, שהיה נותן מלמעלה למטה. הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים. ושירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. ושל מזבח החיצון היה שופך אל יסוד דרומי. אלו ואלו מתערבין באמה, ויוצאין לנחל קדרון, ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בהן. גמרא. תנו רבנן: ויצא אל המזבח, מה תלמוד לומר? אמר רבי נחמיה: לפי שמצינו בפר הבא על כל המצות, שכהן עומד חוץ למזבח ומזה על הפרוכת בשעה שהוא מזה, יכול אף זה כן - תלמוד לומר ויצא אל המזבח. היכן היה - לפניו מן המזבח. תניא אידך: לפני ה' מה תלמוד לומר? אמר רבי נחמיה: לפי שמצינו בפר ושעיר של יום הכפורים שכהן עומד לפניו מן המזבח ומזה על הפרוכת בשעה שהוא מזה, יכול אף זה כן - תלמוד לומר (ויקרא ד) מזבח קטרת הסמים לפני ה' אשר

באהל מועד. מזבח לפני ה', ואין כהן לפני ה'. הא כיצד - עומד חוץ למזבח ומזה. התחיל מחטא ויורד וכו'. תנו רבנן: התחיל מחטא ויורד, מהיכן היה מתחיל - מקרן מזרחית דרומית, דרומית מערבית, מערבית צפונית, צפונית מזרחית, דברי רבי עקיבא. רבי יוסי הגלילי אומר: מקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית. מקום שרבי יוסי הגלילי מתחיל שם רבי עקיבא פוסק. מקום שרבי עקיבא מתחיל שם רבי יוסי הגלילי פוסק. דכולי עלמא מיהא, בההוא קרן דפגע ברישא לא עביד, מאי טעמא? אמר שמואל: דאמר קרא ויצא אל המזבח - עד דנפיק מכוליה מזבח. ולרבי עקיבא, נקיף דרך ימין? לימא בדרמי בר יחזקאל קא מיפלגי, דאמר רמי בר יחזקאל: ים שעשה שלמה (דברי הימים ב' ד, מלכים א' ז') עומד על שנים עשר בקר שלשה פנים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה והים עליהם מלמעלה וכל אחריהם ביתה. הא למדת שכל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין, למזרח. מר אית ליה דרמי בר יחזקאל, ומר לית ליה דרמי בר יחזקאל? - לא, דכולי עלמא אית להו דרמי בר יחזקאל, והכא בהא קא מיפלגי מה סבר: ילפינן פנים מחוץ, ומר סבר: לא ילפינן פנים מחוץ. ורבי עקיבא: נהי דלא יליף פנים מחוץ, אי בעי - הכי נעביד, אי בעי - הכי נעביד - אמר לך רבי עקיבא: מדינא - בההוא קרן דפגע ברישא בההוא עביד ברישא, דאמר ריש לקיש: אין מעבירין על המצות. ואמאי לא עביד - משום דכתיב ויצא אל המזבח - עד דנפיק מכוליה מזבח, וכיון דיהיב בההוא קרן - הדר אתי לההוא קרן דאיחייב למיתב ברישא

דף נט.א

ואי בעית אימא: אי סבירא לן הקפה ברגל - דכולי עלמא לא פליגי דילפינן פנים מחוץ. והכא בהא קא מיפלגי מר סבר: הקפה ביד, ומר סבר: הקפה ברגל. ואי בעית אימא: דכולי עלמא הקפה ביד, והכא בהא קא מיפלגי מר סבר: ילפינן יד מרגל, ומר סבר: לא ילפינן. וסבר רבי יוסי הגלילי הקפה ביד? והא מדקתני סיפא, רבי אליעזר אומר: במקומו היה עומד ומחטא - מכלל דתנא קמא לא סבירא ליה אלא מחזורתא כדשנינן מעיקרא: מר סבר הקפה ביד, ומר סבר הקפה ברגל. ואי בעית אימא: בהא קא מיפלגי, מר סבר: סביב דמזבח פנימי כסביב דמזבח החיצון, ומר סבר: כוליה מזבח פנימי במקום חדא קרן דמזבח חיצון קאי. תניא, אמר רבי ישמעאל: שני כהנים גדולים נשתיירו במקדש ראשון, זה אומר: בידי הקפתי, וזה אומר: ברגלי הקפתי. זה נותן טעם לדבריו: וזה נותן טעם לדבריו. זה נותן טעם לדבריו, סביב דמזבח פנימי כסביב דמזבח החיצון, וזה נותן טעם לדבריו: כוליה מזבח פנימי במקום חדא קרן דחיצון קאי. רבי אליעזר אומר: במקומו היה עומד ומחטא. מתניתין מני - רבי יהודה היא. דתניא רבי מאיר אומר, רבי אליעזר אומר: במקומו עומד ומחטא, ועל כולן היה נותן ממעלה למטה, חוץ מאותה שבאלכסון שנותן ממטה למעלה. רבי יהודה אומר, רבי אליעזר אומר: במקומו עומד ומחטא, ועל כולן הוא נותן מלמטה למעלה, חוץ מזו שהיתה לפניו ממש, שנותן ממעלה למטה, כי היכי דלא נתווסן מאניה. הנה ממנו על טהרו של

מזבח. מאי טהרו? אמר רבה בר רב שילא: פלגיה דמזבח, כדאמרי אינשי: טהר טיהרא, והוי פלגיה דיומא. מיתבי: כשהוא מזה אינו מזה לא על גבי האפר ולא על גבי הגחלים, אלא חותה גחלים אילך ואילך, ומזה. אלא אמר רבה בר רב שילא: על גלויה דמזבח, כדכתיב (שמות כד) וכעצם השמים לטהר. תניא, חנניא אומר: בצד צפוני הוא נותן. רבי יוסי אומר: בצד דרומי הוא נותן. במאי קמיפלגי? מר סבר: פיתחא בדרום קאי, ומר סבר: פיתחא בצפון קאי. דכולי עלמא מיהא, היכא דגמרון מתנות דקרנות - התם, יהיב על גגו. מאי טעמא? אמר קרא: (ויקרא טז) וטהרו וקדשו - מקום שקדשו שם טיהרו. שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. דאמר קרא (ויקרא ד) ואת כל דם הפר ישפך, וכי נפיק - בההוא פגע ברישא. ושל מזבח החיצון היה שופך על יסוד דרומית. תנו רבנן: (ויקרא ד) יסוד המזבח - זה יסוד דרומית. אתה אומר יסוד דרומית, או אינו אלא יסוד מערבית? אמרת: ילמד ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל, מה יציאתו מן ההיכל - בסמוך לו, ואי זה - זה יסוד מערבי, אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו, ואי זה - זה יסוד דרומי. תניא, רבי ישמעאל אומר: זה וזה יסוד מערבי. רבי שמעון בן יוחאי אומר: זה וזה יסוד דרומי. בשלמא רבי ישמעאל קסבר: ילמד סתום ממפורש, אלא רבי שמעון בן יוחאי מאי טעמא? אמר רב אשי: קסבר פתחא בדרום קאי. תנא דבי רבי ישמעאל בדבי רבי שמעון בן יוחאי: זה וזה יסוד דרומית. וסימניך: משכוח גברי לגברא. אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין וכו'. תנו רבנן: מועלין בדמים, דברי רבי מאיר ורבי שמעון, וחכמים אומרים: אין מועלין בהן.

דף נט.ב

עד כאן לא פליגי אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא - אין מועלין בהן. מנא הני מילי? אמר עולא: אמר קרא (ויקרא יז) לכם - שלכם יהא. דבי רבי שמעון תנא (ויקרא יז) לכפר - לכפרה נתתיו ולא למעילה. ורבי יוחנן אמר: אמר קרא (ויקרא יז) הוא - לפני כפרה כלאחר כפרה, מה לאחר כפרה אין בו מעילה, אף לפני כפרה אין בו מעילה. ואימא: לאחר כפרה כלפני כפרה, מה לפני כפרה יש בו מעילה אף לאחר כפרה יש בו מעילה - אין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו. - ולא? - והרי תרומת הדשן

דף ס.א

משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. - הניחא לרבנן, דאמרי: והניחם שם - מלמד שטעונין גניזה. אלא לרבי דוסא, דאמר: בגדי כהונה ראויין הן לכהן הדיוט, מאי איכא למימר? - משום דהוי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. הניחא למאן דאמר אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר? - תרי מעוטי כתיבי: ושמו הערופה. - והני תלתי קראי בדם למה לי? - חד למעוטי מנותר, וחד למעוטי ממעילה, וחד למעוטי מטומאה. אבל מפיגול - לא צריך למעוטי קרא. דתנן: כל שיש לו מתירין, בין לאדם בין למזבח - חייבין עליו משום פיגול, ודם עצמו מתיר הוא. משנה. כל מעשה יום הכפורים האמור - על הסדר. אם הקדים מעשה

לחבירו - לא עשה כלום. הקדים דם השעיר לדם הפר - יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר. ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם - יביא דם אחר, ויחזור בתחילה מבפנים, וכן בהיכל, וכן במזבח הזהב, שכולן כפרה בפני עצמן. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק משם הוא מתחיל. גמרא. תנו רבנן: כל מעשה יום הכפורים האמור - על הסדר. אם הקדים מעשה לחבירו - לא עשה כלום. אמר רבי יהודה: אימתי - בדברים הנעשין בבגדי לבן מבפנים, אבל דברים הנעשין בבגדי לבן מבחוץ, אם הקדים מעשה לחבירו - מה שעשה עשוי. רבי נחמיה אומר: במה דברים אמורים - בדברים הנעשים בבגדי לבן, בין מבפנים בין מבחוץ, אבל בדברים הנעשים בבגדי זהב מבחוץ - מה שעשה עשוי. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו (ויקרא טז) והיתה זאת לכם לחקת עולם אחת בשנה,

דף ס.ב

רבי יהודה סבר: מקום שמתכפרין בו פעם אחת בשנה. ורבי נחמיה סבר: דברים המתכפרין בהן פעם אחת בשנה. - אטו לרבי יהודה מקום כתיב? - אלא, היינו טעמיה דרבי יהודה: כתיב זאת וכתוב אחת, חד - למעוטי בגדי לבן מבחוץ, וחד - למעוטי בגדי זהב. ורבי נחמיה: חד - למעוטי בגדי זהב, וחד - למעוטי שירים, דלא מעכבי. - ורבי יהודה: אי מעכבי - מעכבי, ואי לא מעכבי - לא מעכבי. כדתניא: (ויקרא טז) וכלה מכפר את הקדש אם כפר - כלה, ואם לא כפר - לא כלה, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יהודה: מפני מה לא נאמר: אם כלה כפר ואם לא כלה לא כפר? שאם חיסר אחת מן המתנות - לא עשה ולא כלום. ואמרין: מאי בינייהו? רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר: משמעות דורשין איכא בינייהו, וחד אמר: שירים מעכבי איכא בינייהו. - ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבי יוחנן: תנא רבי נחמיה כדברי האומר שירים מעכבי - קשיא. אמר רבי חנינא: קטורת שחפנה קודם שחיתתו של פר - לא עשה ולא כלום. כמאן - דלא כרבי יהודה. דאי רבי יהודה - האמר כי כתיבא חקה - בדברים הנעשים בבגדי לבן מבפנים הוא דכתיבא - אפילו תימא רבי יהודה: צורך פנים כפנים דמי. תנן: אם עד שלא גמר מתנות נשפך הדם - יביא דם אחר, ויחזור ויזה בתחילה מבפנים. ואם איתא: יחזור ויחפון מבעי ליה

דף ס.א.א

- בקטורת לא קא מיירי. אמר עולא: שעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר - לא עשה ולא כלום. תנן: הקדים דם השעיר לדם הפר - יחזור ויזה מדם השעיר אחר דם הפר. ואם איתא, יחזור וישחוט מבעי ליה - תרגמא עולא: במתנות שבהיכל. וכן אמר רבי אפיס: במתנות שבהיכל. וכן בהיכל וכן במזבח וכו'. תנו רבנן: וכפר את מקדש הקדש - זה לפני ולפנים, אהל מועד - זה היכל, מזבח - כמשמעו, יכפר - אלו עזרות, הכהנים - כמשמעו, עם הקהל - אלו ישראל, יכפר, אלו הלויים - הושוו כולן לכפרה אחת, שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו, כך דם הפר

מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו. וכשם שוידוי של שער המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות - כך וידוי של פר מכפר על הכהנים בשאר עבירות. תנו רבנן: (ויקרא טז) וכלה מכפר את הקדש - זה לפני ולפנים, אהל מועד - זה היכל, מזבח - כמשמעו, מלמד שכולן כפרה כפרה בפני עצמן. מכאן אמרו: נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם - יביא דם אחר, ויתחיל בתחלה במתנות שבפנים. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: אינו מתחיל אלא ממקום שפסק. גמר את המתנות שבפנים, ונשפך הדם - יביא דם אחר, ויתחיל בתחלה במתנות שבהיכל. נתן מקצת מתנות שבהיכל ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחילה בהיכל. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: אינו מתחיל אלא ממקום שפסק. גמר מתנות שבהיכל ונשפך הדם - יביא דם אחר ויתחיל בתחילה במתנות המזבח. נתן מקצת מתנות שבמזבח ונשפך הדם - יביא דם אחר, ויתחיל בתחילה במתנות המזבח. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק הוא מתחיל. גמר מתנות שבמזבח ונשפך הדם - דברי הכל לא מעכבי. אמר רבי יוחנן: ושניהם - מקרא אחד דרשו (שמות ל) מדם חטאת הכפרים אחת בשנה. רבי מאיר סבר: חטאת אחת אמרתי לך, ולא שתי חטאות, רבי אלעזר ורבי שמעון סברי: חטוי אחד אמרתי לך, ולא שני חטויין. תניא, אמר רבי: לי חלק ר' יעקב בלוגין. - ולא? והתניא: נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הלוג - יביא לוג אחר, ויתחיל בתחילה במתנות שבהיכל. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק הוא מתחיל. גמר מתנות שבהיכל ונשפך הלוג - יביא לוג אחר ויתחיל בתחילה במתנות שבהונות, נתן מקצת מתנות בבהונות ונשפך הלוג - יביא לוג [אחר], ויתחיל בתחילה במתנות שבהונות. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק הוא מתחיל. גמר מתנות שבהונות ונשפך הלוג - דברי הכל מתנות הראש לא מעכבות. - אימא: לי שנה רבי יעקב בלוגין. אמר רבי: מתנות הראש אין מעכבות. מאי טעמא? אילימא משום דכתיב (ויקרא יד) והנותר מן השמן - אלא מעתה (ויקרא ב) והנותרת מן המנחה הכי נמי דלא מעכבי? - שאני התם דכתיב (ויקרא יד) ומיתר והנותר. אמר רבי יוחנן:

דף סא.ב

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו - באנו למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון. רבי מאיר דאמר יביא אחר ויתחיל בתחילה - הכא נמי יביא אחר וישחוט. ולרבי אלעזר ורבי שמעון שאומרים ממקום שפסק משם הוא מתחיל - הכא אין לו תקנה. - מתקיף ליה רב חסדא: והא (ויקרא יד) אתו כתיב - קשיא. תניא כוותיה דרבי יוחנן: אשם מצורע ששחטו שלא לשמו, או שלא נתן מדמו לגבי בהונות - הרי זה עולה לגבי מזבח וטעון נסכים, וצריך אשם אחר להכשירו. - ורב חסדא אמר לך: מאי צריך - צריך ואין לו תקנה. - ותני תנא צריך ואין לו תקנה? - אין, והתניא: נזיר ממורט, בית שמאי אומרים: צריך העברת תער, ובית הלל אומרים: אין צריך העברת תער. ואמר רבי אבינא: כשאומרים בית שמאי צריך - צריך ואין לו תקנה. ופליגא דרבי פדת, דאמר רבי פדת: בית שמאי ורבי אלעזר אמרו דבר אחד. בית שמאי - הא דאמרן, רבי אלעזר -

(דתניא): (מסורת הש"ס: [דתנן]) אין לו בהן יד ובהן רגל - אין לו טהרה עולמית, רבי אלעזר אומר: נותן על מקומו ויוצא. רבי שמעון אומר: אם נתן על של שמאל - יצא. תנו רבנן: (ויקרא יד) ולקח מדם האשם יכול בכלי - תלמוד לומר ונתן, מה נתנה בעצמו של כהן - אף לקיחה בעצמו של כהן. יכול אף למזבח כן - תלמוד לומר (ויקרא יד) כי כחטאת האשם הוא מה חטאת טעונה כלי - אף אשם טעון כלי. נמצאת אתה אומר: אשם מצורע שני כהנים מקבלים את דמו, אחד ביד ואחד בכלי. זה שקבל בכלי - בא לו אצל מזבח. וזה שקיבל ביד - בא לו אצל מצורע. תנן התם: וכולן מטמאים בגדים, ונשרפין אבית הדשן, דברי רבי אלעזר ורבי שמעון. וחכמים אומרים: אין מטמאין בגדים ואין נשרפין אבית הדשן אלא האחרון, הואיל וגמר בו כפרה. בעא מיניה רבא מרב נחמן: כמה שעירים משלח? - אמר ליה: וכי עדרו משלח? - אמר לו:

דף סבא

וכי עדרו שורף? - מי דמי? התם - לא כתיב אתו, הכא כתיב אתו. איתמר, רב פפי משמיה דרבא אמר: ראשון משלח, ורב שימי משמיה דרבא אמר: אחרון משלח. בשלמא רב שימי (בר אשי) משמיה דרבא דאמר אחרון משלח - קסבר: הואיל וגמר בו כפרה. אלא רב פפי משמיה דרבא, מאי קסבר? - סבר לה כרבי יוסי, דאמר: מצוה בראשון. הי רבי יוסי? אילימא רבי יוסי דקופות, דתנן (רבי יוסי אומר): שלש קופות של שלש שלש סאין, שבהם תורמין את הלשכה, והיה כתוב עליהם אב"ג. ותניא, אמר רבי יוסי: למה כתוב עליהן אב"ג - לידע איזה מהן נתרמה ראשון, להביא הימנה ראשון, שמצוה בראשון. - דילמא בעידנא דאיתחזאי קמיתא, לא איתחזאי בתרייתא. אלא רבי יוסי דפסח, (דתנן) (מסורת הש"ס: [דתניא]) המפריש פסחו ואבד, והפריש אחר תחתיו, ואחר כך נמצא הראשון והרי שניהן עומדין - אי זה מהן שירצה יקריב, דברי חכמים. רבי יוסי אומר: מצוה בראשון, ואם היה שני מובחר ממנו - יביאנו. הדרן עלך הוציאו לו. משנה. שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקחתן כאחד. ואף על פי שאין שוין - כשרין. לקח אחד היום ואחד למחר - כשרין. מת אחד מהם, אם עד שלא הגריל מת - יקח זוג לשני, ואם משהגריל מת - יביא זוג אחר, ויגריל עליהם בתחילה, ויאמר: אם של שם מת - זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו, ואם של עזאזל מת - זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו, והשני ירעה עד שיסתאב וימכר, ויפלו דמיו לנדבה. שאין חטאת צבור מתה. רבי יהודה אומר: תמות. ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם - ימות המשתלח, מת המשתלח - ישפך הדם.

דף סבב

גמרא. תנו רבנן: (ויקרא טז) יקח שני שעירי עזים - מיעוט שעירי - שנים, מה תלמוד לומר שני - שיהיו שניהן שוים. מניין אף על פי שאין שניהן שוין כשירין - תלמוד לומר: שעיר שעיר ריבה. טעמא דרבי רחמנא, הא לא רבי רחמנא - הוה אמינא: פסולין. עיכובא מנא לן? - סלקא דעתך אמינא: שני שני שני כתיב. והשתא דרבי רחמנא שעיר

שעיר, שני שני שני למה לי? חד - למראה, וחד - לקומה, וחד - לדמים. תניא נמי הכי גבי כבשי מצורע: (ויקרא יד) יקח שני כבשים מיעוט כבשים שנים, מה תלמוד לומר שני - שיהיו שניהן שוין. ומנין שאף על פי שאין שניהן שוין כשירין תלמוד לומר: כבש כבש ריבה. - טעמא דרבי רחמנא, הא לא רבי רחמנא - הוה אמינא: פסולין, עיכובא מנא לן? - סלקא דעתך אמינא: תהיה כתיב. והשתא דרבי רחמנא כבש כבש, תהיה למה לי? לשאר הויתו של מצורע. (ותנן) (מסורת הש"ס: [ותניא]) נמי גבי מצורע כי האי גוונא: (ויקרא יד) צפרים מיעוט צפרים (שנים), (מסורת הש"ס: [שתים]) מה תלמוד לומר שתי - שיהיו שתיהן שוות. ומנין שאף על פי שאין שוות כשרות - תלמוד לומר צפר צפר ריבה. טעמא - דרבי רחמנא, הא לא רבי רחמנא - פסולות. עכובא מנא לן? - סלקא דעתך אמינא: תהיה כתיב. והשתא דרבי רחמנא צפר, תהיה למה לי? - לשאר הויתו של מצורע. - אי הכי, גבי תמידין נמי נימא: (שמות כט) כבשים - מיעוט כבשים שנים, מה תלמוד לומר (במדבר כח) שנים שיהיו שניהן שוין, ומנין שאף על פי שאין שניהן שוין כשירין - תלמוד לומר כבש כבש ריבה, ולמצוה הכי נמי דבעינן - ההוא מיבעי ליה לכדתניא: שנים ליום - כנגד היום. אתה אומר כנגד היום, או אינו אלא חובת היום? - כשהוא אומר (במדבר כח) את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים הרי חובת היום אמור, ומה אני מקיים שנים ליום - כנגד היום. כיצד? תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה, ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שניה. מוספין של שבת - ודאי צריכין שיהיו שניהן שוין. תנו רבנן: שני שעירי יום הכיפורים ששחטן בחוץ עד שלא הגריל עליהן - חייב על שניהם, משהגריל עליהן - חייב על של שם, ופטור על של עזאזל. עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם למאי חזו - אמר רב חסדא: הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ. ומאי שנא לשעיר הנעשה בפנים דלא - דמחוסר הגרלה, לשעיר הנעשה בחוץ נמי לא חזי - דמחסרי עבודת היום - קסבר רב חסדא: אין מחוסר זמן לבו ביום. אמר רבינא: השתא דאמר רב חסדא מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי, הא דאמר רב יהודה אמר שמואל: שלמים ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל - פסולין, שנאמר (ויקרא ג') ושחטו פתח אהל מועד - בזמן שהוא פתוח, ולא בזמן שהוא נעול.

דף סג.א

שחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל - פטור. מאי טעמא - מחוסר פתיחה, כמחוסר מעשה דמי. ומי אית ליה לרב חסדא הואיל, והאמר רב חסדא: פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה, לשמו - פטור, שלא לשמו - חייב. טעמא - דשלא לשמו, הא סתמא - לשמו הוא, ופטור. ואמאי? לימא: הואיל וראוי שלא לשמו בפנים - הכי השתא התם - בעי עקירה, האי לא בעי עקירה. רבה בר שימי מתני להו בדרבה, וקשיא ליה דרבה אדרבה, ומשני כדשנינן. כי אתא רב דימי אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה, בין לשמו בין שלא לשמו - פטור. אמר רב דימי: אמריתה לשמעתיא קמיה דרבי ירמיה, בשלמא לשמו - דהא לא חזי ליה, אלא שלא

לשמו - אמאי? הא חזי שלא לשמו בפנים ואמר לי: עקירת חוץ - לאו שמה עקירה. כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה, בין לשמו בין שלא לשמו - חייב. ואפילו לשמו? והתנן: מחוסר זמן, בין בגופו בין בבעלים. ואיזהו מחוסר זמן בבעלים - הזב והזבה והיולדת והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ - פטורין, עולותיהן ושלמיהן בחוץ - חייבין, ואמר רב חלקיה בר טובי: לא שנו אלא לשמו, אבל שלא לשמו - חייב. לשמו מיהא פטור, אמאי? נימא: הואיל וראוין שלא לשמו בפנים - הכי השתא? התם - בעי עקירה, הכא - פסח בשאר ימות השנה שלמים נינהו. רב אשי מתני: חייב, כדאמרינן. רב ירמיה מדפתי מתני פטור, קסבר: פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה, ועקירת חוץ לאו שמה עקירה, ופליגא דרב חלקיה בר טובי. אמר מר: משהגריל עליהן - חייב על של שם, ופטור על של עזאזל. תנו רבנן: (ויקרא יז) איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה'.

דף סגב

אי קרבן - שומע אני אפילו קדשי בדק הבית שנקראו קרבן, כענין שנאמר (במדבר לא) ונקרב את קרבן ה' - תלמוד לומר (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו כל הראוי לפתח אהל מועד - חייב עליו בחוץ, כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד - אין חייבין עליו בחוץ. אוציא אלו שאין ראוין לפתח אהל מועד, ולא אוציא פרת חטאת ושעיר המשתלח שהוא ראוי לבוא אל פתח אהל מועד תלמוד לומר לה' - מי שמיוחדין לה', יצאו אלו שאין מיוחדין לשם. ולה' להוציא הוא? ורמינהו: (ויקרא כב) ירצה לקרבן אשה לה' - אלו אישים, מנין שלא יקדישנו מחוסר זמן, תלמוד לומר קרבן,,, לה' לרבות שעיר המשתלח - אמר רבא: התם מענינא דקרא, והכא מענינא דקרא. התם דאל פתח לרבות, לה' להוציא. הכא דאשה להוציא, לה' לרבות. טעמא - דרבי רחמנא, הא לא רבי - הוה אמינא: שעיר המשתלח קדוש במחוסר זמן. והא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם - אמר רב יוסף: הא מני - חנן המצרי היא. דתניא, חנן המצרי אומר: אפילו דם בכוס - מביא חבירו ומזווג לו. - אימר דשמעת ליה לחנן המצרי דלית ליה דחויין, דלית ליה הגרלה מי שמעת ליה? דילמא מייתי ומגריל אלא אמר רב יוסף: הא מני - רבי שמעון היא, דתניא: מת אחד מהן - מביא חבירו שלא בהגרלה, דברי רבי שמעון. רבינא אמר: כגון שהומם וחיללו על אחר. ומנא תימרא דפסיל ביה מומא - דתניא: (ויקרא כב) ואשה לא תתנו מהם - אלו החלבים, אין לי אלא כולן, מקצתן מנין - תלמוד לומר מהם מזבח - זו זריקת דמים, לה' - לרבות שעיר המשתלח. ואיצטריך למיכתב בעל מום, ואיצטריך למיכתב מחוסר זמן. דאי כתב רחמנא מחוסר זמן - משום דלא מטי זמניה, אבל בעל מום דמטי זמניה - אימא לא. ואי כתב רחמנא בעל מום - משום דמאיס, אבל מחוסר זמן דלא מאיס - אימא לא, צריכא.

דף סדא

רבא אמר: כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו, ושחט אמו ביום הכפורים. - וכי האי גוונא

מי אסיר? (ויקרא כב) לא תשחטו אמר רחמנא, והא לאו שחיטה היא - הא אמרי במערבא: דחיתו לצוק זו היא שחיטתו. אם של שם מת זה שעלה עליו וכו'. אמר רב: שני שבזוג ראשון - יקרב, שני שבזוג שני - ירעה. רבי יוחנן אמר: שני שבזוג ראשון - ירעה, שני שבזוג שני יקרב. במאי קא מיפלגי? רב סבר: בעלי חיים אינן נידחין, ורבי יוחנן סבר: בעלי חיים נידחין. מאי טעמא דרב - דיליף ממחוסר זמן, מחוסר זמן, לאו אף על גב דהשתא לא חזי, כי הדר מיחזי - שפיר דמי, הכא נמי, לא שנא. - מי דמי? התם - לא איתחזי כלל, הכא - נראה ונדחה. - אלא, היינו טעמא דרב: דיליף מבעל מוס עובר: בעל מוס עובר, לאו אף על גב דלא חזי השתא, כי הדר מיחזי - שפיר דמי, הכא נמי - לא שנא. - והתם מנא לן - דכתיב (ויקרא כב) כי משחתם בהם מוס במ - מוס במ הוא דלא ירצו, הא עבר מומן ירצו. - ורבי יוחנן: מיעט רחמנא בהם - הם הוא דכי עבר מומן ירצו, הא כל דחויין, הואיל ונדחו - נדחו. - ורב: ההוא בהם - בעינייהו הוא דלא מירצו, הא על ידי תערובות - מירצו. כדתנן: איברים תמימים באיברים בעלי מומין, רבי אליעזר אומר: אם קרב הראש של אחד מהן - יקריבו כל הראשין כולן, כרעיו של אחד מהן - יקריבו כל הכרעיים כולן, וחכמים אומרים: אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן - יצא לבית השריפה, - ואידך: נפקא ליה מבס בהם. - ואידך: במ בהם לא דריש. ולרב, נהי נמי דבעלי חיים אינן נדחין, אי בעי האי נקריב אי - בעי האי נקריב - אמר רבא: רב סבר לה כרבי יוסי, דאמר: מצוה בראשון. - הי רבי יוסי? אי נימא רבי יוסי דקופות, דתנן: שלש קופות של שלש שלש סאין, שבהן תורמין את הלשכה, וכתוב עליהן אלף, בית, גימל. ותניא, אמר רבי יוסי: למה כתוב עליהן אלף בית גימל - לידע איזה מהן נתרמה ראשון, להביא הימנה ראשון שמצוה בראשון, - דילמא שאני התם, דבעידנא דאתחזי קמיתא לא אתחזי בתרייתא. אלא רבי יוסי דפסח, (דתנן) (מסורת הש"ס: [דתניא]) המפריש פסחו ואבד, והפריש אחר תחתיו, ואחר כך נמצא הראשון והרי שניהן עומדין - איזה מהן שירצה יקרב, דברי חכמים. רבי יוסי אומר: מצוה בראשון,

דף סזב

ואם היה השני מובחר ממנו - יביאנו, אמר רבא: דיקא מתניתין כוותיה דרב, וברייתא כוותיה דרבי יוחנן. מתניתין כוותיה דרב - דקתני: אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו, ואידך כדקאי קאי. ברייתא כוותיה דרבי יוחנן - דקתני: שני, איני יודע אם שני שבזוג ראשון אם שני שבזוג שני, כשהוא אומר יעמד חי - ולא שתבירו מת. מאי משמע? - יעמד חי, ולא שכבר עמד. תנן: ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם - ימות המשתלח, מת המשתלח - ישפך הדם. בשלמא לרבי יוחנן דאמר בעלי חיים נדחין - משום הכי ימות המשתלח, אלא לרב דאמר בעלי חיים אינן נדחין - אמאי ימות המשתלח? - אמר לך רב: אליבא דרבי יהודה לא קא אמינא, כי אמינא - אליבא דרבנן. בשלמא לרב - בהא פליגי רבי יהודה ורבנן, אלא לרבי יוחנן במאי פליגי? - אמר רבא: הא אמרינן דייקא מתניתין כוותיה דרב. תנן: שאין חטאת צבור מתה. הא דיחיד כי האי גוונא - מתה. בשלמא לרבי יוחנן - כדרבי אבא אמר רב, דאמר רבי אבא אמר רב:

דף סה.א

הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה - אבודה מתה. אלא לרב, הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות. ואמר רבי אושעיא: הפריש שתי חטאות לאחריות - מתכפר באחת מהם, והשניה תרעה - כיון דאמר רבא: רב סבר לה כרבי יוסי, דאמר מצוה בראשון, מעיקרא כמפריש לאיבוד דמי. תנן, רבי יהודה אומר: תמות. בשלמא לרבי יוחנן, דאמר שני שבזוג ראשון ירעה, לרבי יהודה ימות - מתכפר בשני שבזוג שני. אלא לרב, דאמר שני שבזוג שני ירעה, לרבי יהודה ימות, לרבי יהודה במאי מיכפר? - מי סברת רבי יהודה אשני שבזוג שני קאי? רבי יהודה אשני שבזוג ראשון קאי. ואיכא דקא מוטיב הכי: ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם - ימות המשתלח, מת המשתלח - ישפך הדם. בשלמא לרב - רישא פליגי בחטאת צבור, וסיפא פליגי בבעלי חיים. אלא לרבי יוחנן מאי ועוד? - קשיא. ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם ימות המשתלח. בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח - דאכתי לא איתעביד מצותיה, אלא מת המשתלח אמאי ישפך הדם? הא איתעביד ליה מצותיה אמרי דבי רבי ינאי: אמר קרא יעמד חי לפני ה' לכפר, עד מתי יהא זקוק להיות חי - עד שעת מתן דמים של חבירו. תנן התם: בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו, אם נתרמה תרומה - נשבעין לגזברין, ואם לאו - נשבעין לבני העיר, ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן. נמצאו, או שהחזירו הגנבים - אלו ואלו שקלים הם, ואין עולין להן לשנה הבאה. רבי יהודה אומר: עולין להן לשנה הבאה. מאי טעמא דרבי יהודה? - אמר רבא: קסבר רבי יהודה חובות של שנה זו קריבות לשנה הבאה. איתביה אביי: פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו, והפריש אחרים תחתיהן, וכן שעירי עבודה זרה שאבדו והפריש אחרים תחתיהן - כולן ימותו, דברי רבי יהודה. רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים: ירעו עד שיסתאבו, וימכרו, ויפלו דמיהם לנדבה, שאין חטאת צבור מתה. אמר ליה:

דף סה.ב

קרבתות צבור קא אמרת? שאני קרבנות צבור כדרבי טבי אמר רבי יאשיה. דאמר רבי טבי אמר רבי יאשיה, אמר קרא (במדבר כח) זאת עלת חדש בחדשו אמרה תורה חדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה. הא תינח שעיר, פר מאי איכא למימר? - גזירה פר אטו שעיר. - ומשום גזירה ימותו? ועוד, הא דרבי טבי אמר רבי יאשיה גופה מצוה היא. דאמר רב יהודה אמר שמואל: קרבנות צבור הבאין באחד בניסן - מצוה להביא מן החדש, ואם הביא מן הישן - יצא, אלא שחסר מצוה - אלא אמר רבי זירא: לפי שאין הגורל קובע משנה לחברתה. - ונייתי ונגריל - גזירה שמא יאמרו הגורל קובע משנה לחברתה. - הא תינח שעיר, פר מאי איכא למימר? - גזירה פר אטו שעיר. - ומשום גזירה ימותו? - אמרוה רבנן קמיה דאביי: גזירה משום חטאת שמתו בעליה. הא תינח פר, שעיר מאי איכא למימר? - גזירה שעיר אטו פר. - ומשום גזירה ימותו? - אלא: גזירה משום חטאת שעברה שנתה. - גזירה? היא גופה חטאת שעברה שנתה היא - הא לא קשיא - כרבי, דתניא (ויקרא כה) שנה תמימה - מונה שלש מאות וששים וחמשה

יום, כמנין ימות החמה, דברי רבי. וחכמים אומרים: מונה שנים עשר חדש מיום ליום.

דף ס.א

ואם נתעברה - נתעברה למוכר. התינח שעיר, פר מאי איכא למימר? - גזירה פר אטו שעיר. ומשום גזירה ימות? - ועוד, חטאת שעברה שנתה - לרעה אזלא דאמר ריש לקיש: חטאת שעברה שנתה - רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה. - אלא אמר רבא: גזירה משום תקלה. (דתנן) (מסורת הש"ס: [דתניא]) אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין בזמן הזה. ואם הקדיש והעריך והחרים, בהמה - תיעקר, פירות כסות וכלים - ירקבו, מעות וכלי מתכות - יולך הנאה לים המלח. ואי זה הוא עיקור - נועל דלת לפנייה והיא מתה מאליה. תקלה דמאי? אי תקלה דהקרבה - אפילו כל רעיות נמי אי תקלה דגזירה ועבודה - אפילו כל רעיות נמי - לעולם תקלה דהקרבה, והנך דלאו בני הקרבה נינהו - לא טריד בהו, הך דבת הקרבה היא - טריד בה. ותקלה עצמה תנאי היא, דתניא חדא: פסח שלא קרב בראשון - יקרב בשני, בשני - יקרב לשנה הבאה. ותניא אידך: לא יקרב, מאי לאו - בתקלה פליגי? - לא, דכולי עלמא [לא] חיישינן לתקלה, והכא בפלוגתא דרבי ורבנן קא מיפלגי. ולא קשיא: הא - רבי, הא רבנן. - והתניא: וכן המעות - אלא לאו שמע מינה בתקלה פליגי, שמע מינה. משנה. בא לו אצל שעיר המשתלח, וסומך שתי ידיו עליו, ומתודה. וכך היה אומר: אנא השם חטאו, עון, פשעו לפניך עמך בית ישראל. אנא השם כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאו, ושעו, ושפשעו לפניך עמך בית ישראל, ככתוב בתורת משה עבדך לאמר (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. והכהנים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול, היו כורעים ומשתחווים ונופלים על פניהם, ואומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. מסרו למי שהיה מוליכו. הכל כשרין להוליכו, אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו. אמר רבי יוסי: מעשה והוליכו ערסלא, וישראל היה. וכבש עשו לו, מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו: טול וצא, טול וצא גמרא. ואילו בני אהרן עם קדושך לא קאמר, מאן תנא? אמר רבי ירמיה: דלא כרבי יהודה. דאי כרבי יהודה - הא אמר: יש להם כפרה בשעיר המשתלח. אביי אמר: אפילו תימא רבי יהודה, אטו כהנים לאו בכלל עמך ישראל נינהו? מסרו למי שמוליכו. תנו רבנן: איש - להכשיר את הזר, עתי -

דף ס.ב

שיהא מזומן, עתי - ואפילו בשבת, עתי - ואפילו בטומאה, איש - להכשיר את הזר. פשיטא - מהו דתימא: כפרה כתיבא ביה, קא משמע לן. עתי ואפילו בשבת. למאי הלכתא? - אמר רב ששת: לומר שאם היה חולה - מרכיבו על כתפו. כמאן - דלא כרבי נתן. דאי רבי נתן - האמר: חי נושא את עצמו. - אפילו תימא רבי נתן, חלה שאני. אמר רפרס: זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת, ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים. עתי ואפילו בטומאה. למאי הלכתא? - אמר רב ששת: לומר שאם נטמא משלחו - נכנס

טמא לעזרה ומשלחו. שאלו את רבי אליעזר: חלה, מהו שירכיבהו על כתפו? - אמר להם: יכול הוא להרכיב אני ואתם. חלה משלחו, מהו שישלחנו ביד אחר? - אמר להם: אהא בשלום אני ואתם. דחפו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו? - אמר להם: (שופטים ה) כן יאבדו כל אויביך ה'. וחכמים אומרים: חלה - מרכיבו על כתפו, חלה משלחו - ישלחנו ביד אחר, דחפו ולא מת - ירד אחריו וימיתנו. שאלו את רבי אליעזר: פלוני מהו לעולם הבא? - אמר להם: לא שאלתוני אלא על פלוני? מהו להציל רועה כבשה מן הארז? - אמר להם: לא שאלתוני אלא על הכבשה? מהו להציל הרועה מן הארז? - אמר להם: לא שאלתוני אלא על הרועה? ממזר מה הוא לירש? - מהו ליבם? מהו לסוד את ביתו? - מהו לסוד את קברו? לא מפני שהפליגן בדברים, אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם. שאלה אשה חכמה את רבי אליעזר: מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה? אמר לה: אין חכמה לאשה אלא בפלך, וכן הוא אומר (שמות לה) וכל אשה חכמת לב בידיה טוו. איתמר, רב ולוי: חד אמר: זיבח וקיסר - בסייף, גפף ונישק - במיתה, שמח בלבבו - בהדרוקן. וחד אמר: עדים והתראה - בסייף, עדים בלא התראה - במיתה, לא עדים ולא התראה - בהדרוקן. אמר רב יהודה: שבטו של לוי לא עבד עבודה זרה, שנאמר (שמות לב) ויעמד משה בשער המחנה וגו'. יתיב רבינא וקאמר להא שמעתא, איתיביה בני רב פפא בר אבא לרבינא: (דברים לג) האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו - אביו - אבי אמו מישראל, אחיו - אחיו מאמו מישראל, בניו - בני בתו מישראל. וכבש עשו לו כו'. אמר רבה בר בר חנה: לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו, ומתוך ששונאים את הבבליים היו קורין אותן על שמן. תניא, רבי יהודה אומר: לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו. אמר לו רבי יוסי: תנוח דעתך שהנחת את דעתך. טול וצא. תנא: מה שהי צפירא דין וחובי דרא סגיאיין. משנה. מיקירי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה. עשר סוכות מירושלים ועד צוק

דף סזא

תשעים ריס, שבעה ומחצה לכל מיל. על כל סוכה וסוכה אומרין לו: הרי מזון והרי מים. ומלוין אותו מסוכה לסוכה, חוץ מאחרון שבהן שאינו מגיע עמו לצוק, אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו. מה היה עושה? חולק לשון של זהורית, חציו קשור בסלע וחציו קשור בין שני קרניו. ודחפו לאחוריו, והוא מתגלגל ויורד. ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים. בא וישב לו תחת סוכה אחרונה עד שתחשך. ומאימתי מטמא בגדים - משיצא חוץ לחומת ירושלים, רבי שמעון אומר: משעת דחיתו לצוק. גמרא. תנו רבנן: עשר סוכות ושנים עשר מילין היו, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: תשע סוכות ועשרה מילין. רבי יוסי אומר: חמש סוכות ועשרה מילין היו, וכולן על ידי עירוב. אמר רבי יוסי: סח לי אלעזר בני: אם על ידי עירוב - יכולני לעשות אפילו שתי סוכות ועשרה מילין. כמאן אזלא הא דתניא חוץ מאחרון שבהן שלא הגיע עמו לצוק אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו? - כמאן - כרבי מאיר. על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים. תנא: מעולם לא הוצרך אדם לכך, אלא שאינו דומה מי שיש לו

פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. מה היה עושה חולק לשון של זהורית. ונקטריה כוליה בסלע - כיון דמצוה בשעיר דילמא קדים ומלבין, ומיתבא דעתיה. - ונקטריה כוליה בין קרניו - זמנין דגמיש ליה לרישיה, ולא אדעתיה. תנו רבנן: בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ, הלבין - היו שמחין, לא הלבין - היו עצבין ומתביישיין. התקינו שיהיו קושרין על פתח אולם מבפנים, ועדיין היו מציצין ורואין: הלבין - היו שמחין, לא הלבין - היו עצבין. התקינו שיהיו קושרין אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו. אמר רבי נחום בר פפא משום רבי אלעזר הקפר: בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים, וכיון שהגיע שעיר למדבר - היה מלבין, וידעו שנעשית מצותו, שנאמר (ישעיהו א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. לא היה מגיע למחצית ההר. איבעיא להו: אותן אברים מה הן בהנאה? רב ושמואל, חד אמר: - מותרין, וחד אמר: אסורין. מאן דאמר מותרין -

דף סזב

דכתיב (ויקרא טז) במדבר, ומאן דאמר אסורין - דכתיב (ויקרא טז) גזרה. ומאן דאמר אסורין - האי מדבר מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לכדתניא: (ויקרא טז) המדברה (ויקרא טז) המדברה, (ויקרא טז) במדבר - לרבות נוב וגבעון, שילה ובית עולמים. ואידך, האי גזרה מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לכדתניא: גזירה אין גזירה אלא חתוכה, דבר אחר: אין גזרה אלא דבר המתגזר ויורד. דבר אחר גזרה - שמא תאמר מעשה תהו הוא, תלמוד לומר: אני ה', אני ה' גזרתיו ואין לך רשות להרהר בהן. אמר רבא: מסתברא כמאן דאמר מותרין, לא אמרה תורה שלח לתקלה. תנו רבנן: עזאזל - שיהא עז וקשה, יכול בישוב - תלמוד לומר במדבר, ומנין שבצוק - תלמוד לומר גזרה. תניא אידך: עזאזל - קשה שבהרים, וכן הוא אומר (יחזקאל יז) ואת אילי הארץ לקח. תנא דבי רבי ישמעאל: עזאזל - שמכפר על מעשה עזאזל ועזאל. תנו רבנן: (ויקרא יח) את משפטי תעשו - דברים שאלמלא (לא) נכתבו דין הוא שיכתבו, ואלו הן: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים, וגזל, וברכת השם. ואת חקתי תשמרו - דברים שהשטן ואומות העולם משיבים עליהן, ואלו הן: אכילת חזיר, ולבישת שעטנז, וחליצת יבמה, וטהרת מצורע, ושעיר המשתלח. ושמא תאמר מעשה תוהו הם - תלמוד לומר (ויקרא יח) אני ה' - אני ה' חקתי, ואין לך רשות להרהר בהן. אימתי מטמא בגדים. תנו רבנן: המשלח מטמא בגדים, ואין השולח את המשלח מטמא בגדים. יכול משיצא חוץ לחומת עזרה - תלמוד לומר המשלח. אי המשלח - יכול עד שיגיע לצוק, תלמוד לומר והמשלח - הא כיצד - משיצא חוץ לחומת ירושלים דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר עזאזל וכבס - עד שהגיע לצוק. רבי שמעון אומר (ויקרא טז) והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו - זורקו בבת ראש ומטמא בגדים. משנה. בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין, קרען והוציא את אימוריהן, נתנן במגיס והקטירן על גבי המזבח. קלען במקלעות, והוציאן לבית השריפה. ומאימתי מטמאין בגדים - משיצאו חוץ לחומת העזרה. רבי שמעון אומר: משיצית האור ברובן. גמרא. והקטירן סלקא דעתך? אלא אימא: להקטירן על גבי

מזבח. קלען במקלעות אמר רבי יוחנן: כמין קליעה. תנא: לא היה מנתחן ניתוח בשר עולה, אלא עור על גבי בשר. מנא הני מילי? דתניא: רבי אומר: נאמר כאן עור ובשר ופרש ונאמר להלן (ויקרא ז) עור ובשר ופרש,

דף סח.א

מה להלן על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט - אף כאן על ידי ניתוח ולא על ידי הפשט. והתם מנא לן? - דתניא: (ויקרא ד) וקרבו ופרשו והוציא - מלמד שמוציאו שלם. יכול ישרפנו שלם - נאמר כאן ראשו וכרעיו, ונאמר להלן (ויקרא א) (ראש וכרעים), (מסורת הש"ס: [ראשו וכרעיו]) מה להלן - על ידי ניתוח, אף כאן - על ידי ניתוח. אי מה להלן על ידי הפשט - אף כאן על ידי הפשט? תלמוד לומר: וקרבו ופרשו. - מאי תלמודא? - אמר רב פפא: כשם שפרשו בקרבו - כך בשרו בעורו. מאימתי מטמאין בגדים. תנו רבנן: (ויקרא טז) יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו. להלן אתה נותן להם שלש מחנות, וכאן אתה נותן להם מחנה אחת, אם כן למה נאמר מחוץ למחנה? לומר לך: כיון שיצא חוץ למחנה אחת - מטמאים בגדים. - והתם מנא לן? - דתניא: (ויקרא ד) והוציא את כל הפר - חוץ לשלש מחנות. אתה אומר חוץ לשלש מחנות, או אינו אלא חוץ למחנה אחת? כשהוא אומר בפר העדה אל מחוץ למחנה, שאין תלמוד לומר, שהרי כבר נאמר (ויקרא ד) ושרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון ומה תלמוד לומר אל מחוץ למחנה - ליתן לו מחנה שניה. וכשהוא אומר מחוץ למחנה בדשן, שאין תלמוד לומר, שהרי כבר נאמר (ויקרא ד) אל שפך הדשן - תן לו מחנה שלישי. ורבי שמעון האי מחוץ למחנה מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לכדתניא. רבי אליעזר אומר: נאמר כאן מחוץ למחנה ונאמר להלן (במדבר יט) מחוץ למחנה, מה כאן - חוץ לשלש מחנות, אף להלן - חוץ לשלש מחנות. ומה להלן במזרחה של ירושלים - אף כאן במזרחה של ירושלים. ורבנן, היכא שריף להו? - כדתניא: היכן נשרפין?

דף סח.ב

לצפונה של ירושלים, וחוץ לשלש מחנות. רבי יוסי אומר: אבית הדשן נשרפין. אמר רבא: מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי - רבי אליעזר בן יעקב הוא, דתניא: (ויקרא ד) אל שפך הדשן ישרף שיהא לשם דשן. רבי אליעזר בן יעקב אומר: שיהא מקומו משופך. אמר ליה אביי: ודילמא במקומו משופך הוא דפליגי? תנו רבנן: והשרף - השורף מטמא בגדים, ולא המצית את האור, ולא המסדר את המערכה, ואי זהו השורף - זה המסייע בשעת שריפה. יכול אף משנעשו אפר מטמאין בגדים - תלמוד לומר אתם - אותם מטמאין בגדים ולא משנעשו אפר מטמאין בגדים. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: הפר מטמא, ניתך הבשר - אינו מטמא בגדים. מאי בינייהו? - איכא בינייהו דשויה חרוכא. משנה. אמרו לו לכהן גדול: הגיע שעיר למדבר. ומניין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר? דירכאות היו עושין, ומניפין בסודרין, ויודעין שהגיע שעיר למדבר. אמר רבי יהודה: והלא סימן גדול היה להם: מירושלים ועד בית חדודו - שלשה מילין, הולכין מיל וחוזרין מיל ושוהין כדי מיל, ויודעין שהגיע שעיר למדבר. רבי ישמעאל אומר: והלא

סימן אחר היה להם, לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל, וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין, שנאמר (ישעיהו א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. גמרא. אמר אביי: שמע מינה - בית חדודו במדבר קיימא, והא קא משמע לן, דקסבר רבי יהודה: כיון שהגיע שעיר למדבר - נעשית מצותו. הדן עלך שני שעירי. משנה. בא לו כהן גדול לקרות, אם רצה לקרות בבגדי בוץ - קורא, ואם לאו - קורא באצטלית לבן משלו. חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל וקורא אחרי מות ואך בעשור, וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו, ואומר: יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן, (במדבר כט) ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה. ומברך עליה שמונה ברכות: על התורה, ועל העבודה, ועל ההודאה, ועל מחילת העון, ועל המקדש בפני עצמו, ועל ישראל בפני עצמו, ועל ירושלים בפני עצמה, ועל הכהנים בפני עצמן, ועל שאר התפלה. הרואה כהן גדול כשהוא קורא - אינו רואה פר ושעיר הנשרפין, והרואה פר ושעיר הנשרפין - אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא. ולא מפני שאינו רשאי, אלא שהיתה דרך רחוקה, ומלאכת שניהן שוה כאחת. גמרא. מדקתני באצטלית לבן משלו - מכלל דקריאה לאו עבודה היא. וקתני: אם רצה לקרות בבגדי בוץ - קורא. שמעת מינה: בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן דילמא שאני קריאה, דצורך עבודה היא דאיבעיא לן: בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן, או לא ניתנו ליהנות בהן? תא שמע: לא היו ישנים בבגדי קודש. שינה הוא דלא, הא מיכל - אכלי. - דילמא שאני אכילה, דצורך עבודה היא, כדתניא: (שמות כט) ואכלו אתם אשר כפר בהם מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין. שינה הוא - דלא, הא הלוכי - מהלכי - בדין הוא דהלוכי נמי לא,

דף סט.א

וסיפא איצטריכא ליה: פושטין ומקפלין ומניחין תחת ראשיהם. פושטין ומקפלין ומניחין אותן תחת ראשיהן, שמעת מינה: בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן - אמר רב פפא: לא תימא תחת ראשיהן, אלא אימא: כנגד ראשיהן. אמר רב משרשיא: שמעת מינה תפילין מן הצד שפיר דמי. - הכי נמי מסתברא דכנגד ראשיהן, דאי סלקא דעתך תחת ראשיהן - ותיפוק לי משום כלאים, דהא איכא אבנט ונהי נמי דניתנו ליהנות בהן - הא מתהני מלאכים - הניחא למאן דאמר: אבנטו של כהן גדול (בשאר ימות השנה) זה הוא אבנטו של כהן הדיוט, אלא למאן דאמר: אבנטו של כהן גדול לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט - מאי איכא למימר? וכי תימא: כלאים בלבישה והעלאה הוא דאסור, בהצעה שרי - והתניא: (ויקרא יט) לא יעלה עליך - אבל אתה מותר להציעו תחתך, אבל אמרו חכמים: אסור לעשות כן, שמא תיכרך נימא אחת על בשרו. וכי תימא: דמפסיק ליה מידי ביני ביני - והאמר רבי שמעון בן פיזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי משום קהלא קדישא שבירושלים: אפילו עשר מצעות זו על גב זו, וכלאים תחתיהן - אסור לישון עליהן. אלא לאו שמע מינה: כנגד ראשיהן, שמע מינה. רב אשי אמר: לעולם תחת ראשיהן, - והא קא מתהני מכלאים - בגדי כהונה קשין הן, כי הא דאמר

רב הונא בריה דרבי יהושע: האי נמטא גמדא דנרש - שריא. תא שמע: בגדי כהונה, היוצא בהן למדינה - אסור, ובמקדש, בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה - מותר, מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן, שמע מינה. - ובמדינה לא? והתניא: בעשרים וחמשה [בטבת] יום הר גרזים [הוא], דלא למספד. יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מלאכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה, ונתעטף בבגדי כהונה, ומיקירי ישראל עמו, ואבוקות של אור בידיהן, וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שעלה עמוד השחר. כיון שעלה עמוד השחר אמר להם: מי הללו? אמרו לו: יהודים שמרדו בך. כיון שהגיע לאנטיפטרס זרחה חמה, ופגעו זה בזה. כיון שראה לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו: מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי. - אמר להם: למה באתם? - אמרו: אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוך גויים להחריבו? - אמר להם: מי הללו? - אמרו לו: כותיים הללו שעומדים לפניך. - אמר להם: הרי הם מסורים בידיכם. מיד נקבום בעקביהם ותלאום בזנבי סוסייהם, והיו מגררין אותן על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר גריזים. כיון שהגיעו להר גריזים חרשוהו, וזרעוהו כרשינין. כדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו. ואותו היום עשאוהו יום טוב. - אי בעית אימא - ראויין לבגדי כהונה, ואי בעית אימא - (תהלים קיט) עת לעשות לה' הפרו תורתך. חזן הכנסת נוטל ספר תורה. שמע מינה: חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב - אמר אביי: כולה משום כבודו דכהן גדול היא. וכהן גדול עומד. מכלל שהוא יושב? והא אן תנן:

דף סטב

אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, שנאמר (דברי הימים א' יז) ויבא המלך דוד וישב לפני ה' - כדאמר רב חסדא: בעזרת נשים, הכא נמי - בעזרת נשים. והיכא איתמר דרב חסדא - אהא. מיתיבי דתניא: היכן קורין בו - בעזרה, רבי אליעזר בן יעקב אומר: בהר הבית, שנאמר (נחמיה ח) ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים. ואמר רב חסדא - בעזרת נשים. (נחמיה ח) ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול, מאי גדול? אמר רב יוסף אמר רב: שגדלו בשם המפורש. רב גידל אמר: (דברי הימים א' טז) ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. אמר ליה אביי לרב דימי: ודילמא שגידלו בשם המפורש? - אמר ליה: אין אומרים שם המפורש בגבולים. - ולא? והכתיב (נחמיה ח) ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ואמר רב גידל: שגדלו בשם המפורש - הוראת שעה היתה. (נחמיה ט) ויצעקו אל ה' אלהים בקול גדול מאי אמור? - אמר רב ואיתימא רבי יוחנן: ביא, ביא היינו האי דאחרביה למקדשא, וקליה להיכליה, וקטלינהו לכולהו צדיקי, ואגלינהו לישראל מארעהון, ועדיין מרקד בינן. כלום יהבתיה לן אלא לקבולי ביה אגרא - לא איהו בעינן. ולא אגריה בעינן. נפל להו פיתקא מרקיעא, דהוה כתב בה אמת. אמר רב חנינא, שמע מינה: חותמו של הקדוש ברוך הוא

אמת. אותיבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילואתא, מסרוהו ניהליהו. נפק אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים. אמר להו נביא לישראל: היינו יצרא דעבודה זרה, שנאמר (זכריה ה) ויאמר זאת הרשעה. בהדי דתפסוה ליה אשתמיט ביניתא ממזייא, ורמא קלא, ואזל קליה ארבע מאה פרסי. אמרו: היכי נעביד? דילמא חס ושלום מרחמי עליה מן שמיא. אמר להו נביא: שדוהו בדודא דאברא, וחפיוהו לפומיה באברא, דאברא משאב שאיב קלא, שנאמר (זכריה ה) ויאמר זאת הרשעה וישלך אתה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה. אמרו: הואיל ועת רצון הוא נבעי רחמי איצרא דעבירה. בעו רחמי ואמסר בידיהו. אמר להו: חזו דאי קטליתו ליה לההוא - כליא עלמא. חבשוהו תלתא יומי, ובעו ביעתא בת יומא בכל ארץ ישראל ולא אשתכח. אמרו: היכי נעביד? נקטליה - כליא עלמא ניבעי רחמי אפלגא - פלגא ברקיעא לא יהבי. כחלינהו לעיניה, ושבקוהו. ואהני דלא מיגרי ביה לאיניש בקריבתה. במערבא מתנו הכי: רב גידל אמר: גדול שגדלו בשם המפורש, ורב מתנא אמר: (נחמיה ט) האל הגדול הגבור והנורא. והא דרב מתנא מטייא לדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה - שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר (דברים י) האל הגדל הגבר והנורא, אתא ירמיה ואמר: נכרים מקרקרין - בהיכלו, איה נוראותיו? לא אמר נורא. אתא דניאל, אמר: נכרים משתעבדים בבנין, איה גבורותיו? לא אמר גבור. אתו אינהו ואמרו: אדרבה, זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו, שנותן ארץ אפים לרשעים. ואלו הן נוראותיו - שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות? ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה - אמר רבי אלעזר: מתוך שיודעין בהקדוש ברוך הוא שאמתי הוא, לפיכך לא כיזבו בו. וקורא אחרי מות ואך בעשור. ורמינהי: מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה - לא קשיא כאן - בכדי שיפסיק התורגמן, כאן - בכדי שלא יפסיק התורגמן. - והא עלה קתני: - מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה, ועד כמה מדלג - בכדי שלא יפסיק התורגמן. - הא בתורה - כלל כלל לא - אמר אביי: לא קשיא, כאן - בענין אחד, כאן - בשני ענינין. והתניא: מדלגין בתורה בענין אחד, ובנביא בשני ענינין, כאן וכאן בכדי שלא יפסיק התורגמן, ואין מדלגין מנביא לנביא, ובנביא של שנים עשר מדלגין.

דף עא

ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו. וגולל ספר תורה וכו', וכל כך למה - כדי שלא להוציא לעז על ספר תורה. ובעשור של חומש הפקודים קורא על פה. אמאי? נגלול וניקרי - אמר רב הונא בריה דרב יהושע אמר רב ששת: לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור, מפני כבוד ציבור. - ונייתי אחרינא ונקרי - רב הונא בר יהודה אמר: משום פגמו של ראשון. וריש לקיש אמר: משום ברכה שאינה צריכה. ומי חיישינן לפגמא? והאמר רבי יצחק נפחא: ראש חודש טבת שחל להיות בשבת מביאין שלש תורות, וקורין אחת בענינו של יום, ואחת של ראש חודש (טבת) ואחת של חנוכה - תלתא גברי בתלתא ספרי - ליכא פגמא, חד גברא בתרי ספרי - איכא פגמא. ומברך עליה שמונה ברכות.

תנו רבנן: על התורה - כדרך שמברכים בבית הכנסת, על העבודה, ועל ההודאה, ועל מחילת העון כתיקנה, ועל המקדש בפני עצמו, ועל הכהנים בפני עצמן, ועל ישראל בפני עצמן, ועל שאר תפלה. תנו רבנן: ושאר התפלה: רנה תחינה בקשה מלפניך על עמך ישראל שצריכין להושע, וחותרם בשומע תפלה. ואחר כך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו, וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים. הרואה כהן גדול כו' לא מפני שאינו רשאי. פשיטא - מהו דתימא - כדריש לקיש. דאמר ריש לקיש: אין מעבירין על המצות. ומאי מצוה (משלי יד) - ברב עם הדרת מלך, קא משמע לן. משנה. אם בבגדי בוץ קורא, קדש ידיו ורגליו, פשט, ירד וטבל, עלה ונסתפג, והביאו לו בגדי זהב, ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ויצא ועשה את אילו ואת איל העם, ואת שבעת כבשים תמימים בני שנה, דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר: עם תמיד של שחר היו קרבין, ופר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבין עם תמיד של בין הערבים. קדש ידיו ורגליו ופשט, וירד וטבל, ועלה ונסתפג, הביאו לו בגדי לבן ולבש, וקדש ידיו ורגליו, נכנס להוציא את הכף ואת המחתה. קדש ידיו ורגליו, ופשט וירד וטבל, עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו, ונכנס להקטיר קטורת של בין הערבים, ולהטיב את הנרות. וקדש ידיו ורגליו ופשט, (וירד וטבל עלה ונסתפג), הביאו לו בגדי עצמו ולבש. ומלוין אותו עד ביתו, ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש. גמרא. איבעיא להו: היכי קאמר? עם תמיד של שחר היו קרבין, ופר העולה ושעיר הנעשה בחוץ עם תמיד של בין הערבים, או דילמא הכי קאמר: עם תמיד של שחר היו קרבין ופר העולה בהדיהו, ושעיר הנעשה בחוץ - עם תמיד של בין הערבים, ותו: פר העולה לרבי אליעזר דשיירה, אימת עביד ליה? ותו: בין לרבי אליעזר בין לרבי עקיבא אימורי חטאת אימת עביד להו? אמר רבא: לא משכחת לה מתקנתא אלא או לרבי אליעזר דתנא בדבי שמואל, או לרבי עקיבא כדתוספתא. דתנא דבי שמואל, רבי אליעזר אומר: יצא ועשה אילו ואיל העם ואימורי חטאת, אבל פר העולה ושבעת כבשים ושעיר הנעשה בחוץ עם תמיד של בין הערבים. רבי עקיבא דתוספתא מאי היא - דתניא, רבי עקיבא אומר: פר העולה ושבעת כבשים עם תמיד של שחר היו קרבין, שנאמר (במדבר כח) מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד. ואחר כך עבודת היום

דף עב.

ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ, שנאמר (במדבר כט) שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים, ואחר כך אילו ואיל העם, ואחר כך אימורי חטאת, ואחר כך תמיד של בין הערבים. מאי טעמא דרבי אליעזר? - עביד כדכתיב. עביד ברישא דתורת כהנים, והדר עביד דחומש הפקודים. ורבי עקיבא - כדקתני טעמא (במדבר כח) מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד אלמא: מוספין עם תמיד של שחר עביד להו. - ורבי אליעזר, האי מלבד חטאת הכפרים, מאי עביד ליה? - ההוא מיבעי ליה: על מה שזה מכפר זה מכפר. רבי יהודה אומר משמו: אחד קרב עם תמיד של שחר, וששה עם תמיד של בין הערבים. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר משמו: ששה קרבין עם תמיד של שחר, ואחד

עם תמיד של בין הערבים. מאי טעמייהו דרבנן? תרי קראי כתיבי כתיב מלבד עלת הבקר וכתיב (ויקרא טז) ויצא ועשה את עלתו. הלכך, עביד מניהו הכא, ומנייהו הכא. במאי קא מיפלגי? רבי יהודה סבר: עביד חד כדכתיב מלבד עלת הבקר והדר עביד עבודת היום דילמא חולשא חליש כהן גדול. ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר: כיון דאתחיל - עביד ששה, דילמא פשע, דלגבי עבודת היום זריז הוא. דכולי עלמא מיהת חד איל הוא, כמאן - כרבי. דתניא: רבי אומר: איל אחד האמור כאן, הוא האמור בחומש הפקודים. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: שני אילים הן, אחד האמור כאן, ואחד האמור בחומש הפקודים. מאי טעמא דרבי? דכתיב אחד. ורבי אלעזר ברבי שמעון: מאי אחד - מיוחד שבעדרו. ורבי - נפקא ליה ממבחר נדריך. ורבי אלעזר ברבי שמעון: חד בחובה וחד בנדבה, וצריכי. קידש ידיו ורגליו. תנו רבנן: (ויקרא טז) ובא אהרן אל אהל מועד, למה הוא בא - להוציא את הכף ואת המחתה,

דף עא.א

שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר, חוץ מפסוק זה. מאי טעמא? - אמר רב חסדא: גמירי חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום, ואי אמרת כסדרן כתיבי - לא משכחת לה אלא שלש טבילות וששה קידושין. - מתקיף לה רבי זירא: ודילמא מפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ - אמר אביי: אמר קרא ויצא ועשה את עלתו, מיציאה ראשונה עביד אילו ואיל העם. רבא אמר: אמר קרא ופשט את בגדי הבד שאין תלמוד לומר אשר לבש, כלום אדם פושט אלא מה שלובש? אלא מה תלמוד לומר אשר לבש - שלבש כבר. - מתקיף לה רבה בר רב שילא: ואימא דמפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ - הכתיב ויצא ועשה. וכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר? והא קראי כתיבי: (ויקרא טז) ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה והדר ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת. ואילו אנן תנן: הרואה את כהן גדול כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין, ואילו אמורי חטאת בתר הכי מקטיר להו - אימא: חוץ מפסוק זה ואילך. - ומאי חזית דמשבשת קראי? שביש מתניתא - אמר אביי: אמר קרא והמשלח והשרף, מה משלח - דמעיקרא, אף שורף דמעיקרא. - אדרבה, מה שורף דהשתא, אף משלח - דהשתא - והמשלח - דמעיקרא משמע. רבא אמר: אמר קרא (ויקרא טז) יעמד חי עד מתי יהא זקוק לעמוד חי - עד שעת כפרה, ואימתי שעת כפרה - בשעת מתן דמים ותו לא. אתי משלח, מצאו בשוק לכהן גדול, אומר לו: אישי כהן גדול עשינו שליחותך. מצאו בביתו, אומר לו: מחיה חיים, עשינו שליחותו. אמר רבה: כי מיפטרי רבנן מהדדי בפומבדיתא אמרי הכי: מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים וטובים ומתוקנין. (תהלים קטז) אתהלך לפני ה' בארצות החיים - אמר רב יהודה: זה מקום שווקים. (משלי ג) כי ארך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך. וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינן של חיים? - אמר רבי אלעזר: אלו שנותיו של אדם, המתהפכות עליו מרעה לטובה. (משלי ח) אליכם אישים אקרא, אמר רבי ברכיה: אלו תלמידי חכמים, שדומין לנשים ועושין גבורה כאנשים. ואמר רבי ברכיה: הרוצה לנסך יין על גבי המזבח - ימלא גרונו של

תלמידי חכמים יין, שנאמר אליכם אישים אקרא. ואמר רבי ברכיה: אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו - ישא בת תלמיד חכם, שנאמר (איוב יד) אם יזקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו,

דף עא.ב

מריח מים יפריח ועשה קציר כמו נטע. ויום טוב היה עושה לאוהביו. תנו רבנן: מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש, והווי אזלי כולי עלמא בתריה. כיון דחזיונהו לשמעיה ואבטליון - שבקוהו לדידיה ואזלי בתר שמעיה ואבטליון. לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול אמר להן: ייתון בני עממין לשלם - אמרו ליה: ייתון בני עממין לשלם - דעבדין עובדא דאהרן, ולא ייתי בר אהרן לשלם - דלא עביד עובדא דאהרן. משנה. כהן גדול משמש בשמונה כלים וההדיוט בארבעה: בכתנות, ומכנסים, ומצנפת, ואבנט. מוסיף עליו כהן גדול חשן, ואפוד, ומעיל וציץ. באלו נשאלין באורים ותומים, ואין נשאלין אלא למלך, ולאב בית דין, ולמי שהציבור צריך בו. גמרא. תנו רבנן: דברים שנאמר בהן שש - חוטן כפול ששה, משזר - שמונה, מעיל - שנים עשר, פרכת - עשרים וארבעה. חושן ואפוד - עשרים ושמונה. חוטן כפול ששה מנא לן? דאמר קרא (שמות לט) ויעשו את הכתנת שש,,, ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעת שש ואת מכנסי הבד שש משזר. חמשה קראי כתיבי: חד - לגופיה, דכיתנא ניהוו. וחד - שיהא חוטן כפול ששה, וחד - שיהיו שזורין, וחד - לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש, וחד - לעכב. מאי משמע דהאי שש כיתנא הוא? - אמר רבי יוסי ברבי חנינא: דאמר קרא בד - דבר העולה מן הקרקע בד בד. - ואימא עמרא - עמרא איפצולי מיפצלא. - כיתנא נמי איפצולי מפציל כיתנא אגב לקותיה מפציל. רבינא אמר מהכא: (יחזקאל מד) פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם. אמר ליה רב אשי: הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה? - ולטעמיך, הא דאמר רב חסדא: דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו, מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו (יחזקאל מד) כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי (לשרתני) הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה? אלא: גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. משזר - שמונה, מנא לן? דכתיב (שמות לט) ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר ויליף משזר משזר מפרכת, מה להלן עשרים וארבעה - אף כאן עשרים וארבעה דהוה כל חד וחד תמני. - ונילף מחשן ואפוד, מה להלן עשרים ושמונה אף כאן עשרים ושמונה - דנין דבר שלא נאמר בו זהב מדבר שלא נאמר בו זהב, לאפוקי חשן ואפוד שנאמר בהן זהב. - אדרבה, דנין בגד מבגד, לאפוקי פרוכת, דאהל הוא - אלא: דנין מאבנט, ודנין בגד ודבר שלא נאמר בו זהב, מבגד ודבר שלא נאמר בו זהב, ואין דנין דבר שאין בו זהב מדבר שיש בו זהב. רב מרי אמר: תעשנו כתיב, תעשנו - לזה ולא לאחר. רב אשי אמר: ועשית כתיב שיהיו כל עשיות שוות, והיכי נעביד? נעביד תלתא דעשרה עשרה - הווי להו תלתין, נעביד תרי דתשעה תשעה וחד דעשרה - אמר קרא ועשית שיהיו כל עשיותיו שוות. מעיל שנים עשר מנא לן? דכתיב

(שמות כח) ועשית את מעיל האפוד

דף עבא

כליל תכלת ויליף תכלת מפרוכת, מה להלן ששה - אף כאן ששה. - ונילף משוליו ורמוניו, מה להלן שמונה - אף כאן שמונה - דנין כלי מכלי, ואין דנין כלי מתכשיט כלי. - אדרבה, דנין גופו מגופו, ואין דנין גופו מעלמא - היינו דאמרינן: לשאר בגדים, שלא נאמר בהן שש. פרכת עשרים וארבעה ארבעה דשיתא שיתא - לא דינא ולא דינא. חשן ואפד עשרים ושמונה מנא לן? דכתיב (שמות כח) ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר, ארבעה דשיתא שיתא - עשרין וארבעה, זהב ארבעה - הא עשרין ותמניא. - ואימא זהב נמי ששה - אמר רב אחא בר יעקב: אמר קרא (שמות לט) וקצץ פתילם, פתיל פתילים הרי כאן ארבעה. רב אשי אמר: אמר קרא לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן. היכי נעביד? נעביד ארבעה דתרי תרי - הוו להו תמניא, נעביד תרי דתרי תרי, ותרי דחד חד - ועשית שיהיו כל עשיותיו שוות. אמר רחבא אמר רב יהודה: המקרע בגדי כהונה - לוקה, שנאמר (שמות כח) לא יקרע. מתקיף לה רב - אחא בר יעקב: ודילמא הכי קאמר רחמנא: נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע - מי כתיב שלא יקרע? (ואמר) (מסורת הש"ס: [אמר]) רבי אלעזר: המזיח חושן מעל האפוד, והמסיר בדי ארון - לוקה, שנאמר (שמות כח) לא יזח (שמות כה) ולא יסרו. מתקיף לה רב אחא בר יעקב: ודילמא כי קאמר רחמנא - חדקינהו ועבדינהו שפיר כדי שלא יזח ולא יסורו - מי כתיב שלא יזח ושלא יסרו? רבי יוסי ברבי חנינא רמי: כתיב (שמות כה) בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו וכתוב (שמות כז) והובא את בדיו בטבעת. הא כיצד? מתפרקין ואין נשמטין. תניא נמי הכי: בטבעת הארון יהיו הבדים. יכול לא יהיו זיזין ממקומן - תלמוד לומר והובא את בדיו בטבעת, אי והובא את בדיו יכול יהיו נכנסין ויוצאין - תלמוד לומר בטבעת הארון יהיו הבדים, הא כיצד? מתפרקין ואין נשמטין. אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב (שמות כו) עצי שטים עמדים, שעומדים דרך גדילתן. דבר אחר: עומדים - שמעמידין את צפויין, דבר אחר: עומדים, שמא תאמר אבד סברן ובטל סכויין - תלמוד לומר עמדים - שעומדין לעולם ולעולמים. (אמר) (מסורת הש"ס: [ואמר]) רבי חמא בר חנינא: מאי דכתיב (שמות לה) את בגדי השרד לשרת בקדש.

דף עבב

אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. רבי שמואל בר נחמני אמר דבי רבי שמעון תנא: בגדים שגורדין אותן כברייתן מכליהן, ומשרדין מהן כלום, מאי היא? ריש לקיש אמר: אלו מעשה מחט. מיתבי: בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג, שנאמר (שמות כח) מעשה ארג - אמר אביי: לא נצרכה אלא לבית יד שלהם. כדתניא: בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד, ומגעת עד פיסת היד. אמר רחבה אמר רב יהודה: שלש ארונות עשה בצלאל, אמצעי של עץ תשעה, פנימי של זהב שמונה, חיצון עשרה ומשהו. - והתניא אחד עשר

ומשהו - לא קשיא: הא - כמאן דאמר יש בעביו טפח, הא כמאן דאמר אין בעביו טפח. ומאי משהו - זיר. אמר רבי יוחנן: שלשה זירים הן של מזבח ושל ארון ושל שלחן. של מזבח - זכה אהרן ונטלו, של שלחן - זכה דוד ונטלו, של ארון - עדיין מונח הוא, כל הרוצה ליקח - יבא ויקח, שמא תאמר פחות הוא - תלמוד לומר (משלי ח) בי מלכים ימלכו. רבי יוחנן רמי: כתיב זר וקרינן זיר, זכה - נעשית לו זיר, לא זכה - זרה הימנו. רבי יוחנן רמי: כתיב (דברים י) ועשית לך ארון עץ, וכתיב (שמות כה) ועשו ארון עצי שטים - מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו. (שמות כה) מבית ומחוץ תצפנו אמר רבא: כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו - אינו תלמיד חכם. (אמר) אביי ואיתימא רבה בר עולא (מסורת הש"ס: [אמר]): נקרא נתעב, שנאמר (איוב טו) אף כי נתעב ונאלח איש שתה כמים עולה. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב (משלי יז) למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין - אוי להם לשנאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה, ואין בהן יראת שמים. מכריז רבי ינאי: חבל על דלית ליה דרתא, ותרעא לדרתיה עביד. אמר להו רבא לרבנן: במטותא מיניכו, לא תירתון תרתי גיהנם. אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה, זכה - נעשית לו סם חיים, לא זכה - נעשית לו סם מיתה. והיינו דאמר רבא: דאומן לה - סמא דחייא, דלא אומן לה - סמא דמותא. אמר רבי שמואל בר נחמני: רבי יונתן רמי, כתיב (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב וכתיב (תהלים יח) אמרת ה' צרופה, זכה - משמחתו, לא זכה - צורפתו. ריש לקיש אמר: מגופיה דקרא נפקא, זכה - צורפתו לחיים, לא זכה - צורפתו למיתה. (תהלים יט) יראת ה' טהורה עומדת לעד, אמר רבי חנינא: זה הלומד תורה בטהרה. מאי היא - נושא אשה ואחר כך לומד תורה. עדות ה' נאמנה אמר רבי חייא בר אבא: נאמנה היא להעיד בלומדיה. (שמות כו) מעשה רקם (שמות כו) מעשה חשב אמר רבי אלעזר: שרוקמין במקום שחושבין. תנא משמיה דרבי נחמיה: רוקם - מעשה מחט, לפיכך פרצוף אחד. חושב - מעשה אורג, לפיכך שני פרצופות. באלו נשאלין באורים ותומים. כי אתא רב דימי אמר: בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה משמש בהן, שנאמר (שמות כט) ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו - למי שבא בגדולה אחריו. מתיב רב אדא בר אהבה, ואמרי לה כדי: יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו, כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו

דף עגא

תלמוד לומר (שמות כט) שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד - מי שראוי לבא אל אהל מועד. ואם איתא, מיחזא חזי - אמר רב נחמן בר יצחק: הכי קאמר כל שעיקר משיחתו לאהל מועד, יצא זה שעיקר משיחתו למלחמה. מיתיבי: משוח מלחמה אינו משמש לא בארבעה ככהן הדיוט, לא בשמונה ככהן גדול אמר ליה אביי: אלא זר משוית ליה? - אלא, ככהן גדול - משום איבה, ככהן הדיוט - משום מעלין בקדש ולא מורידין. אמר ליה רב אדא בר אבא לרבא: והאי תנא דלית ליה איבה,

ולא קא משמש, דתניא דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט: פר כהן משיח, ופר הבא על כל המצות, ופר יום הכפורים, ועשירית האיפה. לא פורע ולא פורס, אבל פורס הוא מלמטה, וההדיוט מלמעלה, ואין מטמא לקרוביו, ומצווה על הבתולה, ומוזהר על האלמנה, ומחזיר את הרוצח, ומקריב אונו ואינו אוכל, ואינו חולק, ונוטל חלק בראש, ומקריב חלק בראש, ומשמש בשמנה כלים, ופטור על טומאת מקדש וקדשיו, וכל עבודות יום הכפורים אינן כשירות אלא בו. וכולן נוהגות במרובה בגדים, חוץ מפר הבא על כל המצות. וכולן נוהגות במשוח מלחמה, חוץ מחמשה דברים האמורים בפרשה: לא פורע, ולא פורס, ולא מטמא לקרוביו, ומצווה על הבתולה, ומוזהר על האלמנה, ומחזיר את הרוצח כדברי רבי יהודה, וחכמים אומרים: אינו מחזיר. - כי לית ליה איבה - בדכוותיה, בדזוטר מיניה - אית ליה. יתיב רבי אבהו וקאמר לה להא שמעתא משמיה דרבי יוחנן. אהדרניהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו. איכא דאמרי רבי חייא בר אבא אמרה ואהדרניהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו. מתקיף לה רב פפא: בשלמא רבי אבהו - משום יקרא דבי קיסר, אלא לרבי חייא בר אבא נימרו ליה מימר: לא אמר רבי יוחנן הכי כי אתא רבין אמר: נשאל איתמר. תניא נמי הכי: בגדים שכהן גדול משמש בהן - משוח מלחמה נשאל בהן. תנו רבנן: כיצד שואלין? השואל פניו כלפי נשאל, והנשאל פניו כלפי שכינה. השואל אומר: (שמואל א' ל) ארדף אחרי הגדוד הזה והנשאל אומר: כה אמר ה' עלה והצלת. רבי יהודה אומר: אין צריך לומר כה אמר ה' אלא עלה והצלת, אין שואלין בקול - שנאמר (במדבר כז) ושאל לו, ולא מהרהר בלבו שנאמר ושאל לו לפני ה'. אלא כדרך שאמרה חנה בתפלתה, שנאמר: (שמואל א' א) וחנה היא מדברת על לבה. אין שואלין שני דברים כאחד, ואם שאל - אין מחזירין אלא אחד, ואין מחזירין לו אלא ראשון, שנאמר (שמואל א' כג) היסגרני בעלי קעילה בידו הירד שאול וגו' ויאמר ה' ירד. - והא אמרת אין מחזירין אלא ראשון - דוד שאל

דף עג.ב

שלא כסדר, והחזירו לו כסדר. וכיון שידע ששאל שלא כסדר - חזר ושאל כסדר, שנאמר (שמואל א' כג) היסגרו בעלי קעילה אתי ואת אנשי ביד שאול ויאמר ה' יסגירו. ואם הוצרך הדבר לשנים - מחזירין לו שנים, שנאמר (שמואל א' ל) ושאל דוד בה' לאמר ארדף אחרי הגדוד הזה האשיגנו ויאמר (ה') לו רדף כי השג תשיג והצל תציל, ואף על פי שגזירת נביא חוזרת, גזירת אורים ותומים - אינה חוזרת, שנאמר (במדבר כז) במשפט האורים. למה נקרא שמן אורים ותומים? אורים - שמאירין את דבריהן, תמים - שמשלימין את דבריהן. ואם תאמר: בגבעת בנימין מפני מה לא השלימו? - הם שלא ביחנו אם לנצח אם להנצח ובאחרונה שביחנו - הסכימו, שנאמר (שופטים כ) ופינחס בן אלעזר בן אהרן עמד לפניו בימים ההם לאמר האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימין אחי אם אחדל ויאמר ה' עלו כי מחר אתננו בידך. כיצד נעשית? רבי יוחנן אומר: בולטות, ריש לקיש אומר: מצטרפות. - והא לא כתיב בהו צד"י - אמר רב שמואל בר

יצחק: אברהם יצחק ויעקב כתיב שם. - והא לא כתיב טי"ת - אמר רב אחא בר יעקב: שבטי ישורון כתיב שם. מיתבי: כל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו - אין שואלין בו, שהרי שאל צדוק ועלתה לו, אביתר ולא עלתה לו, שנאמר (שמואל ב' טו) ויעל אביתר עד תם כל העם וגו'. - סיועי הוה מסייע בהדייהו. ואין שואלין אלא למלך. מנא הני מילי? אמר רבי אבהו: דאמר קרא (במדבר כז) ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים וגו' הוא - זה מלך, וכל [בני] ישראל אתו - זה משוח מלחמה, וכל העדה - זו סנהדרין. הדרן עלך בא לו כהן גדול. משנה. יום הכפורים אסור באכילה, ובשתיה, וברחיצה, ובסיכה, ובנעילת הסנדל, ובתשמיש המטה והמלך והכלה ירחצו את פניהם, והחיה תנעול את הסנדל, דברי רבי אליעזר, וחכמים אוסרין. האוכל ככותבת הגסה, כמוה וכגרעינתה, והשותה מלא לוגמיו - חייב. כל האוכלים מצטרפין לככותבת, וכל המשקין מצטרפין למלא לוגמיו. האוכל ושותה אין מצטרפין. גמרא. אסור? ענוש כרת הוא - אמר רבי אילא, ואיתימא רבי ירמיה: לא נצרכה אלא לחצי שיעור. - הניחא למאן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה, אלא למאן דאמר חצי שיעור מותר מן התורה, מאי איכא למימר? דאיתמר, חצי שיעור, רבי יוחנן אמר: אסור מן התורה, ריש לקיש אמר: מותר מן התורה. הניחא לרבי יוחנן, אלא לריש לקיש מאי איכא למימר? - מודה ריש לקיש שאסור מדרבנן. - אי הכי לא ניחייב עליה קרבן שבועה, אלמא תנן: שבועה שלא אוכל, ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים - חייב, ורבי שמעון פוטר. והוינן בה: אמאי חייב? מושבע ועומד מהר סיני הוא רב ושמואל ורבי יוחנן דאמרי: בכולל דברים המותרים עם דברים האסורין. וריש לקיש אמר: אי אתה מוצא אלא במפרש חצי שיעור ואליבא דרבנן, או בסתם

דף עד.א

ואליבא דרבי עקיבא, דאמר: אדם אוסר עצמו בכל שהוא. וכי תימא כיון דאית ליה היתר מן התורה - קא חייל קרבן שבועה, והתנן: שבועת העדות אינה נוהגת אלא בראויין להעיד. והוינן בה: למעוטי מאי? רב פפא אמר: למעוטי מלך, רב אחא בר יעקב אמר: למעוטי משחק בקוביא. והא משחק בקוביא מדאורייתא מיחזי חזי, ורבנן הוא דפסלוהו, ולא קא חיילא עליה שבועה - שאני התם דאמר קרא (ויקרא ה) אם לוא יגיד - והאי לאו בר הגדה הוא כלל. וכל היכא דתני ענוש כרת לא תני אסור? והתניא: אף על פי שאמרו אסור בכולן, לא אמרו ענוש כרת אלא על האוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד - הכי קאמר: כשאמרו אסור לא אמרו אלא בכחצי שיעור, אבל כשיעור - ענוש כרת, ואף על פי שענוש כרת - אין ענוש כרת אלא אוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד. ואי בעית אימא כי קתני אסור - אשאר. דתנו רבה ורב יוסף בשאר סיפרי דבי רב: מניין ליום הכפורים שאסור ברחיצה בסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה - תלמוד לומר (ויקרא טז) שבתון - שבות. גופא, חצי שיעור, רבי יוחנן אמר: אסור מן התורה, ריש לקיש אמר: מותר מן התורה. רבי יוחנן אמר: אסור מן התורה כיון דחזי לאיצטרופי - איסורא קא אכיל. ריש לקיש אמר: מותר מן התורה, אכילה אמר רחמנא

- וליכא. איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש: אין לי אלא כל שישנו בעונש ישנו באזהרה, כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזהרה - תלמוד לומר (ויקרא ז) כל חלב - מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא. הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך דאורייתא, כוי ספיקא הוא, איצטריך קרא לאתויי ספיקא? - אי משום הא לא איריא קסברי

דף עז.ב

כוי בריה בפני עצמה היא. דאי לא תימא הכי, הא דאמר רב אידי בר אבין: אף כל לאתויי כוי. כוי ספיקא הוא, איצטריך קרא לרבווי ספיקא? אלא בריה שאני. הכי נמי: בריה שאני. תנו רבנן: (ויקרא טז) תענו את נפשתיכם, יכול ישב בחמה או בצנה כדי שיצטער, תלמוד לומר (ויקרא טז) וכל מלאכה לא תעשו. מה מלאכה - שב ואל תעשה, אף ענוי נפש - שב ואל תעשה. ואימא: היכא דיתיב בשימשא וחיים ליה - לא נימא ליה קום תוב בטולא, יתיב בטולא וקריר ליה, לא נימא ליה קום תוב בשימשא - דומיא דמלאכה, מה מלאכה - לא חלקת בה, אף ענוי - לא תחלוק בו. תניא אידך: תענו את נפשתיכם יכול ישב בחמה ובצנה ויצטער - תלמוד לומר וכל מלאכה לא תעשו, מה מלאכה - דבר שחייבין עליו במקום אחר, אף ענוי נפש - שחייבין עליו במקום אחר. ואי זה זה - זה פגול ונותר. אביא פגול ונותר שהן בכרת, ולא אביא את הטבל שאינו בכרת - תלמוד לומר, תענו ועניתם את נפשתיכם ריבה. אביא הטבל שהוא במיתה, ולא אביא את הנבילה שאינה במיתה - תלמוד לומר - תענו ועניתם את נפשתיכם ריבה. - אביא את הנבילה שהוא בלאו, ולא אביא את החולין שאינן בלאו - תלמוד לומר תענו ועניתם את נפשתיכם ריבה. אביא החולין שאינן בקום אכול ולא אביא את התרומה שהיא בקום אכול - תלמוד לומר תענו ועניתם את נפשתיכם ריבה. אביא את התרומה שאינה בבל תותירו ולא אביא את הקדשים שהן בבל תותירו - תלמוד לומר תענו ועניתם את נפשתיכם ריבה. ואם נפשך לומר: הרי הוא אומר (ויקרא כג) והאבדתי את הנפש ההיא - ענוי שהוא אבידת הנפש, ואיזה זה - זה אכילה ושתייה. מאי ואם נפשך לומר? - וכי תימא: בעריות קא מישתעי קרא - הרי הוא אומר והאבדתי הנפש ענוי שיש בו אבידת נפש, ואי זה זה - זה אכילה ושתייה. דבי רבי ישמעאל תנא: נאמר כאן ענוי ונאמר להלן ענוי, מה להלן ענוי רעבון - אף כאן ענוי רעבון, - ונילף (בראשית לא) מאם תענה את בנתי - דנין ענוי דרבים מענוי דרבים, ואין דנין ענוי דרבים מענוי דיחיד. - ונילף מענוי דמצרים, דכתיב (דברים כו) וירא את ענינו ואמרנו: זו פרישות דרך ארץ - אלא, דנין ענוי בידי שמים מענוי בידי שמים, ואין דנין ענוי בידי שמים מענוי בידי אדם. (דברים ח) המאכלך מן במדבר למען ענתך, רבי אמי ורבי אסי חד אמר: אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו, וחד אמר: אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל. אמר רב יוסף: מכאן רמז לסומין שאוכלין ואין שבעין. אמר אביי: הלכך, מאן דאית ליה סעודתא - לא ליכלה אלא ביממא. אמר רבי זירא: מאי קרא (קהלת ו) - טוב מראה עינים מהלך נפש. אמר ריש לקיש: טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה, שנאמר טוב מראה עינים מהלך נפש. (משלי כג) כי יתן בכוס עינו יתהלך

במישרים, רבי אמי ורבי אסי, חד אמר: כל הנותן

דף עה.א

עינו בכוסו - עריות כולן דומות עליו כמישור. וחד אמר: כל הנותן עינו בכוסו - כל העולם כולו דומה עליו כמישור. (משלי יב) דאגה בלב איש ישחנה רבי אמי ורבי אסי, חד אמר: ישחנה מדעתו, וחד אמר: ישחנה לאחרים (ישעיהו סה) ונחש עפר לחמו, רבי אמי ורבי אסי חד אמר: אפילו אוכל כל מעדני עולם אין דעתו מיושבת עליו עד שיאכל עפר. תניא, אמר רבי אפילו אוכל כל מעדני עולם שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מקניט את חברו - יורד עמו לחיו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, קלל את הנחש - עולה לגג מזונותיו עמו, יורד למטה - מזונותיו עמו. קלל את כנען - אוכל מה שרבו אוכל, ושותה מה שרבו שותה. קלל את האשה - הכל רצין אחריה, קלל את האדמה - הכל ניזונין הימנה. (במדבר יא) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, רב ושמואל חד אמר: דגים, וחד אמר: עריות. מאן דאמר דגים - דכתיב נאכל, ומאן דאמר עריות - דכתיב חנם. ולמאן דאמר עריות - הא כתיב נאכל - לישנא מעליא נקט, דכתיב (משלי ל) אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און. ולמאן דאמר דגים, מאי חנם? דהווי מייתין להו מהפקירא. דאמר מר: כשהיו ישראל שואבין מים הקדוש ברוך הוא מזמין להם בתוך המים דגים קטנים בכדיהן. בשלמא למאן דאמר דגים, אבל עריות לא פריצי בהו - היינו דכתב (שיר השירים ד) גן נעול אחתי כלה [גו'] אלא למאן דאמר עריות - מאי מעין חתום? - מהנך דאסירין לא פריצי בהו. בשלמא למאן דאמר עריות היינו דכתיב (במדבר יא) וישמע משה את העם בכה למשפחותיו - על עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם, אלא למאן דאמר דגים - מאי בוכה למשפחותיו? הא והא הואי. (במדבר יא) את הקשאים ואת האבטחים, רבי אמי ורבי אסי: חד אמר: טעם כל המינין טעמו במו, טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו. וחד אמר: טעם כל המינין טעמו טעמן וממשן, והללו - טעמן ולא ממשן. (שמות טז) (והמן) (מסורת הש"ס: [והוא]) כזרע גד לבן (וטעמו) אמר רבי אסי: עגול כגידא, ולבן כמרגלית. (תניא נמי הכי) (מסורת הש"ס: [תנו רבנן]) גד - שדומה לזרע פשתן בגבעולין. אחרים אומרים: גד - שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים. תניא אידך: גד - שמגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון. לבן - שמלבין עונותיהן של ישראל. תניא, רבי יוסי אומר: כשם שהנביא היה מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין, כך המן מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין. כיצד? שנים שבאו לפני משה לדין זה אומר: עבדי גנבת, וזה אומר: אתה מכרתו לי. אמר להם משה: לבוקר משפט. למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון - בידוע שזה גנבו, אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו. וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין. זה אומר: היא סרחה עלי, והיא אומרת: הוא סרח עלי. אמר להם משה: לבקר משפט. למחר, אם נמצא עומרה בבית בעלה - בידוע שהיא סרחה עליו, נמצא עומרה בבית אביה - בידוע שהוא סרח עליה.

כתיב (במדבר יא) וברדת הטל על המחנה לילה [ירד המן עליו] וכתיב (שמות טז) ויצא העם ולקטו וכתיב (במדבר יא) שטו העם ולקטו. הא כיצד? צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים - יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו. כתיב לחם וכתיב עגות וכתיב וטחנו. הא כיצד? צדיקים - לחם, בינונים - עוגות, רשעים - טחנו בריחים. (במדבר יא) או דכו במדכה, אמר רבי יהודה אמר רב, ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא: מלמד שירד להם לישראל עם המן תכשיטי נשים, דבר שנידוך במדוכה. (במדבר יא) ובשלו בפרור אמר רבי חמא: מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי קדירה. (שמות לו) והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר מאי בבקר בבקר? - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מדבר שירד להם בבקר בבקר, מלמד שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן. (שמות לה) והנשאים הביאו את אבני השהם תנא: נשיאים ממש, וכן הוא אומר (משלי כה) נשיאים ורוח וגשם אין. (במדבר יא) והיה טעמו כטעם לשד השמן אמר רבי אבהו: מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים - אף המן כל זמן שישראל אוכלין אותו - מוצאין בו כמה טעמים. איכא דאמרי: לשד ממש, מה שד זה מתהפך לכמה גוונין - אף המן מתהפך לכמה טעמים. (שמות טז) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע. תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה: בשר ששאלו שלא כהוגן - ניתן להם שלא כהוגן,

דף עה.ב

לחם ששאלו כהוגן - ניתן להם כהוגן, מכאן למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בלילה. והאמר אביי: האי מאן דאית ליה סעודתא - לא לאכליה אלא ביממא - כעין יממא קא אמרינן. אמר רב אחא בר יעקב: בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולים שמנקרין באשפה, עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה. (במדבר יא) הבשר עודנו בין שניהם וכתיב (במדבר יא) עד חדש ימים. הא כיצד? בינונים - לאלתר מתו, רשעים - מצטערין והולכין עד חדש ימים. וישטחו אמר ריש לקיש: אל תקרי וישטחו אלא וישטחו מלמד שנתחייבו שונאיהן של ישראל שחיטה. שטוח תנא משמיה דרבי יהושע בן קרחה: אל תיקרי שטוח אלא שחוט, מלמד שירד להם לישראל עם המן דבר שטעון שחיטה. אמר רבי: וכי מכאן אתה למד? והלא כבר נאמר (תהלים עח) וימטר עליהם כעפר שאר וכחול (הים) (מסורת הש"ס: [ימים]) עוף כנף ותניא, רבי אומר: (דברים יב) וזבחת כאשר צויתך - מלמד שנצטוו משה על הושט ועל הקנה, על רוב אחד בעוף, ועל רוב שנים בבהמה. אלא מה תלמוד לומר שטוח - מלמד שירד להם משטיחין משטיחין. כתיב (שמות טז) לחם וכתיב שמן וכתיב (שמות טז) דבש. אמר רבי יוסי ברבי חנינא: לנערים - לחם, לזקנים - שמן, לתינוקות - דבש. כתיב שליו וקרינן, סליו, אמר רבי חנינא: צדיקים אוכלין אותו בשלוה, רשעים אוכלין אותו ודומה להן כסיליון. אמר רב חנין בר רבא: ארבעה מיני סליו הן, ואלו הן: שיכלי, וקיבל, ופסיוני, ושליו. מעליא דכולהו - שיכלי, גריעא דכולהו - שליו. והוי כציפורתא ומוותבין לה בתנורא, ותפח והוה מלי תנורא, ומסקינן ליה אתליסר ריפי ואחרונה אינה נאכלת אלא על ידי

תערובת. רב יהודה משתכח ליה בי דני. רב חסדא משתכח ליה בי ציבי. רבא מייתי ליה אריסיה כל יומא. יומא חד לא אייתי, אמר: מאי האי? סליק לאיגרא, שמעיה לינוקא דקאמר (חבקוק ג) שמעתי ותרגז בטני. אמר: שמע מניה נח נפשיה דרב חסדא, ובדיל רבה אכיל תלמידא. כתיב (שמות טז) ותעל שכבת הטל וכתוב (במדבר יא) וברדת הטל. אמר רבי יוסי ברבי חנינא: טל מלמעלה, וטל מלמטה, ודומה כמו שמונח בקופסא. דק מחספס אמר ריש לקיש: דבר שנימוח על פיסת היד. רבי יוחנן אמר: דבר שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים. - מחוספס - טובא הוי - אמר רב נחמן בר יצחק מחספס כתיב. תנו רבנן: (תהלים עח) לחם אבירים אכל איש - לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו, דברי רבי עקיבא. וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל אמר להם: צאו ואמרו לו לעקיבא: עקיבא טעית וכי מלאכי השרת אוכלין לחם? והלא כבר נאמר (דברים ט) לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי אלא מה אני מקיים אבירים - לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים. אלא מה אני מקיים (דברים כג) ויתד תהיה לך על אזנך (ויצאת שמה חוץ) - דברים שתגרי אומות העולם מוכרין אותן להם. רבי אלעזר בן פרטא אומר: אף דברים שתגרי אומות העולם מוכרין להן מן מפיגן, אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אזנך? לאחר שסרחו, אמר הקדוש ברוך הוא: אני אמרתי יהיו כמלאכי השרת - עכשיו אני מטריח אותם שלש פרסאות דכתיב (במדבר לג) ויחנו על הירדן מבית הישימת עד אבל השטים. ואמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי ההוא אתרא והויא תלתא פרסי. ותנא: כשנפנין - אין נפנין לא לפניהן, ולא לצדדיהן, אלא לאחוריהן, (במדבר יא) ועתה נפשנו יבשה אין כל, אמרו: עתיד מן זה שתיפח במעיהם, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא? וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל אמר להם: אל תקרי אבירים אלא איברים - דבר שנבלע במאתים וארבעים ושמונה איברים. אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אזנך - בדברים שבאין להם ממדינת הים. דבר אחר לחם אבירים אכל איש

דף עו.א

זה יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל, כתיב הכא איש וכתוב התם (במדבר כז) קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו. ואימא משה, דכתיב (במדבר יב) והאיש משה ענו מאד. - דנין איש מאיש, ואין דנין איש מוהאיש. שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה? אמר להם: אמשול לכם משל: למה הדבר דומה - למלך בשר ודם שיש לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים היה דואג ואומר: שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים. דבר אחר: שהיו אוכלין אותו כשהוא חם, דבר אחר: מפני משאוי הדרך. וכבר היה רבי טרפון ורבי ישמעאל וזקנים יושבין ועוסקין בפרשת המן והיה רבי אלעזר המודעי יושב ביניהן. נענה רבי אלעזר המודעי ואמר: מן שירד להן לישראל היה גבוה

ששים אמה אמר לו רבי טרפון: מודעי עד מתי אתה מגבב דברים ומביא עלינו? אמר לו: רבי, מקרא אני דורש (בראשית ז) חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים וכסו ההרים וכי חמש עשרה אמה בעמק (חמש עשרה בשפלה) חמש עשרה בהרים? וכי מיא שורי שורי קיימי? ועוד: תיבה היכי סגיא? אלא נבקעו כל מעינות תהום רבה עד דאשוו מיא בהדי טורי, והדר חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים. וכי אי זה מדה מרובה, מדה טובה או מדת פורענות? הוי אומר: מדה טובה ממדת פורענות. במדת פורענות הוא אומר (בראשית ז) וארבת השמים נפתחו, במדה טובה הוא אומר (תהלים עח) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכל ודגן שמים נתן למו. כמה ארובות יש בדלת - ארבע, ארבע, הרי כאן שמונה, ונמצא מן שירד להם לישראל גבוה ששים אמה. תניא, איסי בן יהודה אומר: מן שירד להם לישראל היה מתגבר ועולה, עד שרואין אותו כל מלכי מזרח ומערב, שנאמר (תהלים כג) תערך לפני שלחן נגד צררי [וגו' כוסי רויה] אמר אביי: שמע מינה - כסא דדוד לעלמא דאתי מאתן ועשרין וחד לוגא מחזיק, שנאמר כוסי רויה - רויה בגימטריא הכי הוי. - הא לא דמיא, התם - בארבעין יומין, הכא - חדא שעתא, התם לכולי עלמא, הכא - לישראל לחודיה, ונפיש להו טפי. - רבי אלעזר המודעי פתיחה פתיחה גמר. אסור באכילה. הני חמשה ענוין כנגד מי? אמר רב חסדא: כנגד חמשה ענוין שבתורה (במדבר כט) ובעשור (ויקרא כג) ואך בעשור (ויקרא כג) שבת שבתון (ויקרא טז) ושבת שבתון (ויקרא טז) והיתה לכם. הני חמשה הוו? ואנן שיתא תנן שתיה בכלל אכילה היא. דאמר ריש לקיש: מנין לשתיה שהיא בכלל אכילה - שנאמר (דברים יד) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך, תירוש חמרא הוא וקרי ליה ואכלת. ממאי? ודילמא דאכליה על ידי אניגרון? דאמר רבה בר שמואל: אניגרון - מיא דסילקא, אכסיגרון - מיא דכולהו שלקי אלא אמר רב אחא בר יעקב: מהכא (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך בבקר ובצאן ביין ובשכר, שכר שתיה הוא, וקרייה רחמנא ואכלת. - ממאי? ודילמא הכא נמי דאכליה על ידי אניגרון? - שכר כתב, מידי דמשכר. - ודילמא דבילה קעילית? דתניא: אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש

דף ע"ב

(חייב) (מסורת הש"ס: [לוקה]). אלא יליף שכר שכר מנזיר, מה להלן יין - אף כאן יין. ותירוש חמרא הוא? והתניא: הנודר מן התירוש - אסור בכל מיני מתיקה, ומותר ביין - ולא חמרא הוא? והכתיב (זכריה ט) ותירוש ינובב בתלות - דבר הבא מן התירוש ינובב בתלות. - והכתיב (משלי ג) ותירוש יקביך יפרצו - דבר הבא מן התירוש יקביך יפרצו. - והא כתיב (הושע ד) זנות ויין ותירוש יקח לב - אלא, דכולי עלמא תירוש חמרא הוא, ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ואמאי קרי ליה יין ואמאי קרי ליה תירוש? יין - שמביא יללה לעולם, תירוש - שכל המתגרה בו נעשה רש. רב כהנא רמי: כתיב תירש וקרינן תירוש, זכה - נעשה ראש, לא זכה - נעשה רש. (והיינו דרבא, דרבא) (מסורת הש"ס: [רבא]) רמי: כתיב ישמח וקרינן ישמח, זכה - משמחו, לא זכה - משממו. והיינו

דאמר רבא: חמרא וריחני פקחין. רחיצה וסיכה מנא לן דאיכרי עינווי? דכתיב (דניאל י) לחם חמדות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי. מאי לחם חמדות לא אכלתי? אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת: אפילו נהמא דחיטי דכייטא לא אכל. ומנא לן דחשיב כעינוי - דכתיב (דניאל י) ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך (כי חמודות אתה). אשכחן סיכה, רחיצה מנא לן? - אמר רב זוטרא ברבי טוביה: אמר קרא (תהלים קט) ותבא כמים בקרבו - וכשמן בעצמותיו. - ואימא כשתיה? - דומיא דשמן, מה שמן מאבראי - אף מים מאבראי. - והא תנא איפכא קא נסיב לה, דתנן: מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים? אף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, שנאמר ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו - אלא אמר רב אשי: רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה, דכתיב וסוך לא סכתי. מאי ואני באתי בדבריך? - היינו דכתיב (יחזקאל ח) ושבעים איש מזקני [בית] ישראל ויאזניהו בן שפן עמד בתוכם עמדים לפניו ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטרת עלה, (יחזקאל ח) וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אתי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אתי ירושלימה במראות אלהים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה אשר

דף עזא

שם מושב סמל הקנאה המקנה (יחזקאל ח) ,, , ויבא אתי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה משתחווים קדמה לשמש. ממשמע שנאמר ופניהם קדמה, איני יודע שאחוריהם אל היכל ה'? אלא מה תלמוד לומר אחריהם אל היכל ה' - מלמד שהיו פורעין עצמן, והיו מתריזין כלפי מטה. אמר לו הקדוש ברוך הוא למיכאל: מיכאל סרחה אומתך. אמר לפניו: רבונו של עולם, דיו לטובים שבהם. - אמר לו: אני שורף אותם ולטובים שבהם. מיד (יחזקאל י) ויאמר (לאיש) (מסורת הש"ס: [אל האיש]) לבש הבדים ויאמר בא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי-אש מבינות לכרבים וזרק על העיר ויבא לעיני מיד (יחזקאל י) וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות הכרבים וישא ויתן אל חפני לבש הבדים ויקח ויצא. אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא: אילמלא לא נצטננו גחלים מידו של כרוב לידו של גבריאל - לא נשתיירו משונאיהן של ישראל שריד ופליט. וכתיב (יחזקאל ט) והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי כאשר צויתני. [אמר רבי יוחנן: באותה שעה הוציאו לגבריאל מאחורי הפרגוד, ומחיוהו שיתין פולסי דנורא. אמרו ליה: אי לא עבדת - לא עבדת, אי עבדת - אמאי לא עבדת כדפקדוך? ועוד: דעבדת, לית לך: אין משיבין על הקלקלה? איתוה לדוביאל שרא דפרסאי, ואוקמיה בחריקיה, ושמש עשרים ואחד יום. היינו דכתיב (דניאל י) ושר מלכות פרס עמד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס. יהבו ליה עשרין וחד מלכי, ופרוותא דמשהיג. אמר: כתיבו

לי לישראל באכרגא - כתבו ליה, כתיבו לי רבנן באכרגא כתבו ליה. בעידנא דבעו למיחתם עמד גבריאל מאחורי הפרגוד, ואמר (תהלים קכז) שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא. מאי כן יתן לידידו שנא? אמר רבי יצחק: אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה בעולם הזה וזכות לעולם הבא. ולא השגיוהו עליו, אמר לפניו: רבונו של עולם אם יהיו כל חכמי אומות העולם בכף מאזנים, ודניאל איש חמודות בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם? אמר הקדוש ברוך הוא: מי הוא זה שמלמד זכות על בני? אמרו לפניו: רבונו של עולם, גבריאל. - אמר להם: יבא. שנאמר (דניאל י) ואני באתי בדברך. אמר להו: ליעול. אעילוהו. אתא אשכחיה לדוביאל דנקט ליה לאיגרתיה בידיה, בעא למרמא מיניה - בלעה. איכא דאמרי: מיכתב הוה כתיבא, מיחתם לא הוי חתמא. איכא דאמרי: אף מיחתם נמי הוה חתמא, כדבלעיה מחיק לה מיניה. היינו דבמלכותא דפרס איכא דיהיב כרגא ואיכא דלא יהיב כרגא. (דניאל י) ואני יוצא והנה שר יון בא - עוי עוי וליכא דאשגח ביה. [ואי בעית אימא: רחיצה דאיברי ענוי מנא לן - מהכא, דכתיב (מלכים א' ב') ולאביתר הכהן אמר המלך ענתת לך על שדיך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת [את] ארון ה' לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי וכתוב ביה בדוד (שמואל ב' יז) כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר. רעב - מלחם וצמא - ממים. עיף ממאי - לאו מרחיצה? - ודילמא מנעילת הסנדל? - אלא אמר רבי יצחק: מהכא, (משלי כה) מים קרים על נפש עיפה. - ודילמא משתיה? - מי כתיב בנפש עיפה על נפש עיפה כתיב. ונעילת הסנדל מנא לן? דכתיב (שמואל ב' טו) ודוד עלה במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו חפוי (והלך) (מסורת הש"ס: [והוא הולך]) יחף. יחף ממאי - לאו מנעילת הסנדל? - ודילמא מסוסיא ומרטקא - אלא אמר רב נחמן בר יצחק: מהכא (ישעיהו כ) לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלץ מעל רגלך וכתוב (ישעיהו כ) ויעש כן הלך ערום ויחף. יחף ממאי? - לאו מנעילת הסנדל? - ואימא במנעלים המטולאים. דאי לא תימא הכי ערום ערום ממש? אלא - בבגדים בלויים, הכא נמי - במנעלים המטולאים. אלא אמר רב נחמן בר יצחק: מהכא (ירמיהו ב) מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמאה - מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבא רגלך לידי יחוף. מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לידי צמאה. תשמיש המטה דאיברי ענוי מנא לן? דכתיב (בראשית לא) אם תענה את בנתי ואם תקח נשים,

דף עז.ב

אם תענה - מתשמיש, ואם תקח - מצרות. ואימא: אידי ואידי מצרות - מי כתיב אם תקח? ואם תקח כתיב. - ואימא: אידי ואידי מצרות, חד - לצרות דידיה וחד לצרות דאתיין ליה מעלמא - דומיא דאם תקח, מי כתיב אם תקח ואם תענה אם תענה ואם תקח כתיב. אמר ליה רב פפא לאביי: הא תשמיש גופה איברי ענוי, דכתיב (בראשית לד) וישכב אתה ויענה - אמר ליה: התם שענינה מביאות אחרות. תנו רבנן: אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו, ואם היה מלוכלך בטיט ובצואה - רוחץ כדרכו ואינו חושש. אסור

לסוך מקצת גופו ככל גופו, ואם היה חולה או שהיו לו חטטין בראשו - סך כדרכו ואינו חושש. תנא דבי מנשה, רבן שמעון בן גמליאל אומר: מדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת פת לתינוק, ואינה חוששת. אמרו עליו על שמאי הזקן שלא רצה להאכיל בידו אחת, וגזרו עליו להאכיל בשתי ידים. מאי טעמא? אמר אביי: משום שיבתא. תנו רבנן: ההולך להקביל פני אביו או פני רבו, או פני מי שגדול ממנו - עובר עד צוארו במים, ואינו חושש. איבעיא להו: הרב אצל תלמיד מאי? תא שמע, דאמר רב יצחק בר בר חנה: אנא חזיתיה לזעירי דאזל לגבי רב חייא בר אשי תלמידיה. רב אשי אמר: ההוא רב חייא בר אשי הוא דאזל לגביה דזעירי רביה. רבא שרא לבני עבר ימינא למעבר במיא לנטורי פירי. אמר ליה אביי לרבא: תניא דמסייע לך, שומרי פירות עוברין עד צוארן במים ואין חוששין. רב יוסף שרא להו לבני בי תרבו למיעבר במיא למיתי לפירקא, למיזל לא שרא להו. אמר ליה אביי: אם כן אתה מכשילן לעתיד לבא. איכא דאמרי: שרא להו למיתי, ושרא להו למיזל. אמר ליה אביי: בשלמא למיתי - לחיי, אלא למיזל - מאי טעמא? כדי שלא תהא מכשילן לעתיד לבא. רב יהודה ורב שמואל בר רב יהודה הוו קיימי אגודא דנהר (פפא) (מסורת הש"ס: [פרת]) אמברא דחצדד, והוה קאי רמי בר פפא מהך גיסא, רמא להו קלא, מהו למיעבר למיתי לגבייכו למשאל שמעתא? אמר ליה רב יהודה: רב ושמואל דאמרי תרוייהו: עובר, ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו. איכא דאמרי, אמר ליה רב שמואל בר רב יהודה: תנינא, עובר ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו. מתקיף לה רב יוסף: ובחול כי האי גונא מי שרי? והכתיב: (יחזקאל מז) וימד אלף באמה ויעברני במים מי אפסים - מכאן שמותר לעבור עד אפסיים, וימד אלף ויעברני במים מים ברכים - מכאן שמותר לעבור עד ברכים, וימד אלף ויעברני מי מתנים - מכאן שמותר לעבור עד מתנים, מכאן ואילך וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבר. - אמר אביי: שאני נחל דרדיפי מיא. יכול יעביירו בסיחוי - תלמוד לומר (יחזקאל מז) כי גאו המים מי שחו, מאי מי שחו? - שיוטא, שכן קורין לשייטא סייחא, יכול יעביירו בבורני קטנה - תלמוד לומר (ישעיהו לג) בל תלך בו אני שיט, יכול יעביירו בבורני גדולה תלמוד לומר (ישעיהו לג) וצי אדיר לא יעברנו, מאי משמע? - כדמתרגם רב יוסף: לא תזיל ביה בספינת ציידין, ובורני רבתי לא תגוזינה. אמר רבי יהודה בן פזי: אף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכו, כתיב הכא בל תלך בו אני שיט וכתוב התם משוט בארץ. אמר רבי פנחס משום רב הונא צפוראה: מעין היוצא מבית קדשי הקדשים בתחילה דומה לקרני חגבים, כיון שהגיע לפתח היכל נעשה כחוט של שתי, כיון שהגיע לאולם נעשה כחוט של ערב כיון שהגיע אל פתח עזרה נעשה כפי פך קטן. והיינו דתנן רבי אליעזר בן יעקב אומר: מים

דף עח.א

מפכין עתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית. מכאן ואילך היה מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח בית דוד, כיון שמגיע לפתח בית דוד - נעשה כנחל שוטף, שבו רוחצין זבין וזבות נדות ויולדות, שנאמר (זכריה יג) ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד

ולישבי ירושלים לחטאת ולנדה. אמר רב יוסף: מכאן רמז לנדה שצריכה לישב עד צוארה במים. ולית הילכתא כוותיה. (תינח יום הכפורים דליכא מנעל), שבת דאיכא מנעל מאי? אמר נחמיה חתניה דבי נשיאה: אנא חזיתיה לרבי אמי ורבי אסי דמטו עורקומא דמיא, ועברוה, דרך מלבוש. - תינח מנעל, סנדל מאי איכא למימר? - אמר רב ריחומי: אנא חזיתיה לרבינא דעבר דרך מלבוש. רב אשי אמר: סנדל לכתחלה לא. ריש גלותא איקלע להגרונא לבי רב נתן. רפרם וכולהו רבנן אתו לפירקא, רבינא לא אתא. למחר בעי רפרם לאפוקי לרבינא מדעתיה דריש גלותא. אמר ליה: מאי טעמא לא אתא מר לפירקא? אמר ליה: הוה כאיב לי כרעאי. - איבעי לך למיסס מסאני - גבא דכרעא הוה. - איבעי לך למרמא סנדלא. - אמר ליה: עורקמא דמיא הוה באורחא. - איבעי לך למעבריה דרך מלבוש. - אמר ליה: לא סבר לה מר להא דאמר רב אשי: סנדל לכתחלה לא? תני יהודה בר גרוגרות: אסור לישב על גבי טינא ביום הכפורים. אמר רבי יהושע בן לוי: ובטינא מטפחת. אמר אביי: ובטופח על מנת להטפוח. אמר רב יהודה: מותר להצטנן בפירות. רב יהודה מצטנן בקרא. רבה מצטנן בינוקא. רבא מצטנן בכסא דכספא. אמר רב פפא: כסא דכספא, מלא - אסור, חסר - שרי. דפחרא, אידי ואידי - אסור, משום דמישחל שחיל. רב (פפא) (מסורת הש"ס: [רב אשי]) אמר: כסא דכספא - חסר נמי אסור, משום דמזדריב. זעירא בר חמא אושפיזכנין דרבי אמי ורבי אסי ורבי יהושע בן לוי ודכולהו רבנן דקיסרי הוה, אמר ליה לרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי: בר אריא תא אימא לך מילתא מעליתא דהוה עביד אבוך, מטפחת היה לו בערב יום הכפורים ושורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובין, ולמחר מקנח בה פניו ידיו ורגליו. ערב תשעה באב שורה אותה במים, ולמחר מעבירה על גבי עיניו. וכן כי אתא רבה בר מרי אמר: בערב תשעה באב מביאין לו מטפחת ושורה אותה במים, ומניחה תחת מראשותיו, ולמחר מקנח פניו ידיו ורגליו. בערב יום הכפורים מביאין לו מטפחת ושורה אותה במים, ועושה אותה כמין כלים נגובין, ולמחר מעבירה על גבי עיניו. אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא: איפכא אמרת לן, ואותיבנד סחיטה. אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב עמרם אמר רבה בר בר חנה, שאלו את רבי אלעזר: זקן ויושב בישיבה צריך ליטול רשות להתיר בכורות או אינו צריך? מאי קא מיבעי להו? הכי קא מיבעי להו: כי הא דאמר רב אידי בר אבין: דבר זה הניחו להם לבי נשיאה כדי להתגדר בו - צריך ליטול רשות, או דילמא כיון דזקן ויושב בישיבה - אין צריך? עמד רבי צדוק בן חלוקה על רגליו ואמר: אני ראיתי את רבי יוסי בן זימרא, שזקן ויושב בישיבה היה, ועמד במעלה מזקנו של זה - ונטל רשות להתיר בכורות. אמר ליה רבי אבא: לא כך היה מעשה, אלא כך היה מעשה: רבי יוסי בן זימרא כהן היה, והכי קא מיבעיא ליה: הלכה כרבי מאיר דאמר: החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו, או דילמא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר: נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו? ופשט ליה: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ותו קא מבעיא להו: מהו לצאת בסנדל של

דף עח.ב

שעם ביום הכפורים. עמד רבי יצחק בר נחמני על רגליו ואמר: אני ראיתי את רבי יהושע בן לוי שיצא בסנדל של שעם ביום הכפורים, ואמינא ליה: בתענית צבור מאי? - אמר לי: לא שנא. אמר רבה בר בר חנה: אני ראיתי את רבי אלעזר דמן ננוה שיצא בסנדל של שעם בתענית צבור, ואמינא ליה: ביום הכפורים מאי? אמר לי: לא שנא. רב יהודה נפיק בדהיטני, אביי נפיק בדהוצי, רבא נפיק (בדיבלי) (מסורת הש"ס: [בדיקוליא]), רבה בר רב הונא כריך סודרא אכרעיה ונפיק. מתיב רמי בר חמא: הקיטע יוצא בקב שלו, דברי רבי מאיר. ורבי יוסי אוסר. ותני עלה: ושון שאסור לצאת בו ביום הכפורים אמר אביי: התם דאית ביה כתיתין, ומשום תענוג. אמר ליה רבא: ואי לאו מנא הוא - כתיתין משוי ליה מנא? ועוד: כל תענוג דלאו מנעל הוא, ביום הכפורים מי אסור? והא רבה בר רב הונא הוה כריך סודרא אכרעיה ונפיק. ועוד: מדקתני סיפא אם יש לו בית קבול כתיתין טמא, מכלל דרישא לאו בדאית ליה כתיתין עסקינן אלא אמר רבא: לעולם דכולי עלמא מנעל הוא, ובשבת בהא פליגי מר סבר: גזרינן דילמא משתמיט ואתי לאתווי ארבע אמות, ומר סבר: לא גזרינן. תנו רבנן: תינוקות מותרין בכולן, חוץ מנעילת הסנדל. מאי שנא נעילת הסנדל - דאמרי: אינשי עבדו ליה. הנך נמי, אמרי: אינשי עבדו ליה. - רחיצה וסיכה - אימר מאתמול עבדי ליה - סנדל - נמי, אימר מאתמול עבדי ליה. - סנדל לא אפשר דמאתמול עבדי ליה, דאמר שמואל: האי מאן דבעי למיטעם טעמא דמיתותא - ליסים מסאני וליגני. - והא מותרין לכתחלה קתני אלא: הנך דלאו רביתיהו - גזרו בהו רבנן, הנך דרביתיהו הוא - לא גזרו בהו רבנן. דאמר אביי, אמרה לי אם: רביתיה דינוקא - מיא חמימי ומשחא. גדל פורתא - ביעתא בכותחא, גדל פורתא - תבורי מאני. כי הא דרבה זבין להו מאני גזיזי דפחרא לבניה, ומתברי להו. המלך והכלה ירחצו את פניהם. מתניתין מני - רבי חנניא בן תרדיון היא. דתניא: המלך והכלה לא ירחצו את פניהם. רבי חנניא בן תרדיון אומר משום רבי אליעזר: המלך והכלה ירחצו את פניהם. החיה לא תנעול את הסנדל. רבי חנניא בן תרדיון אומר משום רבי אליעזר: החיה תנעול את הסנדל. מאי טעמא מלך - דכתיב (ישעיהו לג) מלך ביפיו תחזינה עיניך. כלה מאי טעמא - כדי שלא תתגנה על בעלה. אמר ליה רב לרבי חייא: כלה עד כמה? אמר ליה, כדתניא: אין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום. החיה תנעול את הסנדל - משום צינה. אמר שמואל: אם מחמת סכנת עקרב - מותר. האוכל ככותבת הגסה. בעי רב פפא:

דף עט.א

ככותבת שאמרו בגרעינתה או בלא גרעינתה? בעי רב אשי: עצם כשעורה, בקליפתה או בלא קליפתה, בלחה או ביבשה? רב אשי לא מבעיא ליה הא דרב פפא - גסה איתמר, כל כמה דגסה. רב פפא לא מבעיא ליה הא דרב אשי לחה - שבולת מיקרי, שלא בקליפתה - אושלא מיקרי. אמר (רבא) (מסורת הש"ס: [רבה]) אמר רב יהודה: כותבת הגסה שאמרו - יתירה מכביצה, וקים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה, בציר מהכי -

לא מיתבא דעתיה. מיתבי: מעשה והביאו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל, ולרבן גמליאל שתי כותבות ודלי של מים, ואמרו: העלום לסוכה, ותני עלה: לא מפני שהלכה כך, אלא שרצו להחמיר על עצמן. וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה, נטלו במפה, ואכלו חוץ לסוכה, ולא בירך אחריו.

דף עט.ב

הא כביצה - בעי סוכה. ואי סלקא דעתך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה, השתא שתי כותבות בלא גרעינן - לא הוו כביצה, כותבת הגסה וגרעינתה מי הוי יתירה מכביצה? אמר רבי ירמיה: אין, שתי כותבות בלא גרעינתן - לא הוו כביצה, כותבת הגסה וגרעינתה - הוי יתירה מכביצה. אמר רב פפא: היינו דאמרי אינשי: תרי קבי דתמרי, חד קבא דקשיתא וסרית. רבא אמר: התם היינו טעמא משום דהוו ליה פירי, ופירי לא בעו סוכה. מיתבי, אמר רבי: כשהיינו לומדים תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע הביאו לפנינו תאנים וענבים, ואכלנום אכילת עראי חוץ לסוכה. אכילת עראי - אין, אכילת קבע - לא - אימא: אכלנום כאכילת עראי חוץ לסוכה. איבעית אימא: אכלנום אכילת קבע, ואכלנו פת אכילת עראי בהדיהו חוץ לסוכה. לימא מסייע ליה: לפיכך אם השלים במיני תרגימא - יצא. ואי סלקא דעתך פירי בעו סוכה - ליתני פירות - מאי מיני תרגימא - פירות. ואיבעית אימא: באתרא דלא שכיחי פירי. רב זביד אמר: כותבת הגסה שאמרו חסרה מכביצה. דתנן, בית שמאי אומרים: שאור בכזית, חמץ בככותבת. והוינן בה: מאי טעמא דבית שמאי? נכתוב רחמנא חמץ, ולא בעי שאור, ואנא אמינא: ומה חמץ שאין חמוצו קשה - אסור בכזית, שאור שחמוצו קשה - לא כל שכן. מדפלגינהו רחמנא - לימדה לך: שיעורו של זה לא כשיעורו של זה, שאור בכזית וחמץ בככותבת. ואי סלקא דעתך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה, מכדי בית שמאי אשיעורא דנפיש מכזית קא מהדרי - ליתני כביצה ואי נמי כי הדדי נינהו - ניתני כביצה אלא לאו שמע מינה: כותבת פחותה מכביצה. - ממאי? דילמא לעולם אימא לך: כותבת הגסה שאמרו - יתירה מכביצה, הא סתמא - כביצה. ואי נמי: כי הדדי נינהו וחדא מינייהו נקט. - אלא מהכא: עד כמה מזמנין? עד כזית, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עד כביצה. במאי קא מיפלגי? רבי מאיר סבר: ואכלת זו אכילה, ושבעת - זו שתיה. ואכילה בכזית. ורבי יהודה סבר: (דברים ח) ואכלת ושבעת - אכילה שיש בה שביעה, ואי זה - זה כביצה. ואי סלקא דעתך כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה - השתא כביצה שבועי משבעא, דעתא לא מיתבא? אלא לאו שמע מינה: כותבת הגסה שאמרו פחות מכביצה, כביצה - משבעא, ככותבת - מיתבא דעתיה. תניא, רבי אומר:

דף פ.א

כל השיעורין כולן בכזית, חוץ מטומאת אוכלין, ששינה הכתוב במשמען ושינו חכמים בשיעורן. וראיה לדבר יום הכפורים. מאי שינה הכתוב במשמעו - (ויקרא כג) מלא תענה, ומאי שינו חכמים בשיעוריה - ככותבת. ומאי ראיה לדבר יום הכפורים? דאי מהתם - הוה אמינא: אורחא דקרא הוא. טומאת אוכלין כביצה מנלן? אמר רבי אבהו

אמר רבי אלעזר: דאמר קרא (ויקרא יא) מכל האכל אשר יאכל - אוכל הבא מחמת אוכל, ואיזה זה - ביצת תרנגולת. - ואימא גדי - מחוסר שחיטה, - ואימא בן פקועה - טעון קריעה. - ואימא ביצת בר יוכני - תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט - תפסת. ואימא ביעתא דציפורתא, דזוטר טובא רבי אבהו דידיה אמר: מכל האכל אשר יאכל - אוכל שאתה אוכלו בבת אחת, ושיערו חכמים: אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת, אמר רבי אלעזר: האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור, שמא יבא בית דין אחר וירבה בשיעורין. מאי ירבה בשיעורין? אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן - והתניא: (ויקרא ד) אשר לא תעשינה בשגגה ואשם, השב מידיעתו - מביא קרבן על שגגתו, לא שב מידיעתו - אין מביא קרבן על שגגתו. אלא, דלא מחייבי קרבן עד דאיכא כזית גדול. ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דמחייבי קרבן אכזית קטן, מאי ירבה בשיעורין - שמא ירבה בקרבנות מחמת שיעורין. אמר רבי יוחנן: שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני. עונשין? מכתב כתיבי - אלא הכי קאמר: (אמר רבי יוחנן,) שיעורים של עונשין הלכה למשה מסיני. תניא נמי הכי: שיעורין של עונשין הלכה למשה מסיני, אחרים אומרים: בית דינו של יעבץ תיקנום, והכתיב (ויקרא כז) אלה המצות - שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה - אלא: שכחום וחזרו ויסדום. השותה מלא לוגמיו. אמר רב יהודה אמר שמואל: לא מלא לוגמיו ממש, אלא כל שאילו יסלקנו לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו. - והא אנו תנו מלא לוגמיו - אימא: כמלא לוגמיו. מיתבי: כמה ישתה ויהא חייב? בית שמאי אומרים: רביעית, ובית הלל אומרים: מלא לוגמיו. רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר: כמלא לוגמיו, רבי יהודה בן בתירא אומר: כדי גמיעה - מי עדיפא ממתניתין, דאוקימנא כדי שיראה - הכי נמי - כדי שיראה. אי הכי היינו רבי אליעזר - איכא בנייהו מלא לוגמיו דחוק. מתקיף לה רב הושעיא: אם כן הוה ליה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל - אמר ליה:

דף פ.ב

כי אתשיל - בעוג מלך הבשן אתשיל, דהו ליה בית שמאי לחומרא. מתקיף לה רבי זירא: מאי שנא אכילה - דכל חד וחד בככותבת, ומאי שנא שתיה דכל חד וחד בדידיה? אמר ליה אביי: קים להו לרבנן בככותבת דבהכי מיתבא דעתיה, בציר מהכי - לא מיתבא. בשתיה - בדידיה מיתבא דעתיה, בדחבריה לא מיתבא דעתיה. - מתקיף לה רבי זירא: וכל העולם כולו בככותבת, ועוג מלך הבשן בככותבת? אמר ליה אביי: קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה, בציר מהכי - לא מיתבא דעתיה. מיהו, כולי עלמא - טובא, ועוג מלך הבשן - פורתא. מתקיף לה רבי זירא: בשר שמן - בככותבת, ולולבי גפנים בככותבת? אמר ליה אביי: קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה, בציר מהכי לא מיתבא דעתיה. - מיהו, בשר שמן - טובא, לולבי גפנים - פורתא. מתקיף לה רבא: כזית בכדי אכילת פרס, וכותבת בכדי אכילת פרס? - אמר ליה אביי: קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה, בטפי מהכי - לא מיתבא דעתיה. מתקיף לה רבא: (בכותבת) (מסורת הש"ס: [כזית]) בכדי אכילת פרס חצי פרס בכדי אכילת פרס? - אמר ליה רב פפא: הנח

לטומאת גוויה, דלאו דאורייתא היא. ומי אמר רב פפא הכי? והכתיב (ויקרא יא) ולא תטמאו בהם ונטמתם במ ואמר רב פפא: מכאן שטומאת גוויה דאורייתא - מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא. כל האוכלין, אמר רב פפא: אכל אומצא ומילחא - מצטרף, ואף על גב דלאו אכילה היא, כיון דאכלי אינשי - מצטרפין. אמר ריש לקיש: ציר שעל גבי ירק מצטרף לככותבת ביום הכפורים. - פשיטא - מהו דתימא: משקה הוא, קא משמע לן: כל אכשורי אוכלא - אוכלא הוא. אמר ריש לקיש: האוכל אכילה גסה ביום הכפורים פטור, מאי טעמא (ויקרא כג) אשר לא תענה כתיב, פרט למזיק, אמר רבי ירמיה אמר ריש לקיש: זר שאכל תרומה אכילה גסה - משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, (ויקרא כב) כי יאכל - פרט למזיק. אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: זר

דף פא.א

שכוסס שעורים של תרומה - משלם את הקרן ואינו משלם את החומש. (ויקרא כב) כי יאכל - פרט למזיק. אמר רב שיזבי אמר רבי יוחנן: זר שבלע שזפין של תרומה, והקיאן, ואכלן אחר - ראשון משלם (את) קרן וחומש, שני אין משלם אלא דמי עצים לראשון בלבד. האוכל והשותה אין מצטרפין מאן תנא? אמר רב חסדא: במחלוקת שנויה, ורבי יהושע היא. דתנן: כלל אמר רבי יהושע: כל שטומאתו ושיעורו שוה - מצטרף טומאתו ולא שיעורו, שיעורו ולא טומאתו, לא טומאתו ולא שיעורו - אין מצטרפין. רב נחמן אמר: אפילו תימא רבנן. עד כאן לא קא אמרי רבנן התם אלא לענין טומאה - דשם טומאה חד היא, אבל הכא - משום יתובי דעתא הוא והאי לא מיתבא דעתיה. וכן אמר ריש לקיש: במחלוקת שנויה, ורבי יהושע היא. דתנן: כלל אמר רבי יהושע כו'. ורבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבנן, עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא לענין טומאה, אבל הכא משום יתובי דעתיה הוא - והאי לא קא מיתבא דעתיה. משנה. אכל ושתה בהעלם אחד - אינו חייב אלא חטאת אחת. אכל ועשה מלאכה - חייב (שני) (מסורת הש"ס: [שתי]) חטאות. אכל אוכלין שאינן ראוין לאכילה, ושתה משקין שאינן ראוין לשתיה, ושתה ציר או מורייס - פטור. גמרא. אמר ריש לקיש: מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי - משום דלא אפשר. היכי נכתוב? נכתוב רחמנא לא יאכל - אכילה בכזית, נכתוב רחמנא לא תענה - קום אכול משמע. - מתקיף לה רב הושעיא: נכתוב רחמנא השמר פן לא תענה - אם כן נפיש להו לאוי. מתקיף לה רב ביבי בר אביי: נכתוב רחמנא השמר במצות ענוי - אם כן השמר דלאו - לאו, השמר דעשה - עשה. מתקיף לה רב אשי: נכתוב: אל תסור מן העינוי - קשיא. ותנא מייתי לה מהכא: (במדבר כט) ועניתם את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו, יכול יהא ענוש על תוספת מלאכה - תלמוד לומר (ויקרא כג) וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה, על עיצומו של יום - ענוש כרת, ואינו ענוש כרת על תוספת מלאכה, יכול לא יהא ענוש כרת על תוספת מלאכה, אבל יהא ענוש כרת על תוספת עינוי - תלמוד לומר (ויקרא כג) כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה, על עיצומו של יום - ענוש כרת, ואינו ענוש כרת על תוספת עינוי. יכול לא יהא בכלל ענוש, אבל יהא מוזהר על תוספת מלאכה -

תלמוד לומר (ויקרא כג) וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, על עיצומו של יום הוא מוזהר, ואינו מוזהר על תוספת מלאכה. יכול לא יהא מוזהר על תוספת מלאכה, אבל יהא מוזהר על תוספת עינוי. ודין הוא: ומה מלאכה שנוהגת בשבתות וימים טובים - אינו מוזהר עליה, עינוי שאינו נוהג בשבתות וימים טובים - אינו דין שלא יהא מוזהר עליו? אבל אזהרה לעינוי של יום עצמו לא למדנו מניין. לא יאמר עונש במלאכה - דגמר מעינוי, ומה עינוי שאינו נוהג בשבתות וימים טובים - עונש כרת, מלאכה שנוהגת בשבתות וימים טובים - לא כל שכן? למה נאמר? מופנה להקיש ולדון ממנו גזרה שוה: נאמר עונש בעינוי, ונאמר עונש במלאכה. מה מלאכה - לא ענש אלא אם כן הזהיר, אף עינוי - לא ענש אלא אם כן הזהיר. - איכא למיפרך: מה לעינוי - שלא הותר מכללו, תאמר במלאכה - שהותרה מכללה - אלא: לא יאמר עונש בעינוי, דגמר ממלאכה: מה מלאכה שהותרה מכללה - עונש כרת, עינוי שלא הותר מכללו - לא כל שכן? למה נאמר? מופנה להקיש ולדון ממנה גזרה שוה: נאמר עונש בעינוי ונאמר עונש במלאכה, מה מלאכה - ענש והזהיר, אף עינוי - ענש והזהיר. איכא למיפרך: מה למלאכה - שכן נוהגת בשבתות וימים טובים, תאמר בעינוי - שאינו נוהג בשבתות וימים טובים - אמר רבינא: האי תנא עצם עצם גמר. מופנה, דאי לא מופנה - איכא למיפרך כדפרכינן, לאי אפנויי מופנה. חמשה קראי כתיבי במלאכה, חד לאזהרה דיממא, וחד לאזהרה דליליא, וחד לעונש דיממא, וחד לעונש דליליא, וחד לאפנויי למגמר עינוי ממלאכה בין דיממא בין דליליא. דבי רבי ישמעאל תנא: נאמר כאן עינוי, ונאמר להלן עינוי. מה להלן - לא ענש אלא אם כן הזהיר, אף כאן לא ענש אלא אם כן הזהיר. רב אחא בר יעקב אמר: יליף שבת שבתון מראשית, מה להלן - לא ענש אלא אם כן הזהיר, אף כאן - לא ענש אלא אם כן הזהיר. רב פפא אמר:

דף פא.ב

הוא גופיה שבת איקרי, דכתיב תשבתו שבתכם. בשלמא רב פפא לא אמר כרב אחא בר יעקב - דקרא דכתיב בגופיה עדיף. אלא רב אחא בר יעקב מאי טעמא לא אמר כרב פפא? מיבעי ליה לכדתניא: (ויקרא כג) ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש, יכול יתחיל ויתענה בתשעה - תלמוד לומר בערב. אי בערב - יכול משתחשך - - תלמוד לומר בתשעה. הא כיצד? מתחיל ומתענה מבעוד יום. מכאן שמוסיפין מחול על הקודש. ואין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מניין? תלמוד לומר (ויקרא כג) מערב עד ערב. ואין לי אלא יום הכפורים, (ימים טובים) (מסורת הש"ס: [שבתות]) מניין? תלמוד לומר תשבתו. אין לי אלא (ימים טובים, שבתות) (מסורת הש"ס: [שבתות, ימים טובים]) מניין? תלמוד לומר (ויקרא כג) שבתכם. הא כיצד? כל מקום שנאמר שבות - (מכאן שמוסיפין) (מסורת הש"ס: [מוסיפין]) מחול על הקודש. ותנא דעצם עצם, האי בתשעה לחדש מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדיפת. דתני חייא בר רב מדפת: ועניתם את נפשתיכם בתשעה וכי בתשעה מתענין? והלא בעשור מתענין אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשיעי - מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי. אכל אוכלין

שאינן ראויין לאכילה, אמר רבא: כס פלפלי ביומא דכפורי - פטור, כס זנגבילא ביומא דכפורי - פטור. מיתבי: היה רבי מאיר אומר: ממשמע שנאמר (ויקרא יט) וערלתם ערלתו את פרוי איני יודע שעץ מאכל הוא? אלא מה תלמוד לומר עץ מאכל - עץ שטעם עזו ופריו שוה, הוי אומר - זה פלפלין. ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה. ואין ארץ ישראל חסרה כלום, שנאמר (דברים ח) לא תחסר כל בה. לא קשיא: הא - ברטיבתא, והא - ביבשתא. אמר ליה רבינא למרימר, והאמר רב נחמן: האי הימלתא דאתי מבי הנדואי שריא, ומברכינן עליה בורא פרי האדמה - לא קשיא הא - ברטיבתא, והא ביבשתא. תנו רבנן: אכל עלי קנים - פטור, לולבי גפנים - חייב. אלו הן לולבי גפנים? אמר רבי יצחק מגדלאה: כל שלבלבו מראש השנה ועד יום הכפורים. ורב כהנא אמר: כל שלשים יום. תניא כוותיה דרבי יצחק מגדלאה: אכל עלי קנים - פטור, ולולבי גפנים - חייב. אלו הן לולבי גפנים - כל שלבלבו מראש השנה ועד יום הכפורים. שתה ציר או מורייס פטור. הא חומץ - חייב. מתניתין מני - רבי היא, דתניא, רבי אומר: חומץ משיב את הנפש. דרש רב גידל בר מנשה מבירי דנרש: אין הלכה כרבי. לשנה נפקי כולי עלמא, מזגו ושתו חלא, שמע רב גידל ואיקפד, אמר: אימר דאמרי אנא דיעבד, לכתחלה מי אמרי? אימר דאמרי אנא פורתא, טובא מי אמרי? אימר דאמרי אנא חי, מזוג מי אמרי?

דף פבא

משנה. התינוקות אין מענין אותן ביום הכפורים, אבל מחנכין אותן לפני שנה ולפני שנתים, בשביל שיהיו רגילין במצות. גמרא. השתא בפני שתיים מחנכין להו, בפני שנה מבעיא? אמר רב חסדא: לא קשיא הא - בחולה, הא - בבריא. אמר רב הונא: בן שמונה ובן תשע מחנכין אותו לשעות, בן עשר ובן אחת עשרה משלימין מדרבנן, בן שתיים עשרה משלימין מדאורייתא בתינוקות. ורב נחמן אמר: בן תשע בן עשר מחנכין אותן לשעות, בן אחת עשרה בן שתיים עשרה - משלימין מדרבנן, בן שלש עשרה משלימין מדאורייתא בתינוק. ורבי יוחנן אמר: השלמה דרבנן ליכא, בן עשר בן אחת עשרה - מחנכין אותו לשעות, בן שתיים עשרה - משלימין מדאורייתא. תנן: התינוקות אין מענין אותן ביום הכפורים, אבל מחנכין אותן לפני שנה ולפני שתיים. בשלמא לרב הונא ורב נחמן - לפני שנה ולפני שתיים, לפני שנה לדבריהן ולפני שתיים לדבריהן. אלא לרבי יוחנן קשיא אמר לך רבי יוחנן: מאי שנה או שתיים - סמוך לפירקן. תא שמע, דתני רבה בר שמואל: תינוקות אין מענין אותן ביום הכפורים, אבל מחנכין אותן שנה או שתיים סמוך לפירקן. בשלמא לרבי יוחנן - ניחא, אלא לרב הונא ולרב נחמן, - קשיא - אמרי לך רבנן: מאי חינוך נמי דקתני - השלמה. ומי קרי לחינוך השלמה? והא תניא: אי זה חינוך? היה רגיל לאכול בשתי שעות - מאכילין אותו לשלש, בשלש - מאכילין אותו בארבע - אמר רבא בר עולא: תרי חנוכי הוו. משנה. עוברת שהריחה - מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. חולה מאכילין אותו על פי בקיאי, ואם אין שם בקיאי - מאכילין אותו על פי עצמו, עד שיאמר די. גמרא. תנו רבנן: עוברת שהריחה בשר קודש או בשר

חזיר - תוחבין לה כוש ברוטב, ומניחין לה על פיה. אם נתיישרה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה רוטב עצמה, ואם נתיישרה דעתה - מוטב, ואם לאו - מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. עבודה זרה מנלן? דתניא, רבי אליעזר אומר: אם נאמר (דברים ו) בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך? ואם נאמר (דברים ו) בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך? אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו - לכך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר ובכל מאדך. גילוי עריות ושפיכת דמים מנא לך? דתניא, רבי אומר: (דברים כב) כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה, וכי מה ענין למדנו מרוצח לנערה המאורסה? אלא, הרי זה בא ללמד ונמצא למד: מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו - אף רוצח (כו') (מסורת הש"ס: [ניתן להצילו בנפשו]) מה רוצח יהרג ואל יעבור - אף נערה המאורסה - יהרג ואל יעבור.

דף פבב

ורוצח גופיה מנא לך? סברא היא. דההוא דאתא לקמיה (דרבא) (מסורת הש"ס: [דרבה]), אמר ליה: אמר לי מרי דוראי: קטליה לפלניא, ואי לא קטילנא לך. אמר ליה: נקטלך ולא תקטול. מאי חזית דדמא דידך סומק טפיי? דילמא דמא דההוא גברא סומק טפיי. ההיא עוברה דארחא, אתו לקמיה דרבי, אמר להו: זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא. לחושו לה ואילחישא. קרי עליה (ירמיהו א) בטרם אצרך בבטן ידעתך וגו'. נפק מינה רבי יוחנן. ההיא עוברה דארחא, אתו לקמיה דרבי חנינא, אמר להו: לחושו לה, ולא אילחישא. קרי עליה:

דף פגא

(תהלים נח) זרו רשעים מרחם, נפק מיניה שבתאי אצר פירי. חולה מאכילין אותו על פי בקיאיין. אמר רבי ינאי: חולה אומר צריך, ורופא אומר אינו צריך - שומעין לחולה, מאי טעמא - (משלי יד) לב יודע מרת נפשו. פשיטא מהו דתימא: רופא קים ליה טפיי, קא משמע לך. רופא אומר צריך וחולה אומר אינו צריך - שומעין לרופא. מאי טעמא - תונבא הוא דנקיט ליה. תנן: חולה מאכילין אותו על פי בקיאיין. על פי בקיאיין - אין, על פי עצמו - לא. על פי בקיאיין - אין, על פי בקי אחד - לא - הכא במאי עסקינן - דאמר לא צריכנא. וליספו ליה על פי בקי לא צריכא, דאיכא אחרינא בהדיה, דאמר: לא צריך. מאכילין אותו על פי בקיאיין. פשיטא ספק נפשות הוא וספק נפשות להקל לא צריכא דאיכא תרי אחריני בהדיה, דאמר: לא צריך. ואף על גב דאמר רב ספרא: תרי כמאה, ומאה כתרי - הני מילי לענין עדות, אבל לענין אומדנא - בתר דעות אזלינן. והני מילי לענין אומדנא דממונא, אבל הכא - ספק נפשות הוא. והא מדקתני סיפא: ואם אין שם בקיאיין - מאכילין אותו על פי עצמו, מכלל דרישא דאמר צריך חסורי מיחסרה והכי קתני: במה דברים אמורים - דאמר לא צריך אני, אבל אמר צריך אני - אין שם בקיאיין תרי אלא חד דאמר לא צריך - מאכילין אותו על פי עצמו. מר בר רב אשי אמר: כל היכא דאמר צריך אני אפילו איכא מאה דאמרי לא צריך - לדידיה שמעינן, שנאמר לב

יודע מרת נפשו. תנן: אם אין שם בקיאיין - מאכילין אותו על פי עצמו. טעמא - דליכא בקיאיין, הא איכא בקיאיין - לא הכי קאמר: במה דברים אמורים - דאמר לא צריך אני, אבל אמר צריך אני - אין שם בקיאיין כלל מאכילין אותו על פי עצמו, שנאמר לב יודע מרת נפשו. משנה. מי שאחזו בולמוס - מאכילין אותו אפילו דברים טמאים, עד שיאורו עיניו. מי שנשכו כלב שוטה - אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, ורבי מתיא בן חרש מתיר. ועוד אמר רבי מתיא בן חרש: החושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו בשבת, מפני שהוא ספק נפשות, וכל ספק נפשות דוחה את השבת. מי שנפלה עליו מפולת, ספק הוא שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת, ספק נכרי ספק ישראל - מפקחין עליו את הגל. מצאוהו חי - מפקחין, ואם מת - יניחוהו. גמרא. תנו רבנן: מניין היו יודעין שהאירו עיניו? משיבחין בין טוב לרע. אמר אביי: ובטעמא. תנו רבנן: מי שאחזו בולמוס - מאכילין אותו הקל הקל, טבל ונבילה - מאכילין אותו נבילה, טבל ושביעית - שביעית. טבל ותרומה - תנאי היא, דתניא: מאכילין אותו טבל, ואין מאכילין אותו תרומה. בן תימא אומר: תרומה ולא טבל. אמר רבה: היכא דאפשר בחולין - דכולי עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה ומספינן ליה. כי פליגי - בדלא אפשר בחולין, מר סבר: טבל חמור, ומר סבר: תרומה חמורה, מר סבר: טבל חמור, אבל תרומה - חזיא לכהן. ומר סבר: תרומה חמורה, אבל טבל - אפשר לתקוניה.

דף פגב

אפשר בחולין פשיטא - לא צריכא בשבת. בשבת נמי פשיטא, טלטול מדרבנן הוא - הכא במאי עסקינן - בעציץ שאינו נקוב, דרבנן. מר סבר: טבל חמור, ומר סבר תרומה חמורה. לימא תנאי היא, דתניא: מי שנשכו נחש קורין לו רופא ממקום למקום, ומקרעין לו את התרנגולת, וגוזזין לו את הכרישין, ומאכילין אותו ואין צריך לעשר, דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: לא יאכל עד שיעשר. נימא רבי אלעזר ברבי שמעון היא, ולא רבי - אפילו תימא רבי, עד כאן לא קאמר רבי התם - אלא לענין מעשר ירק דרבנן, אבל במעשר דגן דטבל דאורייתא הוא - אפילו רבי מודה דאי שרית ליה בעציץ שאינו נקוב אתי למיכל בעציץ שהוא נקוב. תנו רבנן: מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דבש וכל מיני מתיקה, שהדבש וכל מיני מתיקה מאירין מאור עיניו של אדם. ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר - (שמואל א' יד) ראו נא כי ארו עיני כי טעמתי מעט דבש הזה. ומאי אף על פי שאין ראיה לדבר - דהתם לאו בולמוס אחזיה. אמר אביי: לא שנו אלא לאחר אכילה, אבל קודם אכילה - מגרר גריר, דכתיב (שמואל א' ל) וימצאו איש מצרי בשדה ויקחו אותו אל דוד ויתנו לו לחם ויאכל וישקהו מים ויתנו לו פלח דבלה ושני צמקים ויאכל ותשב רוחו אליו כי לא אכל לחם ולא שתה מים שלשה ימים ושלשה לילות. אמר רבי נחמן אמר שמואל: מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אליה בדבש. רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אף סולת נקיה בדבש. רב פפא אמר: אפילו קמחי דשערי בדיבשא. אמר רבי יוחנן: פעם אחת אחזני בולמוס, ורצתי למזרחה של תאנה, וקיימתי בעצמי (קהלת ז) החכמה תחיה בעליה. דתני רב יוסף:

הרוצה לטעום טעם תאנה - יפנה למזרח, שנאמר (דברים לג) וממגד תבואת שמש. רבי יהודה ורבי יוסי הוּו קא אזלי באורחא, אחזיה בולמוס לרבי יהודה - קפחיה לרועה, אכליה לריפתא. אמר ליה רבי יוסי: קפחת את הרועה כי מטו למתא אחזיה בולמוס לרבי יוסי, אהדרוהו בלגי וצעי. אמר ליה רבי יהודה: אני קפחתי את הרועה ואתה קפחת את העיר כולה. ותו, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי הוּו קא אזלי באורחא, רבי מאיר הוּו דייק בשמא רבי יהודה ורבי יוסי לא הוּו דייקו בשמא. כי מטו להוּו דוכתא בעו אושפיזא, יהבו להוּו. אמרו לו: מה שמך? - אמר להוּו: כידור. - אמר: שמע מינה אדם רשע הוּו, שנאמר (דברים לב) כי דור תהפכת המה. רבי יהודה ורבי יוסי אשלימו ליה כיסייהו רבי מאיר לא אשלים ליה כיסיה. אזל אותביה בי קיבריה דאבוה אתחזי ליה בחלמיה: תא שקיל כיסא דמנח ארישא דההוּו גברא. למחר אמר להוּו: הכי אתחזי לי בחלמאי אמרי ליה: חלמא דבי שמשי לית בהוּו ממשא. אזל רבי מאיר, ונטריה כולי יומא ואייתיה. למחר אמרו לו: הב לן כיסן אמר להוּו: לא היו דברים מעולם. אמר להוּו רבי מאיר: אמאי לא דייקיתו בשמא? אמרו ליה: אמאי לא אמרת לן מר? אמר להוּו: אימר דאמרי אנא חששא, אחזוקי מי אמרי? משכוהו ועיילוהו לחנותא, חזו טלפחי אשפמיה, אזלו ויהבו סימנא לדביתהו, ושקלוהו לכיסייהו ואייתו. אזל איהו וקטליה לאיתתיה. היינו (דתנן) (מסורת הש"ס: [דתניא]): מים ראשונים האכילו בשר חזיר, מים אחרונים הרגו את הנפש. ולבסוף הוּו דייקי בשמא, כי מטו להוּו ביתא דשמיה בלה - לא עיילו לגביה. אמרי: שמע מינה רשע הוּו, דכתיב (יחזקאל כג) ואמר לבלה נאפים (כמו) (בראשית יח) אחרי בלתי היתה לי עדנה, כלומר: זקנה בנאופים.) מי שנשכו כלב שוטה וכו'. תנו רבנן: חמשה דברים נאמרו בכלב שוטה: פיו פתוח ורירו נוטף, ואזניו סרוחות, וזנבו מונח על ירכותיו ומהלך בצידי דרכים ויש אומרים אף נובח ואין קולו נשמע, ממאי הוּו? רב אמר: נשים כשפניות משחקות בו, ושמואל אמר: רוח רעה שורה עליו. מאי בינייהו? - איכא בינייהו,

דף פדא

למקטליה בדבר הנזרק. תניא כוותיה דשמואל: כשהורגין אותו אין הורגין אותו אלא בדבר הנזרק. דחייף ביה - מסתכן, דנכית ליה - מיית. דחייף ביה מסתכן, מאי תקנתיה? נישלח מאניה ונירהיט. רב הונא בריה דרב יהושע חף ביה חד מינייהו בשוקא, שלחינהו למאניה ורהיט. אמר: קיימתי בעצמי - (קהלת ז) החכמה תחיה בעליה. דנכית ליה מיית, מאי תקנתיה? אמר אביי: נייתי משכא דאפא דדיכרא, וניכתוב עליה: אנא פלניא בר פלניא אמשכא דאפא דיכרא כתיבנא עלך כנתי כנתי קלירוס. ואמרי לה: קנדי קנדי קלורוס יה יה ה' צבאות, אמן אמן סלה. ונשלחינהו למאניה ולקברינהו בי קברי עד תריסר ירחי שתא, ונפקינהו ונקלינהו בתנורא, ונבדרינהו לקטמיה אפרשת דרכים. והנך תריסר ירחי שתא, כי שתי מיא - לא לישתי אלא בגובתא דנחשא, דילמא חזי בבואה דשידא וליסתכן. כי הא דאבא בר מרתא, הוא אבא בר מניומי, עבדא ליה אימיה גובתא דדהבא. ועוד אמר רבי מתיא. רבי יוחנן חש בצפידנא, אזל גבה דההיא

מטרוניתא, עבדא ליה מלתא חמשא ומעלי שבתא. אמר לה: בשבת מאי? אמרה ליה: לא צריכת. - אי מצטריכנא מאי? - אמרה ליה: אישתבע לי דלא מגלית. - אישתבע: לאלהא דישראל לא מגלינא. נפק דרשה בפירקא. - והא אישתבע לה לאלהא דישראל לא מגלינא, הא לעמו ישראל מגלינא. - והא איכא חלול השם - דמגלי לה מעיקרא. מאי עבדא ליה? אמר רב אחא בריה דרב אמי: מי שאור שמן זית, ומלח. רב יימר אמר: שאור גופיה, שמן זית ומלח. רב אשי אמר: משחא דגדפא דאווזא. אמר אביי: אנא עבדי לכולהו, ולא איתסאי, עד דאמר לי ההוא טייעא: אייתי קשייתא דזיתא דלא מלו תילתא וקלינהו בנורא אמרא חדתא, ואדביק בככי דריה. עבדי הכי ואיתסאי. ממאי הוה? מחמימי חמימי דחיטי ומשיורי כסא דהרסנא. ומאי סימניה? כד רמי מידי בככיה ואתא דמא מבי דרי. רבי יוחנן כי חש בצפידנא עבד הכי בשבתא, ואיתסי. ורבי יוחנן היכי עביד הכי? - אמר רבי נחמן בר יצחק: שאני צפידנא, הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים. אמר ליה רב חייא בר אבא לרבי יוחנן: כמאן - כרבי מתיא בן חרש, דאמר החושש בפיו מטילין לו סם בשבת? אמר ליה: שאני אומר: בזו, ולא באחרת. לימא מסייע ליה: מי שאחזו ירקון - מאכילין אותו בשר חמור, מי שנשכו כלב שוטה - מאכילין אותו מחצר כבד שלו, והחושש בפיו - מטילין לו סם בשבת, דברי רבי מתיא בן חרש. וחכמים אומרים: באילו אין בהם משום רפואה. באלו למעוטי מאי - מאי לאו למעוטי סם? - לא, למעוטי מקיזין דם לסרוככי. הכי נמי מסתברא, דתניא: שלשה דברים אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי ששמע משום רבי מתיא בן חרש: מקיזין דם לסרוככי בשבת, ומי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבד שלו, והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת. וחכמים אומרים: באילו אין בהן משום רפואה. באילו למעוטי מאי - מאי לאו אתרתי בתרייתא, ולמעוטי דרישא? - לא, אתרתי דרישא קמייתא, ולמעוטי דסיפא.

דף פדב

תא שמע, דתני רבה בר שמואל: עוברא שהריחה - מאכילין אותה עד שתשוב נפשה, ומי שנשכו כלב שוטה - מאכילין אותו מחצר כבד שלו, והחושש בפיו - מטילין לו סם בשבת, דברי רבי אלעזר ברבי יוסי שאמר משום רבי מתיא בן חרש. וחכמים אומרים: בזו ולא באחרת. בזו אהייא? אילימא אעוברא - פשיטא עוברא מי איכא למאן דאמר דלא? אלא לאו - אסם, שמע מינה. רב אשי אמר: מתניתין נמי דיקא ועוד אמר רבי מתיא בן חרש החושש בפיו מטילין לו סם בשבת ולא פליגי רבנן עליה. ואם איתא דפליגי רבנן עליה - ליערבינהו וליתנינהו, וליפלגו רבנן בסיפא - שמע מינה. מפני שספק נפשות הוא וכו'. למה לי תו למימר וכל ספק נפשות דוחה את השבת? אמר רב יהודה אמר רב: לא ספק שבת זו בלבד אמרו, אלא אפילו ספק שבת אחרת. היכי דמי? כגון דאמדוה לתמניא יומי, ויומא קמא שבתא. מהו דתימא: ליעכב עד לאורתא כי היכי דלא ניחול עליה תרי שבתא, קא משמע לן. תניא נמי הכי: מחמין חמין לחולה בשבת בין להשקותו בין להברותו. ולא שבת זו בלבד אמרו אלא לשבת אחרת. ואין אומרים:

נמתין לו שמא יבריא, אלא מחמין לו מיד, מפני שספק נפשות דוחה את השבת ולא ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחרת. ואין עושין דברים הללו לא על ידי נכרים ולא על ידי כותיים, אלא על ידי גדולי ישראל. ואין אומרין יעשו דברים הללו לא על פי נשים ולא על פי כותיים, אבל מצטרפין לדעת אחרת. תנו רבנן: מפקחין פקוח נפש בשבת והזריז הרי זה משובח, ואין צריך ליטול רשות מבית דין. הא כיצד? ראה תינוק שנפל לים - פורש מצודה ומעלהו. והזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין - ואף על גב דקא צייד כוורי. ראה תינוק שנפל לבור - עוקר חוליא ומעלהו. והזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין - אף על גב דמתקן דרגא. ראה שננעלה דלת בפני תינוק - שוברת ומוציאו, והזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין - ואף על גב דקא מיכוין למיתבר בשיפי מכבין ומפסיקין מפני הדליקה בשבת והזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין - ואף על גב דקא ממכין מכוכי. וצריכא, דאי אשמועינן ים - משום דאדהכי והכי אזל ליה, אבל בור דקא יתיב - אימא לא, צריכא. ואי אשמועינן בור - משום דקא מיבעית, אבל ננעלה דלת - אפשר דיתבי בהאי גיסא ומשביש ליה באמגוזי, צריכה. מכבין ומפסיקין למה ליי? דאפילו לחצר אחרת. אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב. היכי דמי? אי נימא דאיכא תשעה ישראל ונכרי אחד בינייהו - רובא ישראל נינהו (אלא) (מסורת הש"ס: [אי נמי]) פלגא ופלגא - ספק נפשות להקל. אלא דאיכא תשעה נכרים וישראל אחד - הא נמי פשיטא, דהוה ליה קבוע, וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי - לא צריכא דפרוש לחצר אחרת, מהו דתימא: כל דפריש - מרובא פריש, קא משמע לן דלא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב. איני? והאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: תשעה נכרים וישראל אחד, באותה חצר - מפקחין, בחצר אחרת - אין מפקחין לא קשיא, הא - דפרוש כולהו, הא - דפרוש מקצתייהו. ומי אמר שמואל הכי? והתנן: מצא בה תינוק מושלך, אם רוב נכרים - נכרי, ואם רוב ישראל - ישראל, מחצה על מחצה - ישראל. ואמר רב: לא שנו אלא להחיותו, אבל ליחסו - לא,

דף פה.א

ושמואל אמר: לפקח עליו את הגל. כי איתמר דשמואל - ארישא איתמר: אם רוב נכרים - נכרי, אמר שמואל: ולענין פקוח נפש אינו כן. אם רוב נכרים נכרי למאי הילכתא? אמר רב פפא: להאכילו נבלות. אם רוב ישראל - ישראל, למאי הילכתא - להחזיר לו אבידתו. מחצה על מחצה - ישראל, למאי הילכתא? אמר ריש לקיש: לנזקין, היכי דמי? אי נימא דנגחיה תורא דידן לתורא דידיה - נייתי ראייה ונשקול - לא צריכא, דנגחיה תורא דידיה לתורא דידן, פלגא - יהיב ליה, אידך פלגא - נימא ליה: אייתי ראייה דלאו ישראל אנא, ושקול. מי שנפל עליו מפולת וכו'. מאי קאמר? - לא מיבעיא קאמר: לא מיבעיא ספק הוא שם ספק אינו שם, דאי איתיה חי הוא - דמפקחין, אלא אפילו ספק חי ספק מת - מפקחין, ולא מיבעיא ספק חי ספק מת דישראל, אלא אפילו ספק נכרי ספק ישראל - מפקחין. מצאוהו חי מפקחין מצאוהו חי פשיטא - לא צריכא, דאפילו לחיי שעה. ואם

מת יניחוהו הא נמי פשיטא - לא צריכא לרבי יהודה בן לקיש. דתניא: אין מצילין את המת מפני הדליקה, אמר רבי יהודה בן לקיש: שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה. ואפילו רבי יהודה בן לקיש לא קאמר אלא מתוך שאדם בהול על מתו, אי לא שרית ליה - אתי לכבוויי. אבל הכא, אי לא שרית ליה - מאי אית ליה למעבד? תנו רבנן: עד היכן הוא בודק? עד חוטמו, ויש אומרים: עד לבו. בדק ומצא עליונים מתים - לא יאמר: כבר מתו התחתונים. מעשה היה, ומצאו עליונים מתים ותחתונים חיים. נימא הני תנאי כי הני תנאי, דתניא: מהיכן הולד נוצר - מראשו, שנאמר (תהלים עא) ממעי אמי אתה גוזי ואומר (ירמיהו ז) גזי נזרך והשליכי. אבא שאול אומר: מטיבורו, ומשלח שרשיו אילך ואילך. אפילו תימא אבא שאול, עד כאן לא קא אמר אבא שאול התם - אלא לענין יצירה, דכל מידי ממציעתיה מיתצר. אבל לענין פקוח נפש - אפילו אבא שאול מודי דעקר חיותא באפיה הוא, דכתיב (בראשית ז) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. אמר רב פפא: מחלוקת ממטה למעלה, אבל ממעלה למטה, כיון דבדק ליה עד חוטמו - שוב אינו צריך, דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. וכבר היה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך, ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן. נשאלה שאלה זו בפניהם: מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת? נענה רבי ישמעאל ואמר: (שמות כב) אם במחתרת ימצא הגנב. ומה זה, שספק על ממון בא ספק על נפשות בא, ושפיכות דמים מטמא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק מישראל - ניתן להצילו בנפשו, קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת. נענה רבי עקיבא ואמר: (שמות כא) וכי יזד איש על רעהו וגו' מעם מזבחי תקחנו למות. מעם מזבחי - ולא מעל מזבחי. ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא להמית,

דף פה.ב

אבל להחיות - אפילו מעל מזבחי. ומה זה, שספק יש ממש בדבריו ספק אין ממש בדבריו, ועבודה דוחה שבת - קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת. נענה רבי אלעזר ואמר: ומה מילה, שהיא אחד ממאתים וארבעים ושמונה איברים שבאדם - דוחה את השבת, קל וחומר לכל גופו - שדוחה את השבת. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: (שמות לא) את שבתתי תשמרו יכול לכל - תלמוד לומר אך - חלק. רבי יונתן בן יוסף אומר: (שמות לא) כי קדש היא לכם - היא מסורה בידכם, ולא אתם מסורים בידה. רבי שמעון בן מנסיא אומר: (שמות לא) ושמרו בני ישראל את השבת, אמרה תורה: חלל עליו שבת אחת, כדי שישמור שבתות הרבה. אמר רבי יהודה אמר שמואל: אי הואי התם הוה אמינא: דידי עדיפא מדידהו, (ויקרא יח) וחי בהם - ולא שימות בהם. אמר רבא: לכולהו אית להו פירכא, בר מדשמואל דלית ליה פרכא. דרבי ישמעאל - דילמא כדרבא, דאמר רבא: מאי טעמא דמחתרת - חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו, והאי מידע ידע דקאי לאפיה, ואמר: אי קאי לאפאי - קטילנא ליה והתורה אמרה: בא להרגך - השכם להרגו. ואשכחן ודאי, ספק מנלן? דרבי עקיבא נמי, דילמא כדאביי.

דאמר אביי: מסרינן ליה זוגא דרבנן, לידע אם ממש בדבריו. ואשכחן ודאי, ספק מנא לן? וכולהו אשכחן ודאי, ספק מנא לן? ודשמואל ודאי לית ליה פירכא. אמר רבינא ואיתימא רב נחמן בר יצחק: טבא חדא פלפלתא חריפא ממלא צנא דקרי. משנה. חטאת ואשם ודאי - מכפרין. מיתה ויום הכפורים - מכפרין עם התשובה. תשובה מכפרת על עבירות קלות, על עשה ועל לא תעשה, ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יום הכפורים ויכפר. האומר אחטא ואשוב, אחטא ואשוב - אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אחטא ויום הכפורים מכפר - אין יום הכפורים מכפר. עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. דרש רבי אלעזר בן עזריה: (ויקרא טז) מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום - יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר (ירמיהו יז) מקוה ישראל (ה') מה מקוה מטהר את הטמאים - אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל. גמרא. אשם ודאי - אין, אשם תלוי לא? והא כפרה כתיבא ביה - הנך מכפרי כפרה גמורה, אשם תלוי אינו מכפר כפרה גמורה. אי נמי: הנך - אין אחר מכפר כפרתן, אשם תלוי - אחר מכפר כפרתן. דתנן: חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יום הכפורים - חייבין, אשמות תלויין - פטורין. מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה. עם התשובה - אין, בפני עצמן - לא, נימא דלא כרבי. דתניא, רבי אומר: על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה, יום הכפורים מכפר, חוץ (מפורק עול) (מסורת הש"ס: [מהלועג על חבירו]) ומגלה פנים בתורה ומיפר ברית בשר, שאם עשה תשובה - יום הכפורים מכפר, ואם לא עשה תשובה אין יום הכפורים מכפר - אפילו תימא רבי, תשובה בעיא יום הכפורים - יום הכפורים לא בעיא תשובה. תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה. השתא על לא תעשה מכפרת, על עשה מיבעיא? אמר רב יהודה, הכי קאמר: על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה. - ועל לא תעשה גמור לא? ורמינהו: אלו הן קלות - עשה ולא תעשה,

דף פ"א

חוץ (שמות כ) מלא תשא - לא תשא וכל דדמי ליה. תא שמע, רבי יהודה אומר: כל שהוא מלא תשא ולמטה - תשובה מכפרת, מלא תשא ולמעלה - תשובה תולה, ויום הכפורים מכפר לא תשא וכל דדמי ליה. תא שמע: לפי שנאמר בחורב תשובה ונקה, יכול אף לא תשא עמהן - תלמוד לומר (שמות לד) לא ינקה. יכול אף שאר חייבי לאוין כן - תלמוד לומר את שמו - שמו הוא דאינו מנקה, אבל מנקה שאר חייבי לאוין - תנאי היא, דתניא: על מה תשובה מכפרת - על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה, ועל מה תשובה תולה ויום הכפורים מכפר - על כריתות ועל מיתות בית דין, ועל לא תעשה גמור. - אמר מר: לפי שנאמר בחורב ונקה, מנא לן? דתניא, רבי אלעזר אומר: אי אפשר

לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה, ואי אפשר לומר לא ינקה שכבר נאמר נקה. הא כיצד?
מנקה הוא לשבין, ואינו מנקה לשאינן שבין. שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן
עזריה ברומי: שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש? אמר: שלשה הן,
ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר על עשה ושב - אינו זו משם עד שמוחלין לו, שנאמר
(ירמיהו ג) שובו בנים שובבים. עבר על לא תעשה ועשה תשובה - תשובה תולה, ויום
הכפורים מכפר שנאמר (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם. עבר על
כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה - תשובה ויום הכפורים תולין, ויסורין ממרקין,
שנאמר (תהלים פט) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם, אבל מי שיש חילול השם
בידו - אין לו כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורין למרק. אלא
כולן תולין, ומיתה ממרקת, שנאמר (ישעיהו כב) ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון
הזה לכם עד תמתון. היכי דמי חילול השם? אמר רב: כגון אנא. אי שקילנא בישראל
מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר. אמר אביי: לא שנו אלא באתרא דלא תבעי, אבל
באתרא דתבעי - לית לן בה. אמר רבינא: ומתא מחסיא אתרא דתבעי הוא. אביי
כדשקיל בישראל מתרי שותפי יהיב זוזא להאי זוזא להאי, והדר מקרב להו גבי הדדי,
ועביד חושבנא. רבי יוחנן אמר: כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא
תפילין. יצחק דבי רבי ינאי אמר: כל שחביריו מתביישין מחמת שמועתו (היינו חילול
השם) (מסורת הש"ס: [היכי דמי]) אמר רב נחמן בר יצחק: כגון דקא אמרי אינשי שרא
ליה מריה לפלניא. אביי אמר: כדתניא, (דברים ו) ואהבת את ה' אלהיך - שיהא שם
שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו
בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו
שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה - ראו כמה נאים
דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיהו מט) ויאמר לי עבדי אתה
ישראל אשר בך אתפאר. אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו
ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אוי לו לפלוני
שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה
- ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו ועליו הכתוב אומר (יחזקאל לו)
באמר להם עם ה' אלה ומארצו יצאו. אמר רבי חמא (בר) (מסורת הש"ס: [ברבי])
חנינא: גדולה תשובה שמביאה רפאות לעולם, שנאמר (הושע יד) ארפא משובתם
אהבם נדבה. רבי חמא (בר) (מסורת הש"ס: [ברבי]) חנינא רמי: כתיב שובו בנים
שובבים, דמעיקרא שובבים אתם, וכתיב ארפא משובתיכם לא קשיא כאן - מאהבה,
כאן - מיראה. רב יהודה רמי: כתיב (ירמיהו ג) שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם
וכתיב (ירמיהו ג) (הנה) (מסורת הש"ס: [כי]) אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד
מעיר ושנים ממשפחה - לא קשיא, כאן - מאהבה או מיראה, כאן - על ידי יסורין. אמר
רבי לוי: גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר (הושע יד) שובה ישראל עד ה'
אלהיך.

דף פ.ב.

אמר רבי יוחנן: גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה, שנאמר (ירמיהו ג) לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנוף תחנוף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה'. אמר רבי יונתן: גדולה תשובה (שמקרבת) (מסורת הש"ס: [שמביאה]) את הגאולה, שנאמר (ישעיהו נט) ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב. מה טעם ובא לציון גואל - משום דשבי פשע ביעקב. אמר ריש לקיש: גדולה תשובה, שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר (הושע יד) שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך. הא עון מזיד הוא, וקא קרי ליה מכשול. איני? והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שנאמר (יחזקאל לג) ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם (חיה) (מסורת הש"ס: [הוא]) יחיה - לא קשיא כאן - מאהבה, כאן - מיראה. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: גדולה תשובה שמארכת שנותיו של אדם, שנאמר (יחזקאל יח) ובשוב רשע מרשעתו (חיו) (מסורת הש"ס: [הוא]) יחיה. אמר רבי יצחק, אמרי במערבא משמיה דרבה בר מרי: בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, מקניט את חבירו בדברים - ספק מתפייס הימנו ספק אין מתפייס הימנו, ואם תאמר מתפייס הימנו - ספק מתפייס בדברים ספק אין מתפייס בדברים. אבל הקדוש ברוך הוא, אדם עובר עבירה בסתר - מתפייס ממנו בדברים, שנאמר (הושע יד) קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ולא עוד אלא שמחזיק לו טובה, שנאמר וקח טוב, ולא עוד אלא שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב פרים, שנאמר (הושע יד) ונשלמה פרים שפתינו. שמא תאמר פרי חובה - תלמוד לומר (הושע יד) ארפא משובתם אהבם נדבה. תניא, היה רבי מאיר אומר: גדולה תשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו, שנאמר (הושע יד) ארפא משובתם אהבם נדבה כי שב אפי ממנו. מהם לא נאמר, אלא ממנו. היכי דמי בעל תשובה? אמר רב יהודה: כגון שבאת לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה, מחוי רב יהודה: באותה אשה, באותו פרק, באותו מקום. אמר רב יהודה: רב רמי, כתיב (תהלים לב) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתוב (משלי כח) מכסה פשעיו לא יצליח לא קשיא: הא בחטא מפורסם, הא - בחטא שאינו מפורסם. רב זוטרא בר טוביה אמר רב נחמן: כאן - בעבירות שבין אדם לחבירו, כאן - בעבירות שבין אדם למקום. תניא, רבי יוסי בר יהודה אומר: אדם עובר עבירה פעם ראשונה - מוחלין לו, שניה - מוחלין לו, שלישית - מוחלין לו, רביעית - אין מוחלין לו, שנאמר (עמוס ב) כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו (ונאמר) (מסורת הש"ס: [ואומר]) (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. מאי ואומר? - וכי תימא: הני מילי - בציבור, אבל ביחיד - לא, תא שמע הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. (מכאן ואילך אין מוחלין לו, שנאמר על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו.) תנו רבנן: עבירות שהתודה עליהן יום הכפורים זה - לא יתודה עליהן יום הכפורים אחר, ואם שנה בהן - צריך להתודות יום הכפורים אחר, ואם לא שנה בהן

וחזר והתודה עליהן - עליו הכתוב אומר (משלי כו) ככלב שב על קאו כסיל שונה באולתו. רבי אליעזר בן יעקב אומר: כל שכן שהוא משובח, שנאמר (תהלים נא) כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד. אלא מה אני מקיים ככלב שב על קאו וגו' - כדרב הונא, דאמר רב הונא: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה - הותרה לו. - הותרה לו סלקא דעתך? אלא אימא: נעשית לו כהיתר. וצריך לפרוט את החטא, שנאמר (שמות לב) אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב דברי רבי יהודה בן בבא. רבי עקיבא אומר: אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. אלא מהו שאמר משה ויעשו להם אלהי זהב - כדרבי ינאי. דאמר רבי ינאי: אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, כסף וזהב שהרבית להם לישראל עד שאמרו די - גרם להם שיעשו אלהי זהב. שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל, משה ודוד. משה אמר: יכתב סורחני, שנאמר (במדבר כ) יען לא האמנתם בי להקדישני. דוד אמר: אל יכתב סורחני, שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. משל דמשה ודוד למה הדבר דומה? לשתני נשים שלקו בבית דין, אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית, אמרה להן אותה שאכלה פגי שביעית: בבקשה מכם, הודיעו על מה היא לוקה, שלא יאמרו על מה שזו לוקה זו לוקה. הביאו פגי שביעית ותלו בצוארה, והיו מכריזין לפניו ואומרים: על עסקי שביעית היא לוקה. מפרסמין את החנפין מפני חילול השם, שנאמר (יחזקאל ג) ובשוב צדיק מצדקו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו. תשובת המוחלטין מעכבת הפורענות, ואף על פי שנחתם עליו גזר דין של פורענות. שלות רשעים סופה תקלה, והרשות מקברת את בעליה, ערום נכנס לה וערום יצא ממנה, ולואי שתהא יציאה כביאה. רב כי הוה נפיק למידן דינא אמר הכי: בצבו נפשיה לקטלא נפיק, וצבו ביתיה לית הוא עביד, וריקן לביתיה אזיל, ולואי שתהא ביאה כיציאה. רבא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי:

דף פזא

בצבו נפשיה לקטלא נפיק. וצבו ביתיה לית הוא עביד, וריקן לביתיה אזיל, ולואי שתהא ביאה כיציאה. וכי הוי חזי אמבוהא אבתריה אמר: (איוב כ) אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע כגללו לנצח יאבד ראיו יאמרו איו. רב זוטרא כי הוו מכתפי ליה בשבתא דריגלא הוה אמר (משלי כז) כי לא לעולם חסן ואם נזר לדור ודור. (משלי יח) שאת פני רשע לא טוב - לא טוב להם לרשעים שנושאים להם פנים בעולם הזה, לא טוב לו לאחאב שנשאו לו פנים בעולם הזה שנאמר (מלכים א' כא) יען כי נכנע (אחאב מלפני) (מסורת הש"ס: [מפני]) לא אביא הרעה בימיו. (משלי יח) להטות צדיק במשפט - טוב להם לצדיקים שאין נושאים להם פנים בעולם הזה, טוב לו למשה שלא נשאו לו פנים בעולם הזה, שנאמר (במדבר כ) יען לא האמנתם בי להקדישני, הא אילו האמנתם בי - עדיין לא הגיע זמנם ליפטר מן העולם. אשריהם לצדיקים, לא דיין שהן זוכין אלא שמזכין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות. שכמה בנים היו לו לאהרן שראויין לישרף כנדב ואביהוא, שנאמר (ויקרא י) הנותרם אלא שעמד להם זכות אביהם. אוי להם לרשעים, לא דיין שמחייבין עצמן אלא שמחייבין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל

הדורות. הרבה בנים היו לו לכנען שראויין ליסמך, כטבי, עבדו של רבן גמליאל, אלא שחובת אביהם גרמה להן. כל המזכה את הרבים - אין חטא בא על ידו, וכל המחטיא את הרבים - כמעט אין מספיקין בידו לעשות תשובה. כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, מאי טעמא - כדי שלא יהא הוא בגיהנם ותלמידיו בגן עדן, שנאמר (תהלים טז) כי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת. וכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה - שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם, שנאמר (משלי כח) אדם עשק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו. האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב. למה לי למימר אחטא ואשוב אחטא ואשוב תרי זימני? כדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה - הותרה לו. הותרה לו סלקא דעתך? אלא: נעשית לו כהיתר. אחטא ויום הכפורים מכפר - אין יום הכפורים מכפר. לימא מתניתין דלא כרבי - דתניא, רבי אומר: על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר - אפילו תימא רבי, אגב שאני. עבירות שבין אדם למקום וכו'. רמי ליה רב יוסף בר חבו לרבי אבהו: עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר? והא כתיב (שמואל א' ב) אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים - מאן אלהים - דיינא. - אי הכי אימא סיפא: ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו? - הכי קאמר: אם יחטא איש לאיש ופללו - אלהים ימחול לו, ואם לה' יחטא איש - מי יתפלל בעדו, תשובה ומעשים טובים. אמר רבי יצחק: כל המקניט את חבירו, אפילו בדברים - צריך לפייסו, שנאמר (משלי ו) בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך, עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעך. אם ממון יש בידך - התר לו פסת יד, ואם לאו - הרבה עליו ריעים. (ואמר) (מסורת הש"ס: [אמר]) רב חסדא: וצריך לפייסו בשלש שורות של שלשה בני אדם, שנאמר (איוב לג) ישר על אנשים ויאמר חטאתי וישר העויתי ולא שוה לי. (ואמר) (מסורת הש"ס: [אמר]) רבי יוסי בר חנינא: כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים, שנאמר (בראשית נ) אנא שא נא, ועתה שא נא ואם מת - מביא עשרה בני אדם, ומעמידן על קברו, ואומר: חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוגי שחבלתי בו. רבי ירמיה הוה ליה מילתא לרבי אבא בהדיה, אזל איתיב אדשא דרבי אבא. בהדי דשדיא אמתיה מיא מטא זרזיפי דמיא ארישא. אמר: עשאוני כאשפה, קרא אנפשיה (תהלים קיג) מאשפת ירים אביון. שמע רבי אבא ונפיק לאפיה, אמר ליה: השתא צריכנא למיפק אדעתך, דכתיב לך התרפס ורהב רעך. רבי זירא, כי הוה ליה מילתא בהדי איניש הוה חליף ותני לקמיה וממציא ליה, כי היכי דניתי וניפוק ליה מדעתיה. רב הוה ליה מילתא בהדי ההוא טבחא - לא אתא לקמיה. במעלי יומא דכפורי אמר איהו: איזיל אנא לפיוסי ליה. פגע ביה רב הונא אמר ליה - להיכא קא אזיל מר? - אמר ליה לפיוסי לפלניא. אמר: אזיל אבא למיקטל נפשא. אזל וקם עילויה, הוה יתיב וקא פלי רישא, דלי עיניה וחזייה, אמר ליה: אבא את זיל, לית לי מילתא בהדך בהדי דקא פלי רישא אישתמיט גרמא, ומחייה בקועיה, וקטליה. רב הוה פסיק סידרא קמיה דרבי, עייל

דף פז.ב

אתא רבי חייא - הדר לרישא, עייל בר קפרא - הדר לרישא. אתא רבי שמעון ברבי - הדר לרישא. אתא רבי חנינא (בר) (מסורת הש"ס: [בר'] חמא, אמר: כולי האי נהדר וניזיל? לא הדר. איקפיד רבי חנינא, אזל רב לגביה תליסר מעלי יומי דכפורי, ולא איפייס. - והיכי עביד הכי? והאמר רבי יוסי בר חנינא: כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים - רב שאני. - ורבי חנינא היכי עביד הכי? והאמר רבא: כל המעביר על מדותיו - מעבירין לו על כל פשעיו - אלא, רבי חנינא חלימא חזי ליה לרב דזקפוהו בדיקלא, וגמירי דכל דזקפוהו בדיקלא רישא הוי. אמר: שמע מינה בעי למעבד רשותא. ולא איפייס, כי היכי דליזיל ולגמר אורייתא בבבל. תנו רבנן: מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשכה. אבל אמרו חכמים: יתודה קודם שיאכל וישתה, שמא תטרף דעתו בסעודה. ואף על פי שהתודה קודם שאכל ושתה - מתודה לאחר שיאכל וישתה, שמא אירע דבר קלקלה בסעודה. ואף על פי שהתודה ערבית - יתודה שחרית, שחרית - יתודה במוסף, במוסף - יתודה במנחה, במנחה - יתודה בנעילה. והיכן אומר? יחיד אחר תפלתו, ושליח צבור אומר באמצע. מאי אמר? - אמר רב: אתה יודע רזי עולם. ושמואל אמר: ממעמקי הלב. ולוי אמר: ובתורתך כתוב לאמר. רבי יוחנן אמר: רבון העולמים. רבי יהודה אמר: כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר. רב המנונא אמר: אלהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי עכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי עפר אני בחיי קל וחומר במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושא וכלימה יהי רצון מלפניך שלא אחטא ומה שחטאתי מרוק ברחמך אבל לא על ידי יסורין. והיינו וידויא דרבא כולה שתא. ודרב המנונא זוטא ביומא דכפורי. אמר מר זוטרא: לא אמרן אלא דלא אמר אבל אנחנו חטאנו. אבל אמר אבל אנחנו חטאנו - תו לא צריך. דאמר בר המדודי: הוה קאימנא קמיה דשמואל, והוה יתיב, וכי מטא שליחא דצבורא ואמר אבל אנחנו חטאנו קם מיקם. אמר, שמע מינה: עיקר וידוי האי הוא. תנן התם: בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאין את כפיהן ארבעה פעמים ביום, בשחרית במוסף במנחה ובנעילת שערים. ואלו הן שלשה פרקים: בתעניות, ובמעמדות, וביום הכפורים. מאי נעילת שערים? - רב אמר: צלותא יתירתא, ושמואל אמר: מה אנו מה חיינו. מיתיבי: אור יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה, בשחרית מתפלל שבע ומתודה, במוסף מתפלל שבע ומתודה, במנחה מתפלל שבע ומתודה, בנעילה מתפלל שבע ומתודה - תנאי היא, דתניא: יום הכפורים עם חשיכה מתפלל שבע ומתודה וחותרם בידוי, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: מתפלל שבע, ואם רצה לחתום בידוי - חותרם. תיובתא דשמואל תיובתא. עולא בר רב נחית קמיה דרבא, פתח באתה בחרתנו וסיים במה אנו מה חיינו ושבחיה. רב הונא בריה דרב נתן אמר: ויחיד אומרה אחר תפלתו. אמר רב: תפלת נעילה פוטר את של ערבית. רב לטעמיה, דאמר צלותא יתירה היא, וכיון דצלי ליה - תו לא צריך. ומי אמר רב הכי? והאמר רב: הלכה כדברי האומר תפלת ערבית רשות - לדברי האומר חובה קאמר. מיתיבי: אור יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה, שחרית שבע

ומתודה, מוסף שבע ומתודה, בנעילה מתפלל שבע ומתודה, ערבית מתפלל שבע מעין שמונה עשרה. רבי חנינא בן גמליאל משום אבותיו מתפלל שמונה עשרה שלימות,

דף פח.א

מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. תנאי היא, דתניא: כל חייבי טבילות טובלין כדרכן ביום הכפורים. נדה ויולדת טובלות כדרכן בלילי יום הכפורים. בעל קרי טובל והולך עד המנחה. רבי יוסי אומר: כל היום כולו. ורמינהו: הזב והזבה המצורע והמצורעת ובעל נדה וטמא מת - טובלין כדרכן ביום הכפורים. נדה ויולדת טובלות כדרכן בלילי יום הכפורים. בעל קרי טובל והולך כל היום כולו. רבי יוסי אומר: מן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול. - לא קשיא, הא - דצלי תפלת נעילה, הא - דלא צלי. אי דצלי - מאי טעמייהו דרבנן? - קא סברי רבנן: טבילה בזמנה מצוה. מכלל דרבי יוסי סבר לאו מצוה? והתניא: הרי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת, נזדמנה לו טבילת מצוה - כורך עליו גמי ויורד וטובל. רבי יוסי אומר: יורד וטובל כדרכו, ובלבד שלא ישפשף. וקיימא לן דבטבילה בזמנה מצוה פליגי - ההיא רבי יוסי בר יהודה היא. דתניא, רבי יוסי בר יהודה אומר: דיה לטבילה שתהא באחרונה. תנו רבנן: הרואה קרי ביום הכפורים - יורד וטובל, ולערב ישפשף. - לערב? מאי דהוה הוה - אלא אימא: מבערב ישפשף, (קא סבר מצוה לשפשף). תני תנא קמיה דרב נחמן: הרואה קרי ביום הכפורים - עונותיו מחולין לו. והתניא: עונותיו סדורין - מאי סדורין - סדורין לימחל. תנא דבי רבי ישמעאל: הרואה קרי ביום הכפורים - ידאג כל השנה כולה, ואם עלתה לו שנה - מובטח לו שהוא בן העולם הבא. אמר רב נחמן בר יצחק: תדע, שכל העולם כולו רעב והוא שבע. כי אתא רב דימי אמר: מפי שחי, סגי ומסגי. הדרן עלך יום הכפורים וסליקא לה מסכת יומא -